

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİNDE BİR
SORUN ALANI: BATI TRAKYA
MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞI**

FATİH BAYSAL

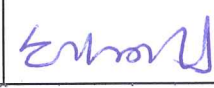
TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. SİBEL TURAN

EDİRNE 2013

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatih BAYSAL tarafından hazırlanan "TÜRK YUNAN İLİŞKİLERİNDE BİR SORUN ALANI: BATI TRAKYA MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞI" konulu YÜKSEK LİSANS Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12.-13. maddeleri uyarınca 26.06.2013 Çarşamba günü saat 14.00'da yapılmış olup tezin* ~~Kabul..Edilmesine.....~~ OYBİRLİĞİ/AYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Sibel CÜRAN (Danışman)	Kabul Edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Sibel KAVUNCU	Kabul Edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Erhan ATAY	Kabul Edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10005095
Yazar Adı / Soyadı	FATİH BAYSAL
Uyruğu / T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 12904279116
Telefon	5334570310
E-Posta	fbaysal76@mynet.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Türk Yunan İlişkilerinde Bir Sorun Alanı: Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı
Tezin Tercümesi	A Problem Area in Turkish - Greek Relations : Western Thrace Muslim Turk Minority
Konu	Uluslararası İlişkiler
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Uluslararası İlişkiler Bölümü
Anabilim Dalı	Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2013
Sayfa	214
Tez Danışmanları	PROF. DR. SİBEL TURAN 24508893278
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	
Kısıtlama	Yok

Yukarıda başlığı yazılı olan tezinin, ilgilenenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezime ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

01.07.2013

İmza:.....

Tezin Adı: Türk-Yunan İlişkilerinde Bir Sorun Alanı: Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı

Hazırlayan: Fatih BAYSAL

ÖZET

“Türk-Yunan ilişkilerinde bir sorun alanı: Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı” adlı bu tezin temel amacı Türk-Yunan ilişkileri bağlamında Batı Trakya’da yaşayan binlerce Müslüman Türk’ün sorunlarını ortaya koymaktır. Bu sorunlar ele alınırken gerek Yunanistan’ın bölge politikası gerekse Türkiye’nin bölgeye yaklaşımı ayrı ayrı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Buna ek olarak, azınlığın bu yaklaşımlar karşısında ne tür bir yol çizdiği de ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Tarihsel açıdan bir değerlendirme yapıldığında azınlığın, hak arama mücadelesinde demokratik anlayışa bağlı kalarak hareket etmeyi tercih ettiği görülmüştür. Özellikle sivil toplum örgütlerinin etkili çalışması sonucu azınlık, bir arada hareket etmenin verdiği güçle sesini daha fazla duyurmaya çalışmıştır. Ancak Yunanistan’ın Lozan Barış Antlaşması’ndan bu yana sürdürdüğü etkili ve istikrarlı asimilasyon politikası karşısında azınlığın bu girişimleri yetersiz kalmıştır. Türkiye’nin bu noktada Müslüman Türk azınlığın sorunlarına yeterince eğilmeyerek etkili kararlar alamadığı da görülmüştür. Çalışmamızda, Türk-Yunan ilişkilerinde öncelikli konular arasında yer almayan Batı Trakya sorunu karşısında, ikili ilişkilerin seyri çerçevesinde yeni açılımlarla neler yapılabileceğinin sonuçları üzerine ayrıntılı bir inceleme yapılmıştır. Özellikle ikili ilişkilerin normalleştiği dönemler ile gerginleştiği dönemler ve Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı üzerine etkileri üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın temel sonucu, ilişkilerin iyi gittiği dönemin sürdürülebilir olması durumunda Batı Trakya’da yaşayan azınlığın az da olsa kazanımlarının olacağıdır.

Name of Thesis: A Problem Area in Turkish-Greek Relations: Western Thrace Muslim Turk Minority

Prepared by: Fatih BAYSAL

ABSTRACT

“A problem area in Turkish-Greek Relations: The main objective of this thesis named Western Thrace Muslim Turk Minority” is to reveal the problems of thousands of Muslim Turks who live in Western Thrace in the context of Turkish-Greek relations. When considering these problems, both region policy of Greece and Turkey's approach to the region have been assessed separately. In addition to this, the kind of method followed by the minority in the face of these approaches has been evaluated in detail. When an assessment has been done from a historical perspective, it is observed that the minority prefer moving by adhering to democratic understanding in the struggle for claiming their rights. As a result of particularly non-governmental organisations' working effectively, the minority has tried to be heard more with the power of acting in unison. However, these attempts of the minority have been inadequate in the face of effective and consistent assimilation policy which Greece has been sustaining since the Treaty of Lausanne. At this point, it is seen that Turkey has not sufficiently been interested in the problems of Muslim Turks minority and Turkey could not make effective decisions on that issue. In our study, a detailed review has been done on the results of what can be done with new insights within the framework of the progress of bilateral relations in the face of the problem of Western Thrace which does not take part in priority issues in Turkish-Greek relations. An assessment has been made upon the effects of Western Thrace Muslim Turk minority, particularly the period of normalized and tensioned bilateral relations. The main result of the study is the minority's who live in Western Thrace going to get benefit, at the least, in the event of sustainability of the good relations.

ÖNSÖZ

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı, Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasından bu yana Yunanistan'ın asimilasyon politikasına karşı zorlu mücadeleler vermektedir. Türk-Yunan ilişkilerinin seyrine paralel olarak değişen azınlığın sorunları günümüzde hala devam ettiği görülmektedir.

Demokratik bir ülke içinde hak arama anlayışı içinde varolma savaşı veren Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türk azınlığı, örgütlenme anlayışını en ileri düzeyde tutmak için büyük çaba harcamaktadır. Azınlık, özgür bir yaşamı elde edebilmek için çok sesli bir şekilde hareket etmenin önemini kavramış vaziyettedir. Bu örgütlenme çabası azınlığın elindeki en büyük araçlardan bir olarak değerlendirilebilir. Öte yandan Yunanistan'ın, bugün itibarıyla bakıldığında, bilinçli ve tutarlı bir politika izleyerek asimilasyona devam ettiği görülmektedir. Bu çalışmada, Yunanistan'ın Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı üzerinde kurduğu baskıların, tarihsel perspektiften yola çıkarak değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca, azınlığın bu asimile politikasına verdiği tepkinin boyutları ve etkisi üzerine sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunun yanında Türkiye'nin Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türk azınlığı ile ilgili politikası ayrı bir çerçevede değerlendirilmiştir. Tüm bu politikaların etkisi ışığında Türk-Yunan ilişkilerinin bu sürece katkısı ve getireceği açılımlar üzerine bir ufuk çizilmek istenmiştir.

Çalışmalarında bana yol göstererek önemli bir katkı sağlayan çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Sibel Turan'a teşekkür ederim. Ayrıca devamlı seyahat edip düşüncelerini aldığım Gümölcine ve İskeçe'de bulunan çok değerli dostlarıma en içten teşekkürlerimi bir borç bilirim.

26/06/2013

Fatih BAYSAL

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM: BATI TRAKYA 'NİN TARİHSEL ÖZELLİKLERİ VE GENEL YAPISI.....	10
1.1. BATI TRAKYA 'NİN TEMEL ÖZELLİKLERİ.....	10
1.1.1. BATI TRAKYA 'NİN COĞRAFİ KONUMU.....	12
1.1.2. BATI TRAKYA 'NİN TARİHİ.....	17
1.1.3. BATI TRAKYA 'NİN NÜFUS YAPISI.....	17
1.1.4. BATI TRAKYA 'NİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI.....	19
1.2. BATI TRAKYA TÜRKLERİNİN KURTULUŞ MÜCADELESİ VE TÜRK DEVLETİ KURMA GİRİŞİMLERİ.....	20
1.2.1. RODOP TÜRK GEÇİCİ HÜKÜMETİ.....	20
1.2.2. BATI TRAKYA TÜRK CUMHURİYETİ DEVLETİ.....	21
1.2.3. BATI TRAKYA CUNTA HÜKÜMETİ.....	23
1.2.4. MÜTTEFİKLERARASI BATI TRAKYA HÜKÜMETİ.....	24
1.3. BATI TRAKYA MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞIN KORUNMASINA YÖNELİK ANTLAŞMALAR	24
1.3.1. 1830 LONDRA PROTOKOLÜ VE 1881 İSTANBUL SÖZLEŞMESİ.....	25
1.3.2. 1913 ATİNA ANTLAŞMASI VE 3 NUMARALI PROTOKOL	27
1.3.3. 10 AĞUSTOS 1920 YUNAN SEVR'İ	29
1.3.4. LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI	31
1.3.5. 1926 ATİNA, 1930 VE 1933 ANKARA ANTLAŞMALARI	36
1.4. TÜRK YUNAN İLİŞKİLERİ'NİN BATI TRAKYA SORUNUNA ETKİSİ (1923 – 1980)	38
1.4.1. LOZAN ANTLAŞMASI'NDAN SONRA TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİ VE BATI TRAKYA (1923-1950)	38
1.4.2. II. DÜNYA SAVAŞI SONRASI TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİ VE BATI TRAKYA (1950-1980)	41
1.4.3. 1980 SONRASI TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİ VE BATI TRAKYA 'DAKİ GELİŞMELER.....	47
2.BÖLÜM: BATI TRAKYA MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞIN TEMEL SORUNLARI.....	51
2.1. EĞİTİM ALANINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR.....	51
2.2. EKONOMİK ALANDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	57

2.3. BAŞMÜFTÜLÜK VE MÜFTÜLÜK SORUNU.....	61
2.4. ETNİK KİMLİĞİN İNKARI SORUNU	65
2.5. CEMAAT VE VAKIFLARIN İDARESİ SORUNU	68
2.6. SİYASAL ALANDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	70
2.7. VATANDAŞLIKTAN ZORLA ÇIKARMA MESELESİ.....	74
2.8. YASAK BÖLGE UYGULAMASI	76
2.9. İFADE VE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILMASI MESELESİ	77
3.BÖLÜM: ULUSLARARASI İLİŞKİLER BOYUTUNDA AZINLIK HAKLARI KAVRAMI	79
3.1. AZINLIK KAVRAMININ TANIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	79
3.2. YUNANİSTAN’IN AZINLIKLARLA İLGİLİ YÜRÜTTÜĞÜ GENEL POLİTİKA.....	81
3.3. AVRUPA KONSEYİ VE BATI TRAKYA SORUNU	83
3.4. AVRUPA BİRLİĞİ VE BATI TRAKYA SORUNU	86
3.5. YUNANİSTAN’IN BATI TRAKYA POLİTİKASI.....	88
3.6. TÜRKİYE’NİN BATI TRAKYA POLİTİKASI	91
SONUÇ	93
KAYNAKÇA	100
EKLER	109
ÖZGEÇMİŞ	215

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO I BATI TRAKYA'DA NÜFUSUN GENEL GÖRÜNÜMÜ	17
TABLO II YUNAN PARLAMENTOSU'NA GİREN BATI TRAKYA TÜRK MİLLETVEKİLLERİ (1920 2004)	70

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
UDAD	: Uluslararası Daimi Adalet Divanı
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği
EAM	: Milli Kurtuluş Cephesi
NATO	: Kuzey Atlantik Paktı
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
SÖPA	: Selanik Özel Pedagoji Akademisi
AB	: Avrupa Birliği
ENYE	: Yunan Ulusal İstatistik Servisi
MC	: Milletler Cemiyeti
İTB	: İskeçe Türk Birliği
ABTTF	: Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
DEBP	: Dostluk, Eşitlik ve Barış Partisi
PASOK	: Pan-Helenik Sosyalist Parti
YDP	: Yeni Demokrasi Partisi
AK	: Avrupa Konseyi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
UAKÇS	: Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi
AP	: Avrupa Parlamentosu

GİRİŞ

Batı Trakya, genel yapısı itibarıyla bakıldığında, oldukça stratejik bir konuma sahip olup, çevre ülkelerce hep elde edilmesi gereken bir yerleşim yeri olarak görülmüştür. 1363 yılında Batı Trakya'nın I. Murat tarafından alınması ile birlikte bölge bir Türk göçü ile şekillenmeye başlamıştır. Özellikle Osmanlı Devletinin sınır politikasının bir gereği olarak bölgeye Anadolu'dan çok sayıda Türkmen yerleştirilmiştir. Kısa bir zamanda bölgede çok sayıda köy ve kasaba kurulmuştur. Bölge, zamanla güçlenerek nüfuz oluşturmak isteyen Bulgarların ve Rusların Akdeniz'e inme politikasının bir sonucu olarak, önemli bir stratejik yerleşim yeri olma özelliği kazanmıştır. Batı Trakya, Osmanlı devleti açısından da stratejik olarak önemsenen bir yer olmuştur. Bu bölge Osmanlı için İstanbul ve boğazların güvenliğine karşı bir duvar olma görevi görmekteydi. 550 yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyetinde kalan bölge, Bulgarların ve nihayetinde Yunanlıların egemenliğine girmesi ile Türkler için güvenlik açısından önemli bir kayıp olmuştur.

Batı Trakya bölgesi, Yunanistan'ın hâkimiyetine girmesine karşın binlerce Türk bölgede kalma tercihinde bulunmuştur. Her ne kadar Doğu Trakya'ya doğru bir göç olsa da büyük miktarda Türk varlığı bölgede yaşamını sürdürmeye devam etmiştir. Türkler Kurtuluş Savaşı'nı zaferle sonuçlandırdıktan sonra kalıcı barış için Lozan Barış Antlaşması'nı imzalamış ve bağımsız bir cumhuriyet devleti olarak dünya sahnesinde yerini almıştır. Lozan Barış Antlaşması bölgede yaşayan müslüman Türkler için bir sigorta görevi görmüştür. Antlaşma ile sağlanan güvenceler ile Batı Trakya Müslüman Türk'ü, Yunan topraklarında kendi kültürlerine göre yaşama şansı bulmuşlardır. İşte tam da bu noktadan sonra, bu güvence sağlayan unsurda kırılmalar olmaya başlamıştır. Bunun ana nedeni Yunanistan'ın bölgede başlattığı asimilasyon politikasıdır. Günümüze kadar gelen bu politika anlayışında istikrar halen sürmektedir. Zaman zaman Türk-Yunan ilişkilerindeki düzelmelerle yumuşayan bu politika, nihai olarak temel argümanlarında değişikliğe uğramamıştır.

Bu çalışmanın amacı, Türk-Yunan ilişkileri bağlamında Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türk azınlığın sorunlarını ortaya koyarak bunların çözülmesine

ışık tutmaktır. Türk-Yunan ilişkilerinde önem sıralamasında gerilerde yer alan Batı Trakya meselesinin ayrıntılarını öne çıkarmak ve sorunun kaynağına inmek çalışmanın başlıca unsurlarından olacaktır. Bu doğrultuda sorunların ele alınmasının yanında hem Türkiye'nin hem de Yunanistan'ın Batı Trakya Bölgesi için tarihsel stratejileri üzerine değerlendirmeler yapılacaktır. Gerek ikili gerekse uluslararası antlaşmalar çerçevesinde atılacak adımların Batı Trakya'da yaşayan binlerce Müslüman Türk'ün geleceğini belirleme açısından önemli olacağı vurgusu üzerinde durulacaktır.

Çalışmanın Analitik Yapısı

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı Lozan Barış Antlaşması'nın kendilerine sağlamış olduğu güvenceyi bugün itibarıyla yeterince kullanamamaktadırlar. Lozan Barış Antlaşması'nda Türk kelimesinin geçmeyip Müslüman Azınlık ifadesinin geçtiğini savunan Yunanlılar bunu her vesile kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktan geri kalmamaktadırlar. Sorunun ana kaynağının unutturulup şekli kavramların ön plana çıkartılması, Yunanistan'ın bölgedeki devlet politikasının bir yansıması olarak görülebilmektedir.

Bu tez ile Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının bölgede yaşadığı sorunlar ayrıntılı bir biçimde, tarihsel perspektif dâhilinde incelenecektir. Bu çalışmanın konusu Türk-Yunan ilişkilerinde bir sorun alanı olan Batı Trakya Müslüman Türk azınlığıdır. Bu tezde cevabını arayacağımız temel soru; Türk - Yunan ilişkilerinde meydana gelebilecek olumlu seyrin Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığın bekleyen sorunlarını giderip gideremeyeceğidir. Bu çalışmanın tezi ise, Türk Dış Politikasında öncelikler arasında yer almayan Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı sorununun Türk-Yunan ilişkileri açısından başat sorunlar arasında değerlendirilmesi durumunda sorunun daha efektif bir biçimde yol bulabileceğidir. Türkiye'nin soruna daha fazla eğilmesi ve uluslararası arenada azınlığın sorunlarını daha aktif bir biçimde savunup bütün dünyaya anlatması durumunda, uluslararası baskılara tabi kalacak olan Yunan hükümetlerinin konuya daha fazla eğilip sorunun çözümünde daha rasyonel kararlar alabileceği açıktır. Aynı şekilde Yunanistan'ın, bir AB ülkesi olarak Müslüman azınlık ile ilgili atacağı adımlar, kendisi için önemli bir demokrasi sınavı olacaktır.

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı, kendi haklarının ihlalleri karşısında bir yandan Yunanistan'ın politikaları ile ilgili mücadele verirken diğer taraftan Türkiye'nin azınlığın bu mücadelesinin desteklenmesi konusunda adımlar atmasını beklemektedir. Türkiye'nin Ege Denizi ve Kıbrıs sorununa verdiği önemin aynısını Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının hak mücadelesine vereceği destekle göstermelidir. Bu çalışmada ele alınan bir diğer husus da Türk - Yunan ilişkilerinin etkisinde, Yunanistan'ın Batı Trakya politikasına ve Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığının hak arayışlarına nesnel bir yaklaşımla bakıp bir değerlendirme ortaya koymaktır.

Siyaset bilimi açısından konunun değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. Yunanistan'ın Batı Trakya Türk Azınlığı sağlayacağı demokratik hakların Avrupa Birliği'nin temel hak ve hürriyetleri güvence altına alan hukuksal şekillenmesine büyük bir katkı sağlayacaktır. Bu da AB içindeki demokratik ve siyasi birlik anlayışını destekleyecektir.

Bu çalışmada yukarıda belirtilen çalışmanın analitik olarak değerlendirmesinde izlenecek yol şu şekilde oluşturulmuştur; Çalışma toplam üç bölüm olarak kurgulanmıştır. Birinci bölümde; Batı Trakya'nın temel özellikleri ele alınarak bölgenin coğrafi yapısı ile birlikte stratejik önemi üzerinde durulacaktır. Ayrıca nüfus yapısı ve tarihi geçmişi üzerinde ayrıntılar dökülerek sosyo-ekonomik durumu ile ilgili de bir inceleme yapılacaktır. Bu bölümde Batı Trakya Müslüman Türklerinin kurtuluş mücadeleleri ele alınarak Türk Devleti kurma girişimlerinin boyutları gösterilmeye çalışılacaktır. Bölgenin Türk kimliğinin yitirilmemesi için yapılan kahramanca mücadeleler ve kısa ömürlü de olsa bir Türk Devleti kurulmasının sonuçları üzerinde değerlendirmeler yapılacaktır. Yine bu bölüm altında, Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının korunmasına yönelik antlaşmalar üzerinde durulacaktır. Burada özellikle azınlığın varoluş nedenleri hukuki bir altyapı ile desteklenmeye çalışılacaktır. Buna ek olarak bu bölümde, Türk-Yunan ilişkilerinin Batı Trakya Sorununa etkisi üzerine Lozan Barış Antlaşması'ndan başlamak üzere tarihsel yönden açılımları üzerine bir sorgulama yapılacaktır.

İkinci bölümde daha çok Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının yaşadığı

temel sorunlar ele alınacaktır. Azınlık için en önemli baskı unsurunun eğitim alanında olduğu ve varolan kültürün yozlaştırılması için Yunan makamlarının bu alanda uygulamalarını ele alacağız. Toplumsal, siyasal ve ekonomik baskıların azınlığın yaşam alanını nasıl sınırladığını göreceğiz. Ayrıca azınlığın iyi bir örgütlenme yapısı ile Yunan makamlarının asimilasyon uygulamalarına nasıl direndiğini örnekleri ile değerlendirme şansı bulacağız.

Üçüncü bölümde; İlk olarak uluslararası ilişkiler çerçevesinde azınlık hakları kavramı üzerinde durulacaktır. Ayrıca Yunanistan'ın ülkesindeki azınlıklarla ilgili yürüttüğü genel politikanın ne olduğu konusunda açıklamalarda bulunulacaktır. Buna ek olarak konuyu uluslararası boyutta ele alabilmek için Avrupa Konseyi ve AB bağlamında Batı Trakya sorunu irdelenmeye çalışılacaktır. Bu bölümde son olarak Türkiye'nin ve Yunanistan'ın Batı Trakya politikaları ayrı ayrı değerlendirilecektir.

Sonuç bölümünde ise; Türk-Yunan ilişkilerinin seyrinin Batı Trakya sorununu ne düzeyde etkileyeceğinin bir analizi yapılmaya çalışılmıştır. Bu bölümde Kıbrıs ve Ege Denizi sorunlarının etkisinde Batı Trakya sorununun yönü üzerine somut açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca azınlığın temel problemlerinin çözümünde Türkiye'nin ve Yunanistan'ın ne gibi görevler üstlenmesi ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.

Literatürde Batı Trakya Sorunu

Batı Trakya'da yaşayan müslüman azınlığın sorunları ile ilgili kaynak analizinde literatürde çok geniş bir ağın olmadığını söylemek en doğru saptama olacaktır. Bu alanda yeterli derecede araştırma olmamasının temel nedeni, konunun Türk-Yunan ilişkilerindeki sorunlar arasında geri planda kalması ile ilişkilendirilebilir. Konu ile ilgili olarak burada gerek yerli gerekse yabancı kaynaklardan dikkate değer olanlar üzerinde durulacaktır. Son zamanlarda Batı Trakya meselesi ile ilgili yabancı kaynaklar içinde yayınlanmış en önemli eser Vemund Aarbakke'nin The Muslim Minority of Greek Thrace adlı doktora çalışmasıdır. Aarbakke bu çalışmasında Batı Trakya ile ilgili konuyu hem

Yunanistan hem de Türkiye açısından etraflıca ele alarak literatüre önemli bir kaynak sunmuştur. Özellikle Sadık Ahmet ile ilgili bulguları dikkate değerdir. Ayrıca siyasi yönden konu ayrıntılı değerlendirilerek özellikle seçim sonuçları ve azınlık üzerindeki etkileri üzerine yeni yaklaşımlar getirmiştir. Dimostenis Yağcıoğlu, *From Deterioration to Improvement in Western Thrace, Greece: A Political Systems Analysis of a Triadic Ethnic Conflict* adlı çalışması ile literatüre değerli bir çalışma sunarak katkı yapmıştır. Dimostenis Yağcıoğlu çalışmasında Batı Trakya Müslüman azınlığın özellikle 1980-1990 yılları arasındaki şiddet içermeyen mücadelelerine yer vermiştir. Buna ek olarak Yağcıoğlu, Yunan Ortodoks Kilisesi'nin ve Yunan Milliyetçi akımlarının Yunan Hükümetleri üzerinde kurdukları baskı ile Batı Trakya'daki azınlığı nasıl etkilediği üzerine değerlendirmeler yapmıştır. Iris Boussiakou, *Religious Freedom and Minority Rights in Greece: the case of the Muslim Minority in Western Thrace* adlı çalışmasında, Yunanistan'daki azınlıkların dini yaşamları ve bunu uygulamalarındaki serbestlik olanaklarını ele almıştır. Bu çalışma ile özellikle müftülük makamının fonksiyonu ve Müslüman azınlığın kültürel ve sosyal yapısı ile ilgili ayrıntılı yaklaşımlar sunulmuştur. Dia Anagnostou ve Anna Triandafyllidou, *Region, minorities and European policies: A state of the art report on the Turkish Muslims of Western Thrace (Greece)* adlı çalışmalarında Müslüman azınlığın sosyo-ekonomik şartları ve bölgenin gelişmesi üzerindeki engeller konularında yeni değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Ayrıca AB'nin azınlık politikaları çerçevesinde ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlayacak reformların yapılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Türkçe literatürde Baskın Oran'ın "Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu" adlı eseri konu ile ilgili referans değer niteliği olan bir ana kaynak özelliği taşımaktadır. Bu kapsamlı çalışma çalışmamızın ana gövdesinin oluşumunda oldukça faydalı olmuştur. Baskın Oran Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın sorunlarını ayrıntılı bir biçimde incelemiş, sorunun çözümünde yol gösterici tavsiyelerde bulunmuştur. Hikmet Öksüz, *Batı Trakya Türkleri* adlı eser ile yazdığı birçok makaleyi tek bir kaynaktan toplayarak konuyla ilgili literatüre önemli katkı yapmıştır. Turgay Cin, *Türk-Yunan İlişkilerinde İki Eski Başkent: Gümölcine-İstanbul* adlı kitabında Batı Trakya'nın sorunları ile ilgili makalelerini tek bir eserde bir araya

getirerek konuyla ilgili önemli sonuçlar ortaya koymuştur.

Bu tezde kitaplar, makaleler, gazete haberleri, internet siteleri ve periyodik yayınlardan yoğun bir şekilde faydalanılmıştır. Ayrıca T.C Dışişleri Bakanlığı, Trakya Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği, Batı Trakya Türk Birliği Derneği gibi çeşitli kurum ve kuruluşların verilerinden faydalanılmıştır.

Teorik Çerçeve

Bir bilimsel analizin etraflıca değerlendirilmesinde eldeki en önemli araç olan teori (kuram), belirli bir olguyu açıklamada kullanılan yasalar bütünlüğüdür. Kuram aynı zamanda yasaları açıklayıcı bir boyuta da sahiptir. Öte yandan uluslararası ilişkilerde açıklama yönteminin gözleme dayandığını söylemenin de gerçekçi bir yaklaşım olacağını belirtebiliriz. Bununla birlikte uluslararası ilişkilerde bilimsel sonuca ulaşmak için geçerli temel anlayışın güçlü teorik araçlarla yola çıkmak olduğu da açıktır.

Machiavelli'nin devletin doğuşu üzerine yaptığı araştırmalar onu siyasetin kanunlarını araştırma konusunda yol almaya itmiştir. Machiavelli, siyasetin kanunları belirlendiği takdirde siyasetin kuramlarına ulaşmanın da mümkün olacağını belirtmiştir. Esas itibarıyla onun düşüncesinin ana unsuru insan doğası üzerine kuruludur.¹

Realizmin en önemli savunucularından olan Edward Carr ve Hans Morgenthau'ya göre politika ile ilgili olarak karar vermede ahlak ve adaletten ziyade gerçek olaylar ve ilişkiler önemli rol oynamaktadır.²Realizmin önemli bir kaç teorisi vardır. Bunlardan birincisi insan doğası ile ilgilidir. İnsanın bencil, saldırgan ve güce hâkim olma anlayışı kaçınılmaz olarak dünyanın şiddet yanlısı bir toplum olması sonucunu doğurmaktadır. Realizmin ikinci önemli ilkesi ise devletin uluslararası politikada ana aktör olmasıdır. Diğer siyasi argümanlar ikincil niteliktedir. Üçüncü

¹ Kenneth Waltz & George H. Quester, *Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi*, Ersin Onulduran(çev.), Ankara SBF Yayınları, 1982, s.40

²V.N.Konişev, *Amerikanskiy Neorealizm O Prirode Voini: Evoluciya Politicheskoy Teorii,(Amerikan Neorealizmi Savaş Doğası Hakkında: Siyasi Teorilerin Evrimi)*, s.29

olarak realizm devletin dış politikasını iç politikadan ayrı olarak değerlendirmeye tabi tutmaktadır. Dördüncü ilke ise askeri güvenliğin sağlanma anlayışının başat çıkar olduğunun savunulmasıdır.³

Neorealizmin savunucularından Kenneth Waltz'a göre devletlerin güvenliklerini en üst seviyede ele almalarının ana nedeni hayatta kalma arzularıdır.⁴ Realizm daha çok çatışmacı bir anlayışı savunurken, neorealizm devletlerin işbirliğinin önemi üzerinde durmaktadır. Uluslararası politikanın oluşumunda realist ve neorealist yaklaşımların önemli katkıları olmuştur. Bu bağlamda uluslararası ilişkilerde devletlerin güvenlik endişesi ile baskı altında tuttıkları azınlıkların konumunun ne olması gerektiği sorusuna cevap aramak konumuzun esas ana unsurunu oluşturmaktadır.

Realizm, devletin ana güç olduğu bir güvenlik analizinden yola çıkar. Realizm'e göre devlet, güvenliği ve bekası için gerekli olan tüm tedbirleri alarak hareket eder. Burada devletin elindeki en büyük mekanizma kendi güvenliğini korumada elinde tuttuğu askeri güçtür.⁵ Realizmin devletin güçlülüğünü esas alan ana doktrininin, azınlık kavramı üzerinde bir baskı oluşturduğu ve temel hakları edinme konusunda frenleyici bir rol oynadığını görebiliriz. Devlet bu ideoloji ile güçlü olmak pahasına otoriter bir yapıya dönüşebilir. Bu da azınlıkların yaşama alanını daraltarak o ülke içinde varolma çabasını engelleyebilir. Devletin güvenlik kaygıları ile azınlıkları bazı sosyo-kültürel haklardan mahrum etmesi anlayışı çatışmayı arttırıcı bir nitelik oluşmasını sağlayabilir. Realizm düşüncesi, soğuk savaşın bitimi ile birlikte aktivitesini kaybetmiş görünse de özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası yeniden dış politika anlayışında ivmelenmeye başlamıştır. Devletin yeniden ülke içinde veya dışında güçlü olma felsefesi, azınlıkların daha fazla hak alma mücadelesini sınırlandırmıştır. Özellikle dünyada birçok devletin ülkesinde bulunan azınlıklarla ilgili gerek hukuki gerekse fiili eylemlerle asimilasyon politikası uyguladıkları ortadadır. İşte bu anlayış, realizmin güvenlik için güçlü devlet olma felsefesini destekler nitelikte yürümesini sağlamaktadır.

³a.g.e. s.13-14

⁴Kenneth Waltz & George H. Quester, a.g.e., s.27

⁵Edward A. Kolodziej, *Security and International Relations* (Cambridge; Cambridge University Press 2005), s.128-129

Dünyada insan hakları konusunda gelişmelerin varolması ve de devlet dışı güçlerin özellikle soğuk savaşın bitimi ile ortaya çıkması, azınlıklarla ilgili mesafenin katedilmesinde yardımcı unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Realizmin katı devletçi politikası ile azınlık haklarını sınırlandırması anlayışına karşılık bu devlet dışı güçlerin oynadığı rol büyük olmaktadır. Neorealizmin devletlerin işbirliğine dayalı anlayışının azınlıkların diğer devlet veya devletlerdeki bağlantılarının harekete geçirilmesinde faydacı yaklaşım sunduğu gerçeği görülebilir.

Azınlıkların asimilasyonunun sosyolojik bir olay olduğunun gerçeği ile olması gereken ana kural, azınlıkların bünyesinde bulunan topluluğu hızlı bir şekilde entegrasyonu olmalıdır. Bu anlayış devletler hukukunun ana prensipleri dâhilinde de yer bulmaktadır. Devletler, toplumlar arasında hukuki eşitliği sağlamanın yanında fiili eşitliği de sağlamalıdır. Bakıldığında, azınlığın taleplerinin karşısında hep çoğunluğun talepleri yer almaktadır. Çoğunluk prensibi modern devlet anlayışının bir gereği olsa da ulusal azınlık problemini bu felsefe ile çözmek imkânsızdır. Azınlık ve çoğunluk kavramları çoğunluk prensibinin olduğu demokrasilerde sayısal niteliği olan kavramlardır. Demokrasi kavramında çoğunluk ve azınlık farklı çıkarlar doğrultusunda hareket ettiği için daima değişkendir. Çoğunluk her zaman azınlığın ulusal varlığını ortadan kaldıracı güce sahiptir. Azınlık sorunları ile ilgili çoğunluk prensibinin uygulanmaya çalışılması antidemokratik sonuçların oluşmasına neden olabilir. Hâlbuki demokrasi adalet demektir. Sadece vatandaşlar için eşit hakların getirilmesi ve seçimle çoğunluğun iradesi ile demokratik bir rejimin oluşturulması, azınlık hakları açısından yeterli bir teminat sağlamaz. Genel seçim hakkı çoğunluğa gücünü kullanmada başka amaçlarla kullanma olanağı vermektedir. Bu olgu azınlıkların korunmasında başka yöntemlerin bulunmasını zaruri hale getirmektedir. Bu formül azınlıklara özel haklar veren pozitif himayedir.⁶

Azınlıklarla ilgili olarak ilk tartışmalar dinsel yönden ayrımcılık üzerine tartışılmaya başlanmıştır. Dini azınlıkların yeniden yapılanması ile ortaya çıkan bu olgu esasen, hristiyanların protestan ve katolik olarak ayrılması ile sonuçlanmıştır.

⁶ Ayşe Fusun Arsava, *Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Basımevi, 1993, s.27

Devletler hukuku açısından ilk önemli azınlık himayesi 1648 tarihinde imzalanan Vestefalya barış antlaşması ile olmuştur. Ancak azınlıkların sorun olarak uluslararası ilişkiler arenasına çıkması katı ulus-devlet oluşumlarının ortaya çıkması ile paralellik göstermiştir. Özellikle günümüz dünyasında homojen bir ulus-devletin olmadığı gerçeği ile hareket edildiğinde, azınlıkların bünyesi dâhilinde yaşadığı ülkede yüksek bir demokrasi anlayışı ile varlığını özgürce sürdürmesi temel insan haklarının bir gereği olarak düşünülmektedir.

1.BÖLÜM : BATI TRAKYA’NIN TARİHSEL ÖZELLİKLERİ VE GENEL YAPISI

1.1. BATI TRAKYA’NIN TEMEL ÖZELLİKLERİ

1.1.1. Batı Trakya’nın Coğrafi Konumu

Trakya, bir bütün olarak ele alındığında Avrupa’nın Güney Doğusunda yer alan Güney Bulgaristan, Kuzeydoğu Yunanistan ve Türkiye’nin Avrupa kıtasındaki toprakları içine alan, aynı zamanda doğusunda Karadeniz, güneyinde Marmara-Ege Denizi ile çevrili olan bir toprak parçasıdır.

Doğu Trakya Türkiye’nin Avrupa kıtası içinde yer alan topraklardan oluşurken Kuzey Trakya diye adlandırılan bölge ise kuzeyinde Balkan Dağları, batısında Rila ve Pirin dağları ile çevrili ve de güneyinde Batı ve Doğu Trakya, doğuda Karadeniz ile çevrili bölgedir.

Çalışmanın ana konusunu oluşturan Batı Trakya ise doğusunda Türk-Yunan sınırını belirleyen Meriç Nehri, batısında Mesta - Karasu nehirleri ile kuzeyinde Rodop Dağları ve güneyinde de Ege Denizi ile çevrili bölgeye verilen addır. Batı Trakya’da yaşayan Müslüman Türk azınlık, bu bölgenin denize kadar olan bölümüne Ova, burasıyla Rodop Balkanları arasındaki bölümüne Yaka, buranın kuzey kısımlarındaki yüksek dağlık bölgeye Cebel veya Balkan Kolu olarak adlandırmaktadır.⁷Batı Trakya’nın toplam yüzölçümü 8578 Km² olup, batıda İskeçe (Xanthi), orta bölgede Gümülcine (Komotini) ve doğuda Dedeağaç’ın (Alexandroupolis) yer aldığı 3 ilden oluşmaktadır.⁸

1913 yılında faaliyet gösteren “Batı Trakya Hükümet-i Müstakilesi” sınırları esas alındığında ise Batı Trakya’nın bir kısmının Yunanistan’ın bir kısmının ise Bulgaristan’ın sınırları içinde kaldığı görülmektedir. Yunanistan bu bölgeyi 19-26 Nisan 1920 tarihleri arasında yapılan San Remo Antlaşması’nın imzalanması ile

⁷ Baskın Oran, “*Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*”Güncelleştirilmiş 2. Basım, Ankara, Bilgi Yayınları,1991,s.24-25

⁸ <http://www.batitrakya.org.tr>

birlikte hemen işgal ederek kendi toprakları içine dâhil etmiştir. 1923 Lozan Andlaşması ile birlikte sınırları yeniden çizilen Batı Trakya günümüzde bütünüyle Yunanistan'ın idaresinde yer alan bir bölgedir.⁹

Batı Trakya bölgesi tarih boyunca birçok ülke açısından stratejik olarak önem arz etmiştir. Türkler açısından değerlendirildiğinde bölge daha İstanbul fethedilmeden önce Osmanlı topraklarına katılmış ve Balkanlara açılan bir pencere olarak görülmüştür. Daha sonraki yıllarda İstanbul'un fethi ile birlikte bölge savunma stratejileri açısından bakıldığında İstanbul için bir kalkan görevi görmüştür. Osmanlı döneminde ayrıca bölgeye çok sayıda Anadolu'dan getirilen Türkmenler yerleştirilerek bölge Türkleştirilerek bir başka savunma stratejisi uygulanarak hâkimiyet sağlanmak istenmiştir.

Batı Trakya'nın kuzeyinde yer alan Bulgaristan için bölge Ege'ye açılan bir kapı hürriyetini taşımaktadır. Ege denizi ile Bulgaristan sınırı arası Batı Trakya bölgesinden yaklaşık 100 Km'lik bir mesafeyi kapsamaktadır. Bu da Bulgaristan için stratejik açıdan önemli görülmekte ve bölgeye hâkim olma anlayışını hep sıcak tutmakta idi.

Rusya ise tarihte sıcak denizlere inmenin iki ana güzergâhı olduğu düşünüyordu. Bunlardan ilki boğazların kullanılması ile Ege ve Akdeniz'e inme çabası, diğeri ise Bulgaristan'ı kullanarak Batı Trakya üzerinden sıcak denizlere inme girişimi idi. Bu manada bakıldığında Rusya için Batı Trakya stratejik olarak önem arz eden bir bölge olmuştur.

Bulgaristan'a karşı bir çekince içinde bulunan Yunanistan ise Ege Denizi'ni Bulgaristan'la aynı sınır çizgisi dâhilinde paylaşmak istemiyordu. Dolayısıyla Yunanistan Ege Denizi'nde hâkimiyet kurmanın gayesinde olduğu için zaten Türkiye ile paylaşmak zorunda olduğu Ege Denizi'ni bir üçüncü ülkeyi sokarak pastayı daraltmak istemiyordu.

⁹<http://www.batitrakya.org.tr>

1.1.2. Batı Trakya'nın Tarihi

Trakya, M.Ö 2000 yıllarla beraber yerleşimin başlangıç gösterdiği bir coğrafi bölgedir. Bölgenin ilk sakinleri M.Ö 400 yılına kadar bölgede varlığını sürdüren Traklar olmuştur. M.Ö 7 yy' dan itibaren sırasıyla Yunanlıların ve Makedonların hâkimiyetine giren Batı Trakya daha sonra Roma İmparatorluğunun ve Bizans İmparatorluğunun sınırları dâhilinde kalmıştır.

Batı Trakya'daki ilk Türk varlığı ise Orta Asya'dan Ön Asya'ya Hazar Denizini dolaşarak Kafkaslar üzerinden gelen İskitler olmuştur. Daha sonraları 4. Yüzyılda Hunlar, 5. Yüzyılda Avarlar, 9. Yüzyılda Peçenekler ve 11. Yüzyılda Kuman Türkleri bölgede hâkimiyet sürmüşlerdir.

Bölgede Osmanlı hâkimiyeti ise I. Murat döneminde başlamıştır. Sultan Murat'ın kumandanlarından Evronos Paşayı Batı Trakya'ya, Lala Şahin Paşa'yı ise Bulgaristan tarafına göndererek buraların fethi görevi vermiştir.1363 yılında Edirne'yi Lala Şahin paşa komutasındaki Osmanlı ordusu ele geçirirken, Evronos Paşa aynı yıl içinde Batı Trakya'yı Osmanlı Topraklarına katmıştır. Osmanlı komutanlarının bu fetihlerini perçinleyen esas olay Çirmen Savaşının kazanılması olmuştur. Bu zaferle Osmanlı Balkanlardaki hâkimiyetini güçlendirmiş, Makedonya'nın yolları açılmış ve Balkanlardaki Osmanlı ilerleyişi hız kazanmaya başlamıştır.

Batı Trakya, 1363 yılından itibaren tam 550 yıl boyunca Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır. Ayrıca Türkler bölgeye sayısız eserler inşa ederek büyük bir izde bırakmışlardır. Osmanlı hâkimiyetinde uzun süre kalan Batı Trakya'da 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı ile birlikte günümüze kadar gelen istikrarsızlıkların temeli oluşmaya başlamıştır. Batı Trakya'daki meseleler bu savaşın ardından imzalanan Ayestafanos (Yeşilköy) Antlaşması ile ortaya çıkmıştır. Batı Trakya bölgesi, Doğu Trakya ile Batı Trakya'yı birbirine bağlayan önemli kavşak görüldüğünden Avrupa devletlerinin dış politikalarında en önemli davalardan biri haline gelmiştir.¹⁰

¹⁰Tevfik Bıyıklıoğlu, *Trakya'da Milli Mücadele*, T.T.K Yayınları, V.I.B, Ankara,1987,s.13

Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda hâkimiyetinde kırılma noktası olarak kabul edilen ilk olay 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rusların Erzurum'a kadar gelmesi neticesinde Osmanlı'nın barış istemesi ile imzalanan Ayastefanos(Yeşilköy) Antlaşması'nın imzalanmak zorunda kalınması ve bunun sonunda Bulgaristan Prensipliği'nin ilan edilmiş olmasıdır. Bu antlaşma 3 Mart 1878'de İstanbul'un Yeşilköy semtinde Osmanlı devleti ile Rusya arasında imzalanmıştır. Antlaşmaya göre; Sırbistan, Karadağ ve Romanya tam bağımsızlıklarını kazanacak ve sınırları da genişletilecekti. Bunun yanında büyük bir Bulgaristan Prensipliği kurulacak, Prensipliğin sınırları da Tuna'dan Ege'ye, Trakya'dan Arnavutluk'a kadar uzanacaktı. Bu daha çok Rusya'nın Akdeniz'e inmesini kolaylaştıracaktı. Ayrıca Bosna-Hersek'e iç işlerinde bağımsızlık verilerek ileride tam bağımsızlığa giden yol açılmış olacaktı. Osmanlı Devleti'nin doğu bölgesi ile alınan karara göre ise Kars, Ardahan, Artvin, Batum, Doğubeyazıt ve Eleşkirt Rusya'ya verilecekti. Öte yandan Teselya Yunanistan'a bırakılacak ve Girit ve Ermenistan'da ıslahat yapılacaktı. Buna ek olarak Osmanlı Devleti Rusya'ya 30 bin ruble savaş tazminatı ödeyecekti. Görüldüğü üzere Osmanlı Devleti için çok ağır şartlar içeren bu antlaşmaya zamanın güçlü devletleri olan İngiltere ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu şiddetle karşı çıkmışlardır. Bunun temel nedeni bu antlaşmanın uygulanması durumunda Rusların fazlasıyla nüfuz alanı elde ederek Balkanlarda güçlü bir konuma geçeceği endişesidir. Özellikle Bulgaristan bu antlaşma ile Batı Trakya'nın Ege'ye bağlantısı olan kıyı şeridine kadar inmekteydi. Bu da Rusya'nın bu yolu kullanarak sıcak denizlere inme idealini gerçekleştirme yönünde kolaylık sağlayabilirdi. Rusya'nın Bulgaristan'ın bu avantajından yararlanarak Akdeniz'e inme düşüncesi karşısında İngiltere endişeye kapılmaya başlamıştır.¹¹ Bunun üzerine İngiltere ve Avusturya-Macaristan imparatorluğu Haziran 1878 yılında Berlin'de bir kongre toplanması için girişimlerde bulunmaya başlamışlardır.¹² Yapılan görüşmeler neticesinde Yeşilköy Antlaşması'nı yeniden ele almak üzere 13 Haziran 1878'de Berlin Kongresi büyük devletlerin katılımı ile biraraya gelmiştir. Osmanlı Devleti, İngiltere, Fransa, Rusya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve İtalya'nın katılımı ile başlayan

¹¹Osman Yavuz Saral, "Kaybettiğimiz Rumeli", İstanbul Boğaziçi Yayınları, 1975, s.142.(22)

¹² Türel Yılmaz, Tarihi Perspektif içinde Batı Trakya ve Batı Trakya Türk Azınlığının Haklarını Koruyan antlaşmalar (1878-19723) <https://www.dicle.edu.tr/dictur/suryayin/khuka/turel.htm> (34)

toplantıya, Almanya'nın Başbakanı Bismarck başkanlık etmiştir.¹³ Toplantının sonunda Osmanlı topraklarını paylaşımı esas alan antlaşmaya göre; Bosna- Hersek Osmanlı himayesinde imtiyazlı vilayet haline gelmiştir. Ancak uygulamada Bosna- Hersek Avusturya'nın idaresine bırakılmıştır. Kıbrıs Sancağı ise İngiltere'ye kiralanırken, Niş Sancağı Sırbistan'a bırakılıyordu. Teselya Sancağı Yeşilköy Antlaşmasında olduğu gibi yine Yunanistan'a bırakılıyordu. Kars, Ardahan, Batum ve Artvin Sancakları Rusya'ya bırakıldı. Ayrıca Dobruca Sancağı Romanya'ya bırakılırken birçok kaza da Karadağ'a bırakılmış ve Karadağ'ın sınırları iki katına çıkmıştır. Van'ın doğusunda bulunan Kotur yöresi ise İran'a verilmiştir. Osmanlı Devleti ise bu antlaşma ile Girit, Doğubeyazıt ve Eleşkirt'i geri almış oldu. Berlin Antlaşması esas itibarıyla bakıldığında Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki varlığını otuz beş yıl daha uzamasını sağlayan bir antlaşmadır.

Berlin Antlaşması ile birlikte Osmanlı Devleti Balkanlar'daki elinde bulunan toprakların önemli bir bölümünü kaybederken, Batı Trakya'yı yeniden sınırları içine dâhil etmiştir.¹⁴ Bununla birlikte bu hâkimiyet uzun sürmemiş ve Batı Trakya 1886'da yeniden Bulgaristan'ın eline geçmiştir.¹⁵

Berlin Antlaşması, Osmanlı Devleti'ni Balkanlar'dan silme çalışmasının adeta ilk resmi belgesidir. Osmanlı Devleti'nin parçalanmak istenmesinin en önemli delili olan bu antlaşma ile toplam 287.510 km² toprak kaybedilmiştir.¹⁶

Trakya bir kıyı seridi halinde Balkan Savaşı'na kadar Osmanlı Devleti'nin elinde kalmıştır. Osmanlı Devleti'nde İkinci Mesrutiyetin ilanı sırasında meydana gelen olayları fırsat bilen Avusturya, Bosna-Hersek'i ele geçirirken, Bulgaristan da 5 Ekim 1908 tarihi itibarıyla bağımsızlığını ilan etmiş bulunmaktaydı. Osmanlı Devleti bu olayı tanımayarak, Berlin Antlaşmasını imza eden devletler nezdinde protesto etmiş, ancak bu devletler, özellikle de İngiltere, protestoyu ciddiye almamıştır. Daha sonraları konuyla ilgili olarak Rusya'nın harekete geçmesiyle, 16 Mart 1909 tarihinde İstanbul'da imzalanan Antlaşma ile Osmanlı Devleti Bulgaristan'ın

¹³Hakan Baş, *Unutulan Batı Trakya Türkleri*, Umay Yayınları, İzmir,2005,s.26

¹⁴Türel Yılmaz, *a.g.e*, s. 37

¹⁵Hakan Baş, *a.g.e*, s.27

¹⁶Fahri Armaoğlu, '*Siyasi Tarih (1789-1960)*' Ankara, Sevinç Yayınevi, 1973, s.276

bağımsızlığını tanımıştır.¹⁷ Öte yandan Osmanlı Devleti'nin içerde ve dışarıda zor durumda olduğunu gören İtalya fırsattan yararlanıp Trablusgarp'ı kendilerine verilmesi talebini içeren bir mektup göndermiş, fakat red cevabı almasına mütaakip 29 Eylül 1911'de Osmanlı Devleti'ne karşı açık bir şekilde savaş ilan etmiştir. Bu dönemde Osmanlı Devleti içinde yaşanan olayları fırsat bilen Balkan devletleri kendi aralarında ittifaklar oluşturarak, 17 Ekim 1912 tarihinde Osmanlı Devleti'ne karşı savaş açmışlar ve böylelikle I. Balkan Savaşı'nın başlamasına neden olmuşlardır. I. Balkan savaşı Osmanlı orduları için büyük bir hezimetle sonuçlanmış, Bulgarlar, Sırlar ve Yunanlılar Osmanlı ordularını kısa sürede bozguna uğratmışlardır.¹⁸ Savaşın bitiminde, Edirne, 16 Mart 1913'de Bulgaristan'ın eline geçmiş, 30 Mayıs 1913 tarihinde imzalanan Londra Barış Antlaşması'nın 2.maddesi ile Osmanlı Devleti, Midye-Enez hattının ötesindeki Trakya ile birlikte bütün Rumeli'yi Balkan Devletlerine bırakmak zorunda kalmıştır.¹⁹ Antlaşmanın ilgili maddesine göre; Midye-Enez çizgisinin batısında kalan topraklar Balkan Devletlerine, Edirne ise koşulsuz bir şekilde Bulgaristan'a bırakılıyordu. Ayrıca Kavala, Dedeağaç ve bütün Trakya Bulgaristan'ın sınırlarına dâhil ediliyordu. Bunun dışında Arnavutluk sınırları ve Ege adaları ile ilgili gelişmeler büyük devletlerin onayına bırakılmıştı. Yunanistan'ın Güney Arnavutluğu boşaltmasına karşın Bozcaada ve Gökçeada dışında bütün Ege adalarını alması için Osmanlı Devletine baskı uygulanmasına karar verilmişti. Yunanistan antlaşmaya göre Selanik ve Güney Makedonya'yı topraklarına katıyordu. Girit'in ise Yunanistan ile birleşmesi büyük devletlerin ortak düşüncesi ile onaylanmıştı.²⁰ Londra Barış Antlaşması'ndan sonra Balkan devletleri Bulgaristan'ın I. Balkan savaşı'ndan çok karlı çıkmasını kendi çıkarları için uygun görmeyerek yeni bir ittifak yapıp Bulgaristan Devleti'ne karşı savaş ilan etmişlerdir. Bu gelişmeler sonucunda 29 Haziran 1913'de yeniden bir kıvılcım ateşlenerek II. Balkan Savaşı başlamış oldu. Bunu fırsat bilen Osmanlı Devleti ise, Bulgaristan'a saldırarak Edirne'yi 25 Temmuz 1913 tarihinde tekrar ele

¹⁷Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih*, Genişletilmiş 3.B, İstanbul, 1985, s.338-340

¹⁸A.Haluk Ülman, *I. Dünya Savaşına Giden Yol ve Savaş*, 3.B, İmge Yayınları, Ankara, 2002, s.136

¹⁹Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılap Tarihi*, C.II.Kıs.2, Ankara, T.T.K yayınları, 1943, s.313

²⁰A.Gül TOKAY, *'II Meşrutiyet Dönemi Dış İlişkiler 1908-1914'*, Türk Dış Politikasının Analizi, Der. Faruk Sönmezoglu, genişletilmiş 2.b. İstanbul, Der Yayınları, 2001, s.45

geçirmiştir.²¹ II. Balkan Savaşı'nın bitimi ile birlikte, 10 Ağustos 1913 tarihinde Bulgaristan ile diğer Balkan devletleri olan Romanya, Yunanistan ve Sırbistan arasında Bükreş Antlaşması imzalanmıştır. Bükreş Antlaşması'nın yanısıra, 29 Eylül 1913 tarihinde, Bulgaristan ve Osmanlı Devleti arasında İstanbul Antlaşması imzalanmış ve yapılan antlaşmaya göre Meriç'in sınır olarak kabul edilmesine, Edirne ile Kırklareli'nin Osmanlı Devleti'ne geri verilmesine ve Batı Trakya'nın Bulgaristan sınırları içinde bırakılmasına karar verilmiştir.²² Bu Antlaşma ile Batı Trakya Bulgaristan'a bırakılarak bölgede 550 süren Osmanlı hâkimiyeti son bulmuş oluyordu. Tüm bu antlaşmalar çerçevesinde Yunanistan ile 14 Kasım 1913'de Atina Antlaşması imzalanmış ve Girit'in kesin olarak Yunanistan'a bırakılmasına karar verilmiştir. Ayrıca Yanya ve Selanik'in de Yunanistan'a ait olduğu kabul edilmiştir. Son olarak bu antlaşma ile Yunanistan'da kalan Türklerin hakları da belirlenmiştir. Azınlığın haklarını güvence altına alan düzenlemeler getirilmiştir.

Balkan Savaşları Osmanlı Devleti'ni yıkıma götüren sürecin başlangıcını oluşturmuştur. Bir yandan Fransız İhtilali'nin sonucunda ortaya milliyetçilik olgusunun Balkan milletlerini ayaklandırması öte yandan Rusların gerek sıcak denizlere alternatif olarak Balkanlar üzerinden çıkmaya çalışması gerekse Slav kökenli Balkan milletlerine Pan-İslavist yaklaşımlarla etkilemek istemesi sonucunda Balkanlar savaşın eşiğine sürüklenmiştir. Buna ek olarak Fransa, İngiltere gibi ülkelerin yayılmacı politikaları bölge üzerinde çıkar ilişkilerinin çatışmasına da zemin hazırlamıştır. Tüm bu gelişmeler Osmanlı üzerinde bir baskı oluşturmuş ve Balkan savaşlarına hazırlıksız yakalanmasına neden olmuştur.

Osmanlı Devleti Balkan Savaşları'nın sarsıcı etkisini atlatamadan kendini bir anda I.Dünya Savaşı'nın içinde bulması ile yeni bir çıkmazın içine girmiştir. Her ne kadar bu savaş ile Balkan Savaşlarının kötü etkilerinin silineceğine dair inanç olsa da savaşın ilerleyen safhalarında gerçekler görülmeye başlamıştır. Savaşta Almanya'nın yer alan Osmanlı, savaşın mağlubu olarak Sevr antlaşmasını kabul etmek zorunda kalmıştır.10 Ağustos 1920'de imzalanan anlaşmaya göre Osmanlı

²¹ Nihat Erim, *Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, C.1(Osmanlı İmparatorluğu Antlaşmaları) Ankara, A.Ü.M.K Yayınları,1953,s.450

²²A. Gül Tokay,*a.g.e*, s.46

tamamiyle parçalanmış bir yapıya büründürülmüştür. Çok ağır şartlar içeren anlaşmaya göre Osmanlı Orta Anadolu'ya sıkıştırılmış çok az toprağa sahip bir ülke konumuna getirilmiştir. Sevr Antlaşması üç ayrı nitelikte antlaşmadan oluşmaktaydı. Bunlar 1- Osmanlı Devlet'ni parçalayan antlaşma (Osmanlı Sevr'i), 2- Yunanistan'la Müttefikler arasında imzalanan ve bu ülkedeki azınlıkları koruma altına alan antlaşma (Yunan Sevr'i), 3- Batı Trakya'yı Yunanistan'a veren antlaşma (Trakya Sevr'i) olarak düzenlenmiştir.²³Yapılan bu antlaşmaya göre Osmanlı Devleti'nin Trakya sınırı bugünkü İstanbul ili sınırına kadar çekiliyor ve böylelikle Avrupa'nın Türkleri yüz yıldan beri Avrupa'dan atma emelleri gerçekleşmiş oluyordu.²⁴Görüldüğü üzere Trakya topraklarının büyük bir çoğunluğu Yunanistan'a bırakılmak suretiyle Osmanlı idaresinden koparılıyordu.

Sevr Antlaşması ile ayrıca Trakya'daki Azınlıklarla ilgili maddeler de bulunmaktaydı.(md.140-151) Bu maddeler arasında en dikkati çeken husus ise 'Türk ve Yunan halklarının karşılıklı ve gönüllü göçüne ilişkin özel bir sözleşme yapılacağına'dair hükmü içeren 143 maddedir.²⁵Daha sonraları bu madde Lozan'da da gündeme getirilip uygulanmak istenecektir.

Tüm bu gerçekler ışığında Sevr'in yürürlüğe konmamış bir antlaşma olduğu da unutulmamalıdır. Trakya'yı neredeyse tamamiyle Yunanistan'a vermeyi öngören bu antlaşma hukuken geçerliliğe sahip olamamıştır.

1.1.3. Batı Trakya'nın Nüfus Yapısı

Batı Trakya'da Türk nüfusunun ne kadar olduğu konusunda net bir tespit bulunmak oldukça zor görünmektedir. Bunun ana nedeni Yunanistan'ın özellikle Lozan Konferansı sonrası uygulamış olduğu baskı politikaları sonucu azınlığın kendi yurdunu terk ederek Türkiye, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya gibi ülkelere göç etmesidir. Oldukça katı uygulamalar ortaya koyan Yunanistan bu anlayışını milli politika çatısı altında sistemli bir biçimde uygulamaktadır. Yunanistan bu düşüncesi ile ülkede Batı Trakya Türkü olmadığı tezi üzerinde hareket

²³Baskın Oran, *a.g.e.*, s.37

²⁴Sander, *Siyasi Tarih, İlkçağlardan 1918'e*, s.291

²⁵Baskın Oran, *Türk Dış Politikası*, 3.b. Cilt I: 1918-1980, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s.133

etmekte ve azınlığın varlığını reddetmektedir. Yunanistan burada ince bir ayar yaparak ‘‘Türk’’ değil ‘‘Müslüman Azınlık’’ kavramını daha ön plana çıkartmaktadır. Tüm bu nedenlerden dolayı Batı Trakya’da yaşayan Türk nüfusu kesin olarak tespit edilememektedir. Buna karşın Batı Trakya’da faaliyet gösteren bazı derneklerin açıkladığı rakamlara göre bölgede yaklaşık 150.000 Türk nüfusunun var olduğu bildirilmektedir. Lozan Barış Antlaşmasından bu yana aynı nüfusa yakın olunmasının başlıca nedeni Yunanistan’ın baskı politikalarını azınlık üzerinde şiddetli bir şekilde uygulaması olarak görülmektedir. Bu politikalar azınlığı göçe zorlamıştır 1920’li yıllarda Batı Trakya Nüfusunun %85’i Türklerden oluşurken günümüzde bu oran %30’lara düşmüştür. Bölgeye çok sayıda Yunanlı yerleştirilerek demografik yapı zoraki değişmiştir. 1928 sayımında, Batı Trakya’nın toplam nüfusu 303.171 iken bunların 180.000 Türk’tü. Bölgedeki baskın Türk nüfusu 1930’lu yıllara kadar devam etmiş fakat bu tarihten sonra Yunanistan’ın baskı ve asimilasyon politikaları ile oranlar Yunanlılar lehine gelişmiştir.

Türk tezine göre Batı Trakya’da yaşayan toplulukların nüfusunun genel dağılım şu şekilde verilmiştir:²⁶

Tablo I: Batı Trakya’da Nüfusun Genel Görünümü:

Şehirler	Türkler	Rumlar	Bulgarlar	Yahudiler	Ermeniler
Gümülcine	59.967	8.834	9.997	1.007	360
Dedeoğaç	11.744	4.800	10.227	253	449
Sofulu	14.736	11.542	5.490	-	-
İskeçe	42.671	8.728	522	220	114
Toplam	129.120	33.910	26.266	1.480	923
Genel Toplam:191.699					

²⁶ Hikmet Öksüz, *Batı Trakya Türkleri*, 2006, s.62

1.1.4. Batı Trakya'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı

Yunanistan'ın dokuz coğrafi bölgesinden biri olan Batı Trakya'da Müslüman Türk azınlığın temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Azınlığın yaklaşık %80'i tarım ile uğraşmaktadır.

Azınlığın faaliyet gösterdiği başlıca tarım ürünleri tütün, pamuk, kiraz, sebze ve süt ürünleridir. Azınlığın tarım üretiminde ağırlığın tütün üretiminde olduğunu söyleyebiliriz. Ancak son yıllarda tütünle ilgili bazı sorunların olduğu da bir gerçektir. Şöyleki; Tütünde ilk aşamada % 50'lik bir prim kesintisi olacağı açıklanmaktadır. Hatta 2012 yılından sonra prim ödemede belirsizlikler olacağı öngörülmektedir. Azınlığın şikâyet ettiği bir konu da Tütün Üreticiler Birliği'nin düzgün bir şekilde idare edilemeyişiştir. Bunun yanında tütün kalitesinin de yeterli olmadığı savunulmaktadır.

Batı Trakya'da yaşayan azınlığın bir diğer sorunu da Yunanistan toprakları içinde yaşamalarına rağmen, AB'nin sunduğu kaynaklardan yeterince yararlanamamasıdır. AB kaynaklarının bölgeye aktarılması bölgenin geleceğini etkilemede başat unsur olacaktır. Batı Trakya Yunanistan'ın diğer bölgelerine göre gelir düzeyi daha düşük bir bölgedir. Bölgede yaşayan aileler genelde tütün ekimi yaparak tarımsal faaliyetlerini sürdürmektedir. Son yıllarda AB'nin tütüne verdiği desteğin azaltılması azınlığın geleceğe dair endişelerini arttırmaktadır. Batı Trakya'da Müslüman Türk çiftçileri eskiye nazaran maliyetleri artarken son on yılda gelirlerinin artmadığını aksine kademeli bir biçimde azaldığını vurgulamaktadırlar.

1.2. BATI TRAKYA MÜSLÜMAN TÜRKLERİNİN KURTULUŞ MÜCADELESİ VE TÜRK DEVLETİ KURMA GİRİŞİMLERİ

1.2.1. Rodop Türk Geçici Hükümeti

Osmanlı Devleti'nin 19.yy daki savaşlardan yenik ve yorgun bir şekilde çıkması siyasi ve ekonomik yönden yıpranmasına yol açmıştır. Budönemde Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da sürekli toprak kaybederek gerilemesi sonucunda binlerce Türk yaşadıkları yerlerden göç etmek zorunda kalmışlardır. Yaklaşık 4 milyon Türk Rodop Dağları ve Doğu Trakya bölgesine doğru kaymaya başlamıştır.1877-1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra imzalanan Yeşilköy antlaşmasına Rodop ve Rumeli'de yaşayan birçok Türk şiddetle karşı çıkmışlar ve direnişe geçmişlerdir. Bu direnişçi Türkler Abdullah Efendi ve Hacı Halil Efendi önderliğinde otuz Trakya milletvekili ile yüz Köy Meclisi üyelerinin imzalarını taşıyan bir bildiri yayınlamışlardır. Bildiride şu önemli noktalara vurgu yapılmıştır;”Rodop Türkleri Osmanlı egemenliğinden başka hiçbir ülkenin egemenliğine girmeyeceklerdir. Rodop Türkleri istilacı Çar ve Bulgar ordularına karşı kanlarının son damlasına kadar mücadelelerini sürdürecektir. Osmanlı İmparatorluğu'nun başı Abdülhamit Han'dan silah ve cephaneye istenmekte ve bu cephanenin Rodop Türklerinin savaşı kazanmalarına etken olacağı belirtilmektedir.”²⁷Fakat Osmanlı İmparatorluğu Rodop Türkleri'nin bu çağrısına gerekli karşılığı verememiş ve bunun üzerine de Rodop Türkleri mücadelelerini daha düzenli yürütebilmek için ilk Türk Geçici Hükümetini kurmuşlardır.

Rodop Türk Geçici hükümeti, 4 Mart 1878 tarihinde Sultanyeri kazasının Karatarla köyünde kuruldu. Hükümet, Ahmet Timirski liderliğinde dört kişiden oluşan bir kurucu heyet (Hacı İsmail Efendi, Hidayet Paşa Kara Yusuf Çavuş) ve otuz kişiden oluşan bir Temsilciler Meclisine de sahipti. Kurucu heyet geçici hükümet kurma gerekçesini şu söylemlerle açıklamaya çalışmaktadır;”Yeşilköy(Ayastefanos) Antlaşmasından sonra Ruslar ve Bulgarlar memleketimizi istila ettiler. Biz ise hükümsüz kaldık. Her ne kadar Osmanlı Devleti

²⁷Ümit Kurtuluş, “*Batı Trakya'nın Dünü Bugünü*”, Sincan Matbaası,1979,s.41

bizleri Bulgaristan emaretine teketmiş ise de Avrupa devletlerinin tasdiki olmadıkça, Bulgar Hükümetine meşru bir hükümet gözüyle bakamayız. Ruslar ve Bulgarlar girdikleri yerlerde, sayısız mezalim ağza alınmayacak cinayetler işlediler. Mütecavizleri geri atmak için silaha sarıldık. Eğer biz, geçici bir hükümet kurmamış ve bir zabıta heyeti düzenlememiş olsaydık, memleketimizde karışıklıklar çıkabilirdi. Bugün bölgemizde emniyet ve asayiş, Rus askerlerinin buldukları yerlerde ise huzursuzluklar ve karışıklıklar vardır.”²⁸

Yaklaşık sekiz yıl gibi bir süre ayakta kalmayı başaran Rodop Türk Geçici Hükümeti Osmanlı Devleti’nin yeterli silah ve erzak yollayamamasına rağmen bölgenin kurtuluşu için yoğun bir mücadele örneği göstererek sonuna kadar direnmiştir. 18 Eylül 1885 tarihinde bölgenin Bulgaristan hâkimiyetine girmesi ile birlikte sekiz sene boyunca istilacılara karşı çok çetin bir mücadele veren Rodop Türk Geçici Hükümeti Osmanlı Devleti tarafından 20 Nisan 1886 tarihinde feshedilmiştir.

1.2.2. Batı Trakya Türk Cumhuriyeti Devleti

I.Balkan Savaşı sonucunda bütün Rumeli Osmanlı Devleti’nin hâkimiyetinden çıkmıştı. II. Balkan Savaşı’ndan sonra imzalanan Bükreş Antlaşması ile de Bulgaristan I.Balkan Savaşı’nda kazandığı toprakların büyük bölümünü geri teslim etmek zorunda kalmıştır. Doğu Trakya’nın tamamına yakını kaybeden Bulgaristan bu acı ile Batı Trakya’ya saldırmaya başladı. Bu saldırılar sonucunda Batı Trakya Türkleri dağlara çıkarak direnişe geçtiler. Bunun üzerine Enver Paşa ile yeni bir Türk Devleti kurma konusunda mutabakata varan Genel Çeteler Kumandanı Eşref Kuşçubaşı, dağlara çıkmış olan Batı Trakyalı Türklerle birlikte Gümülcine ve İskeçe’yi Bulgarlardan kurtararak işgale karşı ilk somut başarıyı sağlamıştır. Gümülcine ve İskeçe’nin milis kuvvetleri tarafından kurtarılması Osmanlı Devleti’ni telaşlandırmaya yetmişti. Çünkü Osmanlı Devleti Batılı devletlerin baskısından çekinmekteydi. Osmanlı Devleti’nden yeterli desteği alamayacağını anlayan Batı Trakyalı milisler 31 Ağustos 1913 tarihinde Batı Trakya Geçici Hükümeti’ni kurarak

²⁸Tevfik Bıyıklıoğlu, *a.g.e.*, s.23

direnışı daha sistemli yürütme çabasına girişmişlerdir. Yeni Devletin başkenti Gümülcine idi. Bu devlette görev alan önemli şahıslar şunlardır:²⁹Cumhurbaşkanı Hoca Salih Efendi, Hafız Galip Efendi, Hacı Saffet Bey, Süleyman Askeri Bey, Mehmet Paşa, Şükrü Bey, Hüseyin Paşa, Hilmi Paşa, Hacı İsa Efendi, Eşref Sencer Kuşcubaşı, Eşref Bey, Selim Bey.

1913 tarihinde kurulan Batı Trakya Türk Cumhuriyeti Devleti'nin sınırları şu şekilde oluşmuştur: Ortaköy köprüsü-Kırcaali-Makas-Mesta Karasu ve İskeçe üzerinden Akdeniz'e, Enez'den Gümülcine-İskeçe-Dedeağaç-Karaağaç-Fere'ye-Koşukavak-Mestanlı ile çevrilidir.³⁰ Batı Trakya'da yeni bir hükümetin kurulması Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'ı telaşa düşürürken Yunanistan'ı bölge çıkarlarının yeniden düzenlenmesi açısından umutlandırmıştır. Bu doğrultuda Yunanistan Batı Trakya Hükümeti ile temas kurma yollarını denemeye başladı. Yunanistan yazılı bir bildirim yapmadan, sözle, Mesta-Karasu'yu Batı Trakya-Yunanistan sınırı olarak kabul etmeye hazır olduklarını açıkladı ve silah ve para yardımı yapma taahhüdünde de bulundu.³¹ Ayrıca Yunanistan bir Osmanlı-Bulgar yakınlaşmasına izin vermemek üzere 2 Ekim 1913 tarihinde Dedeağaç şehrini ve limanını Batı Trakya Türk Hükümeti'ne terk etmiştir.³² Burada Yunanistan'ın temel amacı Bulgaristan'ı zor duruma düşürerek Batı Trakya üzerindeki emellerini gerçekleştirmektir.

Dedeağaç'ın Batı Trakya Hükümetine geçmesi sonrası hemen bir Türk bayrağı yapılarak Dedeağaç, Gümülcine, İskeçe ve diğer Batı Trakya yerleşim alanlarında törenle resmi binalalara çekildi. Bayrak ay yıldızlı yeşil siyah ve beyaz renklerden oluşmaktaydı. Ayrıca yeni hükümetin kuruluşunu dünyaya duyurabilmek için bir de Batı Trakya Ajansı adı altında bir haber ajansı da kuruldu.

Hükümet yeni devletle ilgili çalışmalarını yaparken Bulgaristan, Batı Trakya'daki Türk ilerleyişi karşısında, Batı Trakya'nın işgal edildiğine dair propagandaya

²⁹Nadir Yaz, "Ağlayan Batı Trakya", İstanbul, 1986, s.158

³⁰ Turgay Cin, "Türk -Yunan İlişkilerinde İki Eski Başkent Gümülcine-İstanbul", Orion Kitabevi, Ekim 2009, s.83-84

³¹Tevfik Bıyıklıoğlu a.g.e., s.79

³²Tevfik Bıyıklıoğlu a.g.e., s.79

başlayarak büyük devletler üzerinde etkili olmaya başlamıştı.³³ Osmanlı Hükümeti ise, Bulgaristan'ın bu gerçek dışı propagandasını 28 Ağustos 1913 tarihinde yalanlayarak, "Edirne'yi korumak için elde tutulması gereken iki ileri yürüyüş arasında ele geçirilen birkaç noktadan başka Meriç'in ötesinde hiçbir yeri almadığını ve alamayacağını" bildirdi.³⁴

Osmanlı Devleti'nin Batı Trakya'nın toprak bütünlüğünde fazla ısrarcı olmadığını gören Rusya ve Fransa, Bulgaristan'a Osmanlı Devleti ile direkt temas kurmak suretiyle bir barış andlaşması imzalaması telkininde bulundular.³⁵ Bunun üzerine Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında 29 Eylül 1913 tarihinde İstanbul Barış Andlaşması imzalandı. Yapılan bu andlaşma ile Batı Trakya 25 Ekim 1913 tarihine kadar Bulgaristan'a teslim edilecekti. Bulgaristan 30 Ekim 1913 tarihine kadar Batı Trakya'nın işgalini tamamlayarak tüm bu bölgeyi ele geçirdi. Böylece büyük bir umut ve özveriyle kurulan Batı Trakya Türk Cumhuriyeti Devleti ortadan kaldırılmış oldu.

1.2.3. Batı Trakya Cunta Hükümeti

Batı Trakya, 1913-1918 tarihleri arasında Bulgaristan hâkimiyetinde olmasına rağmen Batı Trakyalı Türkler bu duruma sessiz kalmayarak yoğun bir kurtuluş mücadelesi vermişlerdir. Bu mücadelelerden bir tanesi de Batı Trakya Türkleri tarafından 30 Ağustos 1915 tarihinde Drama'nın Radiolos köyünde kurulan "Batı Trakya Kurtuluş Komitesi"dir. Ancak bu komite ilerleyen zamanlarda bir cunta yönetimine dönüşmüştür. Batı Trakya bölgesi bu zaman zarfında İskeçe, Drama, Nevrokop ve Serez olarak dokuz müfettişliğe ayrılmak suretiyle 27 Eylül 1917 tarihine kadar Batı Trakya Cunta Yönetimi tarafından yönetildi.³⁶ Bu cunta yönetimi, bölge valisi Abdulkerim Paşa'nın Osmanlı Devleti'nin talimatı ile geri çekilmesi üzerine kendini fesh etmek zorunda kalmıştır.

³³Türel Yılmaz, *Batı Trakya'da Türk Devletleri Kurma Teşebbüsleri (1878-1920)*, T.Ü. Balkan Uygulama ve Araştırma Merkezi, Nisan 1998, s.124

³⁴Yusuf Hikmet BAYUR, *Türk İnkılabı Tarihi*, T.T.K Yayınları, C.II.Kıs 2, Ankara, 1943, s.313

³⁵Türel Yılmaz, *a.g.e.*, s.125

³⁶Ümit Kurtuluş, *"Batı Trakya'nın Dünü Bugünü"*, Sincan Matbaası, 1979, s.12

1.2.4. Müttefiklerarası Batı Trakya Hükümeti

1913 yılından beri Batı Trakya'yı elinde bulunduran Bulgaristan, I. Dünya Savaşı'ndan yenik düşmesi ile birlikte imzalanan Neuilly Andlaşması sonucunda bölgeyi müttefiklere bırakmak zorunda kalmıştır. Müttefik devletlerden biri olan Fransa'nın idaresinde, Sofulu, Karaağaç, Dimetoka, Dedeağaç, Gümülcine ve İskeçe gibi yerleşim yerleri işgal edilerek bölgede koloni valisi tayin edilen General Charpier'in öncülüğünde "Müttefiklerarası Batı Trakya Hükümeti" kuruldu. Kurulan bu hükümetin başına da Tefvik Bey getirildi. Bu hükümetin devamının sağlanabilmesi için Neuilly Antlaşması'nın 48. Maddesine göre referanduma gidilmesi kararlaştırıldı. Bu arada bölgede halkoylaması yapılacağı kararı alınması sonrası Yunanistan Vamvakas adlı Türkçe bilen tecrübeli diplomatını derhal Batı Trakya'ya yolladı. Batı Trakya'yı iyi tanıyan bu Yunanlı diplomat halk üzerinde çeşitli telkinlerde bulunarak ve Fransa'nın da desteğini alarak referandum sonuçlarını kendi lehlerine değiştirmesini başarmış ve Batı Trakya'nın Yunanistan tarafından ilhak edilmesini sağlamıştır. Referandum sonuçlarının hemen ardından Yunanlı birlikler Batı Trakya'yı işgal etmişlerdir. Ancak bu işgal karşısında Batı Trakya Türkleri durumu kabullenmeyerek 25 Mayıs 1920 tarihinde Gümülcine'nin Hemitli köyünde "Batı Trakya Ulusal Hükümetini" kurdular. Bu hükümet hem silahlı direniş mücadelesi vererek hem de siyasi propagandalarda bulunarak Yunan işgaline karşı koymuştur. Fakat tüm bu girişimler sonuç vermemiş ve üç yıllık bir faaliyetten sonra 24 Temmuz 1923 tarihinde hükümet fesh olmuştur.

1.3. BATI TRAKYA MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞIN KORUNMASINA YÖNELİK ANTLAŞMALAR

Osmanlı Devleti 19. Yüzyıl boyunca özellikle Ruslarla yaptığı savaşlar neticesinde büyük yaralar almıştır. Tarihte ilk olarak Balkanları fetih ile büyüyen Osmanlı Devleti yine Balkanlardaki büyük toprak kayıpları ile gerileme dönemine girmiştir. Bu gerileme döneminde Osmanlı Devleti, Balkanlardan çekilirken bıraktığı milyonlarca Türk unsurunu kendi kaderiyle başbaşa bırakmak zorunda

kalmıştır. 1300'lü yıllardan itibaren Balkanları Türkleştirme politikası gereği yerleştirilmiş, ataları Türk aşiretlerinden teşekkül eden, bu müslüman Türkler işgallere karşı büyük bir onurla mücadele etmişlerdir. Yaşadığı topraklarda azınlık konumuna düşen Türkler, çeşitli uluslararası metinlerle hakları güvence altına alınmaya çalışılmıştır. İşte bu metinlerin başlıcaları şunlardır: 1830 Londra Protokolü, 1881 İstanbul Sözleşmesi, 1913 Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokol, 10 Ağustos 1920 Yunan Sevr'i.

1.3.1. 1830 Londra Protokolü ve 1881 İstanbul Sözleşmesi

Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki savaş sonucu yapılan 14 Eylül 1829 tarihli Edirne Antlaşması'na göre Yunanistan bağımsız bir devlet olarak varlık bulan bir devlet olarak tanınacaktı. 3 Şubat 1830 tarihinde İngiltere, Fransa ve Rusya arasında Edirne Antlaşmasını tamamlar nitelikte olan Londra Protokolü ile Yunanistan'ın bağımsızlığı tüm dünyaya ilan ediliyordu. Osmanlı Devleti de 24 Nisan 1830 tarihinde Yunanistan'ın bağımsızlığını kabul etmek durumunda kalıyordu. Londra Protokolü salt Yunanistan'ın Bağımsızlığını tanıyan metin değil aynı zamanda Yunanistan toprakları içinde yaşayan Müslümanların da haklarını güvence altına alan bir belge niteliğindedir. Protokolün dikkat çeken bazı meddelerine bakıldığında, özellikle 5. Maddede Yunan hükümetinin, aynen Osmanlı hükümeti gibi, derhal genel bir af ilan edeceği ve kendisine karşı çarpışmış olanların mal ve mülklerinden yoksun bırakılmayacağı ve bu kişilere hiçbir nedenle dokunulmayacağına sağlanması hükmü vardır. Bu madde ile azınlık konumunda bulunan müslümanların yerleşim hürriyeti güvence altına alınmıştır. Protokol'ün son maddesi ise, protokol hükümlerinin üç ülke temsilcileri tarafından Osmanlı hükümetine ve Yunanistan'a tebliğ edileceğini karara bağlamaktadır. Bu tebliğ Yunan hükümetine resmen 8 Nisan 1830'da yapılmış, Yunanlıların Protokol'deki sınırlar konusunda büyük bir çekince göstermesi üzerine, üç ülke temsilcileri mevcut hükümlerin tartışılmayacağını bildirmesi ile mevcut protokol 16 Nisan 1830 tarihinde Yunanistan tarafından resmen kabul edilmiştir.³⁷

³⁷Baskın Oran, *a.g.e.*, s.58

1878 yılında Yunanistan'ın Teselya bölgesini topraklarına katması ile birlikte bölgede bulunan müslümanların haklarını düzenleme gereği duyulması üzerine yeni bir sözleşme hazırlama ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 24 Mayıs 1881 tarihinde Yunanistan'ın müslümanlarla ilgili yükümlülüklerini getirmesi için Almanya, İngiltere, İtalya, Rusya, Fransa, Avusturya, Macaristan ve karşı taraf olarak Osmanlı Devleti'nin katılımı ile İstanbul Sözleşmesi imzalandı. Bu sözleşme ile müslümanların hakları güvence altına alınıyordu. Sözleşme 18 maddeden oluşuyordu ve temel olarak müslümanların; Yunan kökenli yurttaşlarla aynı hakka sahip olacaklarını, müslümanların veya müslüman cemaatlerinin mülkiyet haklarının Osmanlı Hukukuna dayanan belgeler (tapu, ferman) gibi kabul edilerek korunacağını, hiç kimsenin tazminatsız mülkiyetinden yoksun bırakılmayacağını, terk edilen topraklarda doğan veya hala oturan ve Osmanlı uyruklugunu korumak isteyenlerin üç yıllık bir süre içerisinde ikametlerini Osmanlı İmparatorluğu'na taşıyabilmelerini ve yine genel af hükümlerini kapsayacaktır. Ayrıca 5. Madde ile de Sultan ve ailesinin malları aynı güvence altına alınmıştır. Bunun yanında 8. Madde ile Müslüman cemaatlerin özerkliği ve hiyerarşik örgütlenmesi tanınmakta, bunlara ait fonlara ve gayrimenkullere dokunulmayacağı belirtilmektedir.³⁸

1830 Londra Protokolü ve 1881 İstanbul Sözleşmesi'nin ortak özellikleri bu her iki metnin de Yunanistan içindeki müslüman azınlıkların haklarını düzenleyen belgeler olmalarıdır. Ayrıca bu metinlerin bir diğer özelliği de Büyük devletlerin kendi aralarında yapmış oldukları antlaşmalar neticesinde Yunanistan'a onaylatılmış belge niteliği taşımalarıdır. Birinci metin Yunanistan'ın bağımsız olduğu andaki topraklar yani Mora ve Attik Yarımadası ile civar adalarla, ikincisi de Teselya'yla ilgilidir.³⁹ Görüldüğü üzere her iki metin de Batı Trakya'yı kapsar nitelikte değildir. Ancak geçerli oldukları yerlerde de 1923 nüfus değişimi sonucu müslüman kalmadığından, konusu ortadan kalkmış her antlaşma gibi ölü birer belge niteliği taşımaktadırlar.⁴⁰

³⁸Baskın Oran. *a.g.e.*,s.59-60

³⁹Baskın Oran,*a.g.e.*,s.101

⁴⁰Baskın Oran,*a.g.e.*,s.101

1.3.2. 1913 Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokol

Balkan Savaşları'nın ardından tüm Balkanlar üzerinde hâkimiyetini yitiren Osmanlı Devleti 14 Kasım 1913 tarihinde Yunanistan ile Atina Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti Yanya, Selanik ve Girit'in Yunanistan'a ait olduğunu kabul etmiştir. Ayrıca savaş sonunda bölgede kalan Müslüman Türklerin haklarının güvence altına alınması konusunda da mutabakat sağlanmıştır. 1913 Atina Antlaşması'na genel hatlarıyla bakıldığında daha önce müslümanların haklarını güvence altına alan 1830 Londra Protokolü ve 1881 İstanbul sözleşmesine göre müslümanlara daha fazla haklar veren ve özgürlüklerini güvence altına alan bir metin olduğunu görebiliriz. Buna ek olarak Atina Antlaşması, Batı Trakya'da yaşayan müslümanlara da bu hak ve özgürlüklerden yararlanmasını sağlayan düzenlemeler içermektedir. Bu antlaşmada yer alan önemli bir husus da antlaşmaya eklenen üç adet protokolle antlaşmanın 2. Maddesine göre 3 Numaralı Protokol yalnız Yunanistan'a bırakılan topraklar için değil, Yunanistan'ın bütün toprakları için geçerli olduğu hükme bağlanmıştır.⁴¹Bu antlaşmanın bir diğer önemli yanı da şimdiye kadar oluşturulan diğer metinlere kıyasla Yunanistan'a daha fazla yükümlülük getiren bir uluslararası metin olmasıdır. Antlaşmanın önemli sayılabilecek maddelerini incelediğimizde; 2. Maddeye göre daha önce Yunanistan içerisindeki müslümanların azınlık hakları ile ilgili düzenlemeler içeren 1830 ve 1881 metinleri aynen onaylanmaktadır. Ayrıca aynı madde hükmüne göre, antlaşmaya eklenen 3 Numaralı Protokol ile müslüman azınlık için düzenlenen hakların Yunanistan'ın bütün topraklarında geçerli olacağı özellikle belirtilmiştir. Antlaşmanın 5. Maddesine göre, Yunanistan'a bırakılan topraklarda işgale kadar edinilen hakların ve Osmanlı belgelerinin geçerli olacağını belirtmektedir. 6. maddeye göre, Osmanlı tabiiyetini koruyarak Yunanistan'ı terketmiş olanlar bu topraklardaki gayrimenkullerini korumaya ve onları başkaları vasıtasıyla idare ettirmeye devam edeceklerdir. Kır ve kentlerde Osmanlı hukukuna göre özel ve tüzel kişilerce edinilmiş mülkiyet hakları da Yunanistan tarafından tanınmaktadır. Hiç

⁴¹Baskın Oran, *a.g.e.*, s.62

kimse kanunun tespit ettiği kamu yararı söz konusu olmaksızın, uygun ve peşin bir tazminat ödenmeden mülkiyetinden yoksun bırakılamayacaktır. 7. madde Padişah ve sülalesinin mallarını güvence altına almaktadır. 11. maddede, Yunanistan'a bırakılan topraklarda oturanların hayat, mal, şeref, din ve gelenekleri güvence altına alınmakta, bunların Yunan yurttaşlarla aynı medeni ve siyasî haklara sahip olacakları, dinlerini açıkça uygulayabilecekleri belirtilmektedir. Buna ek olarak halife olarak padişahın ismi hutbelerde okunmaya devam edecektir. Bu madde ayrıca, Müslüman cemaatlarının yönetimi konusunda önemli hükümler de getirmektedir. Mevcut veya oluşacak bu cemaatların muhtariyyetine ve hiyerarşik yapısı serbest bırakılacak ve sahip oldukları fonlara ve gayrimenkullere dokunulmayacaktır. Müslümanlarla manevi önderleri arasındaki ilişkilere karışılmayacak, bu dînî önderler İstanbul'daki Şeyhülislamlık makamına bağlı olacaklardır. Müftüler Müslüman seçmenler tarafından seçilecektir. Başmüftü, Yunanistan'daki bütün müftülerin toplanarak seçecekleri üç aday arasından Yunan Kralı tarafından atanacak, bu atama üzerine Osmanlı Padişahı kendisine bir "menşur" ile onun fonksiyonlarını yerine getirmesini ve diğer müftülere karar ve fetva yetkisi vermesini sağlayacak bir "mürasele" gönderecektir. Böylece, en azından manevi olarak Müslüman cemaatının İstanbul ile ilişkileri sürdürülmüş olmaktadır. Müftüler yalnız din konularında ve vakıfların yönetimine nezaret etmekte değil, Müslümanların evlenme, nafaka ve müteveli tayini gibi dünyevi meselelerinde de yetkilidirler. Kararları Yunan makamlarınca uygulamaya konacaktır. 12. Madde ise, her türlü vakfın güvence altına alındığını, bırakılan topraklarda bunların cemaat tarafından yönetileceğini, gelirleri Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunan kurumlara bırakılmış olsa bile bu vakıfların Evkaf Vekâleti tarafından satılana dek Müslüman cemaatlarınca yönetilmeye devam olunacağı hükmünü getirmektedir.⁴² Vakıf rejimi ancak uygun ve peşin tazminat verilerek değiştirilebilecektir. Eğer çeşitli din ve hayır kuruluşları yeterli gelirden yoksun kalacak olurlarsa, devlet yardım edecektir. 1913 Antlaşmasına üç protokol eklenmiştir. Antlaşmanın 2. maddesi hükmüyle "bütün Yunanistan topraklarında" geçerli kılındığını gördüğümüz 3 numaralı protokol gene Müslümanlara birtakım azınlık hakları getirmektedir. Buna göre, başmüftü ve müftüler Yunan memurlarının

⁴²1913 Atina Antlaşması için bkz. *ErimDevletler arası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri*, s.477-488

hak ve görevlerine sahip olmakta, başmüftü, müftüleri malî ve dînî bakımdan denetleyebilmektedir. Bu müftüler ancak Yunan Krallığı anayasasının 88. maddesi gereğince görevden alınabileceklerdir. En önemlisi, Protokol, Müslüman cemaatlarının tüzel kişiliğini tanımaktadır (md. 13). Protokol Müslüman özel okullarını ve bunların gelirlerini de tanımaktadır. Bireylerden veya İslam ileri gelenlerinden oluşacak komisyon tarafından kurulacak okullar da aynı statüde olacak, buralarda eğitim resmi programa uymak ve Yunanca zorunlu olmak şartıyla Türkçe yapılacaktır.⁴³ Yine Antlaşmaya göre; “Yunanistan’daki Türkler isterlerse dört yıl içinde Türkiye’ye göç edebileceklerdir. Orada kalanlar her türlü din ve mezhep hürriyetinden faydalanacak ve ibadetlerini serbestçe yapabileceklerdir.”⁴⁴

Bugün itibarıyla bakıldığında Yunanistan 1913 metnini kabul etmemektedir. Bu konudaki temel gerekçe ise 1923 yılında imzalanan Lozan antlaşması ile konunun ortadan kalktığının ileri sürülmesidir. Yunanistan, nüfus mübadelesi sonucunda Atina Antlaşması’nın ve 3 Numaralı Protokolün geçerliliğinin yitirildiğini savunmaktadır. Bu bağlamda, Yunanistan, toprakları içindeki müslüman Türk azınlığı için kendini bağlayan ana belgenin Lozan Antlaşması’nda alınan kararlar olduğuna inanmaktadır. Yunanistan ayrıca 1981 yılında Türkiye’ye verdiği nota ile 1913 metninin geçersiz olduğunu savunmuştur.⁴⁵

1.3.3. 10 Ağustos 1920 Yunan Sevr’i

Türkiye’de genel tarih değerlendirmeleri dikkate alındığında Sevr Antlaşması’nın sadece Osmanlı İmparatorluğu’nu parçalamaya yönelik metin olarak nitelenmesine rağmen gerçekte Sevr üç ana belgeden oluşan bir antlaşmadır. Bunlar; Osmanlı İmparatorluğunu parçalayan Osmanlı Sevr’i, Batı Trakya’yı Yunanistan’a veren antlaşma ve Yunanistan’daki azınlıkları korumaya yönelik Yunan Sevr’idir. “Yunanistan’daki Azınlıkların Korunmasına İlişkin Antlaşma” olarak adlandırılan ve bir yanda Büyük Britanya İmparatorluğu, ABD, Fransa, Japonya, İtalya(Başlıca Müttefik ve Ortak Devletler) ve diğer tarafta Yunanistan Krallığı tarafından

⁴³Baskın Oran, *a.g.e.*,s.63-64

⁴⁴Fahir Arnuoğlu, *Siyasi Tarih 1789-1960*, Ankara, 1975,s.346-348

⁴⁵Baskın Oran, *a.g.e.*,s.101

imzalanan Yunan Sevr'i, topraklarını genişleten ülkelere azınlıkları koruma konusunda BMOD tarafından kabul ettirilen antlaşmalardan biri ve Milletler Cemiyeti anlayışının en önemli örneklerindendir.⁴⁶ Bu antlaşmanın temel ayırıcı özelliği, Yunanistan'ın azınlıklara verilecek hak ve özgürlüklerle ilgili yükümlülükler veren diğer metinlere (1830, 1881 ve 1913) nazaran daha genel olması, başka bir deyişle, Yunanistan'ın tüm topraklarını kapsayacak şekilde azınlıklara hak verilmesini içeren belge niteliği taşımasıdır. Hatta bu antlaşma ile ileride Yunanistan'ın toprak kazanımı durumunda dahi yeni elde edilen topraklarda da azınlıklara hak doğurucu güvenceler verilmektedir. Antlaşma esas itibarıyla iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm azınlık haklarıyla, ikinci bölüm ise büyük devletlere bir takım ayrıcalıklar verilmesiyle ilgilidir. Antlaşmanın önemli hükümlerini şu şekilde özetleyebiliriz; Antlaşmanın 1. Maddesi, 1.bölümün 2-8 maddeler arasının temel yasa sayılacağını ve bunlarla çatısacak hiç bir milli yasanın vb. çıkarılamayacağını söylemektedir. 2. Madde yalnız vatandaşlara değil, ülkede bütün yasayanlara doğum, vatandaşlık dil, soy veya din farkı gözetmeden yaşam ve özgürlük koruması getirmektedir. Bu insanlar dinlerini özgürce uygulayabileceklerdir. 3-6 maddeler vatandaşlıkla ilgilidir. Bu maddeye göre, antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte ülkede oturanlar ve bunların Yunanistan'da doğan çocukları (oturmasalar bile) Yunan vatandaşlığına kabul edilmiş baska bir uyruğu seçenler, taşınmaz malları üzerindeki hakları saklı kalmak şartıyla, seçtikleri ülkeye göç edebilmektedirler. 7. maddeye göre bütün Yunan vatandaşları yasa karşısında eşit olup aynı medeni ve siyasi haklardan ayırım yapılmaksızın yararlanırlar. Din ve inanç farkı, ise alınma, memur olma vb. Hakların kullanılmasında etkili olmayacaktır. Vatandaşlar özel işlerinde ve yayınlarda istedikleri dili kullanabilecek, mahkemelerde de bu konuda kendilerine gerekli kolaylıklar sağlanacaktır. 8. Madde soy, din ve dil azınlıklarına, harcamaları kendilerine ait olmak üzere, dini ve ictimai müesseseler ve okullar kurma, işletme ve denetleme hakkını vermekte, burada kendi dillerini kullanma imkânı sağlamaktadır. 9. madde, yalnızca 1 Ocak 1913'ten sonra Yunanistan'a katılan topraklarda geçerli olmak üzere, farklı dil konuşan vatandaşların önemli oranda buldukları yerlerde bu

⁴⁶Baskın Oran, *a.g.e.*, s.72

toplumlara devlet ve belediye gibi kamu bütçelerinden eğitim, dini ve insani amaçlarla adil bir miktarın ayrılacağı öngörülmektedir. 10.madde, Müslümanların kişisel durum ve aile hukuku ile ilgili sorunlarının İslam adetleri çerçevesinde çözülmesi gereken önlemlerin alınacağı belirtilmekte ve cami, mezarlık ve diğer islami kuruluşlar güvenceye kavuşturulmaktadır. Vakıflar ve diğer islami ve insani kuruluşları tanımakta, yeni dini ve insani kuruluşların meydana getirilmesi durumunda Yunanistan'ın bu tür özel kuruluşlara sağlanan kolaylıkları esirgemeyeceği hüküm altına alınmaktadır. Yunan Sevr'i'nin, azınlıkların korunmasıyla ilgili olan I.bölümü, bu antlaşmanın getirdiği azınlık hükümlerinin MC güvencesi altında olduğunu, Konsey'in çoğunluk kararı olmadan değiştirilemeyeceğini, ayrıca bu hükümler konusunda Yunanistan ile antlaşmaya taraf veya Cemiyet Konseyi üyesi olan herhangi bir ülke arasında bir anlaşmazlık çıkarsa, bu ülkelerin istedikleri takdirde Yunanistan'ı zorunlu olarak Uluslararası Daimi Adalet Divanı'na götürebileceklerini, bu durumda Divan'ın kararının kesin olacağını öngören 16.madde ile son bulacaktır.⁴⁷

Sonuç itibarıyla Yunan Sevr'i ülkede yaşayan tüm bireylere hak ve özgürlükler getirmiş, din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin eşit bir yaşama hakkı güvencesi sağlamıştır.

1.3.4. Lozan Barış Antlaşması

Kurtuluş Savaşı'nın ardından Türkiye ile Yunanistan arasında azınlıklar hakkında karşılıklı olarak başlatılan ilk adım 30 Ocak 1923 Türk-Yunan Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol olmuştur. Sözleşme ile Türkiye'de bulunan Ortodoks Rumlar ile Yunanistan'daki Müslümanlar mübadele edileceklerdi. Bu imzalanan sözleşme ile iki ülke halkı arasında gönüllülük ilkesi dışında bir nüfus değişimine gidilmiştir. Ancak bu değişim içinde Yunanistan'daki Batı Trakya Türkleri ile Türkiye'deki İstanbul Belediyesi sınırları dâhilinde yaşayan Rumlar kapsam dışında bırakılmıştır. Sözleşme ile bir de Karma Komisyon kurma ilkesi benimsenmiştir. Değişime tabi tutulacak bireylerin götüremedikleri taşınır mallar ile

⁴⁷Baskın Oran, a.e.g., s.73-74

geride bıraktıkları taşınmaz mallar Karma komisyon vasıtasıyla tasfiye edilecek ve elde edilecek para, göçmenin ayrıldığı ülkenin göçmenin gideceği ülkeye borcu olacaktır.⁴⁸

Bu süreçte 30 Ocak 1923 tarihli mübadele sözleşmesinin uygulanması kolay olmadı. İki ülkede de ekonomik ve sosyal sorunlar arttı ve bunlardan da en önemlisi mübadelenin uygulanması sırasındaki anlaşmazlıklar Türkiye ile Yunanistan arasında ciddi siyasal sorunlara ve gerilimlere neden oldu.⁴⁹Yapılan bu 30 Ocak 1923 tarihli mübadele sözleşmesi beraberinde birtakım belirsizlikler getirmiş olmasına rağmen ileriki yıllarda yapılacak ek antlaşmalarla giderilmeye çalışılmıştır.

Bu Mübadele sözleşmesinin imzalanmasından altı ay sonra 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan Barış Antlaşması imzalanmıştır. Antlaşmanın bir tarafında Türkiye bulunurken diğer tarafta Yunanistan, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Romanya ve Sırbistan bulunuyordu. Ayrıca boğazların durumunu görüşmek üzere Sovyetler Birliği ve Bulgaristan da konferansa katılmıştır. Lozan Barış Antlaşması Türk tarihinde önemli bir yere sahip bir anlaşmadır. Çünkü bu antlaşma ile uluslararası arenada yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu tescillenmiş oluyordu.

Lozan Barış Antlaşması'nda Batı Trakya Türkleri ile ilgili alınan kararlar günümüzde yaşanan sorunlara da ışık tutacak kadar önem arz etmektedir. Misak-ı Milli sınırları içinde yer almayan Batı Trakya'da yaşayan müslüman azınlıkla ilgili konular görüşmeler sırasında Türk heyeti tarafından gündeme getirilmişti. Türk heyetinin temel prensibi bölgede bir halk oylaması yapılması fikriydi. Ancak Yunan heyeti halk oylamasına şiddetle karşı çıkmıştır. Türk heyeti ise anlaşmanın diğer safhalarında başka haklar elde edebilmek için halk oylaması fikrinde ısrarcı olmamıştır.

Lozan Barış Antlaşmanın birinci bölümünün üçüncü kısmı ki bunlar 37-45 maddelerini içerir, azınlıkların korunmasına ilişkin konuları kapsamaktadır. Antlaşmaya göre 37-44. Maddeler Türkiye'de bulunan müslüman olmayan azınlıklarla ilgili birtakım düzenlemeler getirmekteydi. 45. Madde ise karşılıklı

⁴⁸Baskın Oran, *a.g.e.*, s.77

⁴⁹Baskın Oran, *Türk Dış Politikası*, s.331-334

ilkesine göre Türkiye'deki müslüman olmayan azınlıklar için sayılan güvencelerin, Yunanistan'daki Müslüman azınlık için de geçerli olacağını belirtmiştir. Böylece 45.madde ile getirilen azınlık koruma hükümleri, Batı Trakya Türkleri'nin özel azınlık koruma rejimi olarak ortaya çıkmıştır.⁵⁰ Lozan Barış Antlaşması'nın 45. Maddesinin iki yönü vardır. Birinci yönü, Yunanistan'ı Batı Trakya Türkleri bakımından yükümlülük altına sokmaktadır. İkinci yönü ise, Türkiye'yi Yunanistan'daki Müslüman Türkler üzerinde hak sahibi olma konusunda elverişli konuma getirmiştir.⁵¹ Antlaşmanın 37-44. Maddelerini tek tek irdelediğimizde şu sonuçlara ulaşabiliriz; 37. Madde aynen şöyle bir ifade ile metinde yer almaktadır:

37. madde: Yunanistan, 38. maddeden 44. maddeye kadar olan maddelerin kapsadığı hükümlerin temel yasalar olarak tanınmasını ve hiç bir kanunun, hiçbir yönetmeliğin, tüzüğün ve hiç bir resmi işlemin bu hükümlere aykırı ya da bunlarla çelişir olmamasını ve hiç bir kanun, hiç bir yönetmelik, tüzük ve hiç bir resmi işlemin söz konusu hükümlerden üstün sayılmasını hükümlenir.

38.madde: Yunan Hükümeti, Yunanistan da oturan herkesin doğum, bir ulusal topluluktan olma (milliyet, nationality), dil, soy ya da din ayrımı yapmaksızın, hayatlarını ve özgürlüklerini korumayı tam ve eksiksiz olarak sağlamayı yükümlenir.

Yunanistan da oturan herkes, her inancın, dinin ya da mezhebin, kamu düzeni ve ahlak kurallarıyla çatışmayan gereklerini, ister açıkta isterse özel olarak, serbestçe yerine getirme hakkına sahip olacaktır.

Müslüman azınlık, bütün Yunan vatandaşlarına uygulanan ve Yunan Hükümetince, ulusal savunma amacıyla ya da kamu düzeninin kurulması için ülkenin tümü ya da bir parçası üzerinde alınabilecek tedbirler saklı kalmak şartıyla dolaşım ve göç etme özgürlüklerinden tam olarak yararlanacaktır.

⁵⁰Baskın Oran, *a.g.e.*, s.79

⁵¹Turgay Cin, *a.g.e.*, s.217

39. madde: Müslüman azınlığa mensup Yunan uyrukları, Hristiyanların yararlandıkları aynı yurttaşlık (medeni) haklarıyla siyasal haklardan yararlanacaklardır.

Yunanistan'da oturan herkes, din ayrımı gözetmeksizin, kanun önünde eşit olacaktır.

Din, inanç ya da mezhep ayrılığı, hiç bir Yunan uyruğunun, medeni ve siyasi haklardan yararlanmasına, özellikle kamu hizmet ve görevlerine kabul edilme, yükseltme, onurlanma ya da çeşitli mesleklerde ve iş kollarında çalışma bakımından, bir engel sayılmayacaktır.

Herhangi bir Yunan uyruğunun, gerek özel gerekse ticaret ilişkilerinde, din, basın ya da her çeşit yayın konularıyla açık toplantılarında, dilediği bir dili kullanmasına karşı hiç bir kısıtlama konulmayacaktır.

Devletin resmi dili bulmasına rağmen, Yunancadan başka bir dil konuşan Yunan uyruklarına, mahkemelerde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri bakımından uygun düşen kolaylıklar sağlanacaktır.

40.madde: Müslüman azınlığa mensup Yunan uyruklu, hem hukuk bakımından hem de uygulamada, diğer Yunan uyruklarıyla aynı işlemlerden ve aynı güvencelerden (garantilerden) yararlanacaklardır. Özellikle, giderlerini kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinleri serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olacaklardır.

41.madde: Genel-Kamusal-Eğitim konusunda, Yunan Hükümeti, Müslümanların önemli bir oranda oturmakta oldukları il ve ilçelerde, bu Yunan uyruklarının çocuklarına İlkokullarda ana dilleriyle öğretimde bulunmasını sağlamak bakımından, uygun düşen kolaylıkları gösterecektir.

Bu hüküm, Yunan Hükümetinin, söz konusu okullarda Yunan dilinin öğrenimini zorunlu kılmasına engel olmayacaktır.

Müslüman azınlığa mensup Yunanistan uyruklarının önemli bir oranda buldukları il ve ilçelerde, söz konusu azınlık, devlet bütçesi, belediye bütçesi ya da öteki bütçelerce, eğitim, din ya da genel gelirlerden sağlanabilecek paralardan yararlanmaya ve pay ayrılmasına hak gözetirliğe uygun ölçülerde katılacaklardır.

Bu paralar, ilgili kurumların (etablissemments et institutions) yetkili temsilcilerine teslim edilecektir.

42. madde: Yunan Hükümeti, Batı Trakya'da ki Müslüman Türk Azınlığının aile durumlarıyla (statüleriyle aile hukuku ile) kişisel durumları (statüleri, kişi halleri) konusunda, bu sorunların, söz konusu Batı Trakya Türk Azınlığın gelenek ve görenekleri uyarınca çözümlenmesine el verecek bütün tedbirleri kabul eder.

Bu tedbirler, Yunan Hükümeti ile ilgili azınlıklardan her birinin eşit sayıda temsilcilerden kurulu özel Komisyonlarca düzenlenecektir. Anlaşmazlıkçıkarsa, Yunan Hükümeti ile Milletler Cemiyeti Meclisi, Avrupalı hukukçular arasında birlikte seçecekleri bir üst- hakem atayacaklardır.

Yunan Hükümeti, söz konusu Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığa ait camilere, mezarlıklara ve diğer din kurumlarına tam bir koruma sağlamayı yükümlenir. Batı Trakya'da ki Müslüman Türk Azınlığın Batı Trakya'da ki vakıflarına, din ve hayır işleri kurumlarına her tür kolaylıklar ve izinler sağlanacak ve Yunan Hükümeti, yeniden din ve hayır kurumları kurulması için, bu nitelikleri öteki özel kurumlara sağlamış gerekli kolaylıklardan hiç birini esirgemeyecektir.

43. madde: Yunan uyruklu Müslüman Türk Azınlık mensupları, inançlarına ya da dinsel ayinlerine aykırı herhangi bir davranışta bulunmaya

zorlanamayacakları gibi, hafta tatili günlerinde mahkemelerde hazır bulunmaları ya da kanunun ön gördüğü herhangi bir işlemi yerine getirmemeleri yüzünden haklarını yitirmeyeceklerdir.

Bununla birlikte bu hüküm, Yunan uyruklu Batı Trakya Müslüman Türklerinin kamu düzeninin korunması için, diğer Yunan uyruklarına yükletilen hükümler dışında tutar anlamına gelmeyecektir.⁵²

1.3.5. 1926 Atina, 1930 ve 1933 Ankara Antlaşmaları

30 Ocak 1923 tarihli mübadele sözleşmesinin imzalanmasının ardından Anadolu'dan çok sayıda Rum Yunanistan'a göç etmeye başlamıştır. Yunanistan bu göçmenleri daha çok Türk sınırına yerleştirerek sınır boyunca bir nüfus etkinliği kurma anlayışı içine girmişti. Bu anlayış Türkiye'de olumsuz karşılanmış ve yeniden bir Türk-Yunan anlaşmazlığına yol açmıştır. Yunanistan bu süreç içerisinde sadece bölgede nüfus üstünlüğü politikası gütmemiş, aynı zamanda bölgedeki Müslüman azınlığın mal varlıklarını da haksız yöntemlerle alarak Anadolu'dan gelen Rum göçmenlere vermiştir. Tüm bu sorunlar üzerine iki ülke biraraya gelerek mübadele meselesini çözüm için 1 Aralık 1926 tarihinde Atina Antlaşmasını imzalamışlardır. Azınlıkların mülkiyet haklarını düzenleyen bu antlaşmayla, Batı Trakya'daki köy ve şehirlerde bulunan mülklerin gerçek sahiplerine geri iade edilmesi ile daha önce Müslüman mülkleri ile ilgili olarak alınmış özel karar ve önlemlerin kaldırılması ve kamulaştırılan malların geri verilmesi karara bağlanmıştır.⁵³

1926 Atina Antlaşması'ndan sonra Türk-Yunan ilişkileri gittikçe bozulmaya başlamıştır. Bu dönemde Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının mülk sorunları devam etmiştir. Ayrıca Yunanistan bu dönemde azınlığı Türkiye'ye göç etmeye zorlamıştır. Yine bu dönemde Yunanistan, Bulgaristan'la yapmış olduğu bir anlaşma ile Batı Trakya'daki Bulgarlarla, Bulgaristan'daki Yunanlıları değişime bağlı tutarak, bunları Batı Trakya'ya yerleştirmiş ve Lozan Antlaşması'na aykırı hareket etmeye

⁵²Turgay Cin, *a.g.e.*, s.225-232

⁵³Hakan Baş, *a.g.e.*, s.42

başlamıştır.⁵⁴ Ancak bu olumsuz hava 1928 tarihinde iktidara yeniden gelen Venizelos'un barışçıl söylemleri ile yumuşamış, Ankara'nın da dostluk yanlısı bir tutum takınması üzerine, değişimden çıkan sorunların artık kesin bir çözüme ulaşması amacıyla 10 Haziran 1930 tarihinde Ankara Mukavelenamesi imzalanmıştır.⁵⁵ Antlaşmaya göre, Rum göçmenlere Batı Trakya Türklerinden alınarak verilen mülkler için Yunanistan'ın mülk sahiplerine tazminat vermesi ve bundan sonra el koyma olmaması güvence altına alınıyordu. Ayrıca değişime tabi tutulan Müslümanların Yunanistan'da bıraktıkları taşınır ve taşınmaz malların sahipliği Yunan Hükümeti'ne, Rum göçmenlerin Türkiye'de bıraktıkları taşınır ve taşınmaz malların sahipliği Türk Hükümeti'ne bırakılmıştır. Buna ek olarak Antlaşma ile Türk ve Yunan Hükümetleri taşınmaz mal sahiplerine tazmin için ödenecek miktarı da belirlemiştir. Yine bu Antlaşmanın hükümlerine göre, yerleşim tarihleri ve doğum yerleri ne olursa olsun Batı Trakya Müslümanları ve İstanbul Rumlarının tümü yerleşik olarak kabul edilmiştir.⁵⁶

Görüldüğü üzere 1930 antlaşması ile Türkiye ile Yunanistan arasındaki mübadele sorunu çözülmüş oluyordu. Nüfus değişimi sorununun çözülmesi ile bu dönemde Türk-Yunan ilişkileri oldukça iyi bir konuma gelmiştir. Bu gelişmelerin neticesinde 3 Aralık 1933 tarihinde Ankara Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmaya göre daha önce nüfus mübadelesi konusunda gerekli çalışmaları yapmak amacı ile kurulmuş bulunan Karma Komisyon' un faaliyetleri 19 Ekim 1934'de sona ermiştir. Bunun yerine nüfus mübadelesine tabi tutulan azınlıkların mal varlıklarıyla ilgili hususlara, her iki ülke mahkemelerinin bakması ve hukuki bir karara varması benimsenmiştir.⁵⁷

⁵⁴ Süleyman Kocabaş, "*Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi*", İstanbul, Vatan Yayınları, 1984, s.240

⁵⁵ Baskın Oran, *a.g.e.*, s.82

⁵⁶ Hakan Baş, *a.g.e.*, s.43

⁵⁷ Rifat Üçarol, *Siyasi Tarih*, IV. Baskı, İstanbul, Filiz Yayınevi, 1995, s.560

1.4. TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİNİN BATI TRAKYA SORUNUNA ETKİSİ (1923-1980)

1.4.1. Lozan Antlaşması'ndan Sonra Türk-Yunan İlişkileri ve Batı Trakya (1923-1950)

Bu dönemin ilk yıllarının temel özelliği 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan Mübadele Sözleşmesi sonrası Yunanistan'a Türkiye'den çok sayıda Rum'un gelmesi sonucu Yunanistan'ın ekonomik ve sosyal yönden zor duruma düşmesi ve de bu sorunu Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türklerin mallarına el koyarak gidermeye çalışmasıdır. Yunanistan'ın bu tutumu ile birlikte Türkiye ile Yunanistan arasında 1930'lu yıllara kadar süren bir kriz dönemi başlamış olmuştur. Yunanistan'ın bu girişiminin bir nedeni de Türkiye sınırında daha güvenli bir nüfus yapısı oluşturmaktı. Bu nüfus yapısındaki üstünlük toprak mülkiyetinde sağlanacak üstünlükle de pekiştirilmek istendi. Bu gergin dönemde, Türkiye'ye yakın bölgede çok sayıda Türk varlığının yaşamasından rahatsızlık duyan Yunanistan, Anadolu topraklarından göç eden çok sayıda Rumu Batı Trakya bölgesine yerleştirmiştir.⁵⁸ Bu doğrultuda 1923 yılından sonra Türkiye'den göçen Rumlar Batı Trakya'da sistemli bir çalışma ile çok sayıda Müslüman Türkünün taşınmaz mallarına el koymuştur. Bu yaşanan durum yüzünden çok sayıda Batı Trakya Müslüman Türkü yerlerini terkederek Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Rumların haksız bir şekilde Batı Trakya Türkünün mallarını zorla gasp etmesi üzerine Türkiye harekete geçmiş ve 1 Aralık 1926 yılında Yunanistan ile Atina Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma azınlıklarla ilgili bir çözüm getirmeyince ilişkiler tekrar gerilmiştir. Azınlığın Türkiye'ye göç etmek zorunda bırakılışı, Türk-Yunan ilişkilerinin çok bozuk olduğu 1920'lerin sonuna kadar devam etmiştir.⁵⁹ 10 Haziran 1930 tarihinde Ankara Antlaşması imzalanarak mübadele ile ilgili nihai çözüm elde edilmiştir. Bu antlaşma ile birlikte Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler daha sıcak olmaya başlamıştır.

⁵⁸Hakan Baş, *a.g.e.*, s.414

⁵⁹Baskın Oran, *a.g.e.*, s.279

Özellikle Başbakan İsmet İnönü'nün Yunanistan başbakanı Venizelos'u davet etmesi ile 27-31 Ekim 1930 tarihleri arasında gerçekleşen ziyaret ilişkilerin düzelmesi konusunda önemli bir adım olmuştur. Karşılıklı olarak ilişkilerin düzelmesinin ardından, Yunanistan'ın Batı Trakya azınlığına uyguladığı politikalarda olumlu bir gelişme olmuş, fakat azınlığın elindeki toprakların sistematik bir biçimde azaltılmasına devam edilmiştir.⁶⁰

Bu dönemde Türk-Yunan yakınlaşmasının temel nedeni İtalya'nın yayılmacı bir politika benimsiyerek Habeşistan'a saldırması ile özellikle Akdeniz havzasında hâkimiyet kurma anlayışı yatmaktadır. Bir diğer neden de Bulgaristan'ın Balkanlar üzerinde tehditkâr bir tutum içine girmiş olmasıdır. Tüm bu nedenlerden dolayı güvenlik endişesi içerisine giren Türkiye ve Yunanistan zorunlu olarak bir ittifak kurma fikrini geliştirmiştir. İtalya'nın bu faşist tehdidi ve de Bulgaristan'ın yayılmacı anlayışı nedeniyle 9 Şubat 1934 yılında Balkan Antantı imzalanarak Türk-Yunan yakınlaşması tüm Balkanlara yansıtılmaya çalışılmıştır. Balkanlar'da 1930'lu yıllarda ortaya çıkan yayılmacı ve tehditkâr ortamda oluşan Türkiye-Yunanistan yakınlaşması, tarafların ikili ilişkilerine de olumlu etki etmiştir. İkili antlaşmalar ve Balkan Paketi ile kurulan iyi ilişkiler Batı Trakya Türkleri'nin hayatını da, bazı tehditler ve kısıtlamalar dışında, olumlu yönde yansıtmıştır.⁶¹

II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte Türk-Yunan ilişkilerindeki bu dostluk bağı kopmak zorunda kalmıştır. Yunanistan İtalya ve Almanya tarafından işgal edilmiş, buna karşın Türkiye bu ülkelerin işgaline uğramamıştır. Yunanistan'ın Balkan Antantı'nı imzalanırken ileri sürdüğü bazı çekincelerden dolayı bu ülkenin önce İtalyanlar daha sonra da Almanlar tarafından işgal edilmesi sırasında Türkiye'nin yardımda bulunmasını önlemiştir.⁶²

⁶⁰Baskın Oran, *a.g.e.*, s.146

⁶¹Edip Çelik, "100 Soruda Türkiye'nin Dış Politika Tarihi", İstanbul Berrak Yayınevi, 1969, s.78-80

⁶²Fuat Aksu, *Türk-Yunan İlişkileri: İlişkilerin Yönelimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme*, Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi, Araştırma Projeleri Dizisi 2/2001, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2001, s.14

Yunanistan II. Dünya savaşının başlamasının ardından kendisini savaşın içinde bulduğu yıllarda, İtalya ve Almanya tarafından işgal edilirken, Türkiye savaş dışında kalma konumunu korumuştur. Yunanistan'ın İtalya ve Almanya tarafından işgal edilmesini fırsat bilen Bulgaristan da Almanların desteğini alarak Batı Trakya'yı işgal etmiştir. Bölgenin bu ikinci Bulgar işgali, birincisinde olduğu gibi çok kısa sürmüş ve sadece 1941-44 yılları arasını kapsamıştır.⁶³ Bulgarların bu işgali sırasında Batı Trakya Türkleri çok zor bir dönem yaşamışlar, buna karşın varlıklarını sürdürerek ayakta kalmayı başarmışlardır. Batı Trakya'nın Bulgarlar tarafından işgali Türkler kadar Rumları da etkilemiştir. Rumlar özellikle Yunanistan'ın içlerine doğru göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu dönemde Türkler de doğuya doğru yönelerek Meriç Nehri'ni aşıp Türkiye'ye göç etmiştir. Bu zaman zarfında Batı Trakya'da yayın yapan bir gazetenin bildirdiğine göre Türkiye'ye yaklaşık 10.000 kişi göç etmiştir.⁶⁴ Bulgar işgalinin sona ermesi ile birlikte Yunanistan 'da 1940 'tan beri işgalci güçlere (Alman-İtalyan-Bulgar) karşı mücadele eden Milli Kurtuluş Cephesi (EAM) yönetimi ele alarak ülkeyi yönetmeye başladı. Ancak, kısa bir zaman sonra EAM koalisyonu zayıflamaya başlayarak Yunanistan'ı siyasal bir istikrarsızlığın içine soktu. Bu siyasal istikrarsızlık ise Yunanistan'ı 1946 yılından 1949 yılına kadar sürecek bir iç savaşa sürüklenmesine neden oldu.⁶⁵

Yunanistan'ın EAM idaresindeki döneminde ve iç savaşın sürdüğu üç yıl boyunca Batı Trakya'dan Türkiye'ye doğru kitlesel göç hareketleri yeniden başladı. 1946-1949 yılları arasında meydana gelen Yunan İç Savaşı'ndan Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türkler hissedilir derecede etkilenmişlerdir.⁶⁶ İç savaşın hüküm sürdüğu bu dönemde hükümet kuvvetleri, savaşmakta oldukları komünist çeteleri insan ve malzeme kaynaklarından mahrum edebilmek için özellikle Bulgaristan sınırına yakın ve Türklerin yoğun olarak yaşadıkları dağ köylerini boşaltma politikası benimsemiştir. Çete baskınlarının yaratmış olduğu zorluklar ve hükümet kuvvetlerinin emniyet gerekçesiyle köyleri boşaltması, tarımla geçimini sürdürmeye çalışan Batı Trakya Türkleri'ni Türkiye 'ye doğru göçe zorlamıştır. Yayınlanan bir

⁶³Sedat İlhan, *Türk-Yunan İlişkileri El Kitabı*, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989,s.24

⁶⁴Trakya Gazetesi (İskeçe), 3 Ağustos 1959, nr.773

⁶⁵David H. Close, *The Origins of The Greek Civil War*, New York, 1995

⁶⁶Hikmet Öksüz, "Western Thracian Turks in Greek Civil War(1946-1949)" Turkish Review of Balkan Studies, Annual 2000/01, 5, İstanbul 2001, s.53-65

kaynağa göre, 1946-1949 yılları arasında serbest göçme ve kaçak olarak Türkiye'ye sığınanların sayısı 17.793 olarak verilmektedir.⁶⁷

1950 yılında Yunanistan'da asayişin tamamen düzelmesi ve devlet otoritesinin yeniden sağlanmasıyla birlikte Batı Trakya'dan Türkiye'ye gayri resmi yollardan girişlerde önemli bir azalma meydana gelmiştir. Bu tarihten sonraki göçler daha çok ya taahhüt senedi imzalayarak ya da Türkiye'deki akrabalarından serbest göçmen emri getirmek suretiyle olmuştur.⁶⁸

1923-1950 arasındaki dönemde Türk Hükümetleri'nin Batı Trakya Türkleri'ne yönelik politikalarında küçük çaplı istisnaların dışında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Türk Hükümetleri'nin temel politikası daha önce imzalanan antlaşmalar çerçevesinde sağlanan haklardan taviz verdirmeden Batı Trakya Türkleri'ni yaşadıkları topraklarda huzur ve güven içerisinde tutmak olmuştur.⁶⁹

1.4.2. II. Dünya Savaşı Sonrası Türk-Yunan İlişkileri ve Batı Trakya (1950-1980)

Yunanistan II. Dünya Savaşı'nda İtalya ve Almanya'nın işgaline uğrayarak büyük bir yara almıştı. Savaş dönemi boyunca Türk-Yunan ilişkileri kesintiye uğramıştı. Buna ek olarak II. Dünya Savaşı'nın bitmesi ile birlikte Yunanistan kendini üç yıl sürecek bir iç savaşın içinde bulmuştu. Yunan Hükümeti'nin komünist çetelerle olan mücadelesi ABD'nin de yardımı ile 1949 yılında bastırılabilmişti. 1930'lu yıllarda başlayan Türk-Yunan ilişkilerindeki bahar havası 1940'lı yıllarda duraksamış olmasına rağmen 1950'lerde tekrar olumlu bir ivme yakalamıştır. İkili ilişkilerde 1950'li yılların ilk yarısı 1930'lu yılları aratmaksızın iyi geçerken 1955 yılından sonra özellikle Kıbrıs meselesinin gün yüzüne çıkması neticesinde yaşanan bahar havası yerini gergin bir ortama bırakmıştır.

⁶⁷Ahmet Kayıhan, *Lozan ve Batı Trakya: 1913'te İlk Türk Cumhuriyeti*, İstanbul 1967, s.32

⁶⁸Hikmet Öksüz, *Batı Trakya Türkleri*, Karam Yayınları, Çorum, Ekim 2006, s.81

⁶⁸Hikmet Öksüz, a.g.e., s.82

1950'li yılların Türk-Yunan ilişkilerindeki temel ayırıcı özelliği her iki ülkenin de batı bloğu kapsamında yer alması münasebetiyle karşılıklı ilişkilerini bu mecrada kurmaya çalışmış olmalarıdır. Türkiye'nin savaşa girmemesine rağmen neredeyse savaşa girmiş gibi bir ekonomik etkiye maruz kalması ve de oluşan SSCB tehditi ülkenin Batı Bloğu'na daha fazla yaklaşmasına zemin hazırlamıştır. Yunanistan ise 1946-1949 yıllarında yaşadığı iç savaşta komünist çetelere karşı ABD'nin desteğini alması neticesinde Batı Bloğu'na girmeyi kendini daha sorumlu hissetmiştir.

Bu dönemde Türk-Yunan ilişkilerinin seyrini etkileyen iki olay olmuştur. Bunlardan ilki ilişkileri olumlu anlamda etkileyecek olan 1952 tarihli Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)'ya girme sürecidir. Her iki ülkenin de Batı Bloğu'nda yer alması NATO'ya üye olmayı otomatik olarak etkilemiştir. NATO'ya girme durumu her iki ülkenin de dış politikası ile ilgili karar almasında destekleyici bir unsur olarak yer almıştır. Dönemin ikinci etkili olayı Kıbrıs meselesinin gün yüzüne çıkarak ikili ilişkileri olumsuz derecede etkilemeye neden olmasıdır. Kıbrıs meselesinin ilişkileri etkileme sürecinin başlangıcını 1947 Paris Barış Konferansı'nda alınan kararlarda bulabiliriz. Konferansta alınan karar neticesinde Oniki Adalar İtalya'dan alınarak Yunanistan'a verilmekteydi. Bu karar ilerleyen zamanlarda Yunan kamuoyu tarafından Kıbrıs'a da yansıtılarak "Enosis" ülküsü çerçevesinde hareket edilmesine yol açmıştır. "Enosis" yani Kıbrıs'ın Yunanistan topraklarına katılması fikri gittikçe gelişerek Türk-Yunan ilişkilerinin bu dönemden itibaren bozulmasının başlangıcını oluşturmuştur. Ancak Yunanistan ilişkileri hemen bozmayarak politikasını gizli bir şekilde yürüterek hareket etmeyi amaç edinmiştir. Bu süreçte Kıbrıs'ı kendi topraklarına katmak isteyen Yunanistan, hem Kıbrıs Türklerine hem de Türkiye'ye şirin gözükmeleri için, Batı Trakya Türkleri ile ilgili politikasında değişikliğe giderek, onların Türk kimliği ilgili taleplerini kabul etmiştir.⁷⁰ Ancak daha sonra özellikle Yunanlı bazı politikacıların gündeme getirmesi ile Kıbrıs konusundaki asıl emel ortaya çıkmaya başlamıştır. Önceleri İtalya'nın egemenliği altında olan Adaların Yunanistan'a bırakılması ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmesi gerektiği yolundaki tartışmaların savaşın bitimi ile birlikte Türk ve Yunan

⁷⁰Baskın Oran, *a.g.e.*,s.73-77

Kamuoyunun gündeminde tutulması iki ülke arasında ileride çıkabilecek sorunların adeta ilk işareti olmuştur. “Gerçekten, Yunanistan’da, Türkiye’nin Oniki Adalar’ın Yunanistan’a bırakılması sırasında sessiz kalmış olmasına dayanan ve Kıbrıs Rum toplumunun “Enosis” amaçlı isteklerini öne süren bazı politikacılar Kıbrıs sorununu uluslararası alana taşıyarak İngiltere’nin Kıbrıs’ı Yunanistan’a bırakmaya zorlayan bir politika izlemesini savunurken, kimi politikacılar böylesi bir yaklaşımın Yunanistan’ın İngiltere ve daha sonra da Türkiye ile olan bağlarını tehlikeye düşürebileceğini savunmuşlardır.”⁷¹

Bu aşamadan sonra Kıbrıs meselesinin varlığı 1955 Londra görüşmeleri ile daha fazla gün yüzüne çıkacak ve Türk-Yunan dostluğunun yerini gerginlikler dönemi alacaktır. Oysa 1950’li yıllar her iki ülke adına dostluğun perçinlendiği karşılıklı iyi ilişkilerle başlamıştı. Örneğin; 1951 yılında iki ülke arasında bir Kültür Antlaşması imzalanmıştı. Yapılan bu antlaşma ile Batı Trakya Türk azınlığın eğitim konusundaki sıkıntılarını belirli ölçüde giderilmeye çalışılmıştır. Antlaşma ile Türkiye’den çok sayıda öğretmen bölgeye gönderilerek azınlığın Türk eğitim sistemine uygun bir müfredatla eğitim görmesi sağlanmıştır. Bunun yanında 1952 yılında Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın Yunanistan’ı ziyaret etmesi de ilişkileri olumlu yönde etkilemiştir. Bu ziyarette Gümülcine’de ilk Türk Lisesi açılmış, adı da Celal Bayar Lisesi olmuştur. Ayrıca Yunan Hükümeti tarafından çıkarılan 3065/1954 sayılı yasa ile “Müslüman” ibareli tabelalar yerine “Türk” yazılı tabelalar asılarak Türk kimliği konusunda önemli bir adım atılmıştır.⁷² Kısaca belirtmek gerekirse Türk-Yunan ilişkilerinde bu dönemin ayrı bir önemi olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle bu dönemde azınlıklarla ilgili karşılıklı olarak atılan birçok adım ilişkilerin olumlu seyrini desteklemiştir.

⁷¹Fuat Aksu, *Türk – Yunan İlişkileri: İlişkilerin Yönelimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme*, Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi, Araştırma Projeleri Dizisi 2/2001, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2001, s.15

⁷²Baskın Oran, *a.g.e.*, s.280

1950'li yılların ikinci yarısı ile birlikte Türk-Yunan ilişkilerdeki iyi hava bozulmaya başlamıştır. Bundaki temel etken 1955 Londra görüşmelerinde dile getirilen Kıbrıs meselesidir. Bu yıllardan itibaren Türk-Yunan ilişkilerinin ana eksenini Kıbrıs üzerine kurulmaya başlamıştır. Esasen, bakıldığında Kıbrıs Sorunu azınlıklarla ilgili alınmış veya alınacak kararları da kötü yönde etkilemiştir. Bununla birlikte Kıbrıs konusunda uluslararası zeminde İngiltere öncülüğünde bir dizi çalışmalar da yapılmıştır. Sorunu çözümü için Kıbrıs'ta bağımsız bir devlet kurma fikri ağırlık kazanmıştır. 1959 yılında yapılan Zürih ve Londra Antlaşmaları ile İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın garantörlüğü altında Kıbrıs'ta bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulmasının karara bağlanmış ve de iki ülke arasındaki ilişkiler yeni bir boyut kazanmıştır. Zürih ve Londra Antlaşmalarında; Türk ve Rum halklarından meydana gelen bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuş, İngiltere, Türkiye ve Yunanistan da onun toprak bütünlüğünü, siyasi statüsünü ve herhangi bir devlete bağlanmaması koşulunu güvence altına almışlardır. Kıbrıs anayasasının oluşturulmasıyla birlikte Kıbrıs devleti 1960 yılının Ağustos ayında yaşama geçirilmiştir.⁷³ Kıbrıs meselesinin ortaya çıkışı azınlıklarla ilgili karşılıklı güven duygusunu oldukça zedelemiştir. Özellikle 1963 yılında Kıbrıs'ta Makarios'un anayasal düzeni yeniden kurmak üzere giriştiği saldırılar neticesinde ortaya çıkan Türk-Yunan anlaşmazlığı azınlıkları olumsuz yönde etkilemiştir.⁷⁴ Türkiye, Yunanistan'ı Kıbrıs konusundaki sorumluluklarını yerine getirmeye zorlamak için çeşitli yollar ayamaya başlamış ve bu doğrultuda Yunanistan 'la ilgili olarak akla ilk olarak Rum azınlığı ve İstanbul' da yaşamlarını sürdüren Yunan vatandaşları gelmiştir. Adada bulunan Türklerin katliama uğramaları karşısında ani müdahaleden kaçınan Türkiye, bunun yerine işsizlik sorunu ile boğuşan Yunanistan'ı zor duruma düşürebilmek için, altı ay önceden durumla ilgili bildirimde bulunduktan sonra Oturma ve Ticaret ve Denizcilik Sözleşmesi' ni iptal ederek, Yunan vatandaşlarının oturma izinlerini bir daha uzatmama kararı almıştır (16 Eylül 1964). İstanbul ve Rum nüfusunun zamanla azalmasına yol açacak olan bu karar Batı Trakya azınlığının sorunlarının çözülmesini zorlaştıran bir süreci başlatmıştır. Çünkü bütün yaşanan

⁷³ İsmail Sosyal, *Türk Dış Politikası İncelemesi İçin Kılavuzu(1919-1993)*, Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı (OBİV), İstanbul, Eren Yayıncılık, s.16

⁷⁴ Baskın Oran, *a.g.e.*, s.280-281

sorunların ana çözümleyicisi olan karşılıklılık (mütekabiliyet) ilkesi ortadan kalktığı için Yunan yetkililer Batı Trakya' daki politikalar açısından daha serbest bir alana sahip olmuşlardır.⁷⁵ Bu uygulama, dönemin koşullarında bir karşı tepki verme aracı olarak kullanılmasına karşın, ileriki yıllarda getirdiği olumsuz sonuçlar itibarıyla acele alınmış bir karar olarak görülebilir. Nitekim bu uygulamadan etkilenen çok sayıda Yunan yurttaşı Türkiye'yi terketmek zorunda kalmıştır. Ayrıca İstanbul'da yaşayan Türk vatandaşı Rumların sayısı da gittikçe azalarak 4000-5000 kişiye inmiştir.

1967 yılında bir darbe ile yönetime el koyan Albaylar Cuntasının iktidarı ele geçirmesi, Yunanistan'da yaşayan Batı Trakya Müslüman Türk azınlığını oldukça zor duruma düşürmüştür. Azınlık bu dönemde yaşadığı baskı ve zulmü tarihin hiçbir döneminde bu şiddette yaşamamıştır. Darbe sonrasında Türk azınlığa ait topraklar büyük bölümüne çeşitli gerekçelerle zorla el konulmuştur. Ayrıca Türk azınlığın elinde bulunan malları satın alacak olan Yunanlılara düşük faizli ve uzun vadeli krediler tahsis edilmiştir. Bu dönemde Batı Trakya Müslüman Türkleri, azınlığın haklarının savunulmasını sağlayan parlamento içindeki iki temsilcisinden de mahrum kalmıştır.

Cunta yönetimi Müslüman Türk azınlığı daha da baskı altına alabilmek için çeşitli yasalar çıkarmıştır. 1968 yılında çıkarılan bir yasayla Cemaat Heyetleri dağıtılmıştır. O yıl ayrıca Yunan Anayasası'na getirilen bir madde ile Hristiyan olmayanların devlet memuru olamayacağına karar verilmiştir. Öte yandan 20 Aralık 1968 yılında imzalanan Karma Kültür Protokolü ile Müslüman Türk azınlığa yeni haklar getirilmiş, buna karşın protokol hükümleri Yunanistan tarafından işleme konmamıştır.⁷⁶

Albaylar Cuntası, Yunanistan'da 1967 yılında ele geçirdiği yönetimi 1974 yılına kadar elinde tutmuştur. Türk Ordusunun Kıbrıs'a düzenlemiş olduğu 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtı ile birlikte askeri cunta devrilmiştir. “ 1974'te Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkartma yapması, Batı Trakya azınlığı üzerindeki Yunan

⁷⁵Baskın Oran, *a.g.e.* s.281-282

⁷⁶Hakan Baş,*a.g.e.*, s.51

baskılarını yeniden doruğuna ulaştırmış, Yunan yetkililerine Batı Trakya'yı Türklerden temizleme politikası için önemli bir gerekçe vermiştir.”⁷⁷Bu kapsamda bakıldığında Batı Trakya'ya giren Yunan tanklarının Türk köylerini kuşatma altına alması, Müslüman Türk azınlığa ait mağaza ve malların yağmalanması, esnafa ödeyemeyeceği tutarda ağır para cezaların kesilmesi, Türk gençlerinin toplanarak kamplarda tutulması gibi uygulamalar Harekât sonrası yaşananları ortaya tüm çıplaklığı ile koymaktadır. Buna ek olarak Türklere ait 3280 dönüm toprağın kamulaştırma yapılmak suretiyle zorla ellerinden alınması ve yaklaşık 70 bin Yunan silahlı kuvvet üyesinin bölgeye yerleştirilmesi gibi uygulamalar da azınlığın üzerinde o dönemin izlerini taşıyan baskı politikaları olmuştur.⁷⁸Ayrıca bu dönemde kutsal değerlerimiz olan cami ve mezarlıklara saldırılar yapılmış, azınlık hiçbir hukusal ortamda kendini savunma imkânına kavuşamamıştır. 1977 'de çıkartılan bir yasayla azınlıklara ait okullarda görev yapan idari personelin kontrolü altında olan okul yönetiminin yetkileri alınarak valilere devredilmiş ve böyle yapılarak da Türk çocuklarının kültürel manada yozlaştırılması amaçlanmıştır.⁷⁹

Öte yandan 18 Eylül 1979'da Yunanistan Meclisinde kabul edilen 1091 sayılı yasayla, Müslüman Türk azınlığın eğitim, sosyal ve kültürel faaliyetleri için gerekli giderleri sağlayan vakıflar da, Türk azınlığın elinden alınıp valiliklere bağlanması gündeme gelmiş, ancak geçmişte imzalanan azınlığın haklarıyla ilgili anlaşmalara aykırı olan bu duruma Türkiye'nin ve Batı Trakya Türklerinin şiddetli bir şekilde tepki göstermesi üzerine, Yunan hükümeti geri adım atarak bu yasayı uygulamayı ertelemiştir. Yunan Hükümeti'nin bu yasayla ulaşmak istediği temel amaç, bölgedeki Müslüman Türk azınlığının kültürel varlıklarını koruma ve sürdürmelerine son vermek olmuştur.⁸⁰

⁷⁷Baskın Oran, *a.g.e.*, s.282

⁷⁸Hakan Baş,*a.g.e.*, s.52

⁷⁹Sadık Ahmet, “*Batı Trakya'da Yaşayan Türk Toplumunun Şikâyetleri ve İstekleri*”, Yeni Türkiye, Türk Dış Politikası Özel Sayısı, Mart-Nisan 1995, Y:1 Sayı:3 Ankara, 1995, s.34

⁸⁰Baskın Oran, “*Batı Trakya'daki Müslüman Türk Azınlığı*” Türk-Yunan Uyuşmazlığı, I. Basım, Metis Yayıncılık, İstanbul, 1990, s.164

1.4.3. 1980 Sonrası Türk-Yunan İlişkileri ve Batı Trakya'daki Gelişmeler

Türk-Yunan ilişkileri 1980 yılında Türkiye’de yaşanan askeri darbe olayı nedeniyle kesintiye uğramıştır. Temel olarak şunu söyleyebiliriz ki; 1980’li yılların genelinde ikili ilişkiler, karşılıklı anlaşmazlıklar ve sürtüşmelere sahne olmuştur. Elbette bu gergin geçen yıllarda Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı da ne yazık ki menfi yönde etkilenmiştir. Fakat azınlık bu dönemde kendisine karşı yapılan haksızlıklar karşısında tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar tepki vermesini de bilmiştir. Özellikle “ 1975 Helsinki Sonuç Belgesi’nden sonra 1980’lerde insan haklarının dünya çapında önem kazanmasıyla ortaya çıkan yeni düzen içerisinde; Yunanistan’ın baskıcı politikası ve *Türk* kimliğini yok farz etmesi, milliyetçilik duygusunun çok önemli olduğu Avrupa’nın Güneydoğusu’nda yaşayan Batı Trakya Türk’ünü hareketlendirmiş ve gelişen olaylar, soruna uluslararası boyut kazandırmıştır.”⁸¹Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı, insan haklarının öneminin dünyada önemli bir yer edindiği bu dönemde ilk hareketini İskeçe ilinin İnhanlı köyünde başlatmıştır. İnhanlı olaylarının ana hareketi, İskeçe iline bağlı İnhanlı köyünde yaşayan 200 civarında Türke ait arazinin tapularının geçersiz sayılması ve ellerinden alınması ile başlamıştır. Bu haksız uygulama karşısında Türk köylüleri, İskeçe şehir merkezinde 17 Mart - 2 Nisan 1982 tarihleri arasında üç defa oturma eylemi yaparak topraklarının zorla ellerinden alınmasına karşı eylem yapmışlardır. Türkiye’de de geniş yankı bulan bu eylemler, Türk yazılı ve sözlü basınında dikkatle takip edilmiştir. Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı, Yunanlıların bölgeyi işgal ve ilhakından bu yana ilk kez yapılan haksızlıklar ve baskılar karşısında kendini koruma ve tepki verme eylemi yapmıştır.⁸²“Bu eylemleri sonrası İnhanlı köylüleri, arazilerini 1983 yazı boyunca ellerinde tutmalarına rağmen, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet’nin (KKTC) ilanından 5 gün sonra toprakları ellerinden alınarak Yunan köylülerine verilmiştir. Ayrıca tutkılanan 9 köylüden 8’i de, 1 Aralık 1983’te 1’er yıl hapis

⁸¹Hikmet Öksüz, *Batı Trakya Türkleri*, s.9

⁸²Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler, *Batı Trakya Derneği*, Şafak Matbaası, Ankara, 1987, s.115

cezasına çarptırılmıştır. Benzer arazi gasp olayları, aynı yıllarda İskeçe'nin kuzeyindeki bölgede yaşayan Türklere de uygulanmıştır.”⁸³

“Yunan baskı ve zulmü karşısında yavaş yavaş örgütlenmeye başlayan ve böylece de kenine özgüvenleri artan Batı Trakya Türkleri, çeşitli milletlerarası platformlarda problemlerini anlatmaya ve kamuoyu oluşturmaya başlamıştır. Bu kapsamda; Almanya’da yaşayan Batı Trakya’lı Türklerin kurduğu dernekler, Yunanistan’ın Türk azınlığa uyguladığı baskı ve zulüm politikasını Kasım 1983’de AK’ne şikâyet etmişlerdir. Bu konuda 9 farklı ülke parlamenterleri tarafından bir rapor hazırlanmış ve 11 Mayıs 1984’de Başkanlık Divanı’na verilmiştir (Bu belge, daha sonra diğer ülke azınlık dosyaları ile birleştirilecektir). Diğer taraftan Ağustos 1986’da 5 kişilik bir ABD parlamenter heyeti bölgeyi ziyaret etmiş ve incelemelerde bulunmuştur.”⁸⁴

15 Kasım 1983’te KKTC’nin ilan edilmesi ile Türk azınlığa karşı yeniden baskılar artmaya başlamıştır. Bu baskılar; 1983-1986 yılları arasında, yine Türklere ait arazilerin gasbedilerek Yunanlılara verilmesi, esnaf ve serbest meslek sahiplerine yapay bahanelerle çok ağır para cezaları verilmesi, azınlık orta dereceli okul bitirme sınavlarının Yunanca yapılması, polis karakollarına götürülen Türklerin işkence ile öldürülmesi, Yurt dışına seyahet yapan Türklerin Yunan vatandaşlığından çıkartılması ve yurt dışında eğitim görmüş Yüksek okul mezunu Türk gençlerinin diploma denkliklerinin tanınması gibi çeşitlilik arz etmiştir. Ayrıca 1985’ten itibaren iş bulma vaadi ile Türk nüfus ve ikametlerinin bölge dışına alınması gibi yeni asimilasyon taktikleri de denenmiştir.⁸⁵

Türk azınlığın içinde bulunduğu bu olumsuz durum ve şartlar, aynı zamanda Batı Trakya Türklerinin sahip olabileceği en önemli liderden birisi için gerekli ortamı da hazırlıyordu. Bu lider; azim, karar ve yüksek cesaret sahibi ve mücadeleci bir kişiliğe sahip olan Dr. Sadık Ahmet olacak ve Türk azınlığa haklı mücadelesinde yol gösterecektir. Ayrıca Dr. Ahmet’in liderleşmesinde dış nedenler olarak; Yunanistan’ın AT’a üye olması, Almaya’daki azınlık mensuplarının konuya sahip

⁸³Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler, *a.g.e.*, s.116

⁸⁴Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler, *a.g.e.*, s.117

⁸⁵Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler, *a.g.e.*, s.117-120

çıkması, insan haklarının evrensellik kazanması ve Yunan makamların yapay gerekçelerle Dr. Ahmet'i mahkemelerde süründürme faktörleri de etkili olmuştur.⁸⁶Dr. Ahmet, 1985 yılında kendi kişisel çabaları ile Türk azınlığın “şikâyet ve isteklerini” içeren bir imza kampanyası başlatır. Bu kampanya ait belgeler, bir ara Yunan makamlarını eline geçse de bir suç unsuru bulunmaz. Yaklaşık 10.000 imza toplayan Dr. Ahmet, metnin İngilizce çevirisini 25 Eylül 1987’de Selanik’te yapılan “Demokrasi ve İnsan Hakları” konulu toplantı katılımcılarına dağıtır. Bunun üzerine hakkında dava açılan Dr. Ahmet’e, “yalan haber yaymak ve sahte evrak hazırlamak” suçu istinad edilerek 30 ay hapis ve 100.000 drahmi de para cezası verilir (24 Haziran 1988). Bu karara Dr. Ahmet’in itiraz davası açması ile konuya, tüm Batı Trakya Türkleri ve Türkiye’deki demokratik örgütler ve hata bazı Alman parlamenter sahip çıkar. Böylece Dr. Ahmet’in imza kampanyası davası, azınlık arasındaki birlik ve dayanışmayı pekiştirdiği gibi Batı Trakya Türklerinin problemlerini de uluslararası arenaya taşımıştır. Dr. Ahmet, 8 Nisan 1990 seçimlerinde Rodop İlinden milletvekili seçilmesi ile de, dokunulmazlık kazanacak ve dava düşecektir.⁸⁷Dr. Sadık Ahmet, seçim kampanyası esnasında “Türk” kelimesi kullanarak halkı “şiddet ve bölünmeye teşvik etmek” gibi bazı mesnetsiz suçlamalarla üç ayrı davadan daha yargılanmıştır. Bu davalar da; azınlık, Türkiye ve bazı Alman parlamterlerce sahiplenilmiş ve izlenmiştir. Konuya gösterilen ilgi, Dr. Ahmet’in sebepsiz yere ceza almasını önlemiştir.⁸⁸

Batı Trakya Türkleri, haklarını savunacak ve koruyacak kendi bağımsız milletvekillerini seçmeyi 1985’ten itibaren denemiştir. Bölgeye asker sevketme ve oy verdirme gibi Yunan tertiplerine rağmen, Dr. Ahmet, 18 Haziran 1989 seçimlerinde Rodop İlinden bağımsız milletvekili seçilmiştir. Bu seçimlerden tek başına bir iktidar partisi çıkmaması üzerine, 5 Kasım 1989’da erken seçime gidilmiştir. Eksik belge doldurduğu bahanesi ile Dr. Ahmet’in Kasım 89 seçiminde aday olması engellenmiştir. Türk adayların seçimi kaybetmesi için sandık başında Türk seçmenlerin dövülmesi de dâhil her Türlü önlemi alan Yunanlılar, İsmail

⁸⁶Meşkure Yılmaz Börklü, *Lozan Sonrası Batı Trakya Türklerinin Durumu ve Genel Problemleri*, <http://www.turkhaber.org/32.html>

⁸⁷Baskın Oran, *a.g.e.* s.195-210

⁸⁸Baskın Oran, *a.g.e.* s.202-203

Rodoplu'nun Rodop İlinden bağımsız milletvekili seçilmesini engelleyememişlerdir. Bu ikinci seçimlerin de yenilenmesine karar verildikten sonra, Yunanistan, 8 Nisan 1990'da ardarda üçüncü kez seçime gitmiştir. Bu sefer, Türkiye ve diğer ülkelerden gelen temsilci ve tarafsız gözlemcilerin seçimleri izlemesi, Yunan makamlarının seçime hile katmalarını nisbeten önlemiştir. Nisan 90 seçimlerinde Rodop İlinden Dr. Sadı Ahmet ve İskece İlinden ise, Ahmet Faikoğlu'nun milletvekili seçilmeleri ile Türk azınlık, ilk defa parlemontoda iki bağımsız temsilci elde etmiştir. Ancak yeni iktidar, bağımsız adaylar için de (listeler) hemen %3 seçim barajı getirerek bu durumun tekrür etmemesi için önlem alıyordu.⁸⁹

Bazı Yunan memurları ve Kilise görevlileri ile yerel radyonun, teşvik ve kışkırtması ile 29 Ocak 1990 sabahı, Gümölcine'deki Türkler ve Türklere ait dükkânlara saldırmıştır. Gün boyu süren bu olaylarda başta bağımsız milletvekili Ahmet Faikoğlu ve azınlıkça seçilen Müftü Mehmet Emin Ağa olmak üzere birçok Türk, demir çubuk ve bıçak darbeleri ile ağır yaralanmıştır. Bu duruma, polis seyirci kalmış ve hatta saldırganlara yardım etmiş ve yol göstermiştir. Benzer olaylar, 23-24 Ağustos 1991'de, azınlığın anlaşmalara uygun seçtiği Mehmet Emin Ağa'yı Müftü kabul etmeyen ve yerine bir Müftü tayin eden uygulamayı pretosto eden İskeçeliler'e de tatbik edilecektir.⁹⁰

Türk azınlık, 1990 yılında İbrahim Şerif'i ve 1992'de ise, Mehmet Emin Ağa'yı müftü seçmiş ve arkasından hükümetten seçilmiş müftüleri tanınmasını istemiştir. Ancak bu konuda olumlu bir cevap alınamadığı gibi yasal yollarla seçilen müftüler, "sahte müftülük iddiasında bulunmak" ithamı ile yargılanmaktadır. Kasım 1994'te yapılan yerel seçimlerde, ilk defa valilerin de halk tarafından seçimi gündeme gelmiştir. Ancak Türk azınlığa kendi valisini seçme imkânı vermemek için, Türklerin çoğunlukta bulunduğu iller diğer civar illerle birleştirilmiş ve muhtemel böyle bir durum önlenmiştir.⁹¹

⁸⁹Baskın Oran, *a.g.e.* s.204-210

⁹⁰Baskın Oran, *a.g.e.* s.191-194

⁹¹Işık Sadık Ahmet, "Bir İnsan Hakları Dramı: Batı Trakya", Yeni Türkiye Türk Dünyası Özel Sayısı II, Sayı 16, Ankara, 1997, s.1793-1795

2. BÖLÜM: BATI TRAKYA MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞIN TEMEL SORUNLARI

2.1. EĞİTİM ALANINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Eğitim kavramı, toplumların ekonomik ve sosyal gelişimini destekleyici temel unsur olarak değerlendirildiğinde, bireyin gelişiminin de otomatik olarak belirleyicisi konumdadır. Öte yandan eğitim, bireylerin en temel haklarından bir tanesi olduğu kabul edilmektedir. Bundan dolayı bir toplum içinde yaşayan azınlığın, eğitim hakkını kendi değerlerine göre icra etmesi onun en doğal hakkı olarak görülmelidir. Azınlık haklarının bir ülke içerisinde güvenceye kavuşturma anlayışının özellikle 1980’li yıllardan itibaren önem kazandığı bir dünyada, demokrasinin temel gelişim araçlarından bir olan eğitim hakkının en özgürce kullanımı esas olmalıdır. İşte bu noktada Batı Trakya’da yaşayan Müslüman Türk azınlığın, tarihte çeşitli antlaşma ve belgelerle elde etmiş olduğu eğitim hakkının Yunan hükümetleri tarafından engellendiği görülmektedir.

Tarihte azınlığın eğitim hakkını güvence altına alan en eski hukuki belge 1913 Atina Anlaşması’nın 3 Numaralı Protokolü’dür. 1913 Atina Anlaşması’nın 3 Numaralı Protokolüne göre, 15. Madde ile Müslüman özel okulların tanınacağı, bunların gelir kaynaklarına karışılmaksızın saygı gösterileceği ve bu okullarda Türkçe eğitimin serbestçe yapılabilineceği garanti altına alınmaktadır. Ancak daha sonra yapılan antlaşmalarla azınlığın eğitim hakkı konusunda daha belirleyici ve somut ilerlemeler de kaydedilmiştir. Özellikle 1920 tarihli Yunan Sevr’inin 8. ve 9. maddeleri ile 1923 tarihli Lozan Barış Anlaşması’nın 40. ve 41. maddeleri Müslüman Türk azınlığa eğitim konusunda daha geniş haklar tanımıştır. 8. ve 40. maddelerde Müslüman Türk azınlığın kendi dilini serbest şekilde kullanabileceği okulları kurma, yönetme ve denetleme hakkına sahip olacağı, 9. ve 41. maddelerde ise devletin, Müslümanların önemli oranda buldukları yerlerde kendi dillerinde eğitim görmeleri için gereken kolaylıkları sağlayacağı ve Müslümanlara genel ve yerel bütçeden pay ayrılacağı belirtilmektedir.

Yapılan bu antlaşmalar azınlığın eğitim hakkını güvence altına alarak 1950'lerin sonuna kadar eğitimle ilgili çok ciddi sorun yaşamamasını sağlamıştır.

Ayrıca Türkiye ile Yunanistan arasında 20 Nisan 1951 tarihinde imzalanan Kültür Protokolü ile karşılıklı olarak öğrencilere burs imkânı sağlanmış, ilişkiler artırılmış, okul kitaplarındaki yanlışlıklar düzeltilmeye çalışılmış, iki ülkenin azınlık eğitimi için “kontenjan öğretmenler” görevlendirilmiştir.⁹² 1952 yılında Gümülcine’de Celal Bayar Lisesi’nin açılmasıyla azınlık, ilk lisesine kavuşmuş olmasına karşın, Celal Bayar tarafından öğretime açılan ve kendi ismi verilen bu lisenin adı 1960 yılında Türkiye’de gerçekleşen darbe olayından sonra değiştirilerek Gümülcine Lisesi adını almıştır. Ancak kısa süre içinde bu isim de beğenilmeyerek liseye hâlâ kullanılmakta olan Müslüman Ortaokulu ve Lisesi adı verilmiştir.

Bu dönemde Yunanistan tarafından atılan bir başka olumlu adım da 3065 sayılı ve 1954 tarihli “Mareşal Papagos Kanunu” diye bilinen yasanın yürürlüğe girmiş olmasıdır. Yunanistan bu yasaya istinaden ilk ve son defa olarak “Türk ilkokulları” ifadesini kullanmıştır. Ancak Mareşal Papagos Kanununda değişiklik öngören 1972 tarihli 1109/1972 sayılı yasayla “*Türk Okulları*” ibaresinin yerine “*Azınlık Okulları*” ibaresi yer almıştır. Ayrıca 4. Maddeye göre devlet ilkokullarında uygulanan ilkokul bitirme sınavları artık bir komisyon huzurunda yapılacaktı. Önceki yasada Türkçe öğretmenleri okul encümenlerinin önerisi üzerine genel müfettişin onayı sağlandıktan sonra genel vali tarafından atanırken, yeni yasa bu atamayı okul encümenlerinin önerisi yerine müfettişin önerisi üzerine başlatmaktadır (madde 6/2). Buna ek olarak yeni atanacak öğretmenlerin bir Yunanca sınavına tabi tutulmaları da şart koşuluyordu (madde 6/3). Ayrıca daha önce üç yıllığına yapılan atamaların artık bir ila üç yıl için yapılması öngörülmekteydi. Kısaca, öğretmen atamalarında okul encümenlerinin sınırlı olan yetkileri bu yasa ile fiilen ortadan kaldırılmıştır. Yeni yasanın bir diğer özelliği de eskisinin aksine yalnız ilkokulları değil tüm müslüman okullarını kapsıyor olmasıdır.⁹³

⁹²Baskın Oran, *a.g.e.* s. 119-120

⁹³Baskın Oran, *a.g.e.* s.123-124

1950’li yılların ilk yarısında Türk-Yunan ilişkilerinde görülen olumlu havaya paralel olarak eğitim konusunda da belirli mesafeler kaydedilmesine rağmen, özellikle 1950’lerin sonlarına doğru ilişkilerde durum aksi istikamette gitmeye başlamıştır. Bu dönemde “Türk” adının kullanılmasıyla ilgili olarak gazetelere bazı şikâyetlerin yansdığı gözlemlenmiştir. Mühürlerinde ve resmi evraklarında “Türk Okulu” ifadesi bulunmasına rağmen, bazı müfettişler azınlık okullarına yazdıkları resmi yazılarda yeniden “Müslüman Okulu” deyimini kullanmaya başlamışlardır.⁹⁴

1967 yılında Cunta yönetiminin göreve gelmesiyle beraber azınlık her türlü hakkı gasp edildiği gibi eğitim hakkı da engellenmeye çalışılmıştır. Örneğin; Okulların yönetim sorumluluğunu taşıyan kurullar Cunta yönetimi tarafından atanmaya başlanmış, Türklerin kurmuş oldukları çeşitli dernek ve birliklerin tabelalarındaki Türkçe yazılar kaldırılmış ve Türkçe okul tabelaları Yunan yetkilileri tarafından indirilmiştir. 1966 yılında Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın eğitiminin denetim altına alınması için Yunanistan tarafından bir öğretmen okulu kurulmuştur. Selanik Özel Pedagoji Akademisi (SÖPA) adlı bu okul Yunanca eğitim veren bir okul idi. Bu okulun temel amacı, Türkiye’ye gidip eğitim görmüş ya da Türkiye’deki öğretmen okullarında okumuş olan Batı Trakya Türkleri’nin yerine eğitim verebilecek düzeyde öğretmenler yetiştirmektir. Türkçe’den çok Yunanca öğrenen ve Türk azınlık okullarına atanan SÖPA mezunları, bu okullarda Yunanca konuşmak ve ders vermek zorundadırlar. Bu nedenle çok sayıda Batı Trakyalı Türk, bu durumu boykot etmek amacıyla çocuklarını SÖPA mezunu öğretmenlerin atandığı okullara göndermemiştir. Böylece birçok okul öğrencisizlikten dolayı kapanmıştır. Bu durum, SÖPA öğrencileri arasında da huzursuzluklara neden olmuş ve öğrenciler 1981 ve 1982 yıllarında hem Akademi Müdürlüğü’ne hem de Yunan Eğitim Bakanlığı’na verdikleri dilekçelerle şikâyetlerini dile getirmişlerdir. Hâlbuki Lozan Antlaşması’nın azınlıklarla ilgili maddesinde azınlığa kendi eğitim kurumlarını işletme yetkisi verilmiştir. Ancak Yunan makamları buna uymayarak bu kurumları doğrudan Din İşleri ve Eğitim Bakanlığı’na bağlamak suretiyle hâkimiyet kurma yoluna gitmiştir. Azınlık okullarının yarı özel yarı devlet okulu olma hüviyeti nedeniyle Yunan idaresinin denetim şemsiyesi altında olması, okulların azınlık

⁹⁴Baskın Oran, *a.g.e.* s.121

tarafından kontrolünün güçleştirmektedir. Batı Trakya'da bugün itibarıyla Gümülcine Celal Bayar Lisesi ve İskeçe Muzaffer Salihoğlu Lisesi olmak üzere iki lise ile 240 ilköğretim okulu bulunmakla birlikte, Batı Trakya'da eğitimin bugünkü durumu incelendiğinde ortaya çıkan tablonun hiç de iç açıcı olmadığı görülmektedir. Batı Trakya'da halk için en önemli sorun olarak eğitim sorunu görülmektedir. Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türk azınlık, kendi eğitim kurumlarını oluşturmada baskılarla birlikte, idare etme ve kontrol etme haklarından da mahrum bırakılmakta, ayrıca, öğretmen yetersizliği, güncel Türkçe ders kitaplarının olmaması, Türkçe derslerinin azaltılması gibi pek çok sorun ile başetmek zorunda bırakılmaktadır.⁹⁵

1999 yılında Simitis hükümeti döneminde çıkarılan bir yasa ile azınlık kontenjanı oluşturularak sınava girmeden %0,5'lik bir kontenjanla üniversiteye girme hakkı azınlığa tanınmıştır. Bu yasaya istinaden her yıl yaklaşık 200 azınlık mensubu Yunan üniversitelerine girmektedir. Öte yandan bugün azınlık, çocuklarını eğitim kalitesi düşük azınlık okullarına gönderme ve eğitim düzeyi yüksek ama asimilasyon tehlikesi olan Yunan okullarına gönderme arasında ciddi çelişkilerle karşı karşıyadır. Bu ikilem azınlığı çocuklarının eğitimi konusunda ikilemde kalmasına neden olmaktadır. Örneğin bugün, Yunan liselerinde okulu terk eden öğrenci oranı sadece %8 civarında iken, Müslüman azınlık arasında bu oran %56'ya ulaşmaktadır.⁹⁶

Lozan Antlaşması ile mütemmim ahdi ve hukuki düzenlemeler çerçevesinde bölgede Yunanca ve Türkçe olmak üzere, iki dilde müfredat uygulayan azınlık ilkokullarının sayısı 2002 yılı itibarıyla 231'dir. Bu okullara devam eden azınlık mensubu öğrencilerin sayısının 8000'in üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. İskeçe ve Gümülcine'deki iki azınlık ortaokul ve lisesine devam edenlerle birlikte azınlık mensubu öğrencilerin toplam sayısının 9000'e yaklaştığını söylemek mübalağa olmayacaktır. 6 yıllık azınlık ilkokullarından her yıl 1000 civarında öğrenci mezun olmakta, bunlardan 200'ü biraz aşan bölümü azınlık ortaokul ve liselerine devam etmekte, okul sayısının yetersizliği ve eğitim düzeyinin düşüklüğü nedeniyle geriye

⁹⁵<http://www.batitrakya.org/bati-trakya/insanhaklari/egitimsorunu.html>

⁹⁶<http://www.batitrakya.org/bati-trakya/insanhaklari/egitimsorunu.html>

kalanlar tek dilde Yunanca eğitim veren diğer okullara kaydolmak mecburiyetiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Azınlık okullarının ciddi boyutlara varan kitap, öğretmen, bina ve ders aracı sorunları bulunmaktadır.⁹⁷

14 Ocak 2012 yılında düzenlenen “İki Dilli Eğitim ve Azınlık Okullarında Uygulanması” konulu konferansta oluşturulan sonuç bildirgesi ile azınlığın eğitim konusundaki yaşadığı en son sorunlar ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Konferansın en çarpıcı noktası, eğitim sorununun hala Batı Trakya Müslüman azınlık için en önemli sorun olduğu gerçeğinin bir kez daha vurgulanmış olmasıdır. Konferansın sonucunda azınlığın sorunları ile ilgili birkaç çarpıcı sonuca ulaşılmıştır. Bu sorunlar şunlardır:

- Batı Trakya Müslüman Türk azınlığına Türkçe hizmet veren bir anaokulu bulunmamaktadır.
- Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının yaşadığı mevcut koşullar ve azınlığın geleceği göz önünde bulundurulduğunda, eğitimin her kademesinde, değerler eğitimi, rehberlik eğitimi, aile ile iletişim ve eğitim başarısının denetlenmesi konusunda bir hizmet sunulmamaktadır.
- Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı okullarında görev yapan öğretmenler için hizmet içi seminerler yapılmamaktadır.
- SÖPA mezunu öğretmenlerin “Türkçe Okul Kitapları” konusunda talep ettiği seminerlerin ertelendiği tespit edilmiştir.
- Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı eğitim kurumları ile Türkiye’deki eğitim kurumları arasında bir kardeşlik işbirliği henüz yoktur.
- Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı eğitim kurumları ders araç ve gereçleri, okul kütüphaneleri ve öğretmen yeterliliğinden yoksundur.

⁹⁷Anıl Çeçen, “Türk Devletleri”, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 1986,s.301

- Batı Trakya Müslüman Türk azınlığında özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara hizmet verecek bir okulun veya azınlık okullarında özel eğitim sınıflarının bulunmadığı tespit edilmiştir.
- Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı eğitimini özel ve özerk kılan yasaların ihlal edildiği, azınlık okullarında okutulan Türkçe ders sayılarının kademeli bir biçimde azaltıldığı gözlemlenmiştir.
- Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının Batı Trakya bölgesi nüfusunun yaklaşık %50'sini oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda İskeçe ve Rodop ilinde sadece birer azınlık ortaokul ve lisesinin bulunduğu ve bu okulların öğrenci kapasitesinin ihtiyaca cevap veremediği tespit edilmiştir.
- 1951 Kültür Antlaşması sonrası uygulamaya konan kontenjan öğretmenlerinin sayısının ilgili düzenlemelere aykırı olarak azaltıldığı tespit edilmiştir.
- Kontenjan öğretmenlerinin sadece Gümülcine merkez okullarında görevlendirilmesinin ihtiyaçlara yanıt vermediği tespit edilmiştir.
- Azınlık okulları encümenlerinin görev, yetki ve sorumluluklarının kısıtlanmış olduğu tespit edilmiştir.
- Encümen seçimleri duyurusu için Bakanlık kararında öngörülen beş günlük sürenin yeterli olmadığı tespit edilmiştir.
- Yunan Devleti tarafından azınlık okullarında Yunanca'nın daha iyi öğretilmesi için alınan tedbirlerin Türkçe müfredat için alınmadığı tespit edilmiştir.
- Kapatılan SÖPA yerine açılan bölümle ilgili bir belirsizlik olduğu ortaya çıkmıştır.
- İskeçe Muzaffer Salihoğlu Özel Azınlık Ortaokulu ve Lisesinin yeni bir bina ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir.

- Azınlık liselerinde lise son sınıfı öğrencilerinin, Türkçe olarak okutulan derslerden Yunanca olarak ve dışarıdan gelen bir komisyon huzurunda sınava tabi tutulduğu, bu durumun öğrencilerin mağduriyetine yol açtığı görülmüştür.⁹⁸

Yunanistan Devleti, azınlığın uzun vadede asimilasyonunu kolaylaştıracak en önemli araç olarak eğitimi görmekte ve bu konuda mümkün olduğunca farklı bahaneleri de öne sürerek yoğun çalışma yapmaktadır. Son zamanlarda Yunanistan, özellikle son ekonomik krizi bahane göstererek öğrencisi az olan köy okullarını birleştirme kararı almıştır. Bu kararın azınlık ilkokullarına da yansıtılacağı gerçeği ortadadır. Buna göre Yunanistan'da azınlığa ait toplam 35 azınlık ilkokulu bu kapsama alınarak kapatılacaktır. 2011-2012 öğretim yılı başlamadan bu okullardan 14'ünün birleştirildiğini belirtebiliriz.

2.2. EKONOMİK ALANDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Müslüman Türk azınlığının geçimini çoğunlukla tarım ve hayvancılıktan sağladığı Batı Trakya, hem Yunanistan'ın hem de AB'nin en fakir ve geri kalmış bölgesi konumundadır. Yunan resmi makamlarının istatistik verilerini tam anlamıyla yayımlamadığı için kesin veriler vermek mümkün olmasa da Batı Trakya'daki Türklerin %80'inin kırsal alanlarda yaşadığı ve geçimini bu alana dayalı sektörlerden sağladığı bilinmektedir. Yunan yönetimi ise bilinçli bir şekilde Müslüman Türkler için önemli geçim kaynağı olan tarım arazilerini kamulaştırarak ellerinden almaya çalışmaktadır. 1923 yılında Batı Trakya Türk azınlığının nüfusunun büyük bir çoğunluğu zengin ve orta halli tüccar, çiftçi ve esnaf oluştururken iken bugün zengin ve orta halli tüccar azınlık neredeyse kalmamıştır, büyük çiftçi ise hiç yoktur. Toprak ve nüfus dengesini kendi lehine değiştirmeyi bilinçli bir politika haline getiren

⁹⁷ Birlik Gazetesi, 20 Şubat 2012

Yunan yönetimi, sürekli olarak bölgeye Rum nüfusu yerleştirmekte ve uzun vadeli kredilerle Rumları toprak almaya teşvik etmektedir.⁹⁹

Son yıllarda belirgin bir şekilde Müslüman Türklere ait ekilebilir verimli araziler; üniversite açmak, sanayi bölgesi kurmak veya askerî sahaları genişletmek gerekçeleriyle istimlak edilmekte, istimlak bedeli olarak da çoğu zaman ekilemez bölgedeki bir verimsiz arazi verilmektedir. 1923'ten sonra Batı Trakya'daki arazilerin mülkiyet dağılımı Yunan devletinin sistemli faaliyetleri ile bilinçli bir şekilde azınlık aleyhine değiştirilmiştir. Lozan Barış Konferansı'nın resmi istatistiklerine göre, 1923'te Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının elindeki araziler bölgenin %84'ünü oluştururken, günümüzde bu oran %25'in altına düşmüştür. Bunun en önemli nedenleri ise Yunanistan yönetiminin azınlığın elindeki toprakları kamulaştırması ve azınlığı örtük olarak göçe zorlamasıdır. Özellikle 70'li yıllarda yaşanan yoğun göç dalgası nedeniyle Batı Trakya Türkleri, ellerinde bulunan toprakları çok düşük fiyatlarla satmak zorunda kalmışlardır.¹⁰⁰

Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türk azınlığın çoğunluğu tarım ve hayvancılıkla uğraşmasına karşın bölgedeki ticari faaliyetler çoğunlukla Yunanlı tüccarlar tarafından yürütülmektedir. Az sayıdaki azınlık tarafından yapılan ticari faaliyetler ise Maliye'nin kestiği ağır cezalar yüzünden yürütülemez bir hale gelmiştir. Ancak son yıllarda bu durum az da olsa kırılmış gözükse de tam anlamıyla istenilen düzeyde değildir. Bugün itibarıyla değerlendirildiğinde Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının büyük ölçekli yatırım ve işletmelerinin olmamasının temel nedeni Yunan Hükümetlerinin uyguladığı baskıcı politikalar olarak görülmelidir. Yunan Hükümetlerinin bölgeye yatırım yapmayarak azınlığı bir nevi fakirleştirip ve de nüfusunu göçe zorlayarak azaltarak milli politikasını pekiştirmek istediği de söylenebilir.

⁹⁹Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı İnsan Hakları Raporu, Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi, 2012, s.53

¹⁰⁰<http://www.batitrakya.org/bati-trakya/insan-haklari/ekonomik-hayat.html>

Yunanistan son yıllarda azınlığa kesilen cezalarla ilgili önemli bir adım attı. Kaçak yapı cezaları ile ilgili sadece Rusya'dan getirilen Pontuslu Rum göçmenleri kapsayan ve Batı Trakya Türk Azınlığı böyle bir kolaylığın dışında bıraktığı için büyük tepkilere neden olan uygulama azınlık milletvekillerinin yoğun çabası sonucu yürürlükten kaldırıldı. Söz konusu düzeltmeyle kaçak yapı cezalarına %80 indirim getiren uygulamaya azınlık da dâhil edilmiş oldu. Bu şekilde büyük bir mali külfet getiren ve Azınlık için büyük bir sorun teşkil eden bu uygulama azınlık lehine değiştirilerek büyük bir sorun giderilmeye çalışılmıştır.¹⁰¹

Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlığın en büyük sorunlarından biri de işsizlik ve kamu idaresinde çalışma konusunda yaşanan zorluklardır. Yunan Ulusal İstatistik Servisi (ENYE)'nin Aralık 2006 yılı itibariyle açıkladığı verilere göre, Batı Trakya'da toplam işsizlik oranı %12,4 'tür.¹⁰² Bölgedeki işsizliğin en önemli sebeplerinden bir tanesi azınlığın uzun yıllar boyunca öğrencilerini Yunan üniversitelerine gönderememesi ve bunun sonucunda azınlık öğrencilerinin lise sonrası güvencesiz işlerde çalışmak zorunda bırakılışdır. Bununla beraber azınlık öğrencileri, üniversiteyi bitirseler dahi memurluk yolunun kısmen kapalı olması nedeniyle bir çıkmazla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu çıkmaz geçimini tarımla sağlayan azınlığın, gençlerini zorunlu olarak tarım sektöründe az gelirle istihdam etmelerine sebep olmaktadır. Azınlığın, özellikle Türkiye'deki üniversitelerde eğitim almış bireylerinin diploma denkliğinin tanınmaması sorunu da bunların mesleklerini icra etmede çektiği sıkıntıları gözler önüne sermektedir.

Yunanistan'ın bir AB üyesi ülke olarak azınlıklar konusunda çağdaş bir ülkeye yakışır uygulamalar ortaya koyamamaktadır. Bunun en güzel örneklerinden biri Yunanistan'da Müslüman azınlıklara belli mesleklere girmede ya hiç ya da belirli oranlarda kontenjan verilmesidir. Bu durum bölgedeki işsizlik oranının daha da artmasına sebep olmaktadır.

¹⁰¹<http://www.batitrakya.org/component/content/article/6-bati-trakyadan-haberler/636-milletvekillerimizin-cabaları-sonucu-azınlığımızın-iki-büyük-sorunu-cozuldu.html>

¹⁰²<http://www.mfa.gov.tr/bati-trakya-turk-azınlığı.tr.mfa>

2008 yılında Yunan hükümeti tarafından ülkede yaşayan Müslümanlar için kamu hizmetinde binde 5 kotası öngörülen bir yasanın kabul edilmesi ülkede bir ayrımcılık yapıldığının adeta bir tescili olmuştur. Şu an itibarıyla Batı Trakya’da çalışan memurların sadece % 1’inin Türk olduğu görülmektedir.¹⁰³

Yunanistan, Batı Trakya’nın nüfus yapısını değiştirmek için bugün de elinden geleni yapmaktadır. Yunan Hükümetlerinin bunu yapabilmek için kullandıkları en etkili yöntem ekonomik alanda uyguladığı baskı politikasıdır. “Bilhassa, Türklerin tapulu yahut tapusuz topraklarının çeşitli vesilelerle ellerinden alınması, Türklere karşı ekonomik mücadelenin temelini oluşturmaktadır. 1923’te Batı Trakya’da toplam arazinin % 85’i Türklere ait iken bu oran günümüzde % 25’lere düşmüştür. 1922’de mübadeleyle bölgeye gelen Rumların Türklerin elindeki toprakları zorla almasıyla başlayan süreç azalmış olsa da devam etmektedir. Azınlığın elindeki arazilerin alınmasındaki başlıca gerekçe kamulaştırma olmuştur. Ancak bazen çeşitli gerekçelerle kamulaştırılan topraklar bu gerekçelerin dışında değerlendirilmiştir. Örneğin 1978 yılında Gümülcine’nin kuzeyinde bulunan 4300 dönümlük arazi askeri amaçla zorla kamulaştırılmıştır. Ancak üzerinde hiç tesis bulunmayan arazi halen boş durmaktadır. Sadece yılda birkaç kez askeri araç eğitimi için kullanılmaktadır. Yine 1978 yılında Gümülcine’nin doğu kesiminde bulunan Seymen, Yahyabeyli, Ambarköy, Uysallı, Kır Vakıf, Çay Vakıf gibi Türk köylerine ait Gümülcine’nin en verimli ovasında 4300 dönüm arazi, sanayi bölgesi yapımı için zorunlu kamulaştırmaya tabi tutulmuştur. Ancak bu arazilerin bir kısmı yıllar sonra Yunanlı çiftçilere düşük fiyatlarla kiralanmıştır.”¹⁰⁴

Yunan Hükümetleri bunlara ek olarak Türklerin birbirlerine toprak satmasını da engelleme konusunda girişimlerde de bulunmaktadır. Böylelikle Yunan idaresi Müslüman Türk azınlığı topraksızlaştırarak geçim yollarını tıkamak istemektedir. Buradaki temel amaç azınlığı maddi yönden zor duruma düşürerek göçe zorlamaktır. Nitekim bu yöntem işe yararmış ve birçok Türk Batı Trakya’yı terk etmek zorunda kalmıştır.¹⁰⁵

¹⁰³<http://www.state.gov/g/drl/rls/irt/2009/127313.html>

¹⁰⁴Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı İnsan Hakları Raporu, a.g.m., s.60

¹⁰⁵SalimGökçen “ Yunanistan’ın Batı Trakya Politikası: Batı Trakya Türklerinin Sorunları ” , s. 55

2.3. BAŞMÜFTÜLÜK VE MÜFTÜLÜK SORUNU

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının bölgede Yunan idaresi ile yaşadığı önemli sorunlardan biri de müftülük sorunudur. Azınlığın dini özgürlüğünü sınırlayan düzenlemelerin, Yunan Hükümetlerince devamlı uygulama stratejisi, baskı politikasının ne derece yoğun olduğunun adeta delilleri olmaktadır.

Batı Trakya'da müftülük probleminin sorun yaratacak şekilde ilk çıkışı Yunan hükümetinin, eskiden seçimle iş başına gelen müftüleri, bu uygulamaya son vererek, müftüyü atamayla iş başına getirmesi ile olmuştur. Sorun ilk defa 1985 yılında vefat eden Gümülcine Müftüsü Hüseyin Mustafa'nın vefatının ardından Yunan yetkililerinin Mısır'da eğitim görmüş bir din adamı olan ve Yunan idaresine yakın olduğu iddia edilen İmam Rüştü Ethem'i müftü vekili olarak ataması ile yaşanmıştır. Ancak Yunan idaresinin yapmış olduğu bu uygulama azınlığın büyük tepkisine neden olmuştur. Azınlık üyeleri, Türkiye'de eğitim görmüş ve senelerce müftülük başkâtibi olarak toplumun saygısını kazanmış biri olan Hacı Halil Efendi'nin müftülük makamı için en uygun kişi olduğunu ifade etmişlerdir. Azınlığın bu isteklerinin temeli, 1913 Atina Anlaşması'nın müftünün Müslüman cemaat tarafından seçilmesini öngören ilgili maddesine ve Lozan Barış Antlaşması'na dayanmaktadır.¹⁰⁶

Azınlık, İmam Rüştü Hoca'nın müftülüğü konusunda yaptığı yoğun tepki hareketi ile Hoca'yı istifaya zorlamıştır. Bu gelişmeler üzerine İmam Rüştü Hoca, 5 Haziran 1985'te istifasını valiye sunarak görevi sürdürmeyeceğinin bildirmiştir. Ancak valilik makamı, İmam Rüştü Hoca'nın dilekçesini kabul etmemiştir. Bunun üzerine İmam Rüştü Hoca, ikinci bir dilekçe yazarak görevden affını istemiştir. Yunan idaresi uzun bir bekleme süresinden sonra 16 Aralık 1985'te aynı şekilde yönetime yakın olduğu iddia edilen Hafız Cemali'yi Gümülcine Müftü Vekili olarak atadı. Ancak, azınlığın ileri gelenleri bu atamaya da karşı çıkarak reddetmişlerdir.¹⁰⁷

¹⁰⁶Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı İnsan Hakları Raporu, a.g.m., s.29

¹⁰⁷http://www.bttddbursa.org/index.php?option=com_content&view=article&id=79&Itemid=82

Batı Trakya Türkleri dini bakımdan İskeçe, Dimetoka ve Gümülcine’de bulunan üç müftülük halinde teşkilatlanmışlardır.¹⁰⁸ Azınlık bu üç müftülük makamını kendi inisiyatifi ile şekillenmesi arzusu içindedir. Azınlığın kendi müftüsünü seçme talebi üç temel argüman üzerine kuruludur. Bunlardan ilki, 1913 Atina Anlaşması’nın müftülerin seçimiyle ilgili maddesidir. 1913 Atina Anlaşması, o tarihte Yunanistan’a bırakılan topraklarla sınırlıdır ve Batı Trakya bu topraklara dâhil değildir. Bununla birlikte, aynı anlaşmanın 3 Numaralı Protokolü Yunanistan’ın bütün topraklarını kapsamaktadır ve Protokole göre, Yunan yetkilileri, müftülerin, azınlık üyelerinin seçimleri sonucu iş başına gelmelerini kabul etmekle yükümlüdürler.¹⁰⁹ İkinci olarak, 1913 Atina Antlaşması’nın Yunan iç hukukuna yansıtılmış hali olan 2345/1920 sayılı yasa, azınlık tarafından müftü seçimi ile ilgili en önemli belge olarak görülmektedir. Bu yasa, müftülük makamının görev ve yetkileri ilgili ayrıntılı düzenlemeler içerir. Yasanın maddelerine bakıldığında; öncelikle müftülerin, bölgenin Müslüman ahalisi tarafından seçileceği vurgusu yapılmaktadır. Tek istisna olarak mezhepler bakanının uygun görmediği adayı listeden çıkarabileceği belirtilmektedir. Müftülerin görev ve yetkileri olarak ilgili yasaya göre; öğretim ve din görevlilerini denetlenmesi, Cemaat İdare Heyetleri’nin, cami, medrese, imaret, vakıf gelirlerini kontrol edilmesi, müslümanlar arasındaki evlenme, boşanma, nafaka, miras vs. hukuk konularında karar verilmesi gibi konular yer almaktadır. Yasaya göre, ayrıca, Müftülerin alacakları kararların Yunanistan tarafından tanınarak uygulanması da öngörülmüştür. . Antlaşma ayrıca Atina’da Yunanlı Müslümanların dini başkanı (önderi) olacak ve Yunan Kralı tarafından seçilmiş üç aday arasından seçilecek ve Yunanistan’daki bütün müftüler birliği tarafından atanacak olan bir başmüftü kurumu bizzat yönetecektir. Ancak bu hüküm, hiçbir zaman uygulamaya geçirilemeyecektir.¹¹⁰ Görüldüğü üzere, 1913 Anlaşması’nın Yunan iç hukukuna yansımış şekli olan bu yasanın 6. Maddesi, ayrıntılı bir biçimde müftü seçimlerini anlatmaktadır. Ancak yasanın ilgili bu

¹⁰⁸Abdurrahim DEDE, *Rumeli’de Bırakılanlar(Batı Trakya Türkleri)*, Otağ Matbaası, İstanbul, 1975, s.123

¹⁰⁹Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı İnsan Hakları, *a.g.m.* s.30

¹¹⁰Achilles Skordas “*Yunanistan’daki Azınlıkların Koruması ve Liberal Reform Zorunluluğu*” Ulusal Ulusalüstü ve Uluslararası Hukukta Azınlık Hakları (Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Lozan Antlaşması) İbrahim Kaboğlu, İstanbul, İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi Yayın No:2, Aras Yayıncılık, 2002, s.316-317

maddesi maalesef 1990’da yürürlükten kaldırılmıştır. Üçüncü önemli argüman olarak, azınlığın önde gelenleri, İstanbul Rum Ortodoks Patriği’nin Sen Sinod Meclisi tarafından seçildiğini hatırlatmakta ve Batı Trakya müftülerinin de, aynı şekilde karşılık ilkesine göre, Lozan Barış Antlaşması’nın ilgili hükümlerinin işletilmesi ile seçimle iş başına gelmesi gerektiğini ileri sürmektedirler.¹¹¹

1980’li yıllarda azınlığın müftü seçimiyle ilgili yaşadıkları sorunlar devam etmiştir. Azınlık, Yunan idaresinin tepeden atadığı müftüleri kabul etmemişler ve direnmişlerdir. “Yunan makamları, 25 Aralık 1990’da çıkardıkları “Batı Trakya’da Müftülük Müessesesi ve İlahiyat Okulu Kurulmasına İlişkin Esasları Düzenleyen Kanun Hükmünde Kararname” ile 2345/1920 tarihli yasayı iptal ederek, Batı Trakya’da müftülük kurumunun bağlı olacağı esasları yeniden düzenlemişlerdir. 19 Ocak 1991 tarihinde toplanan Batı Trakya Azınlık Yüksek Kurulu 24 Aralık 1990 tarihli kararnameyi tanımadığını açıklamıştır. Aynı şekilde Gümülcineliler de kararnameyi tanımayacaklarını açıklayıp 28 Aralık’ta İbrahim Şerif’i kendi müftüleri olarak seçmişlerdir. Bu kararname, 1913 Atina Anlaşması’nın 3 Numaralı Protokolüne, 1923 Lozan Barış Antlaşması’na ve Yunanistan’ın Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı çerçevesinde üstlendiği yükümlülüklerle aykırı bir niteliğe sahiptir. Buna rağmen Yunanistan, 22 Ağustos 1991’de cemaatin tanımadığı Mehmet Emin Şinikoglu’nu İskeçe Müftüsü olarak atamıştır. Türk azınlığı tarafından seçilmiş müftü Mehmet Emin Aga da, Yunan polisi tarafından tartaklanarak makamından dışarıya atılmıştır. 23 Ağustos Cuma günü Cuma namazından sonra, İskeçe Müslüman Türk Cemaati, toplu olarak müftülüğe yürümek istemiştir. Protesto, polis tarafından engellenmiş ve 14 saat süren bir oturma eylemine dönüşmüş ancak, bu da gece yarısı yapılan coplu bir saldırı ile sona ermiştir.”¹¹² Yunan idaresi daha da ileri giderek görevini yapmaktan başka amacı olmayan seçilmiş İskeçe Müftüsü Mehmet Emin Aga’yı, 24 Ocak 1995 tarihinde, Larissa İstinaf Mahkemesi vasıtasıyla 10 ay hapse mahkûm etmiştir. İskeçe Müftüsü Mehmet Emin Aga bu cezanın yarısını cezaevinde yatarak çekmiş, diğer yarısını da kefalet ödeyerek serbest kalmıştır.

¹¹¹<http://www.bttddbursa.org>

¹¹²<http://www.bttddbursa.org>

Baş Müftülük Kurumu ise şimdiye kadar hiç faaliyete geçememiştir. Hâlbuki 1913 Atina Protokolleri ve 1920 Yunan Sevri'nde açık bir şekilde yer alan bu kurum Yunanistan'da yaşayan bütün Müslümanları için hizmet vermek amacıyla düşünülmüştü. Ancak Yunanistan böyle bir kurumun varlığına hiçbir zaman müsaade etmemiştir. Yunanistan'da yaşayan Müslümanlar için oldukça önemli olan bu kurum, Batı Trakya'daki dinsel özerkliğin bir yapı taşı niteliğindedir.

Bugün itibarıyla sorunun özüne bakıldığında; Batı Trakya'da müftülük seçimi ile ilgili durumun bir sorun olarak hala devam ettiğini görebiliriz. Ancak bu konuda olumlu girişimlerin de olduğunu söyleyebiliriz. Son zamanlarda To Vima gazetesinde çıkan bir habere göre; Yunan Hükümetinin müftülerin tekrar seçimle işbaşına gelmesi ve müftülerin İslami konulardaki yargı yetkilerine ilişkin Başbakan Yardımcısı Theodoros Pangalos (son hükümeti istifasından önce) başkanlığında çeşitli bakanlardan oluşan bir komisyonun, Gümülcine, İskeçe ve Meriç illerinde müftülerin 'dolaylı' olarak seçimle belirlenmesine yönelik bir yasa tasarısıyla ilgili yaptığı çalışmada son aşamaya geldiğine dair bir haber yaptı.¹¹³

Tümbü gelişmeler ışığında, müftü seçimleri konusundaki düzenlemeler azınlığın talepleri doğrultusunda gerçekleştirilirse, Yunanistan Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı için bu konudaki en önemli adımını atmış olacaktır. Ancak bu olumlu girişimlere rağmen Yunan makamları, atanmış Gümülcine Müftüsü Cemali Meço'nun 24 Aralık 2010 tarihinde sona eren görev süresini uzattığını bildirdi. Eğitim, Ömür Boyu Öğrenim ve Din İşleri Bakanlığı'nın talebini dikkate alan Cumhurbaşkanı Karolos Papulyas, atanmış Gümülcine Müftüsü Cemali Meço'nun görev süresini uzatan ilgili kararnameyi 17 Aralık 2010 tarihinde imzalayarak bakanlığa gönderdi. Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde yer alan tek maddelik kararda; "Gümülcine Müftüsü Hafız İdris oğlu Cemali Meço'nun görevinin sona eriş tarihi olan 24.12.2010 tarihinden itibaren yenilenmesine karar verilmiştir." ifadelerine yer verilmiştir. Bu karardan hemen sonra atanmış İskeçe Müftüsü

¹¹³<http://www.turkishgreeknews.org/tr/yunanistan-dan-muftu-acilimi-5438.html>

Mehmet Emin Şinikoğlu'nun görev süresi de 10 yıl süreyle uzatıldı. Dimetoka müftü naibinin görev süresinin de aynı şekilde uzatılması beklenmektedir.¹¹⁴

2.4. ETNİK KİMLİĞİN İNKÂRI SORUNU

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın en önemli sorunlarından biri de Türk kimliğinin Yunanistan tarafından inkâr edilmesi ve bu konuda sürekli bir baskının yapılmasıdır. Özellikle Albaylar Cuntası'nın 1967 yılında iş başına gelmesinden sonra baskının şiddetlendiğini tüm açıklığı ile görebiliriz. Yunanistan, Batı Trakya'daki azınlığı 1967 Albaylar Cuntası'na kadar Türk olarak tanımlarken, bu tarihten sonra Türk azınlığı inkâr ederek Müslüman Yunanlı olarak nitelemeye başlamıştır. Burada Yunanistan, Türk azınlığını bir din azınlığı olarak görerek, azınlığın, azınlık haklarından doğacak taleplerinden kaçınmak amacı gütmektedir. Yunanistan Müslüman Yunanlı terimini kullanırken bu terimi kullanmadaki gerekçesini Lozan Barış Antlaşması'nda kullanılan "Müslüman" terimine dayandırmaktadır. Ancak Lozan'da böyle bir terimin kullanılmasının nedeni o dönemde "Türk" kavramı ile "Müslüman" kavramının birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğu ve Türk olmanın temel koşulunun Müslüman olmaktan geçtiği gerçeği ile açıklanabilir. Buna mukabil 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanmış olan Türk-Rum Ahalinin Mübadelesi Sözleşmesi'nde, "Türk" ve "Rum" terimleri açıkça bir şekilde kullanılmıştır.¹¹⁵ Buna ek olarak Türk-Yunan Karma Komisyonu tarafından Batı Trakya'daki azınlık mensuplarına verilen ve onların gayri mübadil olduğunu bildiren etabli belgeleri de Müslümanlardan ve gayrimüslimlerden değil, "Türk" ve "Rum"lardan söz etmektedir.¹¹⁶ Ayrıca, MC tarafından 5 Mart 1925'de Cenevre'de hazırlanan raporun başlığı da "Batı Trakya'da Türk Irkından Azınlık" biçimindedir. 1951 yılında imzalanan Türk-Yunan Kültür Anlaşması'nda da Batı Trakya'daki azınlıktan "Türk" olarak bahsedilmiştir.¹¹⁷

¹¹⁴ <http://www.batitrakya.org/component/content/article/6-batitrakyaadan-haberler/435-yunanistan-anlasmalara-ragmen-bati-trakya-muftuluk-sorununu-uzatti-html>.

¹¹⁵ Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı İnsan Hakları Raporu, *a.g.m.*, s.37

¹¹⁶ Salahaddin Galip, *Batı Trakya'da Yazabildiklerimizden*, İstanbul, Kastaş Yayınevi, 1998, s.46

¹¹⁷ İlker Alp, "Batı Trakya Türkleri", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, No:XI (33), Kasım 1995, s.624

Yunan idaresi, Türk kimliğini reddederek, azınlığın Türkiye'ye karşı olan manevi bağına kesmeye çalışmaktadır. Bu davranış ile Yunan makamları asimilasyon politikasını hızlandırmak suretiyle bir yandan Türkleri göçe zorlamakta diğer yandan Türkleri Yunanistan'ın çeşitli yerlerine yerlerine yerleştirerek ya da diğer bölgelerden veya yurt dışından Yunanlı getirerek nüfusu Türklerin aleyhinde bozmaya çalışmaktadır. Ayrıca Yunanistan bu politikasını uygularken aynı anda da Türkiye Cumhuriyetinin, Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlık üzerinde söz sahibi olmasını da engellemeye çalışmaktadır. Tüm bu politika uygulamaları, 1967 Albaylar Cuntası'nın Yunanistan idaresini ele alışının bir sonucu olarak görülebilir. Hâlbuki bu dönemden önce "Türk" kimliği ile ilgili bu kadar sert bir politika yoktu. Örneğin, 3065 sayılı 1954 tarihli "Batı Trakya'daki Türk Okullarının İşleyişi ve Denetimi Hakkında" başlığını taşıyan Mareşal Papagos kanunu, ilkokulların adında Türk kelimesinin geçmesini onaylamıştır. Hatta Türklere verilen diplomalar ve tastiknameler Türkçe yazılarak verilmiştir.

Yunanistan'da Türk kimliğinin reddi ile ilgili ilk hareket 1970'li yıllardan itibaren başlamıştır. Bu yıllarla birlikte özellikle Yunan Hükümetinin talimatıyla mahkemeler, Türk azınlığı ile ilgili olarak Türk kelimesinin kullanımını yasaklayarak üzerinde "Türk" kelimesi bulunan tabelaları kaldırmıştır. 1972'de Türk okulları adını kullanmak resmen yasaklanmış ve okullardaki Türkçe dersler giderek azaltılmıştır. Kasım 1984'den sonra Batı Trakya'daki Türk derneklerinin tabelalarındaki Türk kelimesinin çıkarılması için resmi yetkililer mahkemelere başvurmuş ve Türk adının yer aldığı tüm tabelalar kaldırılmıştır. Batı Trakya Müslüman Türkleri tarafından Trakya İstinaf Mahkemesi'ne yapılan tüm itirazlar 1986 yılında 159/1986 sayılı kararla reddedilmiştir.¹¹⁸

Batı Trakya'da Müslüman Türk azınlık tarafından kurulan ve adında "Türk" ifadesi yer alan dernek ve vakıf gibi sivil toplum kuruluşları "Türk" sıfatının kullanılmasının toplum düzenini bozacağı gerekçesiyle Yunan mahkemeleri tarafından kapatılmaktadır. 1984 yılında İskeçe Türk Birliği ve Gümölcine Türk Gençler Birliği, 1985 yılında da Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği kapatılarak

¹¹⁸İlker Alp, *a.g.m.* s.638

faaliyetlerine son verilmiştir. 21 Mart 2001 tarihinde kurulan Rodop İli Türk Kadınları Kültür Derneği de aynı gerekçe ile yani isminde “Türk” kelimesi kullanılması sebebiyle Rodop İstinaf Mahkemesi tarafından 17 Ocak 2003 tarihinde açıklanan karar ile böyle bir derneğin kurulamayacağı bildirilmiştir. 1984 yılından bu yana devam eden İTB’nin kapatma davası ise Şubat 2005’te sonuçlanmıştır. Yunan mahkemesinin İTB hakkında verdiği kapatma kararı Birlik tarafından temyiz edilmiştir. Temyiz davasına bakan Yunanistan Yargıtay Genel Kurulu, savcının, “Birliğin Yunanistan’da yaşayan bir Türk azınlığı olduğunu ileri sürme çabalarıyla birlikte yabancı bir ülkenin çıkarlarına hizmet ettiği ve var olmayan bir azınlık sorunu yarattığına” yönelik iddialarını kabul ederek, İTB’nin temyiz başvurusunu reddetmiştir. Yunanistan yüksek mahkemesinin “Batı Trakya’da Türk yoktur.” gerekçesiyle verdiği Türklere ait isminde Türk ibaresi bulunan tüm derneklerin kapatılması kararı Batı Trakyalı Müslüman Türk azınlığı tarafından iyi karşılanmamış ve söz konusu kararı protesto etmek amacıyla 29 Ocak 1988 Cuma günü GTGB önünde toplanmak üzere harekete geçmiştir. Yunanların yapmış olduğu tüm engellemelere rağmen Türk azınlığı protesto için toplanmış ve eylem yapmıştır. Bu tarih Batı Trakyalı Müslüman Türk azınlık tarafından önemli bir milli direniş günü olarak adlandırılmakta ve her yıl kutlanmaktadır. Yunan Yüksek Mahkemesinin temyiz kararını reddeden kararı sonrası Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu ve Avrupa çapında ABTTF’ye üye 29 Batı Trakya Türk Derneği boş durmamış ve destek için geniş çaplı bir imza kampanyası başlatılmış ve dava AİHM’e taşınmıştır. AİHM, “*derneğin kamu düzeni açısından tehlikeli olduğuna ilişkin gerekçelerin, gerçekve hedefin, Yunanistan’da bir etnik azınlığınvar olduğu fikrini savunmak olması halindebile, bunun kendi başına demokratik bir toplumiçin tehdit oluşturmayacağını*” ifade etmiştir. Ayrıca “*Bir ülkede farklı azınlıkların ve kültürlerinvarlığı demokratik bir toplumun uluslararası hukukun kurallarına göre hoşgörülü davranmasını hatta korumasını ve desteklemesini zorunlu kılan tarihi bir gerçektir.*” ifadesini kullanmıştır.¹¹⁹ Görüldüğü üzere AİHM,İTB lehine demokratik bir karar vermiştir. Ancak Yunan Hükümeti bu kararı uygulama konusunda itinalı davranmakta ve hala kararı yerine getirmemektedir.

¹¹⁹Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı İnsan Hakları Raporu, a.g.m. s.38-39

2.5. CEMAAT VE VAKIFLARIN İDARESİ SORUNU

Yunanistan ilk olarak 1913 Atina Antlaşması'nın 3 nolu Protokolü ile cemaatlerin tüzel kişiliklerini tanımıştır. Ayrıca Yunanistan, 1920 yılında 2345 sayılı yasayı çıkararak 1913 Atina Antlaşması'nın hükümlerini iç mevzuatına yansıtmıştır. Bununla birlikte gerek 1920 Yunan Sevr'inin 8. Maddesinde gerekse Lozan Barış Antlaşması'nın 40. Maddesinde Yunanistan, ülke sınırlarındaki Müslüman azınlığın, masrafları kendilerine ait olmak üzere, hayır kurumları, dini kurumlar ve okullar kurmasını, denetlemesini ve yönetmesini kabul etmişti. 2345/1920 sayılı yasaya göre Müslüman cemaatlerinin, taşınmazlarının ve eğitim vakıf gelirlerinin, Cemaat İdare Heyetleri tarafından yönetilmesi esas alınıyordu. Buna ek olarak cemaatlere ait okulların idaresi de bu heyetler tarafından yapılması öngörülmüştü. Bu heyet yönetimlerinin denetiminin ise müftüler vasıtasıyla yapılması kabul edilmişti. Ancak tüm bu hükümler 25 yıl sonra 16 Haziran ve 28 Eylül 1949 tarihinde çıkarılan iki Kral İradesi ile uygulamaya geçmiştir. 16 Haziran tarihli Kral İradesinin 7. Maddesisi gereği Cemaat İdare Heyetlerinin başlıca görevinin şehirlerde bulunan okulların ve mütevellisi bulunmayan vakıfların idare edilmesi ile tanımlanmıştır. 3 yıllığına seçilen heyetlerin 16 Haziran tarihli irade ile Gümölcine ve İskeçe Heyetlerinin 12'şer üyeden, Dimetoka ve Dedeoğlu Heyetlerinin 7 'şer üyeden oluşmasını öngörmüştü.¹²⁰

1967 yılında iktidarı ele geçiren Cunta yönetimi 65/1967 sayılı bir yasa çıkararak seçimle iş başına gelmiş tüm Cemaat İdare Heyetlerinin yönetimlerini kaldırarak yerlerine kendi atadıkları heyetleri getirmişlerdir. Buna ek olarak Cunta bir kararname ile Cemaat İdare Heyetlerinin ismini değiştirerek "Müslüman Emlakini Tedvire Memur Heyet" olarak uygun görmüştür. Bu ad değişikliğine paralel olarak Cemaat İdare Heyetleri sadece Müslüman vakıf mallarını yönetmekle görevlendirilmiş, bunun dışında varolan sosyal ve kültürel fonksiyonları ellerinden alınmıştır.

¹²⁰Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu* s.156-157

1974 yılında Cuntanın devrilmesi ile Yunanistan'da demokrasi tekrar hâkim olmuş, bununla birlikte, vakıflar cunta dönemindeki heyetlerle yönetilmeye devam etmiştir. 1977 yılında bu olumsuzluğa ek olarak Yunan Hükümeti Türk okullarının mal varlıkları ile birlikte denetimini cemaat yönetimlerinden alarak Yunan Eğitim Bakanlığı'na devretmiştir.¹²¹

1980 yılında Yunan Hükümeti, Türk cemaat ve vakıflarını parçalayabilmek için bir dizi çalışmalar yapmıştır. Bu amaçla yapılmış en büyük atılım 12 Kasım 1980 yılında Yunan Parlamentosunda kabul edilen “Batı Trakya'daki Müslüman Azınlığın Vakıflarının İdaresine İlişkin Kanun” olmuştur. 1091/1980 sayılı bu kanuna göre;

- 1- Vakıfların Yönetim Kurullarınca yapılacak atamalar konusunda valilere geniş yetkiler verilmektedir.
- 2- Vakıf yöneticilerinin yetkileri önemli ölçüde sınırlandırılmaktadır.
- 3- Vakıfların şimdiye kadar cemaat idarelerinin elinde bulunan yönetimi bölünmektedir.
- 4- Valilere vakıfların faaliyetlerini ve gelirlerinin yönetimi ve denetlenmesi konusunda geniş yetkiler verilmektedir.
- 5- Osmanlı İmparatorluğu fermanları ile taşınmaz mal edinen ve hiçbir zaman tapusu olmayan vakıfların bir yıl içinde tapularını ibraz etmeleri istenmekte, aksi halde vakıf olma niteliklerini kayb ettikleri gerekçesi ile taşınmaz mallarına el konulacağı belirtilmektedir.¹²²

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı bu yasaya şiddetle karşı çıkarak uygulamasını engellemeye çalışmıştır. Bu engellemelerle yaklaşık on yıl yasa uygulanmadan kalmıştır. Ancak 3 Ocak 1991 yılında çıkarılan 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile vakıfların yönetim ilkeleri yeniden belirlenmiştir. Ancak, 19 Ocak 1991 yılında toplanan Azınlık Yüksek Kurulu çıkarılan bu kararnameyi tanımamış, milletvekilleri de konuyu Yunan meclisinde dile getirmişlerdir.¹²³

¹²¹ Nükhet Adıyeke, “Cemaat-ı İslamiyeler Yunanistan Sınırları İçinde Müslüman Cemaat Örgütlenmeleri” Ankara, Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi Yayını, 2001, s.240

¹²² Seha L. MERAY (1985): *Türk-Yunan Sorunları II*. Belgelerle Türk Tarih Dergisi, 7 Eylül 1985

¹²³ Baskın Oran, *a.g.e* s.274

Bugün itibarıyla bakıldığında, vakıf idare heyetleri tarafından yönetilen vakıfların, azınlığın meşru gördüğü ve seçtiği kişiler vasıtasıyla yönetilmeyip, Yunan makamları tarafından atanan kişiler ve atanmış müftüler tarafından yönetildiği görülmektedir. Bu şekilde Yunanistan, vakıflar üzerinde tam bir denetim kurarak bir baskı politikası oluşturmaktadır.

2.6. SİYASAL ALANDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Batı Trakya’da yaşayan Müslüman Türk azınlığı genel olarak örgütlenmesini vakıf ve dernekler aracılığı ile yürütmektedir. Ancak hakların aranmasında bu yapılanma yetmeyip siyasal alanda da etkin olmak önemli bir zorunluluk olmuştur. Bu siyasal katılım anlayışı daha çok Yunan partileri içerisinde sürdürülmek zorunda kalmıştır. Sorunların siyasal platformda dile getirilmesi, azınlığın, Yunan partileri aracılığıyla Yunan parlamentosuna gönderdikleri birkaç milletvekili ile olmaktadır. Yunan partileri içerisinde siyaset yapmanın zorlukları ve sorunların yeterli bir ivmeden yoksun anlayışla sürdürülmek zorunda kalınması, azınlığı yeni siyasi arayışlara itmiştir. Bu bağlamda, ilk olarak 1989 yılında azınlık aldığı yeni bir kararla meclise bağımsız adaylar göndermeyi amaç edinmiştir.

Yunan Sevr’i ile Yunanistan hakimiyetine giren Batı Trakya’da azınlığın temsil edilme durumu 1920-204 tarihleri arasında şu şekilde bir dağılımı ortaya koymuştur.¹²⁴

Tablo II: Yunan Parlamentosu’na Giren Batı Trakya Türk Milletvekilleri (1920-2004):

Seçim Tarihi	Gümülcine Bölgesi	İskeçe Bölgesi
1 Kasım 1920	Hafız Salih Hafız Galip Arif Arifzade	Hasan Abdurrahimoğlu
16 Aralık 1923	Mustafa Deveci	Müderriş Mestan Efendi
7 Kasım 1926	Hafız Galip Mustafa Deveci	Şükrü Mahmutoğlu Fehmi Haşimbeyzade
19 Ağustos 1928	Hafız Galip Cezayirli Muhtar Ali	Niyazi Mumcu Halil Karaçanlı

¹²⁴Hikmet Öksüz, *Batı Trakya Türkleri, Karam Yayınları, 2006, s.230-231*

	Rıza	
25 Eylül 1932	Hafız Galip Mustafa Deveci Hatip Yusuf	Hasan Abdurrahimoğlu
5 Mart 1933	Hafız Galip Mustafa Deveci	İbrahim Demir Serdarzade Hasan Abdurrahimoğlu
26 Ocak 1936	Hafız Galip	Hamdi Hüseyin Fehmi
31 Mart 1946	Osman Üstüner Hafız Faik	Osman Nuri Fettahoğlu Hüsayin Zeybek
5 Mar 1950	Fehim Otmanlı Osman Üstüner	Osman Nuri Fettahoğlu
9 Eylül 1951	Osman Üstüner	Osman Nuri Fettahoğlu
16 Kasım 1952	Hasan Hatipoğlu Molla Yusuf	Osman Nuri Fettahoğlu
19 Şubat 1956	Osman Üstüner Molla Yusuf	Osman Nuri Fettahoğlu
11 Mayıs 1958	Molla Yusuf Osman Üstüner	Osman Nuri Fettahoğlu
29 Ekim 1961	Molla Yusuf Hasan Hatipoğlu	Osman Nuri Fettahoğlu
1 Kasım 1963	Molla Yusuf Hasan Hatipoğlu	Osman Nuri Fettahoğlu
16 Şubat 1964	Molla Yusuf Hasan Hatipoğlu	-
17 Kasım 1974	Sebahattin Galip Hafız Yaşar	-
20 Kasım 1977	Hasan İmamoğlu	Orhan Hacııbram Celâl Zeybek
18 Ekim 1981	Ahmet Mehmet Hafız Yaşar	-
2 Haziran 1985	Mehmet Müftüoğlu	Ahmet Faikoğlu
18 Haziran 1989	Sadık Ahmet	-
5 Kasım 1989	İsmail Molla (Rodoplu)	-
8 Nisan 1990	Sadık Ahmet	Ahmet Faikoğlu
10 Nisan 1993	-	-
22 Eylül 1996	Galip Galip Mustafa Mustafa	Birol Akifoğlu
9 Nisan 2000	Galip Galip Ahmet Mehmet	-
7 Mart 2004	İlhan Ahmet	-

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı varolan sorunlarını bağımsız milletvekilleri ile Yunan Parlamento'sunda dile getirme süreci, 1990'da yapılan seçimlerle başlamıştır. Bu seçimlere katılan Türk temsilcilerinden Dr.Sadık Ahmet Gümülcine'den, Ahmet Faikoğlu'da İskeçe'den bağımsız milletvekili olarak Yunan Parlamentosuna girmeyi başarmışlardır. Ancak, Yunan yönetimi, Kasım 1990'da çıkarttığı yeni seçim kanunu ile ülke genelinde bütün siyasi partilere ve bağımsız adaylara %3'lük seçim barajı getirmiştir. Yunanistan'da % 3'lük oran en azından 200 bin oy anlamına gelmektedir ki, Batı Trakya'da seçmenlerin toplam sayısı bu rakamın altındadır. Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türk nüfusun 150 bin civarında olduğu kabul edilirse, % 3'lük oranın bağımsız bir aday imkânsız olduğu görülecektir. Bu seçim kanunu ile azınlığın hiçbir şekilde Yunan Parlamentosu'na temsilci gönderemeyeceği açıktır. İşte ülke genelinde bu barajın aşılmasının azınlıkların sayısal oranından dolayı mümkün olmadığı görülmektedir. Temel olarak bu uygulamanın amacının direkt Batı Trakya Türkleri'nin temsilcilerine Parlamantonun kapılarını kapamak olduğu bir gerçektir. Müslüman Türk azınlık, bu uygulama üzerine, haklarını ve sorunlarını parlamenter düzeyde savunmak ve mücadelelerini bu çatı altında toplamak üzere Dr.Sadık Ahmet liderliğinde, 12 Eylül 1991 tarihinde “Barış, Dostluk ve Eşitlik” partisini kurmuştur. Partinin temel amacının Batı Trakya Türkleri'ni aynı çatı altında toplamak ve toplumu idare edecek kadroları yetiştirmek olduğu belirtilmiştir.¹²⁵Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi, Batı Trakya siyasi tarihinde Lozan Barış Antlaşması'ndan bu yana kurulan ilk siyasi partidir. Bu partinin kurulması ile Batı Trakya'da ilk kez gerçek manada bir siyasi örgütlenme yoluna gidilmiştir.

Yunan makamlarının Müslüman Türk azınlık üzerinde baskı kurarak siyasi mücadelesini kapama çabası sadece ülke genelinde bağımsız adaylara %3 barajı getirmekle olmamış aynı zamanda azınlığın yerel düzeyde temsilini önlemek için de çalışmalar yapılmıştır. “Kapodistriyas Planı” bu amaçla hazırlanarak azınlığın temsilinde sınırlamalar getirilmiştir. Mart 1997'de hazırlanan bu plana göre; Köy ve kasabalar birleştirilerek yeni kasabalar oluşturularak, özellikle azınlığın yaşadığı köy

¹²⁵Yeni Batı Trakya Dergisi s.110-111, İstanbul Mayıs-Haziran 1992,s.22

ve kasabalar Yunan nüfusunun daha yoğun olduğu köy ve kasabalarla birleştirilerek azınlığın seçilebilme olanağı daraltılmıştır.

10 Ekim 1993'te yapılan erken genel seçimlere bağımsız listelerle katılan azınlık, Dr. Sadık Ahmet'in, Gümülcine'den milletvekili seçilmeye yetecek kadar oy almış olmasına rağmen, Yunanistan yönetiminin yeni çıkardığı seçim kanunu gereği ülke genelinde % 3'lük oy alma zorunluluğuna takılmış ve böylelikle Sadık Ahmet'in parlamentoya girmesi engellenmiştir. Bunun üzerine Yunan partilerinden aday olmayı deneyen azınlığın aday adayları 1996 yılında yapılan seçimlerde Yunan Parlamentosu'na girmeyi başarmışlardır. Yunan Parlamentosuna giren milletvekilleri Pan-Helenik Sosyalist Parti (PASOK)'tan Rodop milletvekili Galip Galip, Yeni Demokrasi Partisi (YDP)'den İskeçe milletvekilleri Birol Akifoğlu ve Sol Koalisyonu Partisinden Rodop milletvekili Mustafa Mustafa'dır. 9 Nisan 2000'de yapılan seçimlerde ise Müslüman Türk azınlık meclise sadece bir milletvekili gönderebilmiştir. PASOK'tan aday olan Galip Galip, Rodop bölgesinden milletvekili seçilmiştir. Bugün Yunanistan'da yaşayan Müslüman Türk azınlığın kendi kurduğu partiden milletvekili seçme imkânı % 3'lük seçim barajı nedeniyle bulunmamaktadır. Bu nedenle, Yunanistan'da 4 Ekim 2009'da yapılan parlamento seçimlerinde de Türk adaylar Yunan partilerinden aday olmuşlardır. Bu seçimde her iki aday da PASOK'tan, İskeçe (Xanthi) milletvekili Çetin Mandacı ve Rodop milletvekili Ahmet Hacıosman seçilmiş olup Yunan parlamentosuna girmeye hak kazanmışlardır. Uygulama açısından bakıldığında Batı Trakya'da Müslüman Türk azınlığı, Yunan yasalarına göre, parlamentoda kendi temsilcilerini seçme hakkı da dâhil olmak üzere diğer Yunan vatandaşları ile eşit haklara sahiptirler. Ancak Yunan makamları, seçim zamanlarında bazı uygulamalar ile Müslüman Türk azınlığın seçme hakkını engellemek istemektedir. Örneğin; 2011 yılı başında uygulamaya konan "Kallikratis Planı" ile azınlık tarafından idare edilen yönetim birimlerinin sayısı 11'den 3'e düşürülmüştür. Bu planda yer alan uygulamalardan bazıları şunlardır:

- Yunan vatandaşı olup, Türkiye'de bulunan kişilerin seçim zamanlarında Yunanistan'a gelip oy kullanmalarını önlemek üzere geçici olarak Türkiye-Yunanistan sınırını kapatmak,

- Seçmen sandıklarını sınırlı sayıda tutarak Türklerin oy kullanmasını güçleştirmek.¹²⁶

2.7. VATANDAŞLIKTAN ZORLA ÇIKARMA MESELESİ

Yunanistan Lozan'dan bu yana Batı Trakya'da Müslüman Türk nüfusunu azaltma politikasını sistemli bir şekilde sürdürmektedir. Bu amaçla 1955 yılında 3370 sayılı Yurttaşlık Yasası'nı çıkararak Türk nüfusunu olumsuz manada etkilemeye çalışmıştır. Yasası'nın 19. Maddesine göre; "Yunan etnik kökeninden olmayan bir kişi, geri dönme niyeti olmaksızın Yunanistan'dan ayrılırsa, bu kişinin Yunan yurttaşlığını yitirdiğine hükmedilebilir. Bu hüküm, yurtdışında doğmuş ve oturmakta olan Grek olmayan etnik kökenli kişileri de uygulanır. Ana babasının ikisi birden veya hayatta olanı yurttaşlığını yitirmiş olan reşit olmayan çocuklardan yurt dışında yaşayanlarda yurttaşlığını yitirmiş olarak ilan edebilir. Yurttaşlık Konseyi'nin aynı yönde alacağı karara dayanarak bu konularda İçişleri Bakanlığı karar verir."¹²⁷Batı Trakya'da yaşayan Türk nüfusunu mümkün olduğunca azaltmayı temel amaç edinen Yunan makamları, bu maddenin uygulanması ile yurtdışına giden bir azınlık üyesi hakkında resmi olarak vatandaşlıktan çıkarma kararı verebilmektedirler. Yunanistan Anayasası'nın 4. Maddesi Yunan vatandaşlarının yurtdışına gitme ve yurda dönme özgürlüğüne sahip olduğunu belirtmektedir. Ancak bu madde açık olmasına rağmen 19. Madde ile birçok azınlık mensubu kendilerine hiçbir tebligat yapılmadan keyfi bir uygulama ile vatandaşlıktan çıkartılmıştır. Örneğin; Türkiye'ye gelip bir süre sonra Yunanistan'a dönmek isteyen çok sayıda azınlık mensubu Türk, vatandaşlıktan çıkarıldıklarını sınır kapılarında öğrenmişler, bu kişiler en azından haklarını aramak için Yunanistan' a girmek istemişler, buna rağmen Yunanistan'a girişlerine müsaade edilmemiştir. Yunan Vatandaşlık Yasası'nın 19. maddesi, 11 Haziran 1998'de çıkarılan hükümet kararnamesiyle kaldırılmıştır. Ancak, karar geriye dönük olarak uygulanmadığı için vatandaşlıktan çıkarılan Türklerin mağduriyeti hala devam etmektedir. 1998 yılına ait Yunan resmi makamları bu tarihe kadar 60 bin kişinin vatandaşlıktan çıkarıldığını ifade etmektedir. YDP Gümölcine (Rodop) Milletvekili İlhan Ahmet'in Nisan 2005'te

¹²⁶Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı İnsan Hakları Raporu, a.g.m., s.43-45

¹²⁷Baskın Oran, a.g.e., s.213

Yunanistan meclisine vermiş olduğu soru önergesi önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Yunanistan İçişleri Bakanlığı, vatandaşlık yasanın 19. Maddesi uyarınca Batı Trakya ve On iki Adalarda 46.638 Türk'ün Yunan vatandaşlığından çıkarıldığını açıklamıştır. Vatansız duruma düşürülenlerin sonradan doğan çocukları da hesaba katıldığında bu yasanın 20-30 bin civarında dolaylı mağduriyete yol açtığı belirtilmektedir.¹²⁸

Yunanistan, vatansız duruma düşenler için yeni bir uygulamaya giderek, İçişleri Bakanlığı vasıtasıyla Türk vatandaşlığı olduğu halde Yunanistan'da oturanların "vatansız" kimliği alabileceklerini ve yeniden Yunan uyruğuna girebilmeleri için başvuru haklarının saklı olduğunu, bu başvuruların ise Vatandaşlık Kurulu tarafından ayrıca değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Yunanistan İçişleri Bakanlığı, açıklamasında daha vatandaşlık için başvuran ve istekleri reddedilen kişilerin yeniden başvuru haklarının bulunduğunu da belirtmektedir. Kamu Düzeni Bakanlığı yaptığı açıklamada bugüne kadar 115 bin Batı Trakya Müslüman Türk'e uyruksuz kimliği verildiğini bildirmiştir. Yunanistan'da yaşayan vatansız kimlikli mağdurlar, vatandaş olmamaları nedeniyle diğer yurttaşlarla eşit ekonomik ve toplumsal koşullara sahip olamamaktadırlar. Bu kişiler ekonomik olarak bir takım süreçlere katılamamakta, bağımlı olarak yaşamakta, özellikle sağlık güvencesi gibi temel vatandaşlık haklarından yararlanamamaktadırlar.¹²⁹

Yapılan uygulamada 19. Maddeye göre polis, bir kişinin veya ailenin uzun süre ülkeyi terkettiğini Yunan Vatandaşlık Müdürlüğü'ne bildirmekle vatandaşlıktan çıkarma süreci başlamış olmaktadır. Bireyi bu konu ile ilgili haberdar etme zorunlu değildir. Bundan dolayı azınlık mensupları konuyu iş işten geçtikten sonra öğreniyorlardı. Üstelik Yunan makamlarına başvuru süresi olan iki aylık süre de kaçırılmış oluyordu. Ülke dışına çıkmak ile vatandaşlık hakkının kaybedilmesi ile seyahat özgürlüğü de azınlığın elinden alınmıştı.¹³⁰

¹²⁸ Cem Şentürk "Kamunlaştırılan Irkçılık: Yunan Vatandaşlık Yasasının 19. Maddesi ile Vatandaşlıktan Çıkarmalar ve Mağdurların Sorunları", Bilimsel Araştırmalar Serisi No:2, s.7

¹²⁹Cem Şentürk, a.g.m, s.18

¹³⁰M. Murat Hatipoğlu, *AB Üyesi Yunanistan Etnik Dokusu İçinde Batı Trakya Türkleri*, Türk Ocakları Aydın Şubesi, Aydın 2005,s.49

Yunanistan'ın tek tip bir ulus oluşturma anlayışının ürünü olan 1955 tarihli 3370 sayılı kanun 1998 yılında bir kararname ile kaldırılmakla sorunu kökten çözmemiştir. 1998 yılından önce vatandaşlıktan çıkarılanların mağduriyeti kısmen de olsa devam etmektedir. Vatandaşlıktan çıkarılanların sayısı bugün itibarıyla Batı Trakya nüfusunun neredeyse üçte birini oluşturmaktadır. Bu da durumun sanıldığında daha ciddi olduğunu ortaya koymaktadır.

2.8. YASAK BÖLGE UYGULAMASI

Yunanistan'ın "Yasak Bölge" uygulaması 1995 yılında kaldırılmış olmakla birlikte, hem azınlığın asimile edilme çabasını gösterme hem de Yunan politikalarının sınırlarını göstermesi bakımından önemli bir örnek oluşturmaktadır. Yasak Bölge, Batı Trakya'da güneyden kuzeye giderken Bulgaristan sınırına 8 km. kala başlar ve sınır boyunca Türkiye'ye doğru uzanır. Söz konusu bölge, 1953'te "Kuzeyden Komünist sızmasını önlemek" gerekçesiyle yasak bölge ilan edilmiştir. Buna karşın uygulamanın o dönemdeki asıl fonksiyonu, Balkan kolunda yaşayan Pomak Türklerini, Yaka ve Ova'da yaşayan Türk azınlıktan ayırarak Pomakları, Türklerden soyutlamak ve asimile etmektir.¹³¹ Müslüman azınlığın yaşadığı bölgenin paralelinde Hıristiyanların yaşadığı bölge ise aynı yasak kapsamında olmaması, bu yasağın gerçek sebebinin Türk Müslüman azınlığı yok etmek olduğu şüphesini uyandırmaktadır.

Elbette düşünüldüğünde bu bölge tesadüfen oluşturulan bir kararla yasaklı duruma gelmemiştir. Söz konusu bölgede, tüm baskılara rağmen yaşamlarını sürdürmeye çalışan azınlık bireyleri, yıllarca yasak bölge dışında yaşayan soydaşları ve dindaşları ile ayrı tutulmaya çalışılmış ve izole edilmek istenmiştir.¹³²

Yasak bölge uygulamasını olduğu dönemlerde bölgeye giriş ve çıkışlar özel izinlerle yapılmaktaydı. Bölge saat 24.00 ile 8.00 arası bölge tümüyle kapatılarak toplam 120 köyde yaşayan 40 bin Türk sistemli bir şekilde göçe zorlanmakta ve kendi ülkeleri içinde seyahat etmek hakkından yoksun bırakılmaktaydılar. Yakın

¹³¹M. Murat Hatipoğlu, *a.g.e.*, s.64

¹³²Selahattin Galip, *a.g.e.*, s.342

köylerde yaşayan aileler bile birbirilerini ancak özel izin belgeleri ile görebilmekteydiler. Tam anlamıyla tecrit edilen bölge halkı en temel hak ve özgürlüklerinden olan eğitim hakkı, ticaret serbestisi, dolaşım hakkı, örgütlenme hakkı, seçme ve seçilme hakkı, basın hürriyeti gibi haklarını ülke düzeyinde kullanamamaktaydı.

“Yasak Bölge” uygulaması Yunanistan tarafından temel hak ve özgürlükler hiçe sayılarak ve demokrasinin değerlerine aykırı biçimde uygulanmış bir harekettir. 1995 yılında “Yasak Bölge” uygulaması kalkmış olsa da, Yunan makamları bu bölgenin giriş çıkışlarını kontrol altında bulundurmak suretiyle yerli ve yabancı şahısların girişlerini sınırlandırabilmektedir.

2.9. İFADE VE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILMASI MESELESİ

Yunanistan’da yaşayan Müslüman Türk azınlık, gerek ifade özgürlüğü gerekse basın özgürlüğü açısından Yunan makamları tarafından çeşitli baskılara maruz bırakılmıştır. Hâlbuki Yunan Anayasası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi açıkça basın ve ifade özgürlüğünün güvence altına alınması ile ilgili çeşitli hükümler getirmektedir. Basın özgürlüğü dünyanın genelinde ilerleme gösterirken Batı Trakya’daki Müslüman azınlığa ait az sayıda gazete ve dergi örtülü bir baskı altında tutulmaktadır. Aynı şekilde ifade özgürlüğü de idari ve adli cezalarla kısıtlanmaktadır.

Basın özgürlüğünün ihlali ile ilgili en somut olaylar genelde gazete dağıtımlarının engellenmesi ve dağıtım yapılan gazeteler okuyucusuna ulaşmadan birileri tarafından alınması ile olmaktadır. Ayrıca gazete sorumluları dolaylı yünden tehdit edilerek yıldırılmaya çalışılmaktadır. Tüm bu yapılanlar ile Yunan makamları Basın ve ifade özgürlüğü ile ilgili dünyadaki birçok hukuki belgeyi ihlal etmekte ve bu konuda olumlu çabalarda bulunmamaktadır.

Bugün itibarıyla Batı Trakya Türk azınlığına ait biri on beş günde bir diğerleri haftalık olmak üzere toplam altı adet azınlık gazetesi mevcut. Batı

Trakya’da ayrıca çeşitli konularda yayın yapan dergiler, 4 radyo istasyonu ile birçok haber sitesi bulunmaktadır.

Yunanistan’da azınlığın basın özgürlüğü ile ilgili karşılaştığı ihlallerden biri de Hara Nikopoulou olayıdır. Olay, Evros İline bağlı Büyük Derbent Köyüne bağlı azınlık ilkokulunda öğretmenlik yapan Hara Nikopoulou adlı bir öğretmenin öğrencilere bazı kelimeleri içeren çizimli bir ödev vermesi üzerine bir öğrencinin içinde “Allah” yazan kelimeyi “Bunu nasıl çizeceğiz?” diye sorması ve Nikopoulou’nun da Hıristiyan tanrısı şeklinde çizilmesi yönünde cevap vermesi ile başlamıştır. Akşam evine giden öğrencinin babasından ödev için yardım istemesi sonrası, olay Batı Trakya azınlık gazetelerine yansımış ve gazetelerde bu ödevi ve öğretmeni eleştiren yazı ve haberler yer almıştır. Nikopoulou, “Yalan haber yayınlamak ve iftira etmek” suçlamasıyla bu gazeteler ve yazarlar hakkında tazminat davası açmış ve mahkeme 1 Ocak 2010’da yaptıkları haber ve yazılardan ötürü Gündem gazetesine 20 bin Euro’su peşin 150 bin Euro para cezası, Millet gazetesine de 30 bin Euro’su peşin 120 bin Euro para cezası vermiştir. Hâlbuki Yunanistan basın yasalarına göre basınla ilgili verilen para cezaları en fazla 5200 Euro olmak zorundaydı. Bugün azınlık basını, para cezaları ve saldırılar dışında ekonomik zorluklarla da mücadele etmektedir. Haftalık yayın yapabilen gazetelerin tirajları toplamda 2000’i geçmemekte ve büyük maliyetler karşısında sıkıntıya düşmektedirler Aşağı yukarı 30 gazeteci vasıtasıyla basın faaliyetlerini sürdürmektedirler. Azınlık gazeteleri, zaman zaman yaşadıkları ekonomik zorluklardan dolayı dönem dönem kesintili çalışmaktadırlar. Ayrıca gazetecilerin ve radyo programcılarının düşündüğü bir takım şeyleri yazıp söylemekten çekindikleri için ifade özgürlüğünden de mahrum kalmaktadırlar. 2008 yılında çıkan bir kanuna göre Türkçe yayın yapan bir radyoda yayınların en az yüzde 25’i Yunanca olma zorunluluğu getirilmiştir. Kral FM’e bu yüzden 3000 avro ceza verilmiştir. Bu gibi dolaylı baskılardan ötürü Batı Trakya Türklerinin ifade özgürlüğü büyük oranda kısıtlanmaktadır.¹³³

¹³³Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı İnsan Hakları Raporu, *a.g.m.*, s. 50-52

3.BÖLÜM: ULUSLARARASI İLİŞKİLER BOYUTUNDA AZINLIK HAKLARI KAVRAMI

3.1. AZINLIK KAVRAMININ TANIMI VE DEĞERLENDİRMESİ

Azınlık kavramı, ulus-devlet anlayışının şekillenmeye başlaması ile birlikte uluslararası litarütüre girmiş, temelde varlığını din olgusunun içinde geliştirmiş, buna ek olarak, oluşumunu dil ve ırk anlayışı ile de bütünleştiren bir olgudur.

18. yüzyıl sonlarından itibaren ulus-devlet anlayışının çıkışı ve özellikle buna milliyetçilik olgusunun da eşlik etmesi ile birlikte azınlık kavramı dünya gündemine girmeye başlamıştır. I. Dünya savaşı ve onun oluşturduğu etki ile kurulan yeni ulus-devletler, paralelinde, azınlık kavramını getirerek uluslararası hukuk litarütüne girmesini sağlamıştır.

Azınlık kavramının tanımı ilk defa, I. Dünya Savaşı'ndan çıkan bazı devletler içinde kalan, çoğunluktan ayrı bir şekilde yaşayan farklı dil, din, ırk özelliklerine haiz olan toplumsal grupların korunmasını düzenleyen antlaşmaların yorumu çerçevesinde, UDAD tarafından yapılmıştır.

Yapılan tanıma göre, azınlık, bir devletin bünyesi içinde yerleşmiş bulunan ve ayrı bir din, dil ya da ırktan oluşan toplumsal gruplardır.¹³⁴

Azınlık kavramının dikkat çekici bazı özellikleri vardır. Her küçük topluluğu azınlık olarak görmek yanlış olabilir. Bir topluluğun gerçek manada azınlık olabilmesi için; “Toplumun çoğunluğunu oluşturanlardan farklı olan ve onlardan ırk, din ve dil gibi noktalarda ayrılan bir grubun varlığı söz konusu olmalıdır. Ancak bu noktada, toplum içindeki göçmen, sığınmacı, yabancı işçi vb. grupların azınlıklardan ayrıldığıнын altının çizilmesi gerekmektedir.”¹³⁵

¹³⁴Hüseyin Pazarcı. “Uluslararası Hukuk Dersleri”, 2. Kitap, 4.b, Ankara, 1996, s.163

¹³⁵Erol Anar, “Öte Kıyıda Yaşayanlar, Azınlıklar, Yerli Halklar ve Türkiye”, İstanbul, Belge Yayınlar, 1997, s.13

Avrupa Komisyonu tarafından 1991 yılında hazırlanan Azınlıkların Korunması için Avrupa Sözleşmesi raporunda azınlık, bir devletin geri kalan nüfusundan sayıca az olan, üyeleri o devletin vatandaşı olup nüfusun geri kalanından farklı etnik, dini veya dinsel özelliklere sahip olan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini veya dillerini koruma iradesine haiz bir topluluk olarak tanımlanmaktadır.¹³⁶

Bir azınlık grubunun gerçek manada varlığından söz edebilmek için gerekli olan temel noktalar şunlar olmalıdır; ırk, din ve dil gibi noktalarda ayrılan bir grubun varlığı olmalı, ırk, din, dil gibi öğelerle birbirine bağlanan ve çoğunluktan ayrılan azınlık gruplarının sayısının söz konusu azınlık grubunun ülkede başat olmaması, söz konusu ülkenin yurttaşı olmaları, bu ülke yurttaşlarının kendi devletlerine sadakatle bağlı olmaları, ayrılarak başka bir devlet kurma gibi parçalayıcı eylemlerden uzak durmaları, azınlık bilincinin netleşmesi ve son olarak da azınlığın kendisini azınlık olarak görmesinin yanında çoğunluğun da onu azınlık olarak görerek, buna uygun olarak davranması sayılabilir.¹³⁷ Tüm bu kriterlerin ışığı altında Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın, azınlık olma özelliklerini bizzat taşıdığı açık bir şekilde ortaya koyulabilir.

Azınlık kavramı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 16 Aralık 1966 tarihli 21. Oturumunda kabul edilen Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 27. Maddesinde dile getirildiği gibi dinsel azınlık, dilsel azınlık, etnik azınlık olarak üç farklı türe ayrılmıştır. Bu ayırım ile azınlık kavramı, uluslararası bir metin içinde netleştirilerek uluslararası ilişkiler boyutu içine sokulmuştur. Yapılan bu ayırımın yanı sıra uluslararası ilişkiler literatürüne giren bir diğer tanımlama da ulusal azınlık başlığıdır. Esasen bu kavram I. Dünya savaşı sonrası azınlıkla ilgili yeni düzenlemelerle devletler hukuku sistemine girmiştir.

AK tarafından yapılan bir çalışma ile ulusal azınlık kavramı geniş açıdan ele alınarak tanımlanmaya çalışılmıştır. 1993 yılında hazırlanan Ulusal Azınlıklara

¹³⁶ Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar*, İstanbul, Der Yayınları, 1998, s.383

¹³⁷ Baskın Oran, *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Ankara, Güncelleştirilmiş İkinci Basım, Bilgi Yayınları, 1991, s.40-42

Mensup Kişiler Hakkında İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ne Ek Protokol ile ulusal azınlık;

- Bir devletin ülkesinde ikamet eden ve bundan dolayı o devletin vatandaşı olan;
- O devletle eskiden beri süregelen, sıkı ve sürekli bağlarını koruyan;
- Ayırt edici etnik, kültürel, dinsel ya da dilsel özellikler gösteren;
- O devletin ya da o devletin bir bölgesinin geri kalan nüfusundan sayıca az olmasına rağmen, yeterli derecede temsil edilen;
- Kültürlerini, geleneklerini, dinleri ya da dilleri dâhil olmak üzere, ortak kimlikleri oluşturan öğeleri hep birlikte koruma kaygısıyla yönelen kişiler grubu olarak tanımlanır.¹³⁸

Ulusal azınlıklar, azınlık türleri içinde en geniş haklara sahip topluluklar olarak, dinsel, dilsel ve etnik azınlıkların haklarının yanı sıra bunlara ek olarak ulusal kimliklerini koruma hakkına da haizdirler. Bundan dolayı ulusal azınlıklar, en güvenilir ve geniş azınlık korumasından bizzat yararlanırlar.¹³⁹

3.2. YUNANİSTAN'IN AZINLIKLARLA İLGİLİ YÜRÜTTÜĞÜ GENEL POLİTİKA

Bugün itibarıyla bakıldığında Yunanistan'da, kökeni Yunanlılara dayanmayan ve adilleri Yunanca olmayan çeşitli topluluklar bulunmaktadır. Bunların bir kısmı yerli bir kısmı ise yerleşmiş/yerleşik özelliği göstermektedir. Buna göre Makedonlar, Ulahlar ve Arnavutlar yerli statüsüne girerken; Yahudiler ile Batı Trakya Türkleri yerleşmiş/yerleşik topluluklar sınıfına girmektedirler. Dini bir cemaat olan Yahudilerin dışında kalan diğer dört topluluk etnik azınlık kapsamına girmekte olup, aralarında sadece Batı Trakya Türkleri'nin Lozan Barış Antlaşmasından doğan kendine özgü bir hak ve hukuk statüsü mevcuttur. Diğer etnik azınlıkların hakları ise, uluslararası çeşitli belgelerle koruma altına alınmıştır. Ancak,

¹³⁸Naz Çavuşoğlu, *Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Azınlık Hakları*, 2. Baskı, İstanbul, Su Yayınları, Nisan 2001, s.39

¹³⁹Erol Kurubaş, *Asimilasyondan Tanınmaya Uluslararası Alanda Azınlık Sorunları ve Avrupa Yaklaşımı*, İstanbul, Asil Yayınları, 2004, s.24

gerek Lozan Antlaşması'nın gerekse çeşitli uluslararası belgelerin öngördüğü haklar Yunanistan tarafından bu azınlıklara tanınmamakta, etnik kimlikleri hatta varlıkları inkâr edilmektedir.¹⁴⁰

Yunanistan bünyesinde barındırdığı azınlıkları adeta görmezlikten gelmektedir. Bunun yanında bu topluluklar bir tehdit olarak algılanmaktadır. Lozan Barış Antlaşması'nın güvencesi altında olan Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı da bir tehdit olarak algılanarak zorla göç ettirme, sosyal ve kültürel olarak asimile etme gibi yöntemler kullanılarak sindirilmeye çalışılmıştır. Ancak Müslüman Türk azınlık bölgede oluşturduğu iyi bir örgütlenme yapısı ile tüm bu baskılara direnmeyi bilmiştir. Hatta 1980 yılından sonra azınlık sorunlarını uluslararası bir boyuta taşıyarak hak mücadelesini bütün dünyaya duyurmaya çalışmıştır.

Lozan Barış Antlaşması şemsiyesi Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın elindeki en büyük koz olması, Yunanistan'ın ülkesindeki diğer azınlığa yaptığı asimilasyon etkisinden azınlığımızı korumaktadır. Ancak buna rağmen Yunanistan olabildiğince azınlığı yıpratarak baskı politikasını sonuna kadar sürdürmektedir. Yunanistan, diğer azınlıklarla birlikte düşünüldüğünde en fazla sıkıntıyı Batı Trakya Müslüman Türk azınlığından çekmektedir. Bir tarım toplumu olmasına rağmen azınlık aşırı derecede hareketli ve örgütlüdür. Bu Yunanistan'ın diğer azınlığa yaptığı gibi kolay sonuç almasını engellemektedir. Ancak buna rağmen Yunanistan uzun vadede azınlıkla ilgili politikasını uygulamaktan geri kalmamaktadır.

Yunan makamları, azınlıkla ilgili olarak AB'ye girdikten sonra dahi cunta döneminden kalan uygulamalarını kararlı bir biçimde sürdürmeye devam etmiştir. 1985 yılında çıkarılan af yasası ki bu yasa 1940'lı yıllardaki İç Savaş sırasında ve sonrasında ülkeyi terk etmek zorunda kalan eski komünistleri kapsamaktaydı, ırkçı bir anlayışla hazırlanarak, örneğin; Makedonlar'ın ülkeye geri dönme hakkını tanımamıştır.¹⁴¹ Buna ek olarak Yunanistan tarafından Batı Trakya Türkleri'ne karşı baskı ve zorlamalarda hiçbir değişiklik olmamış, "Türk" adını taşıyan kuruluşların

¹⁴⁰ M. Murat Hatipoğlu, *Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar*, Ankara, SAEMK Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi Araştırma Projeleri Dizisi 3/99, 1999 s.1

¹⁴¹ John Shea, *"Macedonia and Greece"*, The Struggle to Define a New Balkan Nation, London 1997, s.116-117

kapatılması, seçilmiş müftülerin haklarını kullandırmamak, Vatandaşlık Yasası'nın 19. Maddesini uygulayarak Batı Trakya Türkü'nün vatandaşlıkta çıkartılması gibi uygulamalar yapılmıştır.¹⁴²

Daha çağdaş bir Avrupa oluşturma anlayışına dayanan ve soğuk savaş kavramını sonlandıran hukuki belge olan Paris Şartı'nda dile getirilen etnik kimliklerin tanınması ve azınlıkların korunması ile ilgili hükümlerin hiçbiri Yunanistan tarafından yerine getirilmemektedir. Tam tersine bu ülke topraklarında yaşayan Türkler, Makedonlar, Ulahlar, Arnavutlar, Romanlar Yunanistan tarafından dışlanmaktadır. Ayrıca Yunanistan ülkesinde yaşayan hufusun tamamıyla homojen olduğunu iddia etmektedir. Yunanistan, ülkesinde varolan farklı etnik yapıdaki azınlıkları inkâr ederek onların kimliklerini tanımama politikasında ısrar etmektedir.¹⁴³

1990'lı yıllardan siyasi bir birlik olma oluşumuna giren AB'nin azınlıklarla ilgili Yunanistan'a yaptığı baskıları sonucunda, Yunan Hükümeti, azınlık politikasında yeni bir yapılanmaya gitmiştir. Ancak atılan adımlar göz boyamaktan öteye geçememiş ve Yunanistan'ın köklü bir azınlık politikası uygulamayacağı görülmüştür.

Yunanistan, toprakları içinde hiçbir azınlık yaşamamaktadır. Bu toplulukların tümü Slavlaşmış Yunan vatandaşlarıdır. Batı Trakya'da yaşayan Türkler ise Müslümanlaştırılmış Yunan vatandaşı olarak kabul edilmektedir.¹⁴⁴

3.3. AVRUPA KONSEYİ VE BATI TRAKYA SORUNU

AK; insan haklarını, çoğulcu demokrasiyi ve hukuk düzenini koruma ile birlikte Avrupa'nın kültürel kimliği ve çeşitliliği konusunda bilinçlendirme ve bu kimliği geliştirme ve bunun yanında Avrupa toplumunun karşılaştığı sorunlara (azınlıklara yönelik ayrımcılık, yabancı düşmanlığı, hoşgörüsüzlük, çevre koruma, örgütlü suçlar vs.) çözüm yolları araştırma, siyasi, hukuksal ve anayasal reformları

¹⁴²Turkish Minority of Western Thrace, *Federation of Western Thrace Turks in Europe*, 1998, s.9

¹⁴³ M. Murat Hatipoğlu, *Ab Üyesi Yunanistan'ın Etnik Dokusu İçinde Batı Trakya Türkleri*, Türk Ocakları Aydın Şubesi, Aydın, 2005 s.23

¹⁴⁴ Erdoğan Öznal, *"Makedonya Yunan Değildir"*, Ankara, 1993, s.70

destekleyerek Avrupa'da demokratik istikrarın sağlanmasına yardımcı olma amacıyla kurulmuş hükümetler arası bir organizasyondur.¹⁴⁵ Konsey, Belçika, Danimarka, Fransa, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç ve İngiltere'nin kurucu üye olarak biraraya gelmeleri sonucu oluşmuştur.

AK azınlık haklarını güvence altına alabilmek için çeşitli belgeleri bizzat hazırlayarak bu konuda önemli adımlar atmıştır. AİHS, Avrupa Sosyal Şartı, Bölgesel veya Azınlık Dilleri için Avrupa Şartı, Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi gibi AK'nin azınlıkların güvence altına alınması konusunda hazırladığı en önemli metinlerdir.

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının Yunan makamlarının baskıları sonucu yaşadığı en önemli sıkıntılardan olan etnik kimliğin reddi, vakıf ve müftülük sorunu, eğitim hakkı, vatandaşlık haklarının çiğnenmesi, ekonomik sorunlar ve ifade ve örgütlenme hakkının ihlal edilmesi gibi uygulamalar, AK'nin oluşturduğu metinlere aykırı bir şekilde yürütülmektedir.

AİHS'ne bağlı olarak kurulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, azınlığın kendi haklarını aramada başvurduğu en önemli mercii konumundadır. Azınlık özellikle Türk kimliğinin reddi, din ve vicdan özgürlüğünün ihlali gibi konularda AİHM'nin kapısını çalmıştır.

Yunanistan'ın, azınlığın Türk kimliğini reddi ile ilgili uygulamaları, AİHS'nin 14. maddesine aykırı bir uygulama olarak değerlendirilebilir. AİHS'nin 14.maddesinde belirtilen "ayrımcılık yasağı" temel olarak hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmayacağı ilkesi ile yola çıkmakta ve Yunanistan'ın uygulamalarında görülen ayrımcılığa karşı bir genel hüküm niteliği taşımaktadır. Sözleşme'nin 9.maddesinde de düşünce, vicdan, din özgürlüğünden bahsetmektedir. Burada ifade edilen "din veya inancını tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet etme, öğrenme, uygulama ve ayin yapmak suretiyle inancını açıklama" özgürlüğü, Batı Trakya'da yaşanan ve birçok anlasma ile garanti altına alınmış seçilmiş müftülük makamının görevini sağlıklı yapabilmesi, vakıf yönetimlerinin belirlenmesi

¹⁴⁵ Feyyaz Gölcüklü- A. Şeref Gözübüyük, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002, s.7-9

gibi din özgürlüğü kapsamında değerlendirilecek sınırlamalara aykırı bir durum oluşturmaktadır. Aynı şekilde Sözleşme'nin 10.ve 11. Maddeleri ifade, toplanma ve örgütlenme özgürlüğünün güvencesi ile ilgilidir. Derneklerin kapatılması ve basın organlarına dolaylı şekilde yapılan baskılar bu maddelere aykırı uygulamalar olarak değerlendirilebilir.

Avrupa Sosyal Şartı daha çok ekonomik açılımlı bir metindir. Bu bağlamda metin, herkesin özgürce çalışabileceği bir işte yaşamını sürdürme fırsatına sahip olma hakkı, tüm çalışanların adil çalışma koşullarına sahip olma hakkı, örgütlenme hakkı, herkesin mesleki eğitim için uygun imkânlarla sahip olma hakkı gibi ekonomik ve sosyal güvenceleri içermektedir. Batı Trakya Müslüman Türk azınlığa ait nüfusun büyük çoğunluğunun tarım sektöründe yer alması ve kamuya ait görevlerde yer alma oranının çok düşük olması nedeniyle metin, azınlık için adeta bir koruma kalkanı görevi görmektedir.

Bölgesel veya Azınlık Dilleri için Avrupa Şartı da AK'nin azınlıkları güvence altına alma araçlarından bir tanesidir. Bu Şart'a bağlı olarak Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın en çok faydalanması gereken alan eğitim konusu olmalıdır. Halen eğitim alanında Türkçe'nin kullanımı ile ilgili çeşitli kısıtlamalar olmaktadır. Ancak Batı Trakya'da Türkçe'nin kullanımına ilişkin kanunsal bir yasak bulunmamaktadır. Bununla birlikte eğitimin belirli bölümlerinde ve eğitim müfredatının oluşturulmasında daha çok dersin Türkçe yapılması ve Türkçe'nin daha etkin bir dil olarak azınlık tarafından kullanılması sağlanabilir.

AK azınlıkların haklarının güvence altına alınması ile ilgili oluşturduğu metinlerden en önemlisi olarak UAKÇS'ni görebiliriz. Sözleşme azınlıkların haklarını açık bir şekilde tanımlamaktadır. Ayrıca azınlıklarla ilgili devletlerin yapması gerekenlerle birlikte yapmaması gereken konular da dile getirilmiştir. Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının Yunan makamlarının sürdürmüş olduğu baskılara Çerçeve Sözleşmesi açısından baktığımızda, etnik kimliğin reddi ile ilgili uygulamaların Sözleşme'nin kimliğin korunması ve asimilasyon yasağı başlıklı 5. maddesine aykırı olduğu görülmektedir. Bu çerçevede bakıldığında azınlığın müslüman Türk azınlık olduğu, bu kimliğini de sosyal yaşamın her alanında

kullanabilme hakkı olduğunu söyleyebiliriz. Türk kelimesinin kullanıldığı, dernek/birlik/vakıf gibi sivil toplum örgütlerini kurabilme ve Türk kimliğini buralarda kullanabilme hakkı olduğunu, devletlerin bunu korumak ve kimliği sürdürmeleri için gerekli şartları sağlamak yükümlülüğünün de olduğu Çerçeve Sözleşmesi'nden anlayabiliriz. Sözleşme'nin "dini açığa vurma ve dinsel kuruluşlar meydana getirme hakkı" başlıklı 8.maddesi, Batı Trakya'da yaşanan müftülük ve vakıflar sorununa ilişkin bir çözüm sunmaktadır. Buna göre taraf devletler; "azınlığa mensup olan kişilerin dinini veya inancını açığa vurma ve dinsel kurumlar, teşkilatlar ve örgütler kurma hakkını tanımayı" taahhüt etmektedir.

Yunanistan tarafından azınlığa uyguladığı bu ve benzeri ihlallerin Çerçeve Sözleşmesi'nde bir karşılığının olduğunu söyleyebiliriz. Bundan sonra Müslüman Türk azınlığın beklentisi Yunanistan'ın bu Çerçeve Sözleşmesi'ne imza koyup şartlarını uygulamasıdır.

3.4. AVRUPA BİRLİĞİ VE BATI TRAKYA SORUNU

AB Soğuk Savaş'ın bitimi ile birlikte kendini tanımlamada sadece ekonomik fonksiyonun yeterli olmayacağını görmüş, devlet olmanın ana prensibi olan siyasi birlik olmanın kapılarını aralamayı amaç edinmiştir. Bu bağlamda Kasım 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile AB, ekonomik ve siyasi bütünleşmenin ilk adımını atmıştır. 22 Haziran 1993 yılında Kopenhag Zirvesinde AB'ye üyeliğin ekonomik ve siyasi kriterleri belirlenerek kabul edilmiştir. Bu kriterlere göre aday ülkeler, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıklara saygı gösterilmesi ve korunması konularında birlik düzeyini yakalamış olmaları gerekmektedir. Daha sonra 2 Ekim 1997 tarihinde imzalanan Amsterdam Antlaşmasıyla Maastricht'te kabul edilen maddeler genişletilerek AB için önemli bir hukuki belge kabul edilmiş oldu. Amsterdam Antlaşması AB'nin demokrasi, temel özgürlükler ve hukukun üstünlüğü ilkelerine ne kadar önem verdiğini göstermesi bakımından önemli bir belge niteliği taşımaktadır. Bu antlaşmaya göre AB; özgürlük, demokrasi, insan haklarına saygı ilkesi ile temel özgürlükler ve hukuk devleti esasına dayanmaktadır. Bunlar, tüm üye ülkeler için ortak temel ilkelerdir. Ayrıca

antlaşmaya göre; halklar arasında dayanışmanın ancak onların tarihlerine, kültür ve geleneklerine daha çok saygı gösterilmesiyle sağlanacağı ifadesi yer bulmaktadır.

AB özgürlükleri ve demokrasiyi daha da ileri götürerek iyileştirmeler sağlamak amacıyla oluşturduğu bir diğer metin de 7 Haziran 2000 tarihinde imzalanıp kabul edilen Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'dır. Bu hukuki belge AB'nin insan hakları ve temel özgürlüklerin üst seviyeye çıkarılması açısından önemli bir kılavuz niteliği taşımaktadır. Toplam 54 maddeden oluşan metin, AB sınırları içinde bulunan bireylerin vatandaşlık, politik, ekonomik ve sosyal haklarını tek bir belgede toplamıştır. Metnin özellikle giriş bölümünde insan onuru, özgürlük, eşitlik ve dayanışma gibi evrensel değerler ön plana çıkartılarak, demokrasi ve hukuk kavramlarının AB'ni şekillendireceği vurgulanmaktadır.¹⁴⁶

AB için AİHS, insan hakları, özgürlükler, demokrasi ve azınlık hakları konularında her zaman başat bir referans hukuki belge niteliği taşımaktadır. Bununla ilgili olarak, özellikle Batı Trakya'da varlığını sürdüren azınlığın kurduğu dernekler haklarını bu sözleşmenin ilgili maddelerine aykırılığı öne sürerek AİHM'de aramaktadırlar. Örneğin; Sözleşme'nin azınlıklara tanıdığı hak ve özgürlüklerin ulusal bir azınlığa dâhil olmak ile sınırlandırılmayacağını ifade eden 14.maddesi, din özgürlüğünü düzenleyen 9.maddesi ve ifade özgürlüğünü düzenleyen 10.maddesi, Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın sık sık AİHM'ndeki davalarının konusunu oluşturmaktadır.

Son yıllarda AB'nin işleminde önemli bir rolü olan Avrupa Parlamentosu, azınlık hakları ile ilgili olarak her geçen gün daha hassas olan bir kurum haline gelmiştir. AP azınlık hakları ile ilgili olarak herhangi bir yaptırım gücüne sahip olmasa da uluslararası kamuoyunu etkilemede başarılı olmuş birtakım kararlar alabilmiştir.¹⁴⁷ AP daha çok azınlıkların dil ve kültürlerinin gelişimi konusunda fikir

¹⁴⁶İbrahim S. Canbolat, *Avrupa Birliği ve Türkiye*, Güncellenmiş 5. Baskı, Alfa Aktüel, Bursa, Şubat 2011, s.259-263

¹⁴⁷Tolga Bilener, "AB'nin Azınlık Hakları Anlayışı ve AB'ye Bütünleşme Sürecinde Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri", Beril Dedeoğlu (Der), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, İstanbul, Boyut Kitapları, 2003, s.168

oluşturmakta ve bunları yaşatma ile ilgili gerekli önlemler alma üzerinde durmaktadır.¹⁴⁸

Tüm bu açıklamalar ışığında, AB'nin insan haklarını ön plana çıkartan hukuki belgelerinin tümünün ana unsurunun azınlık hakları olduğu görülebilir. AB, açık bir şekilde birlik içinde veya aday herhangi bir ülkenin, azınlık haklarında ilerleme kaydedememesi durumunda demokrasisinin de eksik olacağı fikri etrafında birleşmiştir. Böylelikle, demokrasinin ana çerçevesi azınlık haklarının güvence altına alınması şartına bağlanmıştır.

Bugün bir AB üyesi devlet olarak Yunanistan, azınlık haklarını güvence altına alma konusunda oldukça zayıf kalmaktadır. Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı bu konuda daha aktif olmalı ve AB'nin ortaya koyduğu azınlıklarla ilgili olan tüm metinler ışığında hukuksal mücadelesine sonuna kadar devam etmelidir.

3.5. YUNANİSTAN'IN BATI TRAKYA POLİTİKASI

Yunanistan, Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı ile ilgili olarak temel politikasını yıllardır hemen hemen değişmeyen bir boyutta ele alarak istikrarlı bir şekilde uygulamaktadır. Bu politikayı yaparken de geçmişteki birçok antlaşma metinlerini tanımayarak veya tanıdığı antlaşmaları da uygulamayarak sürdürmektedir.

Türk-Yunan ilişkileri tarihsel boyutta değerlendirildiğinde, iki toplum arasında 1453 yılında İstanbul'un Osmanlı İmparatorluğu tarafından fethedilmesinden bu yana bir çekişme içinde olduğu gerçeği ortadadır. Bu olgunun sonucunda Yunanlıların yaklaşık 376 yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun himayesinde yaşamış olması da bilinçaltında Türk kimliğine karşı sempati duymasını engelleyen bir unsur olmuştur. Her ne kadar bu süreçte Yunanlılar, Osmanlı topraklarında barış içinde bir yaşam sürmüş olsalarda, 19. Yüzyıl içinde şiddetlenen milliyetçilik akımı ile Osmanlı İmparatorluğu'na baş kaldırmışlardır.

¹⁴⁸ Çiğdem Nas, "Avrupa Parlamentosu, Etnik Azınlıklar ve Türkiye", Faruk Sönmezoğlu (Der) *Uluslararası Politikada Yeni Akımlar, Yeni Bakışlar*, Der Yayınları, İstanbul, 1998, s.393-394

Tarihsel etkinin yanında Yunanlılar, Türklerle aralarındaki en önemli fark olan din olgusunu milli kimliklerinin içine örtüştürerek bir kalkan olarak kullanmışlardır. Adeta din ve siyaset paralel yürüyen bir mekanizmaya dönüşmüştür. Bunda özellikle Ortodoks Kilisesi'nin halk üzerinde etkisinin büyük olmasının rolü açıktır. İşte Yunan ulusal kimliğinin din olgusu ile bütünleşerek varolması sonucunda, toplumda kabul edilen anlayışa göre salt Yunanlı olmak yetmemekte, Ortodoks Yunanlı olmak temelde kimliğin oluşmasında ana unsur olmaktadır.

Tarihi yönden bakıldığında da, Osmanlı İmparatorluğu içinde, Ortodoks Kilisesi'nin bünyesi altında ayrıcalıklı bir şekilde gerek kültürel, gerekse ekonomik ve eğitim özerkliği bulunan Rumlar, uzun yıllar bu olgu ile yaşamış bir grup olmuştur. Bu uzun zaman dilimi, Yunan Kilisesi'ni Yunan ulusal kimliğinin ve kültürünün içinde örtüşmesinin temel nedenlerinden biri haline getirmiştir.¹⁴⁹

Yunan Ortodoks Kilisesi'nin Yunan siyaseti üzerindeki etkisinin baskın olması, Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı ile ilgili alınacak kararlarda yönlendirici olmaktadır. Yunan Hükümeti'nin azınlıkla ilgili alacağı olumlu manadaki kararlar, Ortodoks Kilisesi tarafından dolaylı etkilerle engellenmektedir.

Tüm bu etkilerin ışığında, Yunanistan'ın Batı Trakya politikasının, azınlığı zorla göç ettirme anlayışı ile varolan nüfusu sürekli denetim ve baskı altında tutma ve onları dışlama üzerine oturmuştur. Yıllardır devam eden bu uygulamanın değişmeyen bir ivme ile devam ettiğini görebiliriz. Yunanistan, bu tavrını sadece Batı Trakya Müslüman azınlığına değil, topraklarında yaşayan tüm azınlıklara uygulamaktadır. Bunun temel nedeninin Yunanistan'ın kendi topraklarında kendini tehlike altında hissetmesi ile açıklayabiliriz. Yunan ulusal kimliğinin Türklere karşı edinilen mücadelenin sonunda elde edilmiş olması da bu konuda Türk azınlığın daha da zor durumda bırakılmasına yol açmaktadır.

Öte yandan Yunanistan'ın Batı Trakya politikası ile ilgili ülke içinde de farklı görüşler ortaya atılmaya başlanmıştır. Özellikle yıllardan beri aynı tarz

¹⁴⁹ Haluk Alkan, “Avrupa Birliğine Entegrasyon Sürecinde Yunanistan: Gerilim Bir Dönüşüm Hikâyesi”, *Türkiye-Yunanistan Eski Sorunlar Yeni Arayışlar*, Birgül Demirtaş Coşkun (Der), Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2002, s.58

yaklaşımlarla azınlık üzerine gidilmesi ve herhangi bir değişik politika güdülmemesi eleştiri konusu olmaya başlamıştır. Bir AB üyesi ülke için uygun olmayan yöntemlerin seçilmiş olması, ülke içinde de konu ile ilgili bir muhalefetin oluşmasına sebep olmuştur.

Yunanistan'ın Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı ile ilgili olarak yaptığı uygulamaların çağın gereklerine aykırı bulan Christos Iliadis, Avgi gazetesinde yazdığı makalede, konuyu etraflıca ele almıştır. Iliadis, Yunanistan'ın on yıllardır Batı Trakya'yı Türkiye'nin eylemlerinden ve Türk milliyetçilerinden korumak içgüdüsünde olduğunu, buna ek olarak, Batı Trakya'yı kaybetmek korkusunun da değişmediğini belirtmektedir. Iliadis, Türkiye'nin bölgede farklı amaçlarının olduğunu iddia eden ve derhal harekete geçilmesinin gerekliliğine vurgu yapan Yunanlıların aksine, gerçekte zaten Yunanistan'ın pasif kalmadığını ve yıllardan beri Yunanistan'ın Batı Trakya'da yaşayan azınlığı zorla göç ettirdiğini ve Türk izlerinin silinmeye çalışılması ile ayrımcı bir politika güdüldüğünü vurgulamaktadır. Yunanistan'da Metaksas döneminden kalma politikaların uygulamaya devam ettirilmesi sonucunda azınlığa karşı negatif ayrımcılık yapıldığını söyleyen Iliadis, eğer bölge bugün tehdit altında ise bunun asıl sorumlusunun geçmişin başarısızlığa uğramış politikaları olduğunu ve daha az oranda sorumluluğun ise karşı tarafın politikalarına ait olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Iliadis, geçmişin geri gelmesini isteyen mantığın, bugüne kadar bölgeyi tehdit eden sonuçlara sebep olduğunu söylemektedir. Son olarak Iliadis, Batı Trakya'daki çözümün anahtarı olarak Yunan Hükümetine, güvenlik endişelerini bir kenara bırakarak batı ülkelerindeki gibi demokrasi mekanizmasını harekete geçirmekten geçtiğini duyurmaya çalışmaktadır.¹⁵⁰

Yunanistan'ın gerek Batı Trakya Müslüman Türk azınlığına gerekse ülke genelinde bulunan tüm azınlıklara karşı sürdürdüğü sert politikalar AB'nin çok kültürlü yaşam formatına uymamaktadır. AB'nin insan hakları ile ilgili politikalarına ayak uydurma konusunda gerekli çabayı göstermeyen Yunanistan, eskiye nazaran politikalarını uygulamada o kadara da rahat davranmamaktadır. Uluslararası boyut

¹⁵⁰Gündem Gazetesi, 27 Eylül 2012

faktörü Yunanistan'ı azınlıklar konusunda daha sert davranmasını da engellemektedir. Dünyada insan hakları konusundaki ivme hızlandıkça Yunanistan'ın elindeki politika araçları azalacaktır.

Bugün dünyada insan hakları ve demokrasi konularındaki iyileşmelere rağmen Batı Trakya Müslüman azınlık, etnik kimliğin reddi, müftülerin seçimi sorunu, eğitim sorunu, ifade özgürlüğünün kısıtlanması gibi sorunlarla başbaşa kalmaktadır. Yunan makamları bu ve benzeri sorunları devamlı gündemde tutarak azınlığı baskı altında tutmakta ve asimile etmeye çalışmaktadır.

3.6. TÜRKİYE'NİN BATI TRAKYA POLİTİKASI

Türkiye, ilk defa kendi rızasıyla bir Türk topluluğunun sınırları dışında yaşamasını bir antlaşmaya dayandırarak kabul etmiştir. Lozan Barış Antlaşması ile Batı Trakya'da yaşayan Müslüman azınlık Yunanistan topraklarında varlığını bugüne kadar sürdürmeyi başarmıştır. LBA'nın temel gereklerini yerine getirmekte aykırı politikalar üreten Yunanistan, azınlığı hiçe sayarak asimile politikasını sürdürmeye devam etmektedir.

Yunanistan azınlıkla ilgili aldığı kararları herhangi bir hükümet politikasına bağlamaktan ziyade uygulamalarını temel bir devlet politikası ağı içinde değerlendirmektedir. Türkiye ise Batı Trakya Müslüman azınlığı ile ilgili bugüne kadar kalıcı ve sürdürülebilir bir politika üretememiştir. Yunanistan bu konuda yıllardır değişmeyen kurumsal altyapıya sahip bir politikayı halen devam ettirmektedir. Bu noktada Türkiye'nin politikasızlık anlayışı, karşı tarafın aldığı kararlara hemen cevap verme konusunda hareketini de sınırlandırmaktadır.

Türkiye, Lozan Barış Antlaşması ile Batı Trakya Müslüman Türk azınlığına verilen sosyal ve kültürel hakların yaşatılmasında kendine düşen sorumluluğu yerine getirmede pasif kalmıştır. Burada elbette Türkiye'nin Batı Trakya ile ilgili istikrarlı bir politikasını olmayışının etkisi büyük olmuştur. Hâlbuki Türkiye LBA'daki uluslararası hukuktan kaynaklanan haklarını sonuna kadar zorlamalıydı. Bunun yerine Türkiye günlük değişen politikalarla bölgenin sorunlarına el atabilmiş, bunda da başarılı olamamıştır.

Türkiye'nin Batı Trakya'ya gerekli ilgiyi gösterememesi üzerine azınlık, kendi haklarını elde edebilmede en önemli araç ve güç olarak din olgusunu harekete geçirmiştir. Müslüman azınlık islami değerlere daha fazla sarılarak daha iyi bir örgütlenme mekanizması kurmuştur. Kısaca belirtmek gerekirse İslam olgusu azınlığı birbirine bağlamada kilit bir başat rol haline gelmiştir. Bu noktada özellikle azınlığın kendi iradesi ile seçmiş olduğu müftüler, müslümanları birbirine bağlılığını arttırmış ve gelecekte azınlık için alınacak kararlarda öncülük yapmada sorumluluk almışlardır.

Türk-Yunan ilişkilerinin seyri Batı Trakya'da yaşayan soydaşlarımızın elde etmek istediği haklara kavuşmada yardımcı olacak ana unsur niteliğindedir. Her ne kadar azınlık mensupları ikili ilişkilerin iyi olmasının kendilerine yapılan baskıları kaldırmayacağını düşünse de ki geçmişteki tecrübeler ve yaşananlar bunun doğruluğunu tasdik etmektedir, olumlu manada başlatılacak güven ortamının uzun vadede fayda getireceği açıktır. Dolayısıyla Türk ve Yunan makamlarının karşılıklı diyalogu ile azınlığın sorunlarının masaya yatırılması gerekmektedir. Bu konudaki diplomatik girişimler hiç aksatılmadan sabırla sürdürülmelidir. Türkiye'nin bu noktada temel amacı, azınlığın Yunanistan içinde saygın ve eşit vatandaşlık haklarına sahip olmasını temin etmek olmalıdır. Türkiye özellikle Lozan Barış Antlaşması'ndan doğan hakların ve ikili antlaşmalarla elde edilen hakların uygulanması konusunda gerekli açılımları yapmalıdır. Ayrıca Türkiye Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının tüm sorunlarını uluslararası platformlarda dile getirmeli ve haklılığını dünya kamuoyuna anlatmaya çalışmalıdır.

SONUÇ

Türk-Yunan ilişkilerinde bir sorun alanı olarak değerlendirdiğimiz Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının temel haklarından mahrum bırakılmasının sonuçları üzerine bir değerlendirme yaptığımız çalışmamızda, temel amacımız, ilişkilerin seyrinin azınlığa sağlayacağı negatif veya pozitif etkilerini tespit etmek olmuştur. Bu çalışmayı yaparken elimizdeki iki ana unsur ele alınarak Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın sorunları ve Türk-Yunan ilişkilerinin durumu örtüşürülerek bir yol çizilmeye çalışılmıştır.

Bir ülke içinde azınlık olmanın güçlüklerini doksan yıldır bizzat Yunanistan topraklarında yaşayan Müslüman Türk azınlığı, tüm baskılara rağmen direncini hala korumaktadır. Azınlığın yıllardır Yunanistan'ın asimilasyon politikasına karşı dimdik ayakta durmasındaki en önemli faktör olarak Lozan Barış Antlaşması'nın getirdiği güvenceleri kullanması olmuştur. Uluslararası antlaşma niteliği olan bu antlaşmaya riayet konusunda Yunanistan'ın çok istekli olmadığını belirtmek gerekir. Ancak yine de azınlık bu antlaşmanın şemsiyesi altında bugünlere kadar gelebilmiştir. Yunanistan antlaşmanın genel hükümlerine aykırı bir şekilde her geçen gün yeni adımlar atmaktadır. Antlaşmanın hükümlerini birden değil de yavaş yavaş ihlaller yaparak delmeye çalışmaktadır. Batı Trakya'da yaşayan binlerce Müslüman Türk azınlığın Türkiye'nin bir uzantısı olarak gören Yunanistan, bir devlet politikası olarak güvenlik endişeleri altında bölgede asimilasyon politikasına devam etmektedir. Yunan Hükümetlerinin Türkiye ile olan ilişkilerinde geçmişte yaşanan olaylara fazlasıyla atıfta bulunması, ilişkilerde bir kısır döngü oluşmasına sebep olmaktadır. Yunanistan politikasını şekillendiren anlayışın temelinde yatan ana fikir, bilinçaltında oluşturulan yıllarca Osmanlı hâkimiyetinde yaşamının getirdiği travma etkisi yatmaktadır. Bu mekanizmanın hükümetlerle birlikte tüm halka yansımış olması ve de Türkiye'ye karşı çıkışların bir iç politika malzemesi olarak kullanılması iki ülke arasındaki sorunların çözümünde güçlükler oluşmasına yol açmaktadır. Bu politik anlayışın önümüzdeki yıllarda da kırılmasının güçlüğü ortadadır. Türk-Yunan ilişkilerinin normal bir seyre girmesini engelleyen en önemli nedenlerden biri, dini yönden farklı algılayışlardır. Özellikle Yunan Hükümetleri üzerinde büyük bir baskı

unsuru olan Yunan Ortodoks Kilisesi'nin açık bir şekilde Türkiye karşıtı bir temel analiz içinde olması, ilişkileri etkileme noktasında başat rollerden biri haline gelmektedir.

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın sorunları iki ülke arasındaki sorunlar arasında üçüncü sırada yer almaktadır. Kıbrıs meselesi ve Ege Denizi sorunundan sonra iki ülkenin dış politikasında yer bulabilen azınlık sorunun ikili ilişkilerde kilit bir rol oynama potansiyelinin de bulunduğunu belirtmek gerekir. Herşeyden önce mübadele dışı tutulmuş iki topluluk olan Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı ve İstanbul'da yaşayan Rum Ortodoks azınlığından Rumların sayılarının 2000 civarına düşmesi, sorunun çözümünde karşılıklılık ilkesini ortadan kaldırmıştır. Yunan makamlarının Rum azınlığının azalmasını bahane göstererek LBA'nın ilgili hükümlerini uygulamada tereddütte kalması istenilen bir durum değildir. Yunanistan zaten 1830 Londra Protokolü, 1881 İstanbul Sözleşmesi, 1913 Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokolü ile birlikte 1920 Yunan Sev'ini de tanımamaktadır. Yunanistan'ın özellikle Yunan Sev'ini tanımama konusundaki ısrarı kendisini çelişkiye düşürmektedir. Şöyleki; LBA'nın ekli XVI. Nolu protokolü azınlıklarla ilgili hükümleri içermekte ve Yunan Sev'inde geçen azınlık hükümleri ile hemen hemen aynı hakları tanımaktadır. LBA'yı tamamiyle tanıyıp imza atan Yunanistan, Yunan Sev'inin de tamamını tanımak durumundadır. Aksi durumda Yunanistan, kendi ile çelişmiş durumda kalan bir ülke olacaktır. Şu an için LBA'yı tanımama konusunda sıkıntı çıkarmayan Yunanistan, gelecekte diğer uluslararası belgeleri tanımama konusunda direncini LBA'nı da eklerse, uluslararası antlaşmaları tanımamaktan uluslararası arenada çok zor duruma düşecektir. Ancak Yunanistan'ın bu kadar ileri gidip dünya kamuoyunun tepkisini almayı göze alacağı da beklenmemelidir. Kısaca belirtmek gerekirse, Yunanistan LBA'yı tanıdığını uluslararası arenada deklare etmekle birlikte, uygulamada LBA'nın birçok hükümlerini yerine getirmekte sorunlar çıkarmaktadır.

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı, Türkiye'nin kendi iradesi ile yabancı bir ülkede bıraktığı tek azınlıktır. Türkiye, LBA ile Batı Trakya'da yaşayan Müslüman azınlığa adeta garantörlük yapmıştır. Türkiye'nin LBA'nın hükümlerinin

uygulanmasında bir sigorta görevi görmesi azınlığın haklarını korunmasında önemli rol oynamıştır. Yıllarca bu olguyu yıkmaya çalışan Yunanistan, büyük bir hırsla ve tedricen politikalarını uygulamaya devam ettirmektedir. Yunanistan'ın LBA'nın hükümlerine aykırı attığı adımlar uluslararası kuralları hiçe sayma anlamı taşımaktadır. Dolayısıyla bir AB üyesi sıfatıyla Yunanistan'ın bu konularda daha duyarlı hareket etmesinin gerekliliği ortadadır.

Türk-Yunan ilişkilerinin seyri ile Batı Trakya'da bulunan Müslüman Türk azınlığın durumu arasında doğrudan bir etkileşim olduğu söylenebilir. Örneğin; 1930'lu yıllarda Venizelos ile Atatürk arasındaki karşılıklı iyi ilişkiler iki ülkeyi birbirine yakınlaştırmıştır. Bu dönemde Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaştırma ve Hakemlik Antlaşması imzalanmış, Balkan Antantı imzalanmış, mübadele konusunda çalışmalar yapmak üzere kurulan Karma Komisyon çalışmalarını başarıyla sonlandırmıştır. İki ülkeyi bu dönemde birbirine bağlayan ana etmenlerden bir de dünya konjonktüründeki gelişmeler olmuştur. İtalya'nın emperyalist bir yaklaşımla dünyayı tedirgin eden saldırgan tutumu ister istemez Türkiye ile Yunanistan'ı birbirine yaklaştırmış ve iki ülkenin ittifak kurmasını zorunlu hale getirmiştir. Ayrıca Yunanistan'ın 1929 Büyük Buhran'ın etkisiyle yaşanan dünya krizinden fazlasıyla etkilenmiş olması da Yunanistan'ı Türkiye'ye yakınlaşmaya itmiştir. İkili ilişkilerde görülen bu yumuşama döneminde, Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı bazı istisna oluşturan durumlar haricinde olumlu yönde etkilenmiştir. Aynı şekilde 1950'li yılların ilk yarısında da ilişkiler olumlu seyretmiş ve Yunanistan bu dönemde Batı Trakya'da Türk kimliğini tanıyarak dostane ilişkilerde büyük bir adım atmıştır. Bu dönemde iki ülkeyi yakınlaştıran bir başka etki de Sovyet tehdidi olmuştur. Bu tehdit karşısında her iki ülke de ABD'ye yakınlaşarak NATO'ya girmişlerdir. Bu süreçte iki ülke arasında 1951 yılında bir Kültür Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türklerin, eğitim konusunda yaşadıkları sorunların bir bölümünü yoluna sokmuştur. Yine bu dönemdeki ilişkilerdeki en büyük gelişmelerden bir tanesi de Türk okullarının tabelalarına Müslüman yerine Türk ibaresi yazılmış olmasıdır. Ayrıca bu dönemde azınlığımız, Yunanistan devleti tarafından Türk olarak tanımlanmaya başlamıştır. Ancak 1955 yılında başgösteren Kıbrıs sorunu, 1930'lu ve 1950'li yılların ilk yarılarında yaşanan bahar havasını

bitirmeye yetmiştir. Bu dönemlerden sonra Batı Trakya, günümüzde de dâhil olmak üzere hiçbir zaman o dönemlerin özgürlük ortamını elde edememiştir.

Kıbrıs sorunu, Türk-Yunan ilişkilerinin seyrini olumsuz etkilemiş, Batı Trakya'daki azınlığımız üzerindeki baskıların artmasına yol açmıştır. Haksız yapılan kamulaştırmalar, vatandaşlıkların iptal edilmesi, eğitimin önüne konan engeller ve Türk kimliğinin inkârı gibi gelişmeler Kıbrıs sorununun başlaması ile vukuu bulmuştur. 1955 yılında İstanbul'da 6-7 Eylül olaylarının başlaması ile Rumların dükkânları ve eşyaları yağmalanmış ve bu olaylar neticesinde binlerce Rum Yunanistan'a dönmek zorunda kalmıştır. O dönemde İstanbul'da sadece 4000-5000 civarında Rum kalmıştır. Bu durum, Yunanistan'ın karşılıklılık ilkesi gereği İstanbul'daki Rumların azalmasını gerekçe göstererek, Batı Trakya ile ilgili LBA'nın azınlıklarla ilgili hükümlerin uygulanabilirliğinin kalmadığını savunmasına yol açmıştır.. 1967 Albaylar Cuntası'nın iktidara gelmesi ile baskı süreci daha da hızlanmış, azınlık bu girişimler neticesinde çaresiz kalmıştır. 1974 yılında yapılan Kıbrıs Barış Harekâtı, ilişkileri adeta koparmış ve Batı Trakya'nın gelecekte çekeceği daha büyük sıkıntıların habercisi olmuştur. 1980'li yıllara gelindiğinde, azınlık, daha örgütlü olabilme cabasını ortaya koyabilmek için yoğun caba göstermesi ile geçmiştir. Bu yılların temel özelliği, Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın haksızlıklara ve baskılara karşı direniş göstermeye başlamış olmasıdır. Bu direnişi azınlık kurduğu dernekler aracılığıyla örgütlenerek yapmıştır. Dr. Sadık Ahmet'in başını çektiği bu direniş hareketi, azınlığın birlik ve bereberliğini güçlendirerek dayanışmasını arttırmıştır. 1999 yılında Türkiye'de yaşanan deprem ve sonrasında Yunanistan'ın fiziki yardımları ile ikili ilişkiler tekrar olumlu bir seyre girmiştir. Ancak bu olay Batı Trakya'da yaşayan azınlığın sorunlarını kökten çözecek bir istikrar ortamı da sunmamıştır.

Görüldüğü gibi Kıbrıs sorunu ve sonrasında yapılan 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı Türk-Yunan ilişkilerini bozduğu gibi Batı Trakya'da yaşayan azınlığın sorunlarını da büyütmüştür. Buradan Türk-Yunan ilişkileri ile Batı Trakya'daki sorun arasında ne kadar büyük bir bağıntı olduğunu somut örnekleri ile görmüş oluyoruz. Bununla birlikte Batı Trakya'da yaşayan Müslüman azınlığın genel

düşüncesi, ikili ilişkiler mükemmel olsa dahi azınlığın sorunlarının tamamıyla çözülemeyeceğine dair inanışıdır. Bu fikre bütünüyle katılmak mümkün görünmemektedir. Çünkü uluslararası ilişkiler disiplinde kayıplar ve kazançlar arasında matematiksel bir döngü yoktur. Uzun vadede çıkarlar dâhilinde elde edilecek kazançlar bütünü vardır. Dolayısıyla Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı için Türk-Yunan ilişkilerindeki olumlu seyrin sonuçlarını bugünden yarına beklemek yanlıgı olacaktır. Şayet ikili ilişkiler iyi giderse, azınlığın uzun vadede eninde sonunda kazançları olacaktır. Herşeyden önce zamanla Yunanistan'ın Batı Trakya ile ilgili devlet politikasını kesici tedbirler almak gerekmektedir. Elbette Türkiye'nin azınlık meselesi ile ilgili oluşturacağı yoğun diplomasinin varolmasını da temel şart olarak kabul etmek durumundayız.

Yunanistan AB'ye girmenin de etkisiyle demokrasisini geliştirme imkânı bulmuştur. Ancak Yunan devletinin milliyetçi yaklaşımları zaman zaman demokrasisinin önünü tıkamaktadır. Buna bir de Ortodoks Kilisesi'nin halk üzerinde oluşturduğu nüfuz da eklendiği takdirde hem milliyetçiliğin hem de din olgusunun biraraya getirilmesi ile insan haklarının ihlaline varan uygulamalarla karşılaşılması muhtemel olmaktadır. Yunanistan'ın herşeyden önce korkularından ve endişelerinden vazgeçip demokrasisini daha da geliştirme konusunda adımlar atmalıdır. Yunanistan'da siyasi alanda demokrasinin daha işler vaziyette olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte toplumsal alanda birçok özgürlüklerin kısıtlanması ve ayrımcılıklar yapılması bu alandaki demokrasi anlayışına zarar vermektedir. Bugün Batı Trakya'da yaşayan azınlığın, ifade ve örgütlenme özgürlüğü alanındaki kısıtlamalara, kültürel gelişimini engelleyen eğitim alanındaki kısıtlamalara, kimliğinin tanınmaması yönündeki uygulamalara, din özgürlüğünün önündeki engellere karşı yoğun mücadele verdiğini gözlemlemekteyiz. Tüm bunlara konan engeller, Yunanistan'ın demokrasi konusunda genel halkına uyguladıklarından farklı bir anlayışla azınlığın üzerine gittiğini göstermektedir. Hâlbuki demokrasi, bir ülkede yaşayan tüm topluluklara yaşam alanı oluşturmak için vardır. Dolayısıyla Yunanistan ileri demokrasiye ulaşmanın yolunun azınlıklara sağlayacağı özgürlük ortamından geçtiğini bilmesi gerekmektedir. Batı Trakya'da yaşanan insan hakları ihlalleri nedeniyle Yunanistan çeşitli vesilelerle AİHM önüne çıkmaktadır. Yunanistan gibi

AB üyesi, temel özgürlükleri ve demokrasiyi hukuki metinlerde benimsemiş bir ülkenin devamlı AİHM ile karşılaşması istenilen bir durum değildir. Bundan dolayı Yunanistan, hızlı bir şekilde azınlık haklarını genişletici tedbirler almalıdır.

Yunanistan'ın asimilasyon politikasının, Batı Trakya Müslüman Türk azınlığın eritilmesinde işe yaramadığı, aksine azınlığı birbirine bağlayarak kenetlediği tüm somut gerçekliği ile ortaya konmuştur. Bu noktada azınlık, ulusal kimliğini ayakta tutmada din olgusunu öne çıkararak benliğini korumaya çalışmıştır. Müslüman inancına bağlılık, azınlığı birarada tutmanın en önemli araçlarından bir olmuştur. Burada Müftülük makamının üstlenmiş olduğu rol de unutulmamalıdır. Müftüler, hak arama ile ilgili sorumluluk olarak birçok toplumsal direnişe öncülük etmişlerdir. Dolayısıyla Yunanistan'ın azınlığı sindirme politikasının ters teptiğini belirtebiliriz. Buna rağmen halen yılmadan bir baskı politikasının sürdürülüyor olması oldukça düşündürücü bir durumdur.

Yunanistan, Batı Trakya'da yaşayan Müslüman Türk azınlığı Türkiye'nin bir uzantısı olarak görmektedir. Bölgenin Türkiye sınırına çok yakın olması Yunanistan'ı güvenlik endişesi duymasına sebep olmaktadır. Yunanistan hep azınlığın Türkiye ile ilişki kurup, kendisi aleyhine bir komplo kuracağı fikriyle yaşamaktadır. İkili ilişkilerde sorunların çözümü için mesafe alabilmek için öncelikle karşılıklı güven duygusu sağlanmalıdır. Güvenlik endişeleri giderilmediği sürece hangi sorun olursa olsun çözmek mümkün değildir. Bundan dolayı Türkiye Yunanistan'ın bu endişelerini ortadan kaldıracı güven ortamının sağlanması için girişimlerde bulunmalıdır. Yunanistan da bu endişelerin abartı ve yersiz olduğunu anlayıp ona göre bir politika yürütmelidir.

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı Yunanistan'ın istikrarlı bir biçimde uyguladığı asimilasyon politikasına karşı demokratik mücadelesini sonuna kadar sürdürmelidir. Azınlık gerek iç gerekse dış hukuk kurallarını harekete geçirmek için örgütlü hak arayışına devam etmelidir. Azınlığın ana hedefi Yunan vatandaşı olarak tüm hak ve özgürlüklerini kullanma hakkını elde edebilmek olmalıdır. Azınlık Yunanistan'ın sağlayacağı özgürlük ortamında bulunduğu topluma adapte olarak varlığını sürdürmelidir.

Türk-Yunan ilişkilerinde Kıbrıs ve Ege Denizi sorunları önemli bir yer teşkil etmektedir. Gelecek yıllarda bu iki konu ile ilgili atılacak önemli adımların Batı Trakya sorununu da olumlu yönde etkileyeceği beklenebilir. Ancak herşeyden önce her iki ülkeye de Batı Trakya sorunu ile ilgili iki önemli bağımsız görev düşmektedir. Yunanistan'ın en başta yapması gereken ana görev, bilinçaltında yatan fikirleri bir tarafa bırakarak, azınlığa güvenme konusunda ve çok kültürlü yaşamaya kapı açma konusunda önemli mesafeler katetmektir. Türkiye ise Batı Trakya sorununa daha ciddi yaklaşmalı, diplomasiyi harekete geçirmeli ve uluslararası arenada Batı Trakya davasını duyurabilmelidir. Bu hususlar konusunda her iki ülke de kendine düşen görevleri getirmez ise Kıbrıs ve Ege Denizi sorunlarının çözümü de Batı Trakya sorununu çözmeye yetmeyecektir.

KAYNAKÇA

DÖKÜMANLAR

Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler, Batı Trakya Derneği, Şafak Matbaası, Ankara, 1987

Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı İnsan Hakları Raporu, Mazlumder Dış İlişkiler Komitesi, 2012

Yeni Batı Trakya Dergisi s.110-111, İstanbul Mayıs-Haziran 1992

GAZETELER/BASIN DUYURULARI

Birlik Gazetesi,

Gündem Gazetesi,

Trakya Gazetesi (İskeçe),

Milliyet Gazetesi

İNTERNET

<http://www.azinlikca.net>

<http://www.batitrakya.org>

<http://www.batitrakya.org/bati-trakya/insanhaklari/egitimsorunu.html>

<http://www.batitrakya.org/bati-trakya/insan-haklari/ekonomik-hayat.html>

<http://www.batitrakya.org/component/content/article/6-batitrakyadan->

[haberler/435-yunanistan-anlaşmalara-ragmen-bati-trakya-muftuluk-sorununu-](http://www.batitrakya.org/component/content/article/6-batitrakyadan-haberler/435-yunanistan-anlaşmalara-ragmen-bati-trakya-muftuluk-sorununu-)

[uzatti.html](http://www.batitrakya.org/component/content/article/6-batitrakyadan-haberler/435-yunanistan-anlaşmalara-ragmen-bati-trakya-muftuluk-sorununu-uzatti.html)

<http://www.batitrakya.org/component/content/article/6-bati-trakyadan-haberler/636-milletvekillerimizin-cabalari-sonucu-azinligimizin-iki-buyuk-sorunu-cozuldu.html>

<http://www.bttddbursa.org>

http://www.bttddbursa.org/index.php?option=com_content&view=article&id=79&Itemid=82

<http://www.dicle.edu.tr/dictur/suryayin/khuka/turel.htm>

http://www.diplomatikgozlem.com/ozeldosya_oku.asp?id=39

<http://www.haberanaliz.com/detay.php?detayid=839>

<http://www.mfa.gov.tr/bati-trakya-turk-azinligi.tr.mfa>

<http://www.state.gov/g/drl/rls/irt/2009/127313.html>

<http://www.turkhaber.org/32.html>

<http://www.turkishgreeknews.org/tr/yunanistan-dan-muftu-acilimi-5438.html>

MAKALELER

- **Turkish Minority of Western Thrace, Federation of Western Thrace Turks in Europe, 1998**
- Börklü, Meşkure Yılmaz: **“Lozan Sonrası Batı Trakya Türklerinin Durumu ve Genel Problemleri”**, <http://www.turkhaber.org/32.html>
- Çelikyay, Hasan Sabri: **“Batı Trakya Türk Azınlığının Taşınmaz Mülkiyetine İlişkin Sorunlar”**, Trakya Üniversitesi Balkan Uygulama ve Araştırma Merkezi, Sayı 1, Cilt 1, Nisan 1998
- Dilan, Hasan: **“Türk-Yunan İlişkilerinde İstikrar Döneminin Kurulması”**, Trakya Üniversitesi Balkan Uygulama ve Araştırma Merkezi, Sayı 1, Cilt 1, Nisan 1998

- Oran, Baskın: **“Türk Dış Politikası Kurumsal Çerçevesi”**, Türk Dış Politikası, 3.b., Cilt 1: 1918-1980, **Baskın Oran** (der.), İstanbul İletişim Yayınları, 2001
- Oran, Baskın: **“Batı Trakya’daki Müslüman Türk Azınlığı”** Türk-Yunan Uyuşmazlığı, I. Basım, Metis Yayıncılık, İstanbul, 1990
- Öksüz, Hikmet: **“Western Thracian Turks in Greek Civil War(1946-1949)”** Turkish Review of Balkan Studies, İstanbul, Ortadoğu ve Balkan Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2001
- Öksüz, Hikmet: **“Representation of The Western Thracian Turkish Minority in The Greek Parliament”**, Balkan Studies Annuali, İstanbul, Ortadoğu ve Balkan Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2002
- Yılmaz, Türel: **“Tarihi Perspektif içinde Batı Trakya ve Batı Trakya Türk Azınlığının Haklarını Koruyan antlaşmalar (1878-1972)”**
<https://www.dicle.edu.tr/dictur/suryayin/khuka/turel.html>
- Yılmaz, Türel: **“Batı Trakya’da Türk Devletleri Kurma Teşebbüsleri.(1878-1920)**, Trakya Üniversitesi Balkan Uygulama ve Araştırma Merkezi, Sayı 1, Cilt 1, Nisan 1998

KİTAPLAR

- Alp, İlker: **“Batı Trakya Türkleri”**, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, No:XI (33), Kasım 1995
- Adıyeke, Nükhet: **“Cemaat-ı İslamiyeler Yunanistan Sınırları İçinde Müslüman Cemaat Örgütlenmeleri”** Ankara, Stratejik

- Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi
Yayını, 2001
- Ahmet, Işık Sadık: **“Bir İnsan Hakları Dramı: Batı Trakya”**, Yeni Türkiye Türk Dünyası Özel Sayısı II, Sayı 16, Ankara, 1997
- Ahmet, Sadık: **“Batı Trakya’da Yaşayan Türk Toplumunun Şikâyetleri ve İstekleri”**, Yeni Türkiye, Türk Dış Politikası Özel Sayısı, Mart-Nisan 1995, Y:1 Sayı:3 Ankara, 1995
- Aksu, Fuat: **“Türk – Yunan İlişkileri: İlişkilerin Yönelimini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme”**, Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi, Araştırma Projeleri Dizisi 2/2001, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2001
- Alkan, Haluk: **“Avrupa Birliğine Entegrasyon Sürecinde Yunanistan: Gerilim Bir Dönüşüm Hikâyesi”**, Türkiye-Yunanistan Eski Sorunlar Yeni Arayışlar, Birgül Demirtaş Coşkun (Der), Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2002
- Anar, Erol: **“Öte Kıyıda Yaşayanlar, Azınlıklar, Yerli Halklar ve Türkiye”**, İstanbul, Belge Yayınlar, 1997
- Armaoğlu, Fahir: **“20. Yüzyıl Siyasi Tarihi”**, Cilt I: 1914-1980, 9.b., Ankara, Türkiye İşbankası Kültür Yayınları, 1983
- Armaoğlu, Fahir: **“Siyasi Tarih (1789-1960)”** Ankara, Sevinç Yayınevi, 1973
- Arsava, Ayşe Fusun: **“Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesinin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi”**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Basımevi, 1993

- Baş, Hakan: **“Unutulan Batı Trakya Türkleri”**, Umay Yayınları, İzmir,2005
- Batıbey, Kemal Şevket: **“Batı Trakya Türk Devleti”**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1979
- Bayur, Yusuf Hikmet: **“Türk İnkılap Tarihi”**, C.II.Kıs.2, Ankara, T.T.K yayınları,1943
- Belli, Mihri: **“Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi Ekonomik Açından Bir Bakış”**, İstanbul, Belge Yayınları, 2004
- Bıyıklıoğlu, Tevfik: **“Trakya’da Milli Mücadele”**, T.T.K Yayınları, V.I.B, Ankara,1987
- Bilener, Tolga: **“AB’nin Azınlık Hakları Anlayışı ve AB’ye Bütünleşme Sürecinde Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri”**, Beril Dedeoğlu (Der), *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, İstanbul, Boyut Kitapları, 2003
- Canbolat, İbrahim S: **“Avrupa Birliği ve Türkiye: Uluslararası Bir Sistemle Ortaklık”**, Güncellenmiş 5. Baskı, Alfa Aktüel, Bursa, Şubat 2011
- Cin, Turgay: **“Türk -Yunan İlişkilerinde İki Eski Başkent Gümlüce-İstanbul”**, Orion Kitabevi,Ekim2009
- Close, David H: **“The Origins of The Greek Civil War”**, New York, 1995
- Çavuşoğlu, Naz: **“Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Azınlık Hakları”**, 2. Baskı, İstanbul, Su Yayınları, Nisan 2001,
- Çeçen, Anıl: **“Türk Devletleri”**, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 1986
- Çelik, Edip: **“100 Soruda Türkiye’nin Dış Politika Tarihi”** İstanbuli Berrak Yayınevi,1969
- Dede, Abdürrahim: **“Balkanlarda Türk İstiklal Hareketleri”**, İstanbul, Türk Dünyası

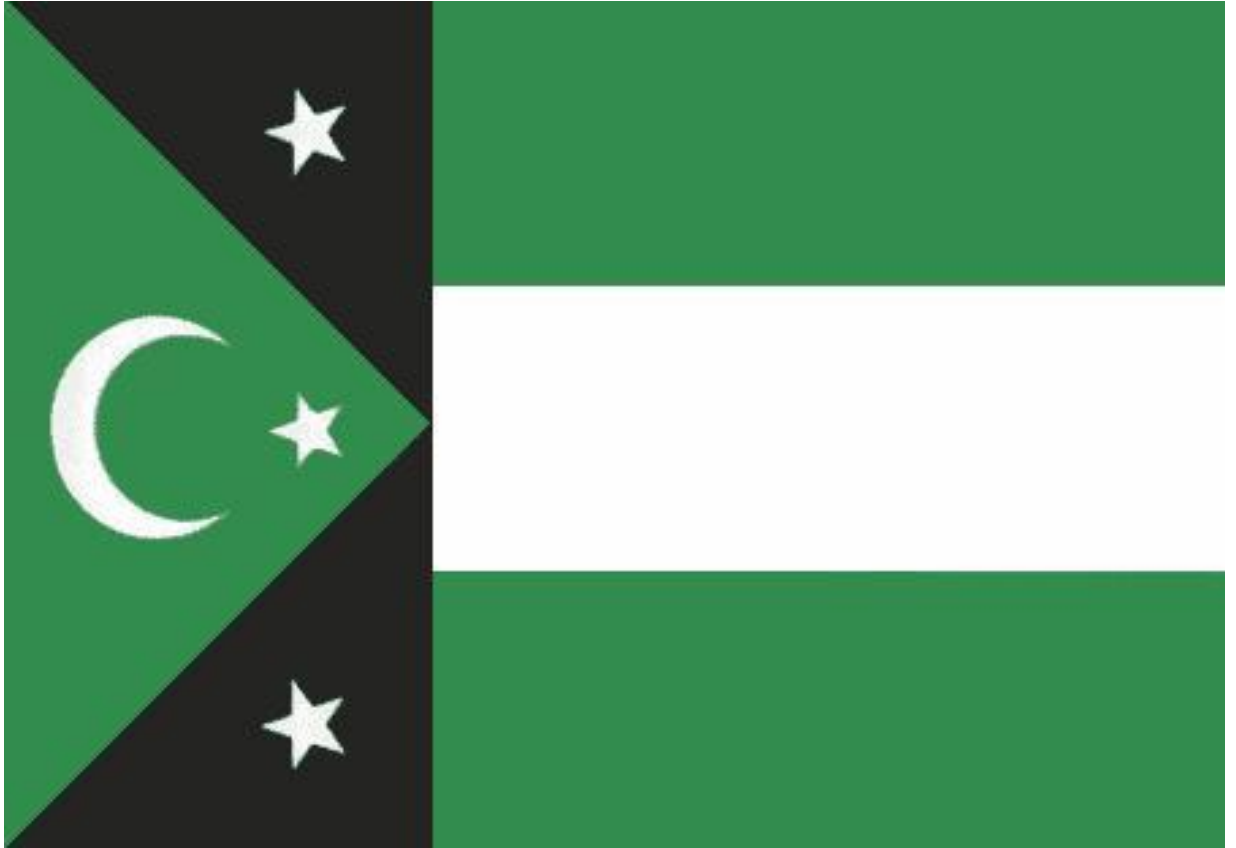
Yayınları, 1978

- Dede, Abdürrahim: **“Rumeli’de Bırakılanlar(Batı Trakya Türkleri)”**, Otağ Matbaası, İstanbul, 1975
- Dedeoğlu, Beril: **“Dünden Bugüne Avrupa Birliği”**, Boyut Kitapları, İstanbul, 2003
- Eren, Halit: **“Batı Trakya Türkleri”**, İstanbul, Rebel Basım Yayın, 1997
- Erim, Nihat: **“Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri”**, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları,1953,
- Galip, Selahaddin: **“Batı Trakya’da Yazabildiklerimden”**, İstanbul, Kastaş Yayınları, 1998,
- Gölcüklü, Feyyaz (vd): **“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması”**, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2002
- Hatipoğlu, M. Murat: **“AB Üyesi Yunanistan Etnik Dokusu İçinde Batı Trakya Türkleri”**, Türk Ocakları Aydın Şubesi, Aydın 2005
- Hatipoğlu, M. Murat: **“Yunanistan’da Etnik Gruplar ve Azınlıklar”**, Ankara, SAEMK Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi Araştırma Projeleri Dizisi 3/99, 1999
- Hurşit, Şerafettin **“Lozan Antlaşmasından Günümüze Batı Trakya Türkleri Eğitim Tarihi”**, Komotini, 2006
- İlhan, Sedat: **“Türk-Yunan İlişkileri ElKitabı”**, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989
- Kayihan, Ahmet: **“Lozan ve Batı Trakya:1913’te İlk Türk Cumhuriyeti”**, İstanbul, 1967
- Kocabaş, Süleyman: **“Tarihte Türk-Rus Mücadelesi”**, İstanbul, Vatan Yayınları, 1989

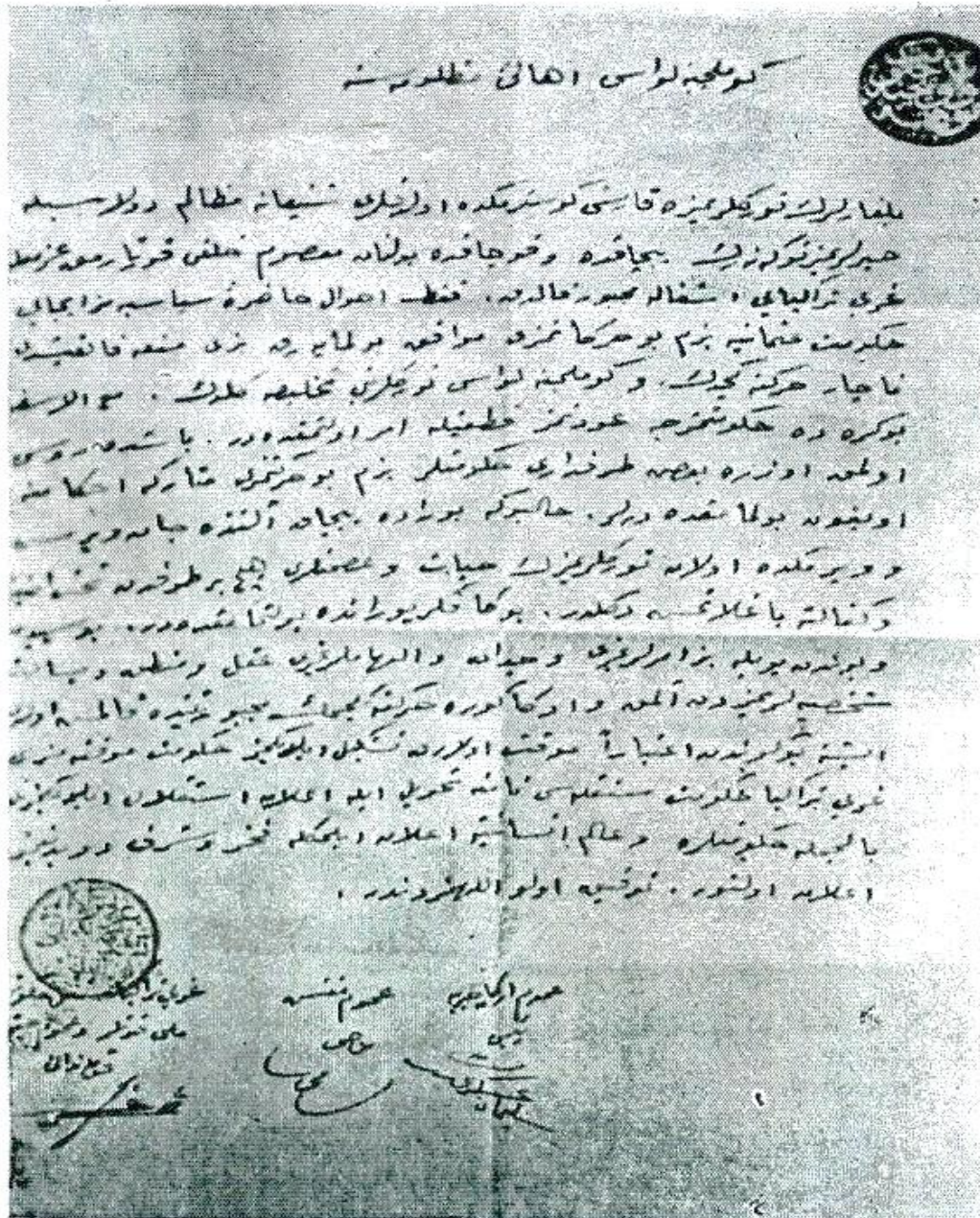
- Kocabaş, Süleyman: **“Tarihte ve Günümüzde Türk-Yunan Mücadelesi”**, İstanbul,Vatan Yayınları,1984
- Kolodziej, Edward A: **“Security and İnternational Relations”** (Cambridge; Cambridge University Press 2005)
- Kurtuluş, Ümit: **“Batı Trakya’nın Dünü Bugünü”**,Ankara, Sincan Matbaası, 1979
- Kurubaş, Erol: **“Asimilasyondan Tanınmaya Uluslararası Alanda Azınlık Sorunları ve Avrupa Yaklaşımı”**, İstanbul, Asil Yayınları, 2004
- Meray, Seha L.: **“Lozan Barış Konferansı Tutanaklar, Belgeler”**, Cilt:1, Kitap:1, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1969
- Meray, Seha L.: **“Türk-Yunan Sorunları”**, II. Belgelerle Türk Tarih Dergisi, 7 Eylül 1985
- Nas, Çiğdem: **“Avrupa Parlamentosu, Etnik Azınlıklar ve Türkiye”**, Faruk Sönmezoğlu (Der) Uluslararası Politikada Yeni Alımlar, Yeni Bakışlar, Der Yayınları, İstanbul, 1998,
- Oran, Baskın: **“Türk Dış Politikası”**, 3.b. Cilt I: 1918-1980, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001
- Oran, Baskın: **“Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu”**Güncelleştirilmiş 2. Basım, Ankara, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları,1991
- Öksüz, Hikmet: **“Batı Trakya Türkleri”**, Karam Yayınları, Çorum, Ekim 2006
- Öznel, Erdoğan: **“Makedonya Yunan Değildir”**, Ankara, 1993
- Pazarcı, Hüseyin: **“Uluslararası Hukuk Dersleri”**, 2.

- Kitap, 4.b, Ankara, 1996
- Sander, Oral: **“Ankara’nın Yükseliği ve Düşüşü- Osmanlı Diplomasisi Tarihi Üzerine Bir İnceleme”**, 3.b., Ankara, İmge Yayınevi, 2004
- Sander, Oral: **“Siyasi Tarih 1918-1994”**, 11.b., Ankara, İmge Yayınevi, 2003
- Sander, Oral: **“Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918’e”**, İmge Kitabevi Yayınları 22. Baskı, Ankara, 2011
- Saral, Osman Yavuz: **“Kaybettiğimiz Rumeli”**, İstanbul Boğaziçi Yayınları, 1975
- Shea, John: **“Macedonia and Greece”**, The Struggle to Define a New Balkan Nation, London 1997
- Skordas, Achilles: **“Yunanistan’daki Azınlıkların Koruması ve Liberal Reform Zorunluluğu”** Ulusal Ulusüstü ve Uluslararası Hukukta Azınlık Hakları (Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Lozan Antlaşması) İbrahim Kaboğlu, İstanbul, İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi Yayın No:2, Aras Yayıncılık, 2002
- Sosyal, İsmail: **“Türk Dış Politikası İncelemeleri İçin Kılavuzu(1919-1993)”**, Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı (OBIV), İstanbul, Eren Yayıncılık
- Sönmezoğlu, Faruk: **“Türkiye-Yunanistan İlişkileri ve Büyük Güçler”**, İstanbul, Der Yayınları, 2000
- Sönmezoğlu, Faruk: **“Uluslararası Politikada Yeni Alanlar Yeni Bakışlar”**, İstanbul, Der Yayınları, 1998
- Şentürk, Cem: **“Kanunlaştırılan Irkçılık: Yunan Vatandaşlık Yasasının 19. Maddesi ile Vatandaşlıktan Çıkarmalar ve**

- Mağdurların Sorunları**", Bilimsel Araştırmalar Serisi No:2
- Şenyuva, Coşkun: **"Balkandaki Gelişmeler ve Türkiye'ye Etkileri ile Balkanlar-Türkiye Otoyol Projesi"**, İstanbul, 1999
- Tokay, A.Gül: **"II Meşrutiyet Dönemi Dış ilişkiler 1908-1914"**, Türk Dış Politikasının Analizi, Der. Faruk Sönmezoğlu, genişletilmiş 2.b. İstanbul, Der Yayınları,2001
- Uçarol, Rifat: **"Siyasi Tarih"**, IV. Baskı, İstanbul, Filiz Yayınevi, 1995,
- Uçarol, Rifat: **"Siyasi Tarih"**, Genişletilmiş 3.B, İstanbul, 1985
- Ülman, A.Haluk: **"I. Dünya Savaşına Giden Yol ve Savaş"**, 3.B, İmge Yayınları, Ankara, 2002
- V.N.Konişev: **"Amerikanskiy Neorealizm O Prirode Voini: Evoluciya Politicheskoy Teorii,(Amerikan Neorealizmi Savaş Doğası Hakkında: Siyasi Teorilerin Evrimi)"**
- Waltz, Kenneth (vd),: **"Uluslararası İlişkiler Kuramı ve Dünya Siyasal Sistemi"**, Ersin Onulduran(çev.), Ankara SBF Yayınları, 1982
- Yaz, Nadir: **"Ağlayan Batı Trakya"**,İstanbul,1986

EKLER**Ek-1: BATI TRAKYA TÜRK CUMHURİYETİ BAYRAĞI**

Ek-2: GARBİ TRAKYA HÜKÜMETİ MUVAKKATESİNİN İSTİKLALİNİ İLAN ETTİĞİ GÜMÜLCÜNE AHALİSİNE BİLDİREN BEYANNAMESİ

Ves. 13 — Garbī Trakya hükümeti muvakkatesinin istiklâlini ilân ettiğini Gümülcüne ahalisine bildiren beyannâmesi.

Ek-3: BATI TRAKYA TÜRKLERİNİN YAŞADIĞI YERLERİN HARİTASI

Ek-4: TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE YUNANİSTAN KRALLIĞI ARASINDA KÜLTÜR ANLAŞMASI (1951)

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Krallığı Hükümeti, dostane bir işbirliği ve mübadele suretiyle fikir, güzel sanatlar ve bilim alanında kendi ülkeleri arasında olabildiğince tam bir uzlaşma elde etmek ve aynı zamanda ülkelerinin sosyal yaşamının ve kurumlarının karşılıklı olarak anlaşılmasını sağlamak amacıyla bir anlaşma akdini arzu ettiklerinden bu amaçla anılan Hükümetler tarafından usulüne uygun olarak yetkili kılınan temsilciler aşağıdaki hususlarda uzlaşmışlardır:

Madde-1: Her Akid Hükümet, kendi ülkesi üzerinde bulunan üniversitelerde veya diğer öğretim kurumlarında, diğer Akid Hükümet ülkesinin dil, edebiyat ve tarihinin veya bunlara ilişkin başka konular hakkında kürsüler kurulmasını, dersler veya konferanslar düzenlenmesini sağlamak için elinden geleni yapacaktır.

Madde-2: Her Akid Hükümet, diğerinin ülkesi üzerinde o ülkede kültür enstitüleri kurulmasını düzenleyen mevzuatın genel hükümlerine uymak koşuluyla bu gibi enstitüler kurulabilecektir.

Madde-3: Akid Hükümetler, kendi ülkeleri arasında, üniversite personeli, profesörler, öğrenciler, bilimsel araştırma yapanlar ve teknisyenlere diğer ekler ve faaliyetler temsilcilerinin diğerini özendirceklerdir.

Madde-4: Eğer bir Akid Hükümet üniversite veya bilimsel enstitülerinin kayıt ve sair ücretleri bir ülkede diğerinden daha yüksek ise ücretleri daha yüksek olan Akid Hükümet, diğer ülkede okuyan kendi öğrenci sayısını göz önünde tutarak ücretleri belirli bir öğrenci sayısı için diğer Akid Tarafın ülkesinde cari meblağa indirmek olanağını öngörecektir.

Madde-5: Her Akid Hükümet, diğer Akid Hükümet ülkesinin öğrencilerinin ve üniversite mezunlarının (gradués) araştırma ve incelemelerde bulunmalarına veya teknik bilgilerini geliştirmelerine olanak sağlamak amacıyla kendi ülkelerinde bir süre kalabilmelerini sağlamak için, inceleme bursları ve parasal yardım tahsisata ihdas edecektir.

Madde-6: Akid Hükümetler, fikir, sanatsal, bilimsel, medeni ve sosyal faaliyetleri alanında karşılıklı yardım amacıyla kendi ülkesinin bilim dernekleri arasında en sıkı işbirliğini alabildiğince özendireceklerdir.

Madde-7: Her Akid Hükümet, kendi ülkesi üzerinde diğer tarafın vatandaşları veya bir vatandaşlar grubu tarafından yapılan bilimsel ve kültürel araştırmalar, diğer tarafın talebi üzerine ve fiili imkan oranında kolaylaştıracaktır.

Madde-8: Akid Hükümetler, yasal bir akademik unvan verilmesi veya belirli durumlarda mesleki bir amaç ile bir veya diğer memleket ülkesinde yapılan sınavlara gerek giriş ve gerekse terfi imtihanlarına, öbür ülkede karşılıklı olan sınavların denkliğinin tanınması koşullarını inceleyecektir.

Madde-9: Her Akid Hükümet, (a) kendi ülkesinde diğer ülkenin (b) bu ülke de buna karşın kendi ülkesinde öbür ülkenin üniversite personeline, profesörlerine, yüksek ve aynı zamanda orta öğretim öğrencilerine mahsus tatil kursları düzenlemesini özendirecektir.

Madde-10: Akid Hükümetler, kültürel ve mesleki işbirliğini geliştirmek amacıyla bu maksatla seçilmiş, heyetlerin karşılıklı ziyaretlerini "davet ve parasal yardım yoluyla" özendireceklerdir.

Madde-11: Akid Hükümetler, eğitim amacı güden ve kendi ülkelerince tanınmış olan gençlik ve ergin kuruluşları arasında işbirliğini özendireceklerdir. Spor ve izcilik alanında yakınlaşma, temas ve karşılıklı yardımlara özendirmek ve geziler ve izcilik kampları düzenleyeceklerdir.

Madde-12: Akid Hükümetler, aşağıdaki araçlarla her ülkede diğerinin kültürünün daha iyi tanınmasını sağlamak amacıyla birbirlerine karşılıklı yardımda bulunacaklardır.

- a) Kitaplar, süreli yayınlar ve diğer yayınlar,
- b) Konferanslar ve konserler,
- c) Sanat sergileri ve kültürel nitelikli diğer sergiler,

d) Tiyatro temsilleri,

e) Radyo, filmler, plaklar ve diğerk mekanik araçlar.

Madde-13: İki ülkenin fazla parçalarına sahip buldukları eski eserlerle müze eşyasını mübadele etmek, arkeolojik kazı ve araştırmalarına tarihsel anıtların tamiri veya restorasyonu faaliyetlerinden komşu ülkenin ilgili uzmanlarını bilgilendirmek veya onları bu faaliyetlere katılmaya davet etmek, bu suretle gerek faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde, gerekse elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde karşılıklı işbirliğini sağlamak, Her Akid ülkesinin kendi mevzuatları çerçevesinde, eski eşya ile müze eşyasının kalıplarının alınmasına, kütüphanelerde muhafaza olunan elyazmalarının fotokopilerinin çıkarılmasına, bu el yazmalarının geçici öbür tarafa nakil ve fazla sayılarının mübadele olunmasına, tarih incelemeleri için (mahkeme ve kadaastro arşivleri de dahil olmak üzere) her türlü Devlet arşivi sicil ve belgelerinden yararlanılmasına karşılık olarak izin vermek, hususlarında Akid Hükümetler yekdiğerkine yardım edeceklerdir.

Madde-14: Akid Hükümetler, her iki ülkede yayınlanan okul kitaplarının iki ülkeden her biri hakkında yanlışlıklar içermemesine, kendi mevzuatlarının kabul ettiğiki sınırlar içinde özen göstereceklerdir.

Madde-15: İki ülkenin içinde buldukları coğrafi bölgeyi ilgilendiren kültürel ve bilimsel sorunları incelemek için uzman toplantılarıyla ve konferansları özendirmenin uygun olup olmayacağı hususunda Akid Hükümetler danışmada bulunacaklardır.

Madde-16: İşbu Anlaşmanın uygulanmasını teminen, behemehal Devlet memuru olmaları gerekmeyen dört üyeden oluşan bir sürekli karma komisyon kurulacaktır. Bu komisyon, biri merkezi Ankara'da ve Türk üyeden, diğerk merkezi Atina'da ve Yunanlı üyeden oluşmak üzere ki şubeyi içerecektir. Her şubenin iki üyesi bulunacaktır. Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Dışışleri Bakanlığı ile anlaşarak Türk şubesinin üyesini ve Yunan Eğitim Bakanlığı, Yunan Dışışleri

Bakanlığı ile anlaşarak Yunan şubesinin üyesini atayacaktır. Her liste, onay için diplomatik yolla diğer Akid Hükümete sunulacaktır.

Madde-17: Karma sürekli komisyon her kez gerektiğinde ve yılda en az bir kez, sıra ile Türkiye'de ve Yunanistan'da genel heyet halinde toplanacaktır. Bu toplantılarda komisyonlar, başkentinde toplantının yapılacağı ülkenin hükümeti tarafından atanacak beşinci bir üye ile tamamlanacaktır.

Madde-18:

1- Karma komisyonun başlıca görevlerinden biri, bir genel heyet toplantısı sırasında, işbu Anlaşmanın uygulanmasına ilişkin ayrıntılı önerilerde bulunmak olacaktır. Akid Hükümetlerin onayından sonra, bu öneriler işbu Anlaşmayı eklenecek bir ek halinde toplanacaktır. Akid Hükümetlerin onayı nota teatisi suretiyle tebliğ edilecektir.

2- Bundan sonra, Karma Komisyon Anlaşmanın işleyişini inceleyecek ve ekte yapılması zorunlu görülecek her türlü değişikliği Akid Hükümetlere önerecektir.

3- Sürekli Karma Komisyon toplantıları arasında ekte değişiklik yapılması, şubelerden her biri tarafından diğer şubenin izniyle önlenebilecektir.

4- Ekte yapılacak değişiklik, Akid Hükümetlerin onayından sonra yürürlüğe girecektir. Bu onay nota teatisi suretiyle tebliğ edilecektir.

Madde-19: Her Akid Hükümet, işbu Anlaşmanın uygulama alanına giren hükümlerin yerine getirilmesine yardım edecek kuruluşlar veya kişileri atamak olanağına sahip olacaktır.

Madde-20: İşbu Anlaşma onaylanacak onay belgeleri Atina'da teatisinden 15 gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde-21: İşbu Anlaşma, en az beş yıl süreyle yürürlükte kalacaktır. Bundan sonra ve işbu sürenin sona ermesinden en az altı ay önce Akid

Hükümetlerden biri tarafından feshedilmedikçe Akid Taraflardan birinin feshi ihbar ettiği tarihi izleyecek altı aylık sürenin sona ermesine kadar yürürlükte kalacaktır (BTTADK, 2009).

Yukarıdaki hükümleri onaylayan aşağıda imzaları bulunan temsilciler işbu Anlaşmayı imzaladılar ve mühürlediler. 20 Nisan 1951 tarihinde, Ankara'da iki örnek olarak düzenlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına Faik Zihni Akdur Yunanistan Krallık Hükümeti adına Alexandre Contoumas.

Ek-5 : BM EVRENSEL İNSAN HAKLARI BEYANNAMESİ (1948)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu; İnsanlık topluluğunun bütün bireyleriyle kuruluşlarının bu Bildirgeyi her zaman göz önünde tutarak eğitim ve öğretim yoluyla bu hak ve özgürlüklere saygıyı geliştirmeye, giderek artan ulusal ve uluslararası önlemlerle gerek üye devletlerin halkları ve gerekse bu devletlerin yönetimi altındaki ülkeler halkları arasında bu hakların dünyaca etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamaya çaba göstermeleri amacıyla tüm halklar ve uluslar için ortak ideal ölçüleri belirleyen bu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini ilan eder.

Madde 1: Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar.

Madde 2: Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Ayrıca, ister bağımsız olsun, ister vesayet altında veya özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke yurttaşı olsun, bir kimse hakkında, uyruğunda bulunduğu devlet veya ülkenin siyasal, hukuksal veya uluslararası statüsü bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir.

Madde 3: Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.

Madde 4: Hiç kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz, kölelik ve köle ticareti her türlü biçimde yasaktır.

Madde 5: Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez.

Madde 6: Herkesin, her nerede olursa olsun, hukuksal kişiliğinin tanınması hakkı vardır.

Madde 7: Herkes yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin yasanın korunmasından eşit olarak yararlanma hakkına sahiptir. Herkesin bu Bildirgeye aykırı her türlü ayırım gözetici işleme karşı ve böyle işlemler için yapılacak her türlü kışkırtmaya karşı eşit korunma hakkı vardır.

Madde 8: Herkesin anayasa yada yasayla tanınmış temel haklarını çiğneyen eylemlere karşı yetkili ulusal mahkemeler eliyle etkin bir yargı yoluna başvurma hakkı vardır.

Madde 9: Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz, tutuklanamaz ve sürgün edilemez.

Madde 10: Herkesin, hak ve yükümlülükleri belirlenirken ve kendisine bir suç yüklenirken, tam bir şekilde davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından hakça ve açık olarak görülmesini istemeye hakkı vardır.

Madde 11:

1. Kendisine bir suç yüklenen herkes, savunması için gerekli olan tüm güvencelerin tanındığı açık bir yargılama sonunda, yasaya göre suçlu olduğu saptanmadıkça, suçsuz sayılır.

2. Hiç kimse işlendiği sırada ulusal yada uluslararası hukuka göre bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu sayılamaz. Kimseye suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Madde 12: Kimsenin özel yaşamına, ailesine konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz. Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır.

Madde 13 :

1. Herkesin bir devletin toprakları üzerinde serbestçe dolaşma ve oturma hakkı vardır.

2. Herkes , kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılmak ve ülkesine yeniden dönmek hakkına sahiptir.

Madde 14 :

1. Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.

2. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan veya Birleşmiş Milletlerin amaç ve ülkelerine aykırı eylemlerden doğan kovuşturma durumunda bu haktan yararlanılamaz.

Madde 15 :

1. Herkesin bir yurttaşlığa hakkı vardır.

2. Hiç kimse keyfi olarak yurttaşlığından veya yurttaşlığını değiştirme hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 16 :

1. Yetişkin her erkeğin ve kadının, ırk, yurttaşlık veya din bakımlarından herhangi bir kısıtlamaya uğramaksızın evlenme ve aile kurmaya hakkı vardır.

2. Evlenme sözleşmesi, ancak evleneceklerin özgür ve tam iradeleriyle yapılır.

3. Aile, toplumun, doğal ve temel unsurudur, toplum ve devlet tarafından korunur.

Madde 17 :

1. Herkesin tek başına veya başkalarıyla ortaklaşa mülkiyet hakkı vardır.

2. Hiç kimse keyfi olarak mülkiyetinden yoksun bırakılamaz.

Madde 18: Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, din veya topluca, açık olarak ya da özel biçimde öğrenim, uygulama, ibadet ve dinsel törenlerle açığa vurma özgürlüğünü içerir.

Madde 19: Herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerektirir.

Madde 20 :

1. Herkesin silahsız ve saldırısız toplanma, dernek kurma ve derneğe katılma özgürlüğü vardır.
2. Hiç kimse bir derneğe girmeye zorlanamaz.

Madde 21 :

1. Herkes, doğrudan veya serbestçe seçilmiş temsilciler aracılığı ile ülkesinin yönetimine katılma hakkına sahiptir.
2. Herkesin ülkesinin kamu hizmetlerinden eşit olarak yararlanma hakkı vardır.
3. Halkın iradesi hükümet otoritesinin temelidir. Bu irade, gizli veya serbestliği sağlayacak benzeri bir yöntemle genel ve eşit oy verme yoluyla yapılacak ve belirli aralıklarla tekrarlanacak dürüst seçimlerle belirlenir.

Madde 22: Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenliğe hakkı vardır. Ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her devletin örgütlenmesine ve kaynaklarına göre, herkes onur ve kişiliğinin serbestçe gelişim için gerekli olan ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının gerçekleştirilmesi hakkına sahiptir.

Madde 23:

1. Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.
2. Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır.

3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır.

4. Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya sendikaya üye olma hakkı vardır.

Madde 24: Herkesin dinlenmeye, eğlenmeye, özellikle çalışma süresinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belirli dönemlerde ücretli izne çıkmaya hakkı vardır.

Madde 25 :

1. Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.

2. Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır. Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvenceden yararlanırlar.

Madde 26 :

1. Herkes eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yüksek öğretim, yeteneklerine göre herkese tam bir eşitlikle açık olmalıdır.

2. Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirilmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir.

3. Çocuklara verilecek eğitimin türünü seçmek, öncelikle ana ve babanın hakkıdır.

Madde 27 :

1. Herkes toplumun kültürel yaşamına serbestçe katılma, güzel sanatlardan yararlanma, bilimsel gelişmeye katılma ve bundan yararlanma hakkına sahiptir.
2. Herkesin yaratıcısı olduğu bilim, edebiyat ve sanat ürünlerinden doğan maddi ve manevi çıkarlarının korunmasına hakkı vardır.

Madde 28: Herkesin bu Bildirgede öngörülen hak ve özgürlüklerin gerçekleşeceği bir toplumsal ve uluslararası düzene hakkı vardır.

Madde 29 :

1. Herkesin, kişiliğinin serbestçe ve tam gelişmesine olanak veren topluma karşı ödevleri vardır.
2. Herkes haklarını kullanırken ve özgürlüklerinden yararlanırken, başkalarının hak ve özgürlüklerinin tanınması ve bunlara saygı gösterilmesinin sağlanması ve demokratik bir toplumda genel ahlak ve kamu düzeniyle genel refahın gereklerinin karşılanması amacıyla yalnız yasayla belirlenmiş sınırlamalara bağlı olur.
3. Bu hak ve özgürlükler hiçbir koşulda Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde 30: Bu bildirgenin hiçbir kuralı, herhangi bir devlet, topluluk veya kişiye, burada açıklanan hak ve özgürlüklerden herhangi birinin yok edilmesini amaçlayan bir girişimde veya eylemde bulunma hakkını verir biçimde yorumlanamaz.(BELGENET, 2009).

Ek-6: AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Aşağıda imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi hükümetler, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948’de ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’ni, bu bildirin, açıkladığı hakların evrensel ve etkin olarak tanınmalarını ve uygulanmalarını sağlamayı hedef aldığını, Avrupa Konseyi’nin amacının, üyeleri arasında daha sıkı bir birlik oluşturmak olduğunu ve insan hakları ile temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesinin bu amaca ulaşma yollarından biri olduğunu göz önüne alarak, dünyada barış ve adaletin asıl temelini oluşturan ve korunması öncelikle, bir yandan gerçekten demokratik bir siyasal rejime, diğer yandan da insan hakları konusunda ortak bir anlayış ve ortaklaşa saygı esasına bağlı olan bu temel özgürlüklere derin bağlılıklarını bir kez daha tekrarlayarak, aynı inancı taşıyan ve siyasal gelenekler, idealler, özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü konularında ortak bir mirası paylaşan Avrupa devletlerinin hükümetleri sıfatıyla, Evrensel Bildiri’de yer alan bazı hakların ortak güvenceye bağlanmasını sağlama yolunda ilk adımları atmaya kararlı olarak, aşağıdaki konularda anlaşmışlardır:

Madde 1:İnsan haklarına saygı yükümlülüğü Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme’nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar.

BÖLÜM I

HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

Madde 2: Yaşam hakkı

1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;

b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme;

c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması

Madde 3: İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.

Madde 4: Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı

1. Hiç kimse köle ya da kul durumunda tutulamaz

2. Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz.

3. Aşağıdaki haller, bu madde anlamında “zorla çalıştırma ya da zorunlu çalışma” sayılmaz.

a) Bu Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen koşullara uygun olarak tutulu bulunan bir kimseden, tutulu bulunduğu sırada veya şartlı tahliyeden yararlandığı süre içinde olağan olarak yapması istenilen bir iş;

b) Askeri nitelikli herhangi bir hizmet veya vicdanî reddin meşru sayıldığı ülkelerde, vicdanî reddi seçen kişilere zorunlu askerlik hizmeti yerine gördürülebilecek başkaca bir hizmet;

c) Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz veya afet hallerinde gerekli görülen her hizmet;

d) Olağan yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet.

Madde 5: Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

- a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkumiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;⁸
- b) Kişinin, bir mahkeme tarafından yasaya uygun olarak verilen bir karara uymaması sebebiyle veya yasanın öngördüğü bir yükümlülüğün uygulanmasını sağlamak amacıyla yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;
- c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;
- d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yasaya uygun olarak tutulması;
- e) Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engellemek amacıyla, hastalığı yayabilecek kişilerin, akıl hastalarının, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılarının veya serserilerin yasaya uygun olarak tutulması;
- f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalanma nedenlerinin ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamanın en kısa sürede ve anladığı bir dilde bildirilmesi zorunludur.

3. İşbu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarın-9ca yakalanan veya tutulan herkesin derhal bir yargıç veya yasayla adli görev yapmaya yetkili kılınmış sair bir kamu görevlisinin önüne çıkarılması zorunlu olup, bu kişi makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir.

4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve, eğer

tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir.

Madde 6: Adil yargılanma hakkı

1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar alenî olarak verilir. Ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veyahut, aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

a) Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak;

c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;

e) Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak.

Madde 7: Kanunsuz ceza olmaz

1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

2. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir eylem veya ihmalden suçlu bulunan bir kimsenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 8: Özel ve aile hayatına saygı hakkı

1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

Madde 9: Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da

başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir.

Madde 10: İfade özgürlüğü

1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.

Madde 11: Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü

1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Madde 12: Evlenme hakkı

Evlenme çağına gelen her erkek ve kadın, bu hakkın kullanımını düzenleyen ulusal yasalara uygun olarak evlenme ve aile kurma hakkına sahiptir.

Madde 13: Etkili başvuru hakkı

Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.

Madde 14: Ayrımcılık yasağı

Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.

Madde 15: Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma

1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklerle ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme’de öngörülen yükümlülüklerle aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’ne bildirir.

Madde 16: Yabancıların siyasal etkinliklerinin kısıtlanması

10, 11 ve 14. maddelerin hiçbir hükmü, Yüksek Sözleşmeci Taraflar’a yabancıların siyasal etkinliklerine kısıtlama getirmelerini yasakladığı anlamında değerlendirilemez.

Madde 17: Hakları kötüye kullanma yasağı

Bu Sözleşme'deki hiçbir hüküm, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesi veya bunların Sözleşme'de öngörülmüş olandan daha geniş ölçüde sınırlandırılmalarını amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verdiği biçiminde yorumlanamaz.

Madde 18: Haklara getirilecek kısıtlanmaların sınırlanması Anılan hak ve özgürlüklere bu Sözleşme hükümleri ile izin verilen kısıtlamalar öngörüldükleri amaç dışında uygulanamaz.

BÖLÜM II

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

Madde 19: Mahkeme'nin kuruluşu

Bu Sözleşme ve protokolleri gereği Yüksek Sözleşmeci Taraflar'a yüklenilen taahhütlere uyulmasını sağlamak için, bundan böyle "Mahkeme" olarak anılacak bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kurulmuştur. Mahkeme devamlı görev yapar.

Madde 20: Yargıç sayısı

Mahkeme, Yüksek Sözleşmeci Taraflar'ın sayısına eşit sayıda yargıçtan oluşur.

Madde 21: Görev için aranan koşullar

1. En üstün ahlaki vasıflarla donanmış olması gereken yargıçlar, yüksek yargısal görevleri icra için gerekli niteliklere sahip veya alanında uzmanlığı herkesçe malum hukukçu olmalıdırlar.
2. Yargıçlar Mahkeme'ye kendi adlarına katılırlar.
3. Yargıçlar görev süreleri içinde bağımsızlık, tarafsızlık ve tam gün çalışma esasına dayalı bir görevin gerektirdiği hazır bulunma koşulları ile bağdaşmayan hiçbir görev üstlenemezler; bu fıkranın uygulanmasından doğabilecek her sorun Mahkeme'ce karara bağlanır.

Madde 22: Yargıçların seçimi Yargıçlar, her Yüksek Sözleşmeci Taraf adına, beher Yüksek Sözleşmeci Tarafın sunacağı üç adaylık liste üzerinden Parlamenterler Meclisi tarafından oy çokluğu ile seçilirler.

Madde 23: Görev süreleri ve görevden alınma

1. Yargıçlar dokuz yıllık bir süre için seçilirler. Tekrar seçilmeleri mümkün değildir.
2. Yargıçların görev süreleri 70 yaşına ulaştıklarında sona erer.
3. Yargıçlar, yerlerine başkası seçilinceye kadar görevlerini sürdürürler. Buna karşılık, daha evvelce katılmış oldukları davalara, görevleri sona erdikten sonra da bakmaya devam ederler.
4. Bir yargıç, diğer yargıçlar tarafından üçte iki çoğunluk ile alınmış ve yargıçlık için gerekli koşulları artık taşımadığına dair bir karar olmadıkça, görevden alınamaz.

Madde 24: Yazı İşleri Müdürlüğü ve Raportörler

1. Mahkeme nezdinde, görev ve kuruluşu Mahkeme içtüzüğünde belirlenen bir Yazı İşleri Müdürlüğü bulunur.
2. Tek yargıç düzeninde çalıştığında Mahkeme'ye, Mahkeme Başkanı'nın otoritesi altında görev yapan raportörler yardım eder. Raportörler, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü mensubudur.

Madde 25: Mahkeme Genel Kurulu

Genel Kurul halinde toplanan Mahkeme,

- a) üç yıllık bir süre için başkanını ve bir veya iki başkan yardımcısını seçer; bu kişilerin tekrar seçilmeleri mümkündür;
- b) belirli süreler için Daire'ler oluşturur;
- c) Daire başkanlarını seçer; bu kişilerin tekrar seçilmeleri mümkündür;
- d) Mahkeme içtüzüğünü kabul eder;

e) Yazı İşleri Müdürü'nü ve bir veya birden fazla Müdür yardımcısını seçer;

f) 26. maddenin 2. fıkrası uyarınca talepte bulunur.

Madde 26: Tek Yargıç, Komite, Daire ve Büyük Daire Heyetleri

1. Mahkeme, önüne gelen başvuruları incelemek üzere tek yargıç, üç yargıçlı komite, yedi yargıçlı Daire ve onyediy yargıçlı Büyük Daire düzeninde toplanır. Daireler, belirli bir süre için komiteleri kurarlar.

2. Mahkeme Genel Kurulu'nun talebi üzerine, Bakanlar Komitesi, Daire yargıçlarının sayısını, oybirliği ile alacağı bir kararla ve belirli bir süre için, beşe düşürebilir.

3. Tek yargıç düzeninde görev alan yargıç, adına seçilmiş bulunduğu Yüksek Sözleşmeci Taraf aleyhine yapılmış hiçbir başvuruyu inceleyemez.

4. Uyuşmazlığa taraf olan Yüksek Sözleşmeci Taraf adına seçilmiş olan yargıç, Daire ve Büyük Daire'nin doğal üyesidir. Bu yargıcın yokluğunda veya görev almasının mümkün olmadığı durumlarda, ilgili Taraf'ın önceden sunacağı listeden Mahkeme Başkanı'nca seçilen bir kişi yargıç sıfatıyla görev alır.

5. Büyük Daire'de ayrıca Mahkeme başkanı, başkan yardımcıları, Daire başkanları ve Mahkeme içtüzüğüne göre belirlenecek diğer yargıçlar yer alırlar. Bir dava 43. madde uyarınca Büyük Daire'ye gönderildiğinde, kararı veren Dairenin başkanı ile ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf adına yer almış yargıç dışındaki hiçbir Daire yargıcısı Büyük Daire'de yer alamaz.

Madde 27: Tek Yargıcın yetkileri

1. Tek yargıç, 34. maddeye uygun olarak Mahkeme'ye yapılan bir başvurunun kabul edilemez olduğuna veya işlemden kaldırılmasına, eğer böyle bir karar ek inceleme gerekmeksizin alınabilecek ise, karar verebilir.

2. Verilen karar kesindir.

3. Tek yargıç, eğer bir başvurunun kabul edilmez olduğuna veya işlem den kaldırılmasına karar vermez ise, ek inceleme için bunu bir komite ya da Daire'ye gönderir.

Madde 28: Komitelerin yetkileri

1. Bir komite, oybirliği ile, 34. maddeye uygun olarak önüne gelen bir bireysel bir başvurunun,

a) kabul edilemez olduğuna veya işlem den kaldırılmasına, eğer böyle bir karar ek inceleme gerekmeksizin alınabilecek ise, karar verebilir; veya

b) davadaki temel sorun, Sözleşme ve Protokollerinin uygulanması veya yorumlanması ile ilgili olup, zaten 19 Mahkeme'nin yerleşik içtihadının konusu ise, davayı kabul edilebilir bulabilir ve aynı zamanda davanın esasına ilişkin karar verebilir.

2. 1. fıkrada belirtilen kabul edilebilirlik kararı ile esasa ilişkin karar kesindir.

3. Uyuşmazlığın tarafı olan Yüksek Sözleşmeci Taraf adına seçilmiş yargıç, eğer komitenin üyesi değilse, komite, usulün her aşamasında, o yargıçı üyelerinden birinin yerine geçmek üzere bünyesine davet edebilir. Bunun için, söz konusu Taraf'ın 1. b) bendinde belirtilen usulün uygulanmasına itiraz etmiş olup olmadığı durumu dahil, ilgili tüm unsurları dikkate alır.

Madde 29: Daire'lerin kabul edilebilirliğe ve esasa ilişkin kararları

1. 27 veya 28. madde uyarınca herhangi bir karar ya da 28. madde çerçevesinde esasa ilişkin herhangi bir karar verilmediği durumlarda, bir Daire 34. maddeye uygun olarak yapılan bireysel başvuruların kabul edilebilirliği ve esas hakkında kararı verir. Kabul edilebilirlik konusundaki karar ayrı olarak da alınabilir.

2. Bir Daire 33. madde uyarınca yapılan devlet başvurularının kabul edilebilirliği ve esas hakkında kararı verir. Mahkeme, istisnai durumlarda aksine karar vermedikçe, kabul edilebilirliğe ilişkin kararlar ayrı olarak alınır.

Madde 30: Büyük Daire lehine dosyadan elçekte Eğer Daire önünde görölmekte olan dava, Sözleşme ve Protokollerinin yorumu konusunda ciddi bir sorun doğuruyorsa ya da bir sorunun çözümü Mahkeme tarafından daha önceden verilmiş bir karar ile çelişme yaratabilecekse, Daire, daha karar vermemiş olmak kaydıyla, başvurudan elçekte dosyayı Büyük Daire'ye gönderebilir, meğer ki, taraflardan biri buna itiraz etsin.

Madde 31: Büyük Daire'nin yetkileri

Büyük Daire,

- a) 33. madde uyarınca yapılan başvurular ile 34. madde uyarınca yapılp bir Daire tarafından 30. madde gereği kendisine gönderilen veya 43. madde gereği önüne gelen başvurular hakkında karar verir;
- b) 46. maddenin 4. fıkrası çerçevesinde Bakanlar Komitesi tarafından kendisine sunulan sorunlar konusunda karar verir; ve
- c) 47. madde uyarınca önüne gelen görüş bildirme taleplerini inceler.

Madde 32: Mahkeme'nin yargı yetkisi

1. Mahkeme'nin yargı yetkisi, 33, 34, 46 ve 47. maddelerde belirlenen koşullar uyarınca kendisine sunulan, bu Sözleşme'nin ve Protokollerinin yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm sorunları kapsar.
2. Mahkeme'nin yetkili olup olmadığı hakkında ihtilaf durumunda, kararı Mahkeme verir.

Madde 33: Devletlerarası başvurular

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, diğer bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'a karşı Sözleşme ve Protokollerinin hükümlerinin ihlali iddiası ile Mahkeme'ye başvurabilir.

Madde 34: Bireysel başvurular

Bu Sözleşme veya protokollerinde tanınan haklarının Yüksek Sözleşmeci Taraflar'dan biri tarafından ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu öne süren

her gerçek kişi, hükümet dışı kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir. Yüksek Sözleşmeciler Tarafından bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasını hiçbir surette engel olmamayı taahhüt ederler.

Madde 35: Kabul edilebilirlik koşulları

1. Mahkeme'ye ancak, uluslararası hukukun genel olarak kabul edilen ilkeleri uyarınca iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve iç hukuktaki kesin karar tarihinden itibaren altı aylık bir süre içinde başvurulabilir.

2. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları aşağıda sayılı hallerde ele almaz:

a) Başvuru isimsiz ise; veya

b) Başvuru, Mahkemece daha önce incelenmiş ya da

uluslararası diğer bir soruşturma veya çözüm merciine

daha önceden sunulmuş bir başka başvuruyla esasen

aynı olup yeni olgular içermiyorsa.

3. Aşağıdaki hallerde Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan bireysel başvuruları kabul edilemez bulur:

a) Başvurunun konu bakımından Sözleşme veya Protokollerinin hükümleriyle bağdaşmaması, dayanaktan açıkça yoksun veya bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması niteliğinde olması, veya

b) Başvurucunun önemli bir zarar görmemiş olması; meğer ki Sözleşme ve Protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygı ilkesi başvurunun esaslı olarak incelenmesini gerektirsin. Ancak ulusal bir mahkeme tarafından gereği gibi incelenmemiş hiçbir dava bu gerekçe ile reddedilemez.

4. Mahkeme bu maddeye göre kabul edilemez bulunduğu tüm başvuruları reddeder. Mahkeme, yargılamanın her aşamasında bu yönde karar verilebilir.

Madde 36: Üçüncü taraf sıfatıyla davaya katılma

1. Kendi vatandaşlarından birinin başvuru konumunda olması halinde, her Yüksek Sözleşmeci Taraf, Daire ve Büyük Daire önündeki davalarda yazılı görüş sunma ve duruşmalara katılma hakkına sahiptir.
2. Mahkeme başkanı, adaletin gereği gibi yerine getirilmesi amacıyla, davaya taraf olmayan herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'ı ya da başvuru dışında davayla ilgili her kişiyi yazılı görüş sunmaya veya duruşmalara katılmaya davet edebilir.
3. Bir Daire veya Büyük Daire önündeki her davada Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri yazılı görüş sunabilir ve duruşmalara katılabilir.

Madde 37: Kayıttan düşürme

1. Yargılamanın her aşamasında, Mahkeme aşağıdaki koşulların oluştuğu kanısına varırsa bir başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilir.
 - a) başvuru sahibi davasını takip etme niyetinde değilse, veya
 - b) ihtilaf çözümlenmişse, veya
 - c) Mahkeme'nin saptadığı herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmezse.

Ancak, bu Sözleşme ve protokolleri ile güvence altına alınan insan haklarına saygının gerekli kıldığı hallerde, Mahkeme başvuruyu incelemeye devam eder.

2. Mahkeme, koşulların bunu haklı kıldığı kanısına varırsa, bir başvurunun yeniden kayda alınmasını kararlaştırabilir.

Madde 38: Davanın çekişmeli yargı ilkesine uygun olarak incelenmesi

1. Mahkeme, başvuruyu tarafların temsilcileriyle birlikte inceler ve gerekirse, ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafların, etkin olarak yürütülmesi için gerekli tüm kolaylıkları sağlayacakları bir soruşturma yapar.

Madde 39: Dostane çözüm

1. Yargılamanın her aşamasında, Mahkeme, davanın bu Sözleşme ve Protokolleri ile tanınan insan haklarına saygı ilkesinden esinlenen bir dostane çözüm yoluyla sonuçlanmasını sağlamak için taraflara yardımcı olabilir.
2. 1. fıkrafta tanımlanan işlemler gizlidir.
3. Dostane çözüm durumunda Mahkeme, olayların ve kabul edilen çözümün kısa bir özeti ile sınırlı bir kararla başvuruyu kayıttan düşürür.
4. Bu karar, dostane çözüme ilişkin olarak kararda yer alan esasların icrasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne iletilir.

Madde 40: Duruşmanın kamuya açıklığı ve belgelere erişim

1. Mahkeme istisnai durumlarda aksini kararlaştırmadıkça, duruşmalar kamuya açıktır.
2. Mahkeme Başkanı aksine karar vermedikçe, Yazı İşleri Müdürlüğü'ne sunulan belgeler kamu erişimine açıktır.

Madde 41: Adil tazmin

Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıbiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.

Madde 42: Daire kararları

Dairelerin kararları, 44. maddenin 2. fıkrası hükmüne uygun olarak kesinleşir.

Madde 43: Büyük Daire'ye gönderme

1. Bir Daire kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içinde ve istisnai durumlarda, dava taraflarından her biri davanın Büyük Daire'ye gönderilmesini isteyebilir.

2. Büyük Daire bünyesinde beş yargıçtan oluşan bir kurul istemi, eğer davada Sözleşme ve Protokollerinin yorumuna ya da uygulanmasına ilişkin ya da genel nitelikte ciddi bir sorun varsa, kabul eder.

3. Kurul istemi kabul ederse, Büyük Daire davayı karara bağlar.

Madde 44: Kesin kararlar

1. Büyük Daire'nin kararı kesindir.

2. Bir Daire'nin kararı aşağıdaki durumlarda kesinleşir:

a) Taraflar davanın Büyük Daire'ye gönderilmesini istemediklerini beyan ederlerse, veya

b) Karardan itibaren üç ay içinde davanın Büyük Daire'ye gönderilmesi istenmezse, veya

c) Büyük Daire bünyesinde oluşturulan kurul 43. madde çerçevesinde sunulan istemi reddederse.

3. Kesin karar yayımlanır.

Madde 45: Kararların gerekçesi

1. Esasa ilişkin kararlar ile başvuruların kabul edilebilirliğine ya da kabul edilemezliğine ilişkin kararlar gerekçelidir.

2. Esasa ilişkin kararın içeriği, tamamen veya kısmen, tüm yargıçların kanaatini oybirliği ile yansıtmadığı takdirde, her yargıç kendi ayırık görüşünü belirtme hakkına sahiptir.

Madde 46: Kararların bağlayıcılığı ve infazı

1. Yüksek Sözleşmeciler Taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkeme'nin verdiği kesinleşmiş kararlara uymayı taahhüt ederler.

2. Mahkeme'nin kesinleşen kararı, infazını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne gönderilir.

3. Bakanlar Komitesi, kesinleşen bir kararın infazının denetlenmesinin, söz konusu kararın yorumundan kaynaklanan bir zorluk nedeniyle engellendiği kanaatinde ise, bu yorum konusunda karar vermesi için Mahkeme'ye başvurabilir. Mahkeme'ye başvurma kararı, Komite toplantılarına katılma hakkına sahip temsilcilerin üçte iki oy çokluğu ile alınır.

4. Bakanlar Komitesi, bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın, taraf olduğu bir davada verilen kesin karara uygun davranmayı reddettiği görüşünde ise, ilgili Taraf'a ihtarda bulunduktan sonra, Komite toplantılarına katılmaya yetkili temsilcilerin üçte iki oy çokluğu ile alınacak bir kararla, ilgili Taraf'ın 1. fıkarda öngörülen yükümlülüğünü yerine getirmediği meselesini Mahkeme'ye intikal ettirebilir.

5. Mahkeme 1. fıkranın ihlal edildiğini tespit ederse, alınacak önlemleri değerlendirmesi için davayı Bakanlar Komitesi'ne gönderir. Mahkeme, eğer 1. fıkranın ihlal edilmediğini saptarsa, davayı, incelemesine son verecek kararı alması için Bakanlar Komitesi'ne iletir.

Madde 47: Danışma görüşleri

1. Mahkeme, Bakanlar Komitesi'nin istemi üzerine, Sözleşme ve protokollerinin yorumlanması ile ilgili hukuki meseleler konusunda danışma görüşleri verebilir.

2. Ancak bu görüşler, ne Sözleşme'nin 1. bölümünde ve protokollerinde belirlenen hak ve özgürlüklerin içeriği veya kapsamı ile ilgili sorunlara, ne de Mahkeme veya Bakanlar Komitesi'nin Sözleşme'de öngörülen bir başvuru sonucunda karara bağlamak durumunda kalabileceği diğer sorunlara ilişkin olabilir.

3. Bakanlar Komitesi'nin Mahkeme'den görüş isteme kararı, Komite'ye katılma hakkına sahip temsilcilerin oy çoğunluğuyla alınır.

Madde 48: Mahkeme'nin danışma görüşü verme yetkisi Mahkeme, Bakanlar Komitesi'nden gelen görüş isteminin 47. maddede tanımlandığı biçimiyle Mahkeme'nin yetki alanına girip girmediğine karar verir.

Madde 49: Danışma görüşlerinin gerekçesi

1. Mahkeme'nin verdiği görüş gerekçelidir.
2. Görüş içeriği, tamamen veya kısmen, yargıçların kanaatlerini oy birliği ile yansıtmadığı takdirde, her yargıç kendi ayrıık görüşünü belirtme hakkına sahiptir.
3. Mahkeme'nin verdiği görüş Bakanlar Komitesi'ne bildirilir.

Madde 50: Mahkeme'nin giderleri Mahkeme'nin işleyiş giderleri, Avrupa Konseyi tarafından karşılanır.

Madde 51: Yargıçların ayrıcalık ve dokunulmazlıkları Yargıçlar görevlerinin ifasında Avrupa Konseyi Statüsü'nn 40. maddesinde ve bu madde uyarınca akdedilen anlaşmalarda öngörülen ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanır.

BÖLÜM III

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER

Madde 52: Genel Sekreter tarafından yapılan incelemeler Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin talebi üzerine, bu Sözleşme'nin tüm hükümlerinin kendi i hukukunda etkili uygulanmasına dair gerekli açıklamaları sunacaktır.

Madde 53: Tanınmış insan haklarının korunması Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın yasalarına ve onun taraf olduğu başka bir Sözleşme uyarınca tanınmış olabilecek insan hakları ve temel özgürlükleri sınırlandıracak veya onları ihlal edecek biçimde yorumlanamaz.

Madde 54: Bakanlar Komitesi'nin yetkileri Bu Sözleşme'nin hiçbir hükmü, Avrupa Konseyi Statüsü'nn

Bakanlar Komitesi'ne tanıdığı yetkileri ihlal etmez.

Madde 55: Diğer zm yollarına başvurmama Yüksek Sözleşmeci Taraflar, zel uzlaşma halleri dışında, bu Sözleşme'nin yorum ya da uygulamasından doğan bir anlaşmazlığı, aralarında geçerli bir anlaşma, sözleşme veya bildirgelere dayanarak,

başvuru yolu ile, işbu Sözleşme’de öngörülenlerin dışında bir yolla çözüme bağlamaktan karşılıklı olarak vaz geçmeyi kabul ederler.

Madde 56: Ülkesel uygulama

1. Her devlet, onaylama sırasında veya daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’ne göndereceği bir bildirimle bu Sözleşme’nin, uluslararası ilişkilerini yürüttüğü bütün ülke topraklarına veya bunlardan herhangi birine, bu maddenin 4. fıkrası saklı kalmak kaydıyla, uygulanacağını beyan edebilir.

2. Sözleşme, bildirimde belirtilen ülke toprak veya topraklarında, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’nin bu bildirim aldığı tarihten itibaren otuz gün sonra uygulamaya konur.

3. Bu Sözleşme’nin hükümleri sözü geçen ülkelerde yerel gereklilikler dikkate alınarak uygulanır.

4. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca bildirimde bulunmuş olan her devlet, her zaman, bildiriminde belirtmiş olduğu ülke toprağı veya ülke toprakları gerçek kişilerin, hükümet dışı kuruluşların veya kişi gruplarının başvuruları konusunda bu Sözleşme’nin 34. maddesinde öngörüldüğü biçimde Mahkeme’nin yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 57: Çekinceler

1. Bu Sözleşme’nin imzası ve onaylama belgesinin sunulması sırasında her devlet, Sözleşme’nin belirli bir hükmü hakkında, ülkesinde yürürlükte olan bir yasanın bu hükümle bağdaşmazlığı konusunda bir çekince koyabilir. Bu madde genel nitelikte çekinceler konmasına izin vermez.

2. Bu madde uyarınca konulacak her çekince, sözü edilen yasayla ilgili kısa bir açıklama içerir.

Madde 58: Feshi ihbar

1. Bir Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Sözleşme’yi ancak Sözleşme’ye taraf olduğu tarihten itibaren beş yıllık bir sürenin geçmesinden sonra ve Avrupa Konseyi Genel

Sekreteri'ne altı ay önceden sunulacak bir ihbarla feshedebilir. Genel Sekreter bunu diğer Yüksek Sözleşmeci Taraflar'a bildirir.

2. Bu fesih işlemi, feshin etki doğurduğu tarihten önce gerçekleşmiş ve yükümlülüklerin ihlali niteliğinde sayılabilecek olan bir olayla ilgili olarak, söz konusu Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden kurtulması sonucunu doğurmaz.

3. Avrupa Konseyi üyeliği sona eren her Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın bu Sözleşme'ye de taraf sıfatı da aynı koşullarla sona erer.

4. Sözleşme, 56. madde gereğince uygulanacağı beyan edilmiş olan ülkelerle ilgili olarak, yukarıdaki fıkraların hükümleri uyarınca feshedilebilir.

Madde 59: İmza ve onay

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyelerinin imzalarına açıktır. Sözleşme onaylanacaktır. Onaylama belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilecektir.

2. Avrupa Birliği bu Sözleşme'ye katılabilir.

3. Bu Sözleşme, on onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir.

4. Sözleşme'yi daha sonra onaylayacak olan imzacılar için Sözleşme, onaylama belgesinin verilmesinden itibaren yürürlüğe girecektir.

5. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Sözleşme'nin yürürlüğe girdiğini, Sözleşme'yi onaylayan Yüksek Sözleşmeci Taraflar'ın adlarını ve daha sonra gelecek olan onaylama belgelerinin verilişini bütün Avrupa Konseyi üyelerine bildirecektir. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 4 Kasım 1950'de Roma'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye Ek Protokol No.1

Paris, 20.III.1952

Bu Protokol'ü imzalayan Avrupa Konseyi üyesi hükümetler,Roma'da 4 Kasım 1950 tarihinde imza edilmiş bulunan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (aşağıda "Sözleşme" diye anılmıştır) birinci bölümünde belirtilenler dışında bazı hak ve özgürlüklerin ortak güvenceye bağlanmasını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almayı kararlaştırarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1: Mülkiyetin korunması Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.

Madde 2: Eğitim hakkı hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.

Madde 3: Serbest seçim hakkı Yüksek Sözleşmeciler Tarafından, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde, makul aralıklarla, gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler.

Madde 4: Ülkesel uygulama

Her Yüksek Sözleşmeciler Tarafından, bu Protokol'ün imzası veya onaylanması sırasında ya da daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu ve sözü geçen bildirimde belirttiği ülkelerde bu Protokol hükümlerinin ne ölçüde uygulanacağını taahhüt ettiğini açıklayabilir.

Yukarıdaki fıkra uyarınca bir bildirimde bulunmuş olan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, zaman zaman yapacağı yeni bildirimlerle daha önceki beyanlarının koşullarını değiştirebilir veya bu Protokol hükümlerinin bu tür herhangi bir ülkede uygulanmasına son verildiğini bildirebilir. Bu madde uyarınca yapılmış olan bir bildirim, Sözleşme'nin 56. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak yapılmış sayılır.

Madde 5: Sözleşme ile bağlantıYüksek Sözleşmeci Taraflar, bu Protokol'ün 1, 2, 3 ve 4. maddelerini Sözleşme'ye ek maddeler olarak kabul ederler ve Sözleşme'nin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 6: İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşme'yi imza eden Avrupa Konseyi Üyeleri'nin imzalarına açıktır. Bu Protokol, Sözleşme ile birlikte veya ondan sonra onaylanacaktır. Protokol on onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir. Daha sonra onaylayan imzacı devletler bakımından Protokol, onaylama belgesinin verildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.Onaylama belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilecek, o da onaylayan devletlerin adlarını bütün üyelerine bildirecektir.Bu Protokol, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 20 Mart 1952'de Paris'te düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme ile bu Sözleşme'ye ek birinci Protokol'de tanınmış bulunan haklardan ve özgürlüklerden başka haklar ve özgürlükler tanıyanProtokol No. 4

Strazburg, 16.IX.1963

Bu Protokol'ü imzalayan Avrupa Konseyi üyesi hükümetler,Roma'da 4 Kasım 1950 tarihinde imza edilmiş bulunan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin (aşağıda "Sözleşme" diye anılmıştır) birinci bölümünde ve 20 Mart 1952 tarihinde Paris'te imzalanmış olan Sözleşme'ye Ek Birinci Protokol'ün 1, 2 ve 3. maddelerinde tanınmış bulunanlardan başka bazı hak ve özgürlüklerin ortak güvenceye bağlanmasını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almayı kararlaştırarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1 :Borçtan dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılma yasağı Hiç kimse, yalnızca akdî ilişkiden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememiş olmasından dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

Madde 2: Serbest dolaşım özgürlüğü

1. Bir devletin ülkesi içinde usulüne uygun olarak bulunan herkes, orada serbestçe dolaşma ve ikametgahını seçebilme hakkına sahiptir.

2. Herkes, kendi ülkesi de dahil, herhangi bir ülkeyi terk etmekte serbesttir.

3. Bu haklar, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlık ve ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler olarak ve yasayla öngörölmüş sınırlamalara tabi tutulabilir.

4. Bu maddenin 1. fıkrasında sayılan haklar, belli yerlerde, yasayla konmuş ve demokratik bir toplumda kamu yararının gerektirdiği sınırlamalara tabi tutulabilir.

Madde 3: Vatandaşların sınır dışı edilmeleri yasağı

1. Hiç kimse, tek başına ya da toplu olarak, uyruğu bulunduğu devletin ülkesinden sınır dışı edilemez.

2. Hiç kimse, uyruğunda bulunduğu devletin ülkesine girme hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 4: Yabancıların topluca sınır dışı edilmeleri yasağı yabancıların toplu olarak sınır dışı edilmesi yasaktır.

Madde 5: Ülkesel uygulama

1. Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Protokol'ün imzalanması veya onaylanması sırasında ya da daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu ve

sözü geçen bildirimde belirttiği ülkelerde bu Protokol hükümlerinin ne ölçüde uygulanacağını taahhüt ettiğini açıklayabilir.

2. Yukarıdaki fıkra uyarınca bir bildirimde bulunmuş olan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, zaman zaman yapacağı yeni bildirimlerle, daha önceki beyanlarının koşullarını değiştirebilir veya bu Protokol hükümlerinin bu tür herhangi bir ülkede uygulanmasına son verildiğini bildirebilir.

3. Bu madde uyarınca yapılmış olan bir bildirim, Sözleşme'nin 56. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak yapılmış sayılır.

4. Onaylama veya kabul sonucunda bu Protokol'ün uygulandığı herhangi bir devletin ülkesi ve bu madde uyarınca sözü geçen devlet tarafından yapılmış bildirimde göre bu Protokol'ün uygulandığı ülkelerin her biri, 2. ve 3. maddelerde sözü edilen devlet ülkesi deyimini bakımından ayrı ayrı ülkeler olarak kabul edilir.

5. Bu maddenin 1. ve 2. fıkraları uyarınca beyanda bulunan her devlet, sonradan her zaman bu beyanın ilgili olduğu ülke veya ülkeler lehine, Mahkeme'nin, işbu Protokol'ün 1, 2, 3 ve 4. maddelerinden herhangi birine ya da hepsine ilişkin olarak her gerçek kişiden, hükümet dışı her kuruluştan veya her kişi grubundan Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca başvuruları alma yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 6: Sözleşme ile bağlantı

Yüksek Sözleşmeci Taraflar, bu Protokol'ün 1'den 5'e kadar olan maddelerini Sözleşme'ye ek maddeler olarak kabul ederler ve Sözleşme'nin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 7: İmza ve onay

1. Bu Protokol, Sözleşme'yi imza eden Avrupa Konseyi üyelerinin imzalarına açıktır. Bu Protokol, Sözleşme ile birlikte veya ondan sonra onaylanacaktır. Protokol beş onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir. Daha sonra

onaylayan imzacı devletler bakımından Protokol, onaylama belgesinin verildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.

2. Onaylama belgeleri, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilecek, o da onaylayan devletlerin adlarını bütün üyelere bildirecektir. Bu Protokol, imza yetkisini haiz kişilerce imzalanmış olup, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 16 Eylül 1963'te Strazburg'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye ek, Ölüm Cezasının Kaldırılmasına Dair Protokol No. 6

Strazburg, 28.IV.1983

Roma'da 6 Kasım 1950'de imzalanan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'yi (aşağıda "Sözleşme" diye anılmıştır) imzalayan Avrupa Konseyi üyesi devletler, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin birçoğunda yer alan gelişmelerin ölüm cezasının kaldırılması yolunda genel bir eğilimi ifade ettiğini göz önünde bulundurarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1: Ölüm cezasının kaldırılması

Ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılamaz ve idam edilemez.

Madde 2: Savaş zamanında ölüm cezası

Bir devlet, yasalarında savaş veya yakın savaş tehlikesi zamanında işlenmiş olan fiiller için ölüm cezasını öngörebilir; bu ceza ancak yasanın belirlediği hallerde ve onun hükümlerine uygun olarak uygulanabilir. İlgili devlet, söz konusu yasanın bu duruma ilişkin hükümlerini Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir.

Madde 3:Askıya alma yasağı

Sözleşme'nin 15. maddesine dayanılarak bu Protokol'ün hükümleri ihlal edilemez.

Madde 4:Çekince koyma yasağı

Sözleşme'nin 57. maddesine dayanılarak bu Protokol'ün hükümleriyle ilgili hiçbir çekince konulamaz.

Madde 5:Ülkesel uygulama

1. Her devlet, imza sırasında veya onaylama, kabul ya da katılma belgesinin verilmesi sırasında, bu Protokol'ün uygulanacağı ülkeyi veya ülkeleri belirleyebilir.

2. Her devlet, daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle belirteceği başka herhangi bir ülkenin bu Protokol'ün uygulanma kapsamına alınmış olduğunu beyan edebilir. Bu ülke bakımından Protokol, bildirim Gen. Sekreter tarafından alınışını izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

3. Yukarıdaki iki fıkra uyarınca yapılan her bildirim, Genel Sekreter'e gönderilecek bir ihbarla, bildirimde belirtilen ülkeyle ilgili olarak geri alınabilir. Geri alma, Genel Sekreter'in ihbarı alışı izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 6:Sözleşme ile bağlantı

Taraf Devletler bu Protokol'ün 1'den 5'e kadar olan maddelerini Sözleşme'ye ek maddeler olarak kabul ederler ve Sözleşme'nin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 7:İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşme'yi imzalamış olan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin imzalarına açıktır. Protokol, onaylama, kabul veya uygun bulmaya sunulacaktır. Avrupa Konseyi üyesi bir devlet, aynı zamanda veya daha önceden Sözleşme'yi onaylamadıkça, bu Protokol'ü onaylayamaz, kabul edemez veya uygun bulamaz.

Onaylama, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilir.

Madde 8:Yürürlüğe giriş

1. Bu Protokol, beş Avrupa Konseyi üyesi devletin 7. madde hükümleri uyarınca Protokol'le bağlanma hususundaki rızalarını bildirdikleri tarihi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.
2. Protokol'le bağlanma hususundaki rızalarını daha sonra bildiren Sözleşmeci Devletler açısından, bu Protokol onaylama belgesinin verilmesi, kabul edilmesi ya da onaylanması tarihini izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 9:Saklama işlevleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri,

- a) her imzalamayı,
- b) her onaylama, kabul veya uygun bulma belgesinin verilişini,
- c) 5 ve 8. maddeler uyarınca bu Protokol'ün her yürürlüğe giriş tarihini,
- d) bu Protokol'e ilişkin başka her türlü işlem, ihbar veya bildirim

Konsey üyesi devletlere bildirir. Bu Protokol, İmza yetkisini haiz kişilerce imzalanmış olup, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 28 Nisan 1983'te Strazburg'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

İnsan Hakları Ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye ek 7 Numaralı Protokol

Strazburg, 22.XI.1984

4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması'na İlişkin Sözleşme (bundan böyle "Sözleşme" diye anılmıştır) yoluyla

belirli hak ve özgürlüklerin ortak güvenceye bağlanmasını sağlamak için daha ileri adımlar atmayı kararlaştıran ve burada imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi ülkeler,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1:Yabancıların sınır dışı edilmelerine ilişkin usuli güvenceler

1. Bir devletin ülkesinde kurallara uygun olarak ikamet eden bir yabancı, yasaya uygun şekilde verilmiş bir kararın uygulanması dışında sınır dışı edilemez ve bu durumda bir kimse,

a) sınır dışı edilmesine karşı gerekçeler öne sürebilme,

b) durumunu yeniden inceletme,

c) yukarıdaki amaçlarla, yetkili bir merci önünde veya bu merci tarafından tayin edilecek biri ya da birileri önünde kendini temsil ettirmehakkını haiz olacaktır.

2. Sınır dışı edilmenin kamu düzeni yararı ya da ulusal güvenlik nedenleri açısından gerektiği hallerde, bir yabancı yukarıdaki 1. maddenin a, b ve c bentlerinde öngörülen haklarını kullanmadan sınır dışı edilebilir.

Madde 2

Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı

1. Bir mahkeme tarafından cezai bir suçtan mahkum edilen her kişi, mahkumiyet ya da ceza hükmünü daha yüksek bir mahkemeye yeniden inceletme hakkını haiz olacaktır. Bu hakkın kullanılması, kullanılabilme gerekçeleri de dahil olmak üzere, yasayla düzenlenir.

2. Bu hakkın kullanılması, yasada düzenlenmiş haliyle önem derecesi düşük suçlar bakımından ya da ilgilinin birinci derece mahkemesi olarak en yüksek mahkemede yargılandığı veya beraatini müteakip bunun temyiz edilmesi üzerine verilen mahkumiyet hallerinde istisnaya tabi tutulabilir.

Madde 3

Adli hata halinde tazminat hakkı Bir kişinin, kesin bir kararla cezai bir suçtan mahkum edilmesi ve sonradan yeni veya yakın zamanda keşfedilmiş bir delilin kesinlikle yanlış bir adalet uygulaması olduğunu göstermesi veya kişinin affedilmesi nedeniyle cezai kararın iptal edilmesi halinde, bilinmeyen delilin açıklanmamış olmasının tamamen veya kısmen o kişiye atfedildiğinin ispatlandığı haller dışında, böyle bir mahkumiyet sonucunda cezaya maruz kalan kişi, ilgili devletin yasası ve uygulamasına göre tazmin edilecektir.

Madde 4:Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı

1. Hiç kimse bir devletin ceza yargılaması usulüne ve yasaya uygun olarak kesin bir hükümle mahkum edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı aynı devletin yargısal yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılanamaz veya mahkum edilemez.

2. Yukarıdaki fıkra hükümleri, yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılan delillerin veya önceki muamelelerde davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı durumunda, ilgili devletin ceza yargılaması usulü ve yasasına uygun olarak davanın yeniden açılmasını engellemez.

3. Sözleşme'nin 15. maddesi çerçevesinde bu madde ile derpiş olunan yükümlülöklere aykırı hiçbir tedbir alınamaz.

Madde 5:Eşler arasında eşitlik

Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğın sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar.

Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarını engellemez.

Madde 6:Ülkesel uygulama

1. Her devlet imzalama veya onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin verilmesi sırasında bu Protokol'ün uygulanacağı toprak ya da toprakları belirtir ve bu toprak

veya topraklara uygulayacağı işbu Protokol hükümlerini ne ölçüde yükümlendiğini ifade eder.

2. Her devlet daha sonraki herhangi bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben yapacağı bir beyanla, bu Protokol'ün uygulanmasını, beyanda belirtilen herhangi diğer bir toprağa da genişletebilir. Bu durumdaki bir toprak bakımından, Protokol, Genel Sekreter'in böyle bir beyanı teslim aldığı tarihten itibaren iki aylık bir sürenin bitişini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

3. Yukarıdaki iki fıkra uyarınca yapılan herhangi bir beyan, böyle bir beyanda belirtilen toprak açısından, Genel Sekreter'e hitaben yapılan bir bildirim ile geri alınabilir veya değiştirilebilir. Geri alma veya değiştirme, bildirim Genel Sekreter'e tesliminden sonraki iki aylık sürenin bitimini izleyen ay başında yürürlüğe girer.

4. Bu madde uyarınca yapılan beyan, Sözleşme'nin 56. maddesinin 1. fıkrası uygun olarak yapılmış sayılır.

5. Onaylama, kabul ya da uygun bulma işlemi sonucu bu Protokol'ün uygulanacağı herhangi bir devlet toprağı ve bu madde uyarınca o devlet tarafından yapılan beyana binaen bu Protokol'ün uygulanacağı topraklardan her biri, 1. maddede atıfta bulunulan anlamıyla bir devletin ülkesinden ayrı topraklar olarak mütalaa edilebilir.

6. Bu maddenin 1. ve 2. fıkraları uyarınca beyanda bulunan her devlet, sonradan her zaman bu beyanın ilgili olduğu ülke veya ülkeler lehine, Mahkeme'nin, işbu Protokol'ün 1'den 5'e kadar olan maddelerinden herhangi birine ya da hepsine ilişkin olarak her gerçek kişiden, hükümet dışı her kuruluştan veya her kişi grubundan Sözleşme'nin 34. maddesi uyarınca başvuruları alma yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 7:Sözleşme ile bağlantı

Taraf devletler, bu Protokol'ün 1'den 6'ya kadar olan maddelerini Sözleşme'nin ek maddeleri olarak değerlendireceklerdir ve Sözleşme'nin tüm hükümleri buna göre uygulanacaktır.

Madde 8:İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşme'yi imza eden Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin imzasına açıktır. Bu Protokol onaylama, kabul ya da uygun bulma ile yürürlüğe girecektir. Avrupa Konseyi üyesi bir devlet aynı anda ya da daha önceden Sözleşme'yi onaylamadan bu Protokol'ü onaylayamaz, kabul edemez ya da uygun bulamaz. Onay, kabul ya da uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

Madde 9:Yürürlüğe giriş

1. Bu Protokol, Avrupa Konseyi üyesi yedi devletin 8. madde hükümlerine uygun bir şekilde bu Protokol'e bağlı kalacaklarını ifade ettikleri tarihten itibaren iki aylık bir sürenin bitişini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.
2. Herhangi bir üye devletin sonradan bu Protokol'e katılması durumunda, Protokol, o devlet açısından onaylama, kabul ya da uygun bulma belgesinin tevdi edildiği tarihten itibaren iki aylık bir sürenin bitişini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 10:Saklama işlevleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri,

- a) her imzalamayı,
- b) onay, kabul veya uygun bir şekilde bu Protokol'ün yürürlük kazanacağı her tarihi,
- c) 6. ve 9. maddelere uygun bir şekilde bu Protokol'ün yürürlüğe gireceği her tarihi,
- d) bu Protokol ile ilgili her türlü başka işlemi, bildirimini ya da beyanı, Konsey üyesi devletlere bildirir.

Bu Protokol, İmza yetkisini haiz kişilerce imzalanmış olup,Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 22 Kasım 1984'te Strazburg'da

düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

İnsan Hakları Ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye ek
12 Numaralı Protokol

Roma, 4.XI.2000

Aşağıda imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi Devletler, Tüm insanların hukuk önünde eşit oldukları ve hukuk tarafından eşit derecede korunma hakkına sahip oldukları temel ilkesinden hareketle; Roma'da 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanmış olan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (aşağıda "Sözleşme" olarak anılacaktır.) çerçevesinde, ayrımcılığın genel olarak yasaklanmasının topluca uygulanması yoluyla herkesin eşit olduğunun vurgulanması için gerekli tedbirleri almayı kararlaştırarak;

Ayrımcılık yapılmaması ilkesinin, Taraf Devletleri, tam ve etkin bir eşitlik sağlamak amacıyla objektif ve makul gerekçelere dayanan tedbirler almaktan alıkoymadığını vurgulayarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1:Ayrımcılığın genel olarak yasaklanması

1. Hukuken temin edilmiş olan tüm haklardan yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal ve sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya herhangi bir diğer statü bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.

2. Hiç kimse, 1. paragrafta belirtildiği şekilde hiçbir gerekçeyle, hiçbir kamu makamı tarafından ayrımcılığa maruz bırakılamaz.

Madde 2:Ülkesel uygulama

1. Her Devlet imzalama veya onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin verilmesi sırasında bu Protokol'ün uygulanacağı toprak ya da toprakları belirtir.

2. Her Devlet daha sonraki herhangi bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben bulunacağı bir beyanla, bu Protokol'ün uygulanmasını, işbu beyanda belirtilen diğer bir toprağa genişletebilir. Bu durumda, Protokol, Genel Sekreter'in böyle bir beyanı teslim aldığı tarihten sonraki üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın ilk günü belirtilen toprak bakımından yürürlüğe girer.

3. Yukarıdaki iki fıkra uyarınca bulunulan herhangi bir beyan, böyle bir beyanda belirtilen toprak açısından, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben yapılan bir bildirim ile geri alınabilir veya değiştirilebilir. Geri alma ve değiştirme, Genel Sekreter'in bu bildirimini teslim aldığı tarihten sonraki üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

4. Bu madde uyarınca bulunulan bir beyan, Sözleşme'nin 56. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak gerçekleştirilmiş sayılır.

5. Bu Madde'nin 1. veya 2. fıkraları uyarınca beyanda bulunan her Devlet, daha sonraki herhangi bir tarihte, bu beyanda belirtilen ülke veya ülkelerle ilgili olarak, Mahkeme'nin, 51 her gerçek kişiden, sivil toplum kuruluşundan veya her kişi grubundan Sözleşme'nin 34. maddesine göre ve işbu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca başvuruları alma yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 3:Sözleşme ile bağlantı

Taraf Devletler bu Protokol'ün 1'den 2'ye kadar olan maddelerini Sözleşme'ye ek maddeler olarak kabul ederler ve Sözleşme'nin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 4:İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşme'yi imzalamış olan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin imzalarına açıktır. Protokol, onaylama, kabul veya uygun bulmaya sunulacaktır. Avrupa Konseyi üyesi bir devlet, aynı zamanda veya daha önceden Sözleşme'yi onaylamadıkça, bu Protokol'ü onaylayamaz, kabul edemez veya uygun bulamaz. Onaylama, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilir.

Madde 5:Yürürlüğe giriş

1. Bu Protokol, on Avrupa Konseyi üyesi devletin 4. madde hükümleri uyarınca Protokol'ün bağlayıcı olması hususundaki rızalarını bildirdikleri tarihten itibaren üç aylık bir süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

2. Bu Protokol'le bağlanma hususundaki rızalarını daha sonra bildiren üye Devletler için Protokol, onay, kabul ya da uygun bulma belgesini teslim ettikleri tarihten itibaren üç aylık bir süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 6:Saklama işlevleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri,

- a) her imzalamayı,
- b) her onaylama, kabul veya uygun bulma belgesinin verilişini,
- c) bu Protokol'ün 2. ve 5. maddeler uyarınca her yürürlüğe giriş tarihini,
- d) bu Protokol'e ilişkin başka her türlü işlem, ihbar veya bildirimini Konsey üyesi devletlere bildirir.

Bu Protokol, İmza yetkisini haiz kişilerce imzalanmış olup, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 4 Kasım 2000 tarihinde Roma'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bu Protokol'ün tasdikli örneklerini imza eden bütün Avrupa Konseyi üyesi Devletlere gönderecektir.

İnsan Hakları Ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'ye ek, ölüm cezasının her durumda kaldırılmasına dair 13 Numaralı Protokol

vilnius, 3.v.2002

Aşağıda imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi Devletler, Demokratik bir toplumda herkesin yaşama hakkının temel bir değer olduğu ve ölüm cezasının kaldırılmasının bu hakkın korunmasında ve tüm insanların sahip olduğu onurun tanınmasında büyük önem taşıdığı inancıyla;

Roma'da 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin (aşağıda "Sözleşme" olarak anılacaktır.) teminat altına aldığı yaşama hakkının korunmasını pekiştirmek dileğiyle; Strazburg'da 28 Nisan 1983 tarihinde imzalanan Sözleşme'ye Ek, Ölüm Cezasının Kaldırılmasına Dair 6 Numaralı Protokol'ün savaş ya da yakın savaş tehlikesi zamanında işlenmiş olan fiiller için verilen ölüm cezalarını Sözleşme dışı tuttuğunu göz önünde bulundurarak;

Ölüm cezasını her tür durumda kaldırmak için son adımı atmaya karar vererek,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır.

Madde 1:Ölüm cezasının kaldırılması

Ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılamaz ve idam edilemez.

Madde 2:Askıya alma yasağı

Sözleşme'nin 15. maddesine dayanılarak bu Protokol'ün hükümleri askıya alınamaz.

Madde 3:Çekince koyma yasağı

Sözleşme'nin 57. maddesine dayanılarak bu Protokol'ün hükümleriyle ilgili hiçbir çekince konulamaz.

Madde 4:Ülkesel uygulama

1. Her devlet, imza sırasında veya onaylama, kabul ya da uygun bulma belgesinin verilmesi sırasında, bu Protokol'ün uygulanacağı ülkeyi veya ülkeleri belirleyebilir.

2. Her devlet, daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle belirteceği başka herhangi bir ülkenin bu Protokol'ün uygulanma kapsamına alınmış olduğunu beyan edebilir. Bu ülke bakımından Protokol, bildirim Genel Sekreter tarafından teslim alınışından sonra üç aylık bir süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

3. Yukarıdaki iki fıkra uyarınca yapılan her bildirim, Genel Sekreter'e gönderilecek bir ihbarla, bildirimde belirtilen ülkeyle ilgili olarak geri çekilebilir ya da değiştirilebilir. Geri çekme ya da değiştirme, ihbarın Genel Sekreter tarafından teslim alınışından sonra üç aylık bir süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 5:Sözleşme ile bağlantı

Taraf Devletler bu Protokol'ün 1'den 4'e kadar olan maddelerini Sözleşme'ye ek maddeler olarak kabul ederler ve Sözleşme'nin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 6:İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşme'yi imzalamış olan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin imzalarına açıktır. Protokol, onaylama, kabul veya uygun bulmaya sunulacaktır. Avrupa Konseyi üyesi bir devlet, aynı zamanda veya daha önceden Sözleşme'yi onaylamadıkça, bu Protokol'ü onaylayamaz, kabul edemez veya uygun bulamaz. Onaylama, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilir.

Madde 7:Yürürlüğe giriş

1. Bu Protokol, on Avrupa Konseyi üyesi devletin 6. madde hükümleri uyarınca Protokol'ün bağlayıcı olması hususundaki rızalarını bildirdikleri tarihten itibaren üç aylık bir süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

2. Bu Protokol'le bağlanma hususundaki rızalarını daha sonra bildiren üye Devletler için Protokol, onay, kabul ya da uygun bulma belgesini teslim ettikleri tarihten itibaren üç aylık bir süreyi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 8: Saklama işlevleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri,

a) her imzalamayı,

b) her onaylama, kabul veya uygun bulma belgesinin verilişini,

c) bu Protokol'ün 4. ve 7. maddeler uyarınca her yürürlüğe giriş tarihini,

d) bu Protokol'e ilişkin başka her türlü işlem, ihbar veya bildirimini Konsey üyesi devletlere bildirir.

Bu Protokol, İmza yetkisini haiz kişilerce imzalanmış olup, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 3 Mayıs 2002 tarihinde Vilnius'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bu Protokol'ün tasdikli örneklerini imza eden bütün Avrupa Konseyi üyesi Devletlere gönderecektir.

Ek-7 : AVRUPA SOSYAL ŞARTI

(AVRUPA SOSYAL HAKLAR SÖZLEŞMESİ)

Sözleşme 18 Ekim 1961'de Torino'da imzalanmış ve 26 Şubat 1965 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 18 Ekim 1961 tarihinde imzalamış ve 16 Haziran 1989 tarihinde onaylamıştır. 3581 sayılı Onay Kanunu 4 Temmuz 1989 gün ve 20215 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Onay kanununun 1. ve maddesi şöyledir.

Madde 1: Avrupa Konseyi çerçevesinde hazırlanan ve 18.10.1961 tarihinde Torino'da imzalanan "Avrupa Sosyal Şartı'nın Dibace, Bölüm I, III, IV, V ve ekinin tümü ile, II. bölümünün aşağıdaki "beyan" metni çerçevesinde onaylanması uygun bulunmuştur:

"a) 20 . maddesinin 1 numaralı fıkrasının b) bendine göre; 1, 12, 13, 16 ve 19. maddelerinin tüm fıkralarıyla aynen,

b) 20. maddesinin 1 numaralı fıkrasının c) bendine göre, 9, 10, 11, 14, 17 ve 18. maddelerinin tüm fıkralarıyla aynen,

c) 4. maddesinin 3. ve 5. fıkraları,

d) 7. maddesinin, 3, 4, 5, 6, 8 ve 9. fıkraları" kabul edilerek.

Önsöz

Bu Şartı imzalayan Avrupa Konseyi üyesi Hükümetler; Avrupa Konseyinin hedefinin kendilerinin ortak mirası olan ideal ve prensiplerin gerçekleştirilmesi ve korunması gayesiyle üyeleri arasında daha güçlü bir birliğin sağlanması ve özellikle insan hakları ve temel özgürlüklerin gerçekleştirilmesi ve idame ettirilmesi suretiyle sosyal ve ekonomik gelişmenin sağlanması olduğunu göz önüne alarak; Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin, 4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanmış olan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Avrupa Sözleşmesiyle 20 Mart 1952 tarihinde Paris'te imzalanan ek 391 Avrupa Sosyal Şartı protokolde halklarına bu belgelerde belirtilen kişisel ve siyasal hak ve özgürlükleri sağlamayı kabul ettiklerini

göz önünde bulundurarak; Hiçbir ırk, renk, cinsiyet, din, siyasal görüş, ulusal soy veya sosyal köken ayırımı gözetmeksizin sosyal haklardan yararlanma hakkının sağlanması gerektiğini göz önüne alarak;

Uygun kuruluş ve faaliyetlerle kent ve kırsal nüfusun yaşam düzeyini geliştirmek ve sosyal refahını yükseltmek için her türlü ortak çabada bulunmaya kararlı olarak;

Aşağıdaki hükümlerde mutabık kalmışlardır:

Bölüm I - Akit Taraflar, ulusal ve uluslararası tüm uygun yolları izleyerek aşağıdaki hak ve ilkelerin etkin biçimde gerçekleştirilebileceği koşullara ulaşmayı politikalarının amacı sayar:

1. Herkesin, özgürce edinebildiği bir işle yaşamını sağlama fırsatı olacaktır.
2. Tüm çalışanların adil çalışma koşullarına sahip olma hakkı vardır.
3. Tüm çalışanların güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına sahip olma hakkı vardır.
4. Tüm çalışanların, kendileri ve ailelerine yeterli bir yaşam düzeyi sağlamak için adil bir ücret alma hakkı vardır.
5. Tüm çalışanlar ve çalıştıranlar ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak amacıyla ulusal ve uluslararası kuruluşlar düzeyinde örgütlenme özgürlüğüne sahiptir.
6. Tüm çalışanlar ve çalıştıranlar, toplu pazarlık hakkına sahiptir.
7. Çocuklar ve gençler uğrayacakları bedensel ve manevi tehlikelere karşı özel korunma hakkına sahiptir.
8. Çalışan kadınlar analık durumunda ve öteki çalışan kadınlar gerektiğinde, çalışırken özel korunma hakkına sahiptir.
9. Herkes kişisel ilgi ve yetenekleri uyarınca bir mesleği seçmesine yardımcı olacak uygun meslekî yönlendirme imkânları hakkına sahiptir.
10. Herkes mesleki eğitim için uygun imkânlar hakkına sahiptir.

11. Herkes ulaşılabilecek en yüksek sağlık düzeyinden yararlanmasını mümkün kılan her türlü önlemlerden faydalanma hakkına sahiptir.

12. Tüm alışanlar ve geçimini temin ettikleri kişiler sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 39213. Yeterli kaynaklardan yoksun herkes, sosyal ve sağlık yardımını hakkına sahiptir.

14. Herkes sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkına sahiptir.

15. zrl kimseler, zrllerinin nedeni ve niteliği ne olursa olsun, mesleki eğitim, rehabilitasyon ve topluma yeniden intibak hakkına sahiptir.

16. Toplumun temel birimi olarak aile, tam gelişmesini sağlamaya yönelik uygun sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkına sahiptir.

17. Medeni hallerine ve aile ilişkilerine bakılmaksızın, analar ve çocuklar uygun sosyal ve ekonomik korunma hakkına sahiptir.

18. Herhangi bir Akit Tarafın vatandaşları, inandırıcı, ekonomik veya sosyal nedenlere dayalı kısıtlamalar saklı kalmak kaydıyla, diğer bir Akit Taraf ülkesinde, o ülke vatandaşları ile eşit koşullar altında kazanç getirici herhangi bir merkezi işte çalışma hakkına sahiptir.

19. Bir Akit Taraf göçmen işçiler ve aileleri herhangi bir başka Akit Tarafın ülkesinde korunma ve yardım hakkına sahiptir.

Bölüm 2- Akit Taraflar III. Bölümde belirtildiği gibi, müteakip madde ve fıkralarda konmuş olan yükümlülüklerle bağlı kalmayı taahhüt ederler.

Madde 1 - alışma hakkı

Akit Taraflar alışma hakkının etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere:

1. Tam istihdamı gerçekleştirmek üzere olabildiğince yüksek ve istikrarlı bir istihdam düzeyine ulaşmayı ve bu düzeyi korumayı başta gelen amaç ve sorumluluklardan biri saymayı;

2. Çalışanların özgürce edindikleri bir işle yaşamlarını sağlama haklarını etkin biçimde korumayı;
3. Tüm çalışanlar için ücretsiz iş bulma hizmetlerini sağlamayı veya korumayı;
4. Uygun mesleğe yöneltme, eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerini sağlamayı veya geliştirmeyi taahhüt ederler.

Madde 2 - Adil çalışma koşulları hakkı

Akit Taraflar adil çalışma koşulları hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere;

393 Avrupa Sosyal Şartı1. Verimlilik artışı ve ilgili diğer etkenler izin verdiği ölçüde haftalık çalışma süresinin tedricen azaltılmasını öngören makul günlük ve haftalık çalışma saatlerini sağlamayı;

2. Ücretli resmî tatil imkânı sağlamayı;
3. En az iki haftalık ücretli yıllık izin sağlamayı;
4. Belirlenen tehlikeli ve sağlığa zararlı işlerde çalışanlara ücretli ek izin verilmesini veya bunların çalışma saatlerinin azaltılmasını sağlamayı;
5. Elden geldiğince ilgili ülke veya yörenin geleneklerine göre dinlenme günü olarak kabul edilen günle bağdaşmak üzere haftalık bir dinlenme süresi sağlamayı, taahhüt ederler.

Madde 3 - Güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkı

Akit Taraflar, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere:

1. Güvenlik ve sağlık alanında yasal düzenlemeler yapmayı;
2. Gözetim önlemleriyle bu düzenlemelerin uygulanmasını sağlamayı;

3. Gerektiğinde iş güvenliği ve sağlığını geliştirmeyi amaçlayan önlemler konusunda çalıştırılanların ve çalışanların örgütlerine danışmayı taahhüt ederler.

Madde 4 - Adil bir ücret hakkı

Akit Taraflar, âdil bir ücret hakkına etkin bir geçerlilik kazandırmak üzere:

1. Çalışanların kendilerine ve ailelerine saygın bir yaşam düzeyi sağlayacak ücret hakkına sahip olduklarını tanımayı;
2. Özel durumlardaki istisnalar haricinde, çalışanların fazla çalışma karşılığında hak sahibi olduklarını tanımayı;
3. Çalışan erkeklerle kadınlara eşit ücret hakkını tanımayı;
4. Tüm çalışanların işlerine son verilmeden önce uygun bir bildirim süresi hakkını kabul etmeyi;
5. Ücretlerden ancak, ulusal yasalar veya düzenlemelerle belirlenmiş veya toplu sözleşmeler veya hakem kararıyla saptanmış koşullar ve ölçüler içinde kesinti yapılmasına izin vermeyi taahhüt ederler .

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 394Bu hakların kullanılması, özgürce yapılmış toplu sözleşmeler, yasal ücret saptama usulleri ve a ulusal koşullara uygun başka yollarla sağlanır.

Madde 5 - Örgütlenme hakkı

Akit Taraflar, çalışanların ve çalıştırılanların ekonomik ve sosyal çıkarlarını korumak, için yerel, ulusal ve uluslararası örgütler kurma ve bu örgütlere üye olma özgürlüğünü sağlamak veya geliştirmek amacıyla ulusal mevzuatın bu özgürlüğü zedelemesini veya zedeleyici biçimde uygulanmasını önlemeyi taahhüt ederler. Bu maddede öngörülen güvencelerin, güvenlik güçleri için hangi ölçüde uygulanacağı ulusal yasalarla veya düzenlemelerle belirtilir Bu güvencelerin silahlı kuvvetler mensuplarına uygulanmasına ilişkin ilke ile bu kesime hangi düzeyde uygulanacağı, yine ulusal yasalar veya düzenlemelerle saptanır.

Madde 6 - Toplu pazarlık hakkı

Akit Taraflar, toplu pazarlık hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere,

1. Çalışanlar ve çalıştıranlar arasında ortak görüşmeleri geliştirmeyi;
2. Gerekli ve uygun olduğu durumlarda; toplu sözleşme yoluyla iş koşullarının düzenlenmesi amacıyla çalıştıranların veya çalıştıran örgütlerinin çalıştıran örgütleriyle özgürce görüşmeleri yöntemini geliştirmeyi;
3. İş uyuşmazlıklarının çözümü için uygun uzlaştırma ve isteğe bağlı hakem sisteminin kurulmasını ve işletilmesini geliştirmeyi taahhüt ederler ve,
4. Menfaat uyuşmazlığı durumunda çalışanların ve çalıştıranların bir önceki toplu sözleşmelerden doğabilecek yükümlülükler saklı kalmak üzere grev hakkı dahil ortak hareket hakkını tanır.

Madde 7 - Çocukların ve gençlerin korunma hakkı

Akit Taraflar, çocukların ve gençlerin korunma hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere;

1. Çocukların sağlık, ahlâk ve eğitimleri için zararlı olmayacağı belirlenen hafif işlerde çalıştırılmaları durumu, haricinde asgâri çalışma yaşının en az 15 olmasını sağlamayı;
2. Tehlikeli ve sağlığa aykırı sayılan belirlenmiş işlerde asgâri çalışma yaşını daha da yükseltmeyi;
3. 95 Avrupa Sosyal Şartı³. Henüz zorunlu öğrenim çağında olanların, eğitimlerinden yararlanmalarını engelleyecek işlerde çalışmamalarını sağlamayı;
4. 16 yaşından küçüklerin çalışma sürelerinin, gelişmeleri ve öncelikle de meslekî eğitim gereksinimleri uyarınca sınırlandırılmasını sağlamayı;

5. Genç çalışanların ve çırakların âdil bir ücret ve diğer uygun ödeneklerden yararlanma hâkkını tanımayı;
6. Gençlerin,çalıştıranların izniyle normal çalışma saatlerinde meslekî eğitimde geçirdikleri sürenin, günlük çalışma süresinden sayılmasını sağlamayı;
7. 18 yaşın altındaki çalışan kişilere yılda en az üç haftalık izin hakkını tanımayı;
8. 18 yaşın altındaki kişilerin, ulusal yasalar veya düzenlemelerle belirlenen işler dışında gece işinde çalıştırılmamasını sağlamayı;
9. Ulusal yasalar veya düzenlemelerle belirlenen işlerde çalışan 18 yaşının altındaki kişilere düzenli sağlık kontrolünü sağlamayı;
10. Çocukların ve gençlerin özellikle doğrudan veya dolaylı olarak işlerinden doğan tehlikeler başta gelmek üzere, uğradıkları bedensel ve manevi tehlikelere karşı özel olarak korunmalarını sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 8 - Çalışan kadınların korunma hakkı

Akit Taraflar, çalışan kadınların korunma hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere:

1. Kadınlara doğumdan önce ve sonra, ücretli izin veya yeterli sosyal güvenlik yardımı veya kamu kaynaklarından yararlandırma yoluyla toplam en az 12 haftalık izin sağlamayı;
2. Çalıştıranın, bir kadına doğum izni sırasında işten çıkarma bildiriminde bulunmasını veya doğum nedeniyle izinli olduğu sırada süresi sona derece bir bildirimde bulunmasını yasa dışı saymayı;
3. Emzirme döneminde analara, bu amaçla yeterli bir süre işe ara verme hakkı sağlamayı;
4. a) Endüstride çalışan kadınların gece işlerinde çalışmalarını düzenlemeyi ve

b) Çalışan kadınların yeraltı madenlerinde ve gerektiğinde tehlikeli, sağlığa aykırı ve ağır niteliği nedeniyle uygun düşmeyen tüm öteki işlerde çalışmalarını yasaklamayı; taahhüt ederler.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

Madde 9 - Mesleğe yöneltme hakkı

Akit Taraflar mesleğe yöneltme hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere, gerektiğinde özurlüler dahil herkese niteliklerine ve bu niteliklerin olanaklarıyla ilişkisine göre işini seçme ve mesleğini geliştirmesine ilişkin sorunlarını çözmek üzere yardımcı olacak bir hizmet vermeyi ve geliştirmeyi ve bu yardımın okul çocukları dahil gençler ve yetişkinler için ücretsiz yapılmasını sağlamayı; taahhüt ederler.

Madde 10 - Mesleki eğitim hakkı

Akit Taraflar, mesleki eğitim hakkının etkin kullanımını sağlamak üzere aşağıdaki hususları taahhüt ederler:

1. Gerektiğinde, engelliler de dahil olmak üzere herkese, işveren ve çalışanların örgütlerine danışarak teknik ve mesleki eğitim olanağı sağlamayı veya bunu desteklemeyi ve salt kişisel yeteneğe dayalı olmak üzere yüksek teknik eğitim ve üniversite öğrenimi görme kolaylıkları sağlamayı;

2. Kız ve erkek tüm gençlerin çeşitli işlerde çalışırken eğitilmeleri için bir çıraklık sistemi ya da diğer sistemli düzenlemeleri sağlamayı veya desteklemeyi;

3. Gerektiğinde;

a) Çalışan yetişkinler için yeterli ve kolayca ulaşılabilir eğitim olanakları ile;

b) Teknolojik gelişmelerin veya yeni çalıştırma eğilimlerinin sonucu olarak çalışan yetişkinlerin duyduğu yeniden eğitim gereksinmelerini karşılamak için özel kolaylıklar sağlamayı veya bunları desteklemeyi;

4. a) Tüm ücretlerin ve masrafların azaltılması veya kaldırılması,

- b) Uygun durumlarda mali yardım yapılması,
- c) İşçinin, işi sırasında işverenin talebi üzerine gördüğü ek eğitimde harcanan zamanın normal çalışma süresinden sayılması,
- d) Yeterli denetim yoluyla, işçi ve işveren kuruluşlarına danışarak, çıraklık ve gençlerin eğitimi ile yapılan diğer düzenlemelerin etkinliğini ve genel olarak genç işçilerin yeterli bir şekilde korunmalarının sağlanması gibi uygun önlemlerle sağlanan imkânların tam kullanılmasını teşvik etmeyi.

Avrupa Sosyal Şartı

Madde 11 - Sağlığın korunması hakkı

Akit Taraflar sağlığın korunması hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere ya doğrudan veya kamusal veya özel örgütlerle işbirliği içinde, diğer önlemlerin yanı sıra,

1. Sağlığın bozulmasına yol açan nedenleri olabildiğince ortadan kaldırmak;
2. Sağlığı geliştirmek ve sağlık konularında kişisel sorumluluğu artırmak üzere eğitim ve danışma kolaylıkları sağlamak;
3. Salgın hastalıklarla yerleşik mevzii ve başka hastalıklar olabildiğince önlemek;üzere tasarlanmış uygun önlemler almayı taahhüt ederler.

Madde 12 - Sosyal güvenlik hakkı

Akit Taraflar, sosyal güvenlik hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere:

1. Bir sosyal güvenlik sistemi kurmayı ya da korumayı;
2. Sosyal güvenlik sistemini “En az Sosyal Güvenlik Standartlarına İlişkin Uluslararası Çalışma Sözleşmesinin” (No. 102) onaylanması için gereken düzeyden daha düşük olmamak üzere yeterli bir düzeyde tutmayı;
3. Sosyal güvenlik sistemini giderek daha yüksek bir düzeye çıkarmaya çalışmayı;

4. Uygun ikili veya çok taraflı sözleşmeler yaparak ya da başka yollarla bu sözleşmelerde yer alan koşullara bağlı olarak;

a) Korunan kişilerin Akit Ülkeler arasında ne suretle olursa olsun yer değiştirmeleri sırasında, diğer Akit Taraf vatandaşları ile sosyal güvenlik mevzuatından doğan yardımların muhafazası dahil olmak üzere sosyal güvenlik hakları itibari ile kendi vatandaşları ile kendi vatandaşlarının eşit muamele görmelerini;

b) Akit Taraflardan her birinin mevzuatına göre tamamlanan sigorta ve çalışma sürelerinin birleştirilmesi yoluyla sosyal güvenlik haklarının verilmesi, sürdürülmesi ve yeniden başlatılmasını sağlamak için girişimlerde bulunmayı taahhüt ederler.

Madde 13 – Sağlık ve sosyal yardım hakkı

Akit Taraflar sağlık ve sosyal yardım hakkının etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamak için:

1. Yeterli olanağı bulunmayan ve kendi çabasıyla veya başka TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 398kaynaklardan, özellikle bir sosyal güvenlik sisteminden yararlanarak

böyle bir olanak sağlayamayan herkese yeterli yardımı sağlamayı ve hastalık halinde bunun gerektirdiği bakımı sunmayı;

2. Böyle bir yardım görenlerin, bu nedenle siyasal ve sosyal haklarının kısıtlanmasını önlemeyi;

3. Herkesin, kişisel veya ailevi mahrumiyet halini önlemek, gidermek ya da hafifletmek için gerekebilecek öneri ve kişisel yardımları uygun kamusal ya da özel hizmetler eliyle alabilmesini sağlamayı;

4. Bu maddenin 1. 2. ve 3. fıkralarında değinilen hükümleri, ülkelerinde yasal olarak bulunan başka Akit Tarafların vatandaşları ile kendi vatandaşlarını eşit tutarak, 11 Aralık 1953'te Paris'te imzalanmış olan Avrupa Sosyal ve Tıbbi Yardım Sözleşmesi ile üstlendiği yükümlülükler uyarınca uygulamayı taahhüt ederler.

Madde 14 - Sosyal refah hizmetlerinden yararlanma hakkı

Akit Taraflar Sosyal Refah Hizmetlerinden Yararlanma Hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere:

1. Sosyal hizmet yöntemlerinden yararlanarak, toplumda bireylerin ve grupların refah ve gelişmelerine ve sosyal çevreye uyum sağlamalarına katkıda bulunacak hizmetleri desteklemeyi ya da sağlamayı;
2. Bireylerin ve gönüllü ya da diğer örgütlerin bu tür hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesine katılmalarını özendirmeyi taahhüt ederler.

Madde 15 - Özürlülerin toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve katılma hakkı

Akit Taraflar, yaşları ve özürlerinin nedenleri ve niteliği ne olursa olsun, özürlülerin toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve katılma hakkını etkili bir biçimde kullanabilmelerini sağlamak için, özellikle, aşağıdakileri taahhüt ederler:

1. Mümkün olduğunda genel plan çerçevesinde, ya da bu mümkün değilse, kamusal ya da özel uzmanlaşmış organlar aracılığıyla özürlülerin yönlendirilmesini, öğrenimini ve mesleki eğitimini sağlamak için gerekli önlemleri almak.
2. İşverenleri, normal çalışma ortamında özürlüleri istihdam etmek ve bunların istihdamını sürdürmek ve çalışma koşullarını özürlülerin gereksinimlerine uyarlamak ya da özürlülük nedeniyle bunun mümkün olmadığı durumlarda çalışmayı buna göre düzenlemek ya da özürlülerin 399 Avrupa Sosyal Şartı düzeyine göre güvenli bir istihdam türü yaratmak için, özendirmeye yönelik bütün önlemlerle bunların istihdam edilmelerini desteklemek.

Bazı durumlarda bu önlemler uzmanlaşmış yerleştirme ve destekleme hizmetlerine başvurmayı gerekli kılabilir.

3. Özellikle, teknik yardımları da içermek üzere, iletişim ve hareket engellerinin üstesinden gelmeyi ve ulaşım, barınma, kültürel etkinlikler ve boş zaman kullanımını

sağlamayı hedefleyen önlemler yoluyla özürülerin toplumla tam olarak bütünleşmelerini ve toplum yaşamına katılmalarını desteklemek.

Madde 16 - Ailenin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı

Akit Taraflar, toplumun temel birimi olan ailenin tam gelişmesi için gerekli koşulları sağlamak üzere sosyal yardımlar ve aile yardımları, mali düzenlemeler, konut sağlama, yeni evlilere yardım ve diğer uygun araçlarla aile yaşamının ekonomik, yasal ve sosyal bakımdan korunmasını desteklemeyi taahhüt ederler.

Madde 17 - Çocukların ve gençlerin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı

Akit Taraflar, çocukların ve gençlerin kişiliklerinin ve fiziksel ve zihinsel yeteneklerinin tam gelişimini sağlayacak bir çevrede yetişme haklarını etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamak için, doğrudan ya da kamusal ve özel örgütlerle işbirliği yaparak,

1. a) Özellikle bu amaç için uygun ve yeterli kurum ve hizmetlerin kurulması ve sürdürülmesini sağlayarak çocukların ve gençlerin, ebeveynlerinin hak ve ödevleri göz önünde tutularak, gereksinim duydukları bakım, yardım, öğretim ve eğitim olanaklarına sahip olmalarını sağlamayı;

b) Çocukları ve gençleri ihmal, şiddet ve sömürüye karşı korumayı;

c) Ailelerinin desteğinden geçici ya da mutlak olarak yoksun kalan çocukların ve gençlerin korunmasını ve bunların devletten özel yardım almasını sağlamayı;

2. Çocukların ve gençlerin okula devamlarının özendirilmesinin yanı sıra bunlara parasız ilk ve orta öğrenim sağlanmasını taahhüt ederler.

Madde 18 - Diğer akit tarafların ülkelerinde gelir getirici bir iş edinme hakkı

Akit Taraflar, diğer Akit Taraflardan herhangi birinin ülkesinde gelir TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu 400getirici bir iş edinme hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere

1. Varolan düzenlemeleri özgürlükçü bir anlayışla uygulamayı;

2. Yürürlükteki formaliteleri basitleştirmeyi ve çalışan yabancılar ya da onları çalıştıranlar tarafından ödenen resim ve diğer harçları azaltmayı ya da kaldırmayı;
3. Çalışan yabancıların istihdamını düzenleyen mevzuata, tek ya da topluca, esneklik getirmeyi taahhüt ederler ve
4. Kendi vatandaşlarının diğer Akit Tarafların ülkelerinde gelir getirici bir iş edinmek üzere ülkeden çıkış hakkını tanırlar.

Madde 19 - Çalışan göçmenlerin ve ailelerinin korunma ve yardım hakkı

Akit Taraflar, çalışan göçmenlerin ve ailelerinin bir başka Taraf Ülkesindeki korunma ve yardım hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak üzere;

1. Bu tür çalışanlara, özellikle doğru bilgi almalarını sağlayarak, yardımcı olacak yeterli ve ücretsiz hizmetleri sürdürmeyi ve ulusal yasaların ve düzenlemelerin olanak verdiği ölçüde ülkeden ve ülkeye göçe ilişkin yanıltıcı propagandaya karşı tüm uygun önlemleri almayı;
2. Kendi yetki alanları içinde bu çalışanlar ile ailelerinin ülkeden çıkışlarını, yolculuklarını ve karşılanmalarını kolaylaştıracak uygun önlemler almayı ve yine kendi yetki alanları içinde bunlara yolculukları sırasında sağlık ve tıbbi bakım ve yeterli hijyen koşulları sunmak için uygun hizmetler sağlamayı;
3. Uygun olduğu ölçüde, göçmen gönderen ve göçmen alan ülkelerdeki özel ya da kamusal sosyal servisler arasındaki işbirliğini desteklemeyi;
4. Kendi ülkesinde yasal olarak bulunan bu tür çalışanlara, yasalar ya da düzenleyici işlemlerle düzenlenmek ya da idari makamların denetimine bağlı olmak üzere;
 - a) Ücret, diğer istihdam ve iş koşulları,
 - b) Sendika üyeliği ve toplu pazarlığın sağladığı olanaklardan yararlanma,
 - c) Barınma konularında kendi vatandaşlarına olduğundan daha az lehte davranılmamasını sağlamayı;

Avrupa Sosyal Şartı5. Kendi ülkelerinde yasal olarak bulunan bu tür çalışanların, çalıştırılan kişiler için ödenmesi gereken istihdam vergileri, harç ve primler bakımından kendi vatandaşlarından daha az lehte bir muameleye tâbi olmamalarını sağlamayı;

6. Ülkede yerleşmesine izin verilmiş bir yabancı çalışanın ailesinin yeniden birleşmesini, olabildiğince kolaylaştırmayı;

7. Kendi ülkelerinde yasal olarak bulunan bu tür çalışanların bu maddede belirtilen konulara ilişkin yargısal işlemler bakımından kendi vatandaşlarından daha az lehte bir muameleye tâbi olmamalarını sağlamayı;

8. Kendi ülkelerinde yasal olarak ikamet eden bu tür çalışanların, ulusal güvenliği tehlikeye sokmadıkça, kamu yararı ya da genel ahlaka aykırı bir eylemde bulunmadıkça sınır dışı edilmemesini sağlamayı;

9. Bu tür çalışanların kazanç ve tasarruflarının diledikleri kadarını transfer etmelerine yasal sınırlar içinde izin vermeyi;

10. Bu madde ile sağlanan koruma ve yardımların kapsamına, bunların uygulanabilirliği ölçüsünde, bağımsız çalışan göçmenleri de dahil etmeyi;

11. Göçmen çalışanlara ve ailelerine, bunları kabul eden devletin ulusal dilinin, birden fazla ulusal dil olması halinde bunlardan birinin öğretilmesini desteklemeyi ve kolaylaştırmayı;

12. Göçmen çalışanın çocuklarına, elverişli olduğu ölçüde, göçmen çalışanın ana dilinin öğretilmesini desteklemeyi ve kolaylaştırmayı taahhüt ederler.

Madde 20 - Taahhütler

1. Akit Taraflardan her biri,

a) Bu Şartın 1.Bölümünü, söz konusu Bölümün giriş paragrafında beyan edildiği üzere tüm uygun yollarla izleyeceği amaçların beyannamesi saymayı;

b) Bu Şartın 2.Bölümünün 1,5,6,12,13,16 ve 19. maddelerinin en az beşiyle kendisini bağlı saymayı ;

c)Bir önceki bent uyarınca seçtiği maddelere ek olarak, kendisini bağlı saydığı toplam madde sayısı 10' dan veya numaralanmış fıkra sayısı 45'den az olmamak koşuluyla, işbu Şartın 2. bölümünde yer alan maddelerden veya numaralanmış fıkralardan seçeceği kadarıyla kendisini bağlı saymayı taahhüt eder.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Bu maddenin 1. fıkrasının b ve c bentleri uyarınca seçilen madde veya fıkralar ilgili Akit Tarafça onay veya kabul belgesi tevdi edilirken Avrupa Konseyi Genel Sekreterine bildirilir.

3. Akit Taraflardan herhangi biri, daha sonraki bir tarihte Genel Sekretere bildirimde bulunarak, bu Şartın 2. bölümünde belirtilen ve bu maddenin 1. fıkrası hükümlerine göre daha önce kabul ettiklerinin dışında kalan maddeler veya numaralanmış fıkralarla kendisini bağlı saldığını bildirebilir. Daha sonraki bu tür taahhütler, onay veya kabulün ayrılmaz bir parçası sayılır ve bildirim tarihinden itibaren otuzuncu günden başlayarak aynı hükmü kazanır.

4. Genel Sekreter, tüm imzacı Hükümetlere ve Uluslararası Çalışma Bürosunun Genel Direktörüne, bu Şartın bu Bölümü gereğince almış olduğu herhangi bir bildirimini duyurur.

5. Her Akit Taraf, ulusal koşullara uygun bir teftiş sistemi geliştirir.

Madde 21 - Kabul edilmiş hükümlere ilişkin raporlar

Akit Taraflar, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine iki yıllık aralıklarla Bakanlar Komitesince belirlenecek biçime göre bu Şartın 2. Bölümünün kabul etmiş oldukları hükümlerinin uygulanmasına ilişkin bir rapor gönderir.

Madde 22 - Kabul edilmemiş hükümlere ilişkin raporlar

Akit Taraflar, Bakanlar Komitesince istenilen ve uygun aralıklarla Genel Sekretere, onaylamaları veya kabulleri sırasında veya sonraki bir bildirimde bu Şartın 2. bölümünün kabul etmemiş oldukları hükümlerine ilişkin raporlar gönderir.

Madde 23 - Örneklerin gönderilmesi

1. Akit Taraflardan her biri 21. ve 22. maddelerde atıfta bulunulan raporların örneklerini Hükümetler Sosyal Komitesinin Alt Komitesi toplantılarında temsil edilmek üzere 27. maddenin 2. fıkrasına göre davet edilecek uluslararası işveren örgütlerine gönderir.

2. Akit Taraflar, adı geçen raporlar üzerinde bu ulusal örgütlerden alınan görüşleri, bu örgütler tarafından istendiği takdirde, Genel Sekretere iletir.

Madde 24 - Raporların incelenmesi

21 ve 22. maddeler uyarınca Genel Sekretere gönderilen raporlar, 23. maddenin 2. fıkrası uyarınca Genel Sekretere iletilen görüşlerin de iletilmiş olduğu bir Uzmanlar Komitesi tarafından incelenir.

Avrupa Sosyal Şartı

Madde 25 - Uzmanlar Komitesi

1. Uzmanlar Komitesi, Akit Taraflarca aday gösterilen ve üstün karakterli ve uluslararası sosyal sorunlardaki ehliyeti tanınmış bağımsız uzmanlardan oluşan bir listeden Bakanlar Komitesi tarafından atanan en çok yedi üyeden oluşur.

2. Komite üyeleri, altı yıllık bir süre için atanır. Yeniden atanmaları mümkündür. Bununla birlikte ilk atanmış üyelere ikisinin görev süresi dört yılın bitiminde sona erer.

3. İlk dört yıllık sürenin bitiminde görevleri sona erecek olan üyeler, ilk atanma yapıldıktan hemen sonra Bakanlar Komitesi tarafından kura ile belirlenir.

4. Uzmanlar Komitesinin görev süresi sona ermemiş bir üyesinin yerini almak üzere atanmış bir üye kendisinden öncekinin süresini tamamlar.

Madde 26 - Uluslararası Çalışma Örgütünün Katılımı

Uluslararası Çalışma Örgütü, Uzmanlar Komitesinin çalışmalarına danışman sıfatıyla katılmak üzere bir temsilci göstermeye davet edilir.

Madde 27 - Hükümetler Sosyal Komitesinin Alt Komitesi

1. Akit tarafların raporları ve Uzmanlar Komitesinin vardığı sonuçlar incelenmek üzere Avrupa Konseyi Hükümetler Sosyal Komitesinin Alt Komitesine sunulur.
2. Alt Komite, her Akit Tarafın bir temsilcisinden oluşur.

Toplantılarında danışman sıfatıyla gözlemci olarak temsil edilmek üzere saptayacağı en çok iki uluslararası işveren örgütüyle en çok iki uluslararası sendika örgütünü davet eder. Ayrıca sosyal refah ve ailenin ekonomik ve sosyal açıdan korunması gibi özellikle yetkili oldukları konular üzerinde Avrupa Konseyinin danışmanı statüsü taşıyan uluslararası Hükümetler dışı örgütlerin en çok iki temsilcisine danışabilir.

3. Alt Komite, Bakanlar Komitesine, vardığı sonuçları içeren bir rapor sunar ve bu rapora Uzmanlar Komitesinin raporunu da ekler.

Madde 28 - Danışma Meclisi

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Uzmanlar Komitesinin vardığı sonuçları Danışma Meclisine iletir. Danışma Meclisi, bu sonuçlar üzerindeki görüşlerini Bakanlar Komitesine ulaştırır.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

Madde 29 - Bakanlar Komitesi

Bakanlar Komitesi, Alt Komitenin raporunu temel alarak ve Danışma Meclisine danıştıktan sonra Komiteye katılmaya yetkili üyelerin üçte ikilik çoğunluğuyla her Akit Tarafa gerekli tavsiyelerde bulunabilir.

Madde 30 - Savaş ve olağanüstü durumlarda uygulamadan kaçınmalar

1. Ulusun yaşamını tehdit eden savaş veya diğer olağanüstü hallerde Akit Taraflardan biri bu Şarta göre üstlendiği yükümlülüklerinden kaçınan önlemleri uluslararası hukuka göre üstlendiği öteki yükümlülüklerine aykırı olmamak koşuluyla ve durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde alabilir.

2. Bu kaçınma hakkını kullanan bir Akit Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreterini makul bir süre içinde alınan önlemler ve gerekçeleri konusunda tam olarak haberdar eder.

Aynı şekilde bu önlemler yürürlükten kalktığı ve kabul ettiği Şart hükümleri yeniden tam anlamıyla işlerlik kazandığında Genel Sekreteri haberdar eder.

3. Genel Sekreter buna karşılık bu maddenin 2. fıkrası uyarınca alınmış tüm muhaberatı diğer Akit Taraflara ve Uluslararası Çalışma Bürosunun Genel Direktörüne bildirir.

Madde 31- Kısıtlamalar

1. 1.bölümde konmuş olan hak ve ilkeler, etkin biçimde gerçekleştirildiğinde ve 2. bölümde öngörüldüğü gibi etkin uygulamalar sağlandığında, demokratik bir toplumda başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması veya kamu yararı, ulusal güvenlik, kamu sağlığı veya genel ahlakın korunması gerekli olan ve yasayla belirlenenler dışında, adı geçen bölümlerde belirtilmeyen bir kısıtlama veya sınırlamaya tabi tutulamazlar.

2. Bu Şartta izin verilen kısıtlamalar, tanınmış hak ve yükümlülüklerle belirlenmiş oldukları amaçlar dışında uygulanamaz.

Madde 32 - Şart ile iç hukuk ve uluslararası anlaşmalar arasındaki ilişkiler

Bu Şartın hükümleri, yürürlükte bulunan veya yürürlüğe konabilecek olan ve korunan kişilere daha uygun koşullar sağlayan iç hukukun veya ikili veya çok taraflı antlaşma, sözleşme ve anlaşma hükümlerine halel getirmez.

Avrupa Sosyal Şartı

Madde 33 - Toplu sözleşmeler yoluyla uygulama

1. Bu Şartın 2. Bölümünün 2. maddesinin 1,2,3,4 ve 5. fıkraları, 7. maddesinin 4,6,7. fıkralarıyla 10. maddesinin 1,2,3 ve 4. Fıkraları hükümlerinin normal olarak çalıştırılan veya çalıştıran örgütleriyle çalışanların örgütleri arasındaki sözleşmelere bırakılan konular olduğu veya normal olarak yasadan başka yollarla uygulandığı üye

devletlerde şayet bu hükümler bu tür Sözleşmeler ve diğer yollar ile ilgili çalışanların büyük çoğunluğuna uygulanmakta ise bu fıkraların yükümlülükleri taahhüt edilebilir ve bunlara uyum geçerli addedilir.

2. Bu hükümlerin normal olarak yasama konusu olduğu üye devletlerde şayet söz konusu hükümler ilgili çalışanların büyük çoğunluğuna kanunla uygulanmakta ise söz konusu yükümlülükler taahhüt edilebilir ve bunlara uyum geçerli addedilir.

Madde 34 - Ülkelerde uygulama

1. Bu Şart, her Akit Tarafın ana ülkesinde uygulanır. Her imzacı hükümet, imza sırasında veya onay veya kabul belgesini verirken, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle, bu amaçla ana ülkesi sayılacak olan toprakları belirtir.

2. Herhangi bir Akit Taraf, bu Şartı onaylaması veya kabulü sırasında veya daha sonra Avrupa Konseyi Genel Sekreterine “yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu veya uluslararası sorumluluğunu üstlendiği ve adı geçen bildirimde belirtilen ana ülkesi dışındaki toprak veya bu Şartın tümüyle veya bir bölümüyle uygulanacağını bildirebilir. Bu beyanda, bu Şartın 2. bölümünün madde ve fıkralarından adı geçen topraklar bakımından bağlayıcı saydıklarını belirtir.

3. Şart, yukarıda anılan beyanlarda belirtilen ülke veya ülkelerde Genel Sekreterin bu beyan bildirimini aldığı tarihten sonraki otuzuncu günden başlayarak uygulanır.

4. Herhangi bir Akit Taraf, daha sonraki bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle bu maddenin 2. fıkrası uyarınca Şartı uyguladığı bir veya birden çok ülke bakımından, bu ülkeler için daha önce kabul etmemiş olduğu maddeler veya numaralanmış fıkralarla kendisini bağlı saydığını beyan edebilir. Bu türlü sonraki taahhütler, ilgili ülke bakımından ilk bildirimden ayrılmaz parçası sayılır ve bildirim TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarihinden sonraki otuzuncu gün aynı geçerliliği kazanır.

5. Genel Sekreter, öteki imzacı Hükümetlere ve Uluslararası Çalışma Bürosu Genel Direktörüne bu madde uyarınca kendisine verilen bildirimleri duyurur.

Madde 35 - İmzalama, onaylama ve yürürlüğe girme

1. İşbu Şart Avrupa Konseyi üyelerinin imzasına açıktır. Onaylanır veya kabul edilir. Onay veya Kabul belgeleri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilir.

2. Bu Şart, beşinci Onay veya Kabul belgesinin verilmiş tarihinden sonraki otuzuncu günden itibaren yürürlüğe girer.

3. Daha sonra onaylayan bir imzacı Hükümet bakımından işbu Şart, onay veya kabul belgesinin verilmiş tarihinden sonraki otuzuncu günden itibaren yürürlüğe girer.

4. Genel Sekreter, Avrupa Konseyinin tüm üyelerine ve Uluslararası Çalışma Bürosunun Genel Direktörüne, bu Şartın yürürlüğe girişini, onaylayan veya kabul eden Akit Tarafların adlarını ve daha sonraki onay veya kabul belgelerinin verilmesini bildirir.

Madde 36 - Değişiklikler

Avrupa Konseyinin herhangi bir üyesi, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir duyuruyla işbu Şartta bir değişiklik önerebilir. Genel Sekreter önerilen değişiklik tekliflerini diğer Avrupa Konseyi üyelerine bildirir ve bunlar daha sonra Bakanlar Komitesince incelenerek görüş bildirmesi için Danışma Meclisine sunulur. Bakanlar Komitesince uygulanan herhangi bir değişiklik, tüm Akit Tarafların bu değişikliği kabul ettiklerini Genel Sekretere bildirmesinden sonraki otuzuncu gün yürürlüğe girer. Genel Sekreter Avrupa Konseyinin tüm üyelerine ve Uluslararası Çalışma Örgütünün Genel Direktörüne bu tür değişikliklerin yürürlüğe girişini bildirir.

Madde 37 - Fesih

1. Akit Taraftan biri, ancak, kendisi için yürürlüğe giriş tarihinden başlayarak beş yıllık bir sürenin sonunda veya onu izleyen iki yıllık dönemler sonunda ve her halükarda Avrupa Konseyi Genel Sekreterine altı ay önceden bildirmek koşuluyla bu Şartı feshedebilir. Genel Sekreter durumu diğer Taraflara ve Uluslararası Çalışma Bürosunun Genel Avrupa Sosyal Şartı Direktörüne bildirir. Akit Taraf sayısının

beşten aşağı düşmemesi koşuluyla, bu tür fesihler Şartın diğer Akit Taraflar bakımından geçerliliğini etkilemez.

2. Akit Taraflardan herhangi biri, önceki fıkranın hükümleri uyarınca Şartın 2. bölümünün kabul etmiş olduğu maddelerinden veya fıkralarından herhangi birini feshedebilir. Ancak, bu Akit Tarafın kendisini bağlı saydığı madde sayısı 10'dan, fıkra sayısıysa 45'den az olamaz ve bu madde ve fıkralar 20. Maddenin 1.fikrasının b bendinde özel olarak değinilenler arasında Akit Tarafın seçtiği maddeleri kapsamaya devam edecektir.

3. Akit Taraflardan herhangi biri, bu maddenin 1. fıkrasında belirlenen koşullar uyarınca işbu Şartı veya 2. bölümün maddelerinden veya fıkralarından herhangi birini, 34. maddenin 2. fıkrası uyarınca yapılmış bir bildirimle Şartın uygulandığı herhangi bir ülke bakımından feshedilebilir.

Madde 38 - Ek

Bu Şartın eki, onun ayrılmaz bir parçasıdır. Gereğince yetkili kılınmış olan aşağıdaki imzası bulunanlar yukarıdaki hükümleri kabul ederek bu Şartı imzalamıştır. Bu Şart, her iki metin de eşit şekilde geçerli olmak ve tek kopya olarak Avrupa Konseyi arşivine konmak üzere Fransızca ve İngilizce dillerinde 1961 Ekiminin 18. günü Torino'da akdedilmiştir. Genel Sekreter, İmzacıların her birine onaylı örnekleri gönderir.

SOSYAL ŞARTA EK

Sosyal Şartın Korunan Kimseler Bakımından Kapsamı

1. 12. maddenin 4. fıkrası ve 13. maddenin 4. fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere 1 ila 17. maddelerin içerdiği kimseler; bu maddelerin 18 ve 19. maddelerin hükümleri ışığında yorumlanarak anlaşılması koşuluyla ancak bir Akit Tarafın ülkesinde yerel olarak oturan veya sürekli olarak çalışan öteki Akit Tarafların uyrukları olmaları durumunda yabancıları da kapsar.

Bu yorum, Akit Taraflardan herhangi biri tarafından aynı kolaylıkların başka kimselere de uygulanmasını engellemez.

2. Her Akit Taraf, Mültecilerin Statüsüne dair 28 Temmuz 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinde tanımı verilen ve ülkesinde yasal olarak bulunan mültecilere, herhangi bir durumda en azından adı geçen Sözleşmeye ve bu TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu kimselere uygulanan başka belgelere göre kabul ettiği yükümlülükler düzeyinde olmak üzere olabildiğince uygun davranmayı taahhüt eder.

Bölüm I, Fıkra18 ve Bölüm II, Madde 18, Fıkra 1

Bu hükümler, Akit Tarafların ülkelerine giriş konusuyla ilgili değildir ve 13 Aralık 1955 tarihinde Paris'te imzalanan Avrupa İskan Sözleşmesinin hükümlerine halel getirmez.

Bölüm II

Madde 1, Fıkra 2

Bu hüküm, sendika güvenliği koşulunu veya uygulamasını yasakladığı veya izin verdiği biçimde yorumlanamaz.

Madde 4, Fıkra 4

İşbu hüküm, ağır bir suç işlemesi durumunda bir kimsenin işine hemen son verilmesini engellediği biçimde anlaşılabilir.

Madde 4, Fıkra 5

Bir Akit Tarafın bu fıkra öngörülen yükümlülüğü, kapsam dışı kalan kimseler hariç olmak üzere, yasayla veya toplu sözleşme veya hakem kararı yoluyla çalışanların büyük çoğunluğunun ücretlerinden kesinti yolu ile mağdur edilmelerine izin verilmediğinde, taahhütte bulunabileceği biçiminde anlaşılabilir.

Madde 6, Fıkra 4

Her Akit Tarafın grev hakkına uygulayacağı başka bir kısıtlamanın ancak 31. madde hükümlerine göre haklı gerekçelere dayanması koşuluyla, kendisi bakımından grev hakkının kullanılmasını yasayla düzenleyebileceği biçiminde anlaşılabilir.

Madde 7, Fıkra 8

Bir Akit Tarafın bu fıkroda öngörülen yükümlülüğü, 18 yaşından küçüklerin büyük çoğunluğunun gece işinde çalıştırılmayacağını yasayla öngörerek bu yükümlülüğün anlamına uygun davrandığında yerine getirmiş olacağı biçimde anlaşılmıştır.

Madde 12, Fıkra 4

Bu fıkranın girişindeki “ve bu tür Sözleşmelerde konulan koşullara bağlı olarak” ibaresi, bir Akit Tarafın, öteki Akit Tarafların uyruklarına Avrupa Sosyal Şartı başta yardımların yanı sıra, herhangi bir sigorta katkısından bağımsız olarak yapılan yardımları sağlamadan önce, belli bir ikamet süresinin tamamlanmasını isteyebilmesini içerdiği biçimde anlaşılmıştır.

Madde 13, Fıkra 4

Sosyal ve Tıbbi Yardıma Avrupa Sözleşmesine taraf olmayan Hükümetler, diğer Akit Tarafların uyruklarına adı geçen Sözleşmenin hükümlerine uygun olan bir davranış sağlamaları koşuluyla Sosyal Şartı bu fıkra bakımından onaylayabilir.

Madde 19, Fıkra 6

Bu hükmün amacı bakımından, “bir çalışan yabancı ailesi” teriminin en azından karısıyla bakmakla yükümlü olduğu 21 yaşının altındaki çocuklarını kapsadığı biçiminde anlaşılmıştır.

Bölüm III

İşbu Şart, uluslararası nitelikte hukuksal yükümlülükleri içerir ve uygulanması ancak 4. bölümde öngörülen gözetime bağlıdır.

Madde 20, Fıkra 1

“Numaralanmış fıkralar” salt bir fıkradan oluşan maddeleri de kapsayabilir.

Bölüm V

Madde 30

“Savaş veya öteki olağanüstü durumlarda” deyimi, savaş tehdidini kapsayacak biçimde anlaşılmıştır. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

Ek-8 AVRUPA BÖLGESEL VE AZINLIK DİLLERİ ŞARTI

Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı, Kasım 1992’de imzaya açılan Şartın 5 ülkede uygulamaya konması ile Mart 1998’de yürürlüğe girmiştir. Bugüne dek 24 ülke tarafından imzalanan Şart 11 ülkede uygulanmaktadır. Türkiye bu Şartı imzalamamıştır.

Önsöz

İşbu Şart’ı imzalayan Avrupa Konseyi üyesi devletler, Avrupa Konseyi’nin amacının üyeleri arasında, ortak mirasları olan ideal ve ilkeleri güvence altına almak ve gerçekleştirmek için daha ileri bir birlik sağlamak olduğunu düşünerek; Bir kısmı yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan Avrupa’nın tarihi bölgesel veya azınlık dillerinin; Avrupa’nın kültürel zenginliğine ve geleneklerinin sürdürülüp geliştirilmesine katkıda bulunduğunu

düşünerek;

Özel ve kamusal hayatta bölgesel veya azınlık dilleri kullanma hakkının; Birleşmiş Milletler Yurttaşlık ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nde yer alan ilkelere ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi’nin ruhuna uygun olan inkâr edilemez bir hak olduğunu düşünerek; AGİT bünyesinde yürütülen çalışmalarını, özellikle 1975 Helsinki Nihai Senedini ve 1990 Kopenhag Toplantısı belgelerini

dikkate

alarak;

Kültürlerarası bağların ve çokdilliliğin değerini vurgulayarak ve bölgesel veya azınlık dillerinin korunmasının ve teşvik edilmesinin, resmi dillere ve resmi dilleri öğrenme ihtiyacına zarar vermemesi gerektiğini düşünerek; Avrupa’nın farklı ülkelerinde ve bölgelerinde, bölgesel veya azınlık dillerinin desteklenmesi ve korunmasının, ulusal egemenlik ve toprak bütünlüğü çerçevesinde kültürel çeşitlilik ve demokrasi ilkelerine dayalı bir Avrupa inşa etmeye önemli katkıları olacağını fark ederek; Avrupa Devletlerinin farklı bölgelerinde özel koşullar ve tarihi gelenekler olduğunu dikkate

olarak;

Aşağıdaki

şekilde

anlaşmaya

vardılar:

I. Bölüm Genel Hükümler

Madde 1 – Tanımlar Bu Şart’ın amaçları kapsamında:

a."bölgesel veya azınlık dilleri" şu dilleri tarif eder:

i.Bir Devlet'in toprakları içinde bu Devlet'in geriye kalan nüfusundan sayıca daha az bir grup oluşturan vatandaşları tarafından geleneksel olarak kullanılan ve

ii. Devlet'in resmi dil(ler)inden farklı olan; Devlet'in resmi dilinin diyalekti ve/veya göçmen dillerinin diyalekti kapsam dışındadır;

b. "bölgesel veya azınlık dilinin kullanıldığı toprak", belirtilen dil grubunun bu Şart tarafından sağlanan çeşitli koruyucu ve destekleyici önlemlerin alınmasını mazur gösterebilecek sayıda kişi tarafından ifade aracı olarak kullanıldığı coğrafi alandır;

c."toprağa bağlı olmayan diller" o devletin vatandaşları tarafından kullanılan ve devletin geri kalan nüfusu tarafından kullanılan dil(ler)den farklı olan, geleneksel olarak o devletin sınırları içinde kullanılmakla birlikte belirli bir alan ile tarif edilemeyen dillerdir.

Madde 2 – Taahhütler

1.Her bir Taraf, toprakları içerisinde konuşulan ve 1. Madde'ye uyan tüm bölgesel ve azınlık dillerine 2. Bölüm'deki hükümleri uygulamayı taahhüt ederler.

2.Her bir Taraf, 3. Madde'ye uygun olarak onay, kabul veya tasvip sırasında bildirilen her bir dil için en azından üçer paragraf 8. Madde ve 12. Madde'nin her birinden ve birer tane paragraf 9.10.11 ve 13. Madde'nin her birinden olmak üzere bu Şart'ın 3. Bölümünün hükümleri arasından seçilen en az 35 paragraf ya da alt paragrafı uygulamayı taahhüt ederler.

Madde 3 – Uygulamaya Yönelik Düzenlemeler

1.Her bir akit taraf kabul, onay veya tasvip belgesinde; 2.madde'nin 2. paragrafında belirtildiği gibi seçilen paragrafların uygulanacağı bölgesel veya azınlık dillerini veya resmi dil olup toprakları içinde daha az kullanılan dili belirtecektir.

2.Bir Taraf, daha sonraki bir tarihte, Genel Sekreter'e Şart'ın kabul, onay veya tasvip belgesinde belirtilmemiş olan diğer paragraflarındaki hükümlerin getirdiği taahhütleri kabul ettiğini veya işbu maddenin 1. paragrafını bir başka bölgesel veya azınlık diline yahut topraklarının tümünde ya da bir bölümünde daha az kullanılan bir resmi dile uygulayacağını bildirebilir.

Önceki paragrafta sözü edilen taahhütler, kabul, onay veya tasvip belgesinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilip, bildirim tarihinden itibaren aynı etkiye sahip olacaklardır.

Madde 4 – Mevcut Koruma Rejimleri

1.Bu Şart'taki hiç bir şey, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi tarafından güvence altına alınmış olan herhangi bir hakkı kısıtlayıcı veya ihlâl edici şekilde anlaşılmayacaktır.

2.Bu Şart'ın hükümleri, bir bölgesel veya azınlık dilinin statüsünü yahut bir Taraf içerisinde bulunan veya ikili ya da çok taraflı anlaşmalarla sağlanmış olan, azınlık grubuna mensup kişilerin yasal rejimini belirleyen daha uygun hükümleri etkilemeyecektir.

Madde 5 – Mevcut Yükümlülükler Bu Şart'ın hiçbir hükmü;

Devletlerin egemenlik hakkı ve toprak bütünlüğü de dâhil olmak üzere, Birleşmiş Milletler Şartı'nın amaçlarının veya uluslararası hukuktaki başka yükümlülüklerin hilafına herhangi bir eyleme kalkışma veya faaliyete karışma hakkını vermeyi ima ettiği şeklinde yorumlanamaz.

Madde 6 – Bilgilendirme Taraflar ilgili makamların, kuruluşların ve kişilerin bu Şart ile getirilen hak ve görevlerden haberdar olmalarını sağlamayı taahhüt ederler.

II. Bölüm Madde 2, Paragraf 1'e uygun olarak takip edilecek amaçlar ve ilkeler

Madde 7 – Amaçlar ve ilkeler

1.Taraflar, bölgesel veya azınlık dilleri bakımından; bu tür dillerin kullanıldığı topraklarında ve her bir dilin durumunu dikkate alarak, politikalarını, mevzuatını ve uygulamalarını aşağıdaki amaç ve ilkelere dayandıracaklardır:

a. bölgesel veya azınlık dillerinin, kültürel zenginliğin bir ifadesi olarak kabul edilmesi;

b. mevcut ya da yeni kurulacak idari bölümlerin söz konusu bölgesel veya azınlık dilinin geliştirilmesine engel teşkil etmemesi için, bölgesel veya azınlık dile ait coğrafi alana saygı gösterilmesi;

c.bölgesel veya azınlık dilleri muhafaza etmek için verilen destek konusunda kararlı bir tavır sergilemek;

d. bölgesel veya azınlık dilinin yazılı ve sözlü olarak kamusal ve özel hayatta kullanılmasını kolaylaştırmak ve/veya teşvik etmek;

e. Bu Şart'ın kapsamı altındaki konularda, bir bölgesel veya azınlık dili kullanan gruplar ve o devletin içinde benzer ya da aynı bölgesel veya azınlık dilini kullanan diğer gruplarla olan bağlantıların kurulup geliştirilmesi, bunun yanında Devlet içindeki farklı dilleri konuşan gruplar arasında kültürel ilişkilerin kurulması;

f. bölgesel veya azınlık dilinin uygun olan tüm basamaklarda öğretilmesini ve öğrenilmesini sağlamak için uygun araçlar ve ortamlar sağlamak;

g. bir bölgesel veya azınlık dilin kullanıldığı alanda yaşayan ve o dili konuşmayı bilmeyen kişilere eğer isterlerse o dili öğrenme imkânı sağlamak;

h. üniversite ya da benzeri kurumlarda bölgesel veya azınlık dilleri üzerinde araştırma ve çalışma yapılmasını desteklemek;

i.iki ya da daha fazla devlette kullanılan benzer ya da aynı bölgesel veya azınlık dili ile ilgili olarak bu Şart kapsamındaki konularda uygun şekilde sınıraşırı değişim yapılmasını desteklemek.

2.Taraflar, eğer hâlâ yerine getirmedilerse, bir bölgesel veya azınlık dilinin kullanımı ile ilgili olan ve dilin sürdürülüp geliştirilmesini tehlikeye sokacak ya da engelleyecek adil olmayan herhangi bir ayrımcılık, dışlama, kısıtlama ya da tercihten vazgeçmeyi taahhüt ederler. Bir bölgesel veya azınlık dilini kullananlar ile geri kalan nüfus arasındaki eşitliği desteklemek üzere alınan veya o dili kullananların özel koşullarını gereğince dikkate alan herhangi bir lehte önlem daha yaygın kullanılan dile karşı bir kısıtlama olarak kabul edilmeyecektir.

3.Taraflar, ülkelerinde uyguladıkları eğitimin amaçları arasında, ülkenin bütün dil grupları arasında ortak anlayışa varılmasını ve özellikle bölgesel veya azınlık dillerle ilgili olarak saygı, anlayış ve hoşgörü gösterilmesini sağlamayı ve kitle iletişim araçlarının da aynı amacı takip etmesini sağlayacak önlemler almayı taahhüt ederler.

4.Taraflar bölgesel veya azınlık dilleri ile ilgili politikayı belirlerken bu tür dilleri kullanan gruplar tarafından ifade edilen talep ve arzuları dikkate alacaklardır. Eğer gerekirse, yetkililere bölgesel veya azınlık diller ile ilgili olarak tavsiyede bulunmak amacıyla organlar oluşturacaklardır.

5.Taraflar, “toprağa bağlı olmayan” dillere, yukarıda 1. ve 4. paragraf arasında belirtilen ilkeleri mutatis mutandis uygulamayı taahhüt ederler. Bununla birlikte, bu diller söz konusu olduğunda, bu Şart’ı yürütmek amacıyla alınacak önlemlerin yapısı ve kapsamı daha esnek bir tarz ile söz konusu dilleri kullananların talep ve arzuları dikkate alınarak ve gelenek ve özelliklerine saygı duyularak belirlenecektir.

III. Bölüm

2.Madde 2. paragraftaki taahhütlere uygun olarak bölgesel veya azınlık dilinin kamusal hayatta kullanılmasını desteklemek için alınacak önlemler;

Madde 8 – Eğitim

1.Eğitim ile ilgili olarak Taraflar, bu dillerin kullanıldığı topraklarda, bu dillerin her birinin durumuna bağlı olarak ve devletin resmi dil(ler)inin öğretilmesi hakkına halel

getirmemek koşuluyla şunları taahhüt ederler;

a.

- i. ilgili bölgesel veya azınlık dillerinde okul öncesi eğitim sağlamak; veya
- ii. okul öncesi eğitimin önemli bir bölümünü ilgili bölgesel veya azınlık dillerinde sağlamak
- veya
- iii. yukarıdaki i ve ii'de belirtilenleri en azından ailesi bu talepte bulunan ve sayıca yeterli oldukları düşünülen öğrencilere uygulamak veya

iv. kamu kurumları okul öncesi eğitim konusunda yetersiz iseler yukarıdaki i'den iii'ye kadar bahsedilen önlemlerin alınmasını desteklemek ve/veya teşvik etmek;

b.

- i. ilgili bölgesel veya azınlık dillerinde ilköğretim sağlamak; veya
- ii. ilköğretimin önemli bir kısmını ilgili bölgesel veya azınlık dillerde sağlamak veya
- iii. ilgili bölgesel veya azınlık dillerin, ilköğretim müfredatının ayrılmaz bir parçası olarak öğretilmesini sağlamak veya

iv. yukarıdaki i'den iii'ye kadar verilen önlemleri en azından ailesi bu talepte bulunan ve sayılarının yeterli olduğu düşünülen öğrencilere uygulamak;

c.

- i. ilgili bölgesel veya azınlık dillerinde ortaöğretim sağlamak; veya
- ii. ortaöğretimin önemli bir kısmını ilgili bölgesel veya azınlık dillerde sağlamak veya
- iii. ilgili bölgesel veya azınlık dillerin, ortaöğretim müfredatının ayrılmaz bir parçası olarak öğretilmesini sağlamak veya

iv. yukarıdaki i'den iii'ye kadar verilen önlemleri en azından ailesi bu talepte bulunan ve sayılarının yeterli olduğu düşünülen öğrencilere uygulamak;

d.

- i. ilgili bölgesel veya azınlık dillerinde mesleki ve teknik eğitim sağlamak; veya
- ii. mesleki ve teknik eğitimin önemli bir kısmını ilgili bölgesel veya azınlık dillerde sağlamak; veya
- iii. ilgili bölgesel veya azınlık dillerin, mesleki ve teknik eğitim içinde müfredatın ayrılmaz bir parçası olarak öğretilmesini sağlamak; veya

iv. yukarıdaki i'den iii'ye kadar verilen önlemleri en azından ailesi bu talepte bulunan ve sayılarının yeterli olduğu düşünülen öğrencilere uygulamak;

e.

- i. bölgesel veya azınlık dillerde üniversite öğrenimini ya da diğer yüksek öğrenimi mümkün kılmak; veya
- ii. bu dillerin üniversitede ve yüksek öğrenimde ders olarak görülebilmelerini sağlamak; veya
- iii. eğer Devletin yüksek öğrenim kurumlarındaki rolü ile ilgili bir nedenle i ve ii alt paragrafları uygulanamıyorsa bölgesel veya azınlık dillerde üniversite ya da diğer yüksek öğrenim kurumları açılmasına veya bu dillerin üniversitelerde veya yüksek okullarda ders olarak okutulmasına destek vermek ve/veya izin vermek;

f.

i. tamamen ya da büyük kısmı bölgesel veya azınlık dillerde verilen, yetişkinlere yönelik kurslar ve sürekli eğitim kursları sağlanmasını düzenlemek; veya

ii. bu dilleri yetişkinlere yönelik kurslarda ya da sürekli eğitim kurslarında ders olarak vermek; veya

iii. kamu kurumları yetişkin eğitimi konusunda kendileri uzman değil ise, bu dillerin yetişkin kursları ya da sürekli eğitim dersi olarak verilmesini desteklemek ve/veya teşvik etmek;

g. bölgesel veya azınlık dil tarafından yansıtılan kültürün ve tarihin öğretilmesini sağlayacak düzenlemeler yapmak;

h. a'dan g'ye kadar olan paragraflardan Tarafça kabul edilenleri uygulamaya koyacak

öğretmenlere temel ve ileri eğitim sağlanması;

i. bölgesel veya azınlık dillerin öğretilmesini sağlamak veya geliştirmek konusunda alınan önlemleri ve gösterilen başarıyı izlemek için ve kamuoyuna açıklanmak üzere bulgularını periyodik raporlarda yayınlamak için üst kuruluş ya da kuruluşlar kurmak.

2. Eğitimle ilgili olarak, bölgesel veya azınlık dillerin geleneksel olarak konuşulduğu yerler dışında Taraflar, bölgesel veya azınlık dillerini kullananların sayısını mazur gösterirse eğitimin tüm basamaklarında bölgesel veya azınlık dillerde eğitim yapılmasını sağlar, teşvik eder veya izin verir.

Madde 9 – Yargı Kurumları

Taraflar, bölgesel veya azınlık dili kullanan vatandaşların sayısının aşağıda belirtilen önlemleri almayı mazur gösterdiği yargı bölgelerinde her bir dilin durumuna göre ve bu paragraf yargıcın yargıyı uygun şekilde yürütmesini engelleyeceği şeklinde düşünmemesi koşuluyla şunları taahhüt ederler:

a. ceza davalarında:

i. mahkemelerin, taraflardan birinin isteği üzerine davayı bölgesel veya azınlık dillerde yürütmelerini sağlamak; ve/veya

ii. sanığa kendi bölgesel veya azınlık dilini kullanma hakkı güvencesi verilmesini; ve/veya

iii. yazılı veya sözlü talep ve kanıtların, sadece ve sadece bir bölgesel veya azınlık dilde ifade edildikleri için kabul edilmemelerini engellemek; ve/veya

iv. talep edildiğinde yasal işlemlerle ilgili belgeleri ilgili bölgesel veya azınlık dilde çıkarmak; gerektiğinde ilgili kişiler için ek bir ödeme yapmayı gerektirmemek kaydıyla çevirmenler ve çeviri metinler kullanmak

b. hukuk davalarında:

i. mahkemelerin, taraflardan birinin isteği üzerine davayı bölgesel veya azınlık

dillerde yürütmelerini sağlamak; ve/veya

ii. mahkemeye bir şahit çıkarılacağı zaman, ek bir ödeme yapmasına gerek kalmadan kendi bölgesel veya azınlık dilini kullanabilmesine izin vermek;

ve/veya

iii. talep edildiğinde yasal işlemlerle ilgili belgeleri ilgili bölgesel veya azınlık dillerde çıkarmak, gerekirse çevirmenler veya çeviri metinler kullanmak;

c. Yargı öncesi davalarla ilgili idari konularda:

i. mahkemelerin, taraflardan birinin isteği üzerine davayı bölgesel veya azınlık dillerde yürütmelerini sağlamak;

ve/veya

ii. mahkemeye bir şahit çıkarılacağı zaman, ek bir ödeme yapmasına gerek kalmadan kendi bölgesel veya azınlık dilini kullanabilmesine izin vermek;

ve/veya

iii. talep edildiğinde yasal işlemlerle ilgili belgeleri ilgili bölgesel veya azınlık dillerde çıkarmak, gerekirse çevirmenler veya çeviri metinler kullanmak;

d. yukarıdaki b ve c paragraflarının i ve iii alt paragraflarının uygulanmasını ve çevirmen ya da çeviri metin kullanılmasının ilgili kişiye ek ödeme getirmemesini kesinleştirecek adımlar atmak.

2. Taraflar şunları taahhüt ederler:

a. devlet içinde hazırlanmış bir belgenin yalnızca bir bölgesel veya azınlık dilde yazıldığı için geçerliliğini inkar etmeyeceklerini;

veya

b. ülke içinde çıkarılmış, resmi belgelerin yalnızca bölgesel veya azınlık dilinde yazıldıkları için geçerliliğini reddetmeyeceklerini ve bu belgelerin o dilleri

kullanmayan ilgili üçüncü taraflara, tebligatı yapan(lar) tarafından içeriğinin anlaşılmasının sağlanması kaydıyla tebligatının yapılabileceğinin kabul edilmesi;

veya

c. ülke içinde çıkarılmış, resmi belgelerin yalnızca bölgesel veya azınlık dilinde yazıldıkları için geçerliliğini reddetmeyeceklerini.

3. Taraflar, en önemli ulusal statü metinlerinin ve özellikle bölgesel veya azınlık dilleri kullananlarla ilgili olanların bu dillerde bulunabilmesini başka bir yolla sağlanmamışsa taahhüt ederler.

Madde 10 – İdari makamlar ve kamu hizmetleri

Devlet'in idari bölümleri içinde bölgesel veya azınlık dillerini kullananların sayısı aşağıda belirtilen önlemlerin alınmasını mazur göstermesi durumunda ve her bir dilin durumuna bağlı olarak Taraflar aşağıdakileri mümkün olduğu kadar yerine getirmeyi taahhüt ederler;

a.

i. idari makamların bölgesel veya azınlık dilleri kullanmalarını sağlamak;

veya

ii.halkla ilişkili olan görevlilerin kendilerine bu dillerde başvuran kişilerle olan ilişkilerinde bölgesel veya azınlık dilleri kullanmalarını sağlamak;

veya

iii. bölgesel veya azınlık dillerini kullananların yazılı ya da sözlü başvurularını bu dillerde yapabilmelerini ve bu dillerde cevap almalarını sağlamak;

veya

iv. bölgesel veya azınlık dillerini kullananların yazılı ya da sözlü başvurularını bu dillerde yapabilmelerini sağlamak;

veya

v. bölgesel veya azınlık dillerinin kullanıcılarının bu dillerde sunacakları belgelerin geçerli kabul edilmelerini sağlamak;

veya

b. yaygın olarak kullanılan idari metinlerin ve formların bölgesel veya azınlık dillerde ya da iki dilli olarak bulunabilmelerini sağlamak;

c. idari makamların bölgesel veya azınlık dilde belgeler hazırlamasına izin vermek.

2. Toprakları içinde bölgesel veya azınlık dilleri kullananların sayısının mazur görüldüğü durumda Taraflar aşağıdakilere izin verecek ve/veya teşvik edecektir:

a. bölgesel veya yerel yönetim çerçevesinde bölgesel veya azınlık dillerinin kullanılması;

b. bölgesel veya azınlık dilini kullananların yazılı veya sözlü olarak bu dillerde başvuruda bulunmalarının mümkün olması;

c. bölgesel yönetimlerin resmi belgeleri aynı zamanda bölgesel veya azınlık dillerde yayınlaması;

d. yerel yönetimlerin resmi belgeleri aynı zamanda bölgesel veya azınlık dillerde yayınlaması;

e. bölgesel veya azınlık dillerinin, bölgesel yönetimler tarafından meclis görüşmelerinde, Devlet'in resmi dil(ler)ini dışlamamak kaydıyla kullanılması;

f. bölgesel veya azınlık dillerinin, yerel yönetimler tarafından meclis görüşmelerinde, Devlet'in resmi dil(ler)ini dışlamamak kaydıyla kullanılması;

g. bölgesel veya azınlık dillerindeki geleneksel ve doğru yer adlarının gerekirse resmi dildeki adıyla birlikte olmak üzere kullanılması ve benimsenmesi.

3. İdari kurumlar tarafından sağlanan ya da kendi adlarına hareket eden kişiler

tarafından sağlanan kamu hizmetleri konusunda, bölgesel veya azınlık dilinin kullanıldığı sahalarda Tarafklar, her bir dilin durumuna göre ve makul ölçüler içinde mümkün olduğunca şunları taahhüt ederler;

- a. bu hizmetin verilmesinde bölgesel veya azınlık dilin kullanılmasını sağlamak; veya
- b. bölgesel veya azınlık dilleri kullananların bu dillerde dilekçe vermesine ve cevap almasına izin vermek; veya

c. bölgesel veya azınlık dilleri kullananların bu dillerde dilekçe verilmesine izin vermek.

4. Tarafklar, 1.,2. ve 3. paragraflardan kendilerince kabul edilmiş olan hükümlerin yürürlüğe girmesi için aşağıdaki önlemlerden bir ya da daha fazlasını almayı taahhüt ederler:

a. istendiğinde yazılı ya da sözlü çeviri;

b. gerekli memurların ve diğer kamu hizmeti çalışanlarının işe alınması ve gerektiğinde eğitilmeleri;

c. bölgesel veya azınlık dillerin kullanıldığı topraklara atanacak kamu hizmeti çalışanlarının mümkün olduğu kadar bu dilleri bilmeleri şartını aramak.

5. Tarafklar ilgili kişiler talep ettiğinde bölgesel veya azınlık dillerde soyadı kullanılmasına veya alınmasına izin vermeyi taahhüt ederler.

Madde 11 – Medya

1. Tarafklar, bölgesel veya azınlık dillerini kullananlar için bu dillerin konuşulduğu yerlerde, her bir dilin durumuna göre kamu kurumlarının doğrudan ya da dolaylı olarak yeterliliğe sahip olması, gücü olması ya da bu alanda rol oynaması ölçüsüne göre ve medyanın bağımsızlığı ve özerkliği ilkesine saygı göstererek aşağıdakileri taahhüt ederler:

- a. radyo ve televizyonun kamu hizmeti görevi yapma derecesine göre:
 - i. bölgesel veya azınlık dillerde yayın yapan en az bir radyo istasyonu ve bir

televizyon kanalı kurulmasını temin sağlamak;

veya

ii. bölgesel veya azınlık dillerde yayın yapan en az bir radyo istasyonu ve bir televizyon kanalı kurulmasını teşvik etmek veya kolaylaştırmak;

veya

iii. yayıncıların bölgesel veya azınlık dillerde programlar hazırlamasını sağlayacak düzenlemeler yapmak;

b.

i. bölgesel veya azınlık dillerinde en azından bir radyo istasyonu kurulmasını teşvik etmek ve/veya kolaylaştırmak;

veya

ii. bölgesel veya azınlık dillerinde düzenli olarak radyo programları yayınlanmasını desteklemek ve/veya

kolaylaştırmak;

c.

i. bölgesel veya azınlık dillerde en azından bir televizyon kanalı kurulmasını teşvik etmek ve/veya kolaylaştırmak;

veya

ii. bölgesel veya azınlık dillerinde düzenli olarak televizyon programları yayınlanmasını teşvik etmek ve/veya kolaylaştırmak;

d. bölgesel veya azınlık dillerinde işitsel ve görsel çalışmalar üretilmesini ve dağıtılmasını teşvik etmek ve/veya kolaylaştırmak;

e.

i. bölgesel veya azınlık dillerinde en azından bir gazetenin kurulmasını veya devam

etmesini teşvik etmek ve/veya kolaylaştırmak;

veya

ii. bölgesel veya azınlık dillerinde düzenli olarak gazete makaleleri yayınlanmasını teşvik etmek ve/veya kolaylaştırmak;

f.

i. yasanın genel olarak medyaya maddi yardım sağlamaya izin vermesi durumunda bölgesel veya azınlık dillerini kullanan medyanın üstlendiği ek maliyetleri karşılamak;

veya

ii. bölgesel veya azınlık dillerinde hazırlanan görsel-işitsel ürünlere mali yardımda bulunmak için mevcut önlemleri uygulamak;

g. bölgesel veya azınlık dillerini kullanan gazeteciler ve diğer medya mensuplarının eğitimini desteklemek.

2. Taraflar komşu ülkelerden gelen ve bölgesel veya azınlık dilin aynısı ya da benzeri olan dillerdeki radyo ve televizyon yayınlarının, doğrudan alınması özgürlüğünü güvenceye almayı ve komşu ülkelerden gelen bu dillerdeki radyo ve televizyon yayınlarının yeniden iletme gönderilmelerine muhalefet etmemeyi taahhüt ederler. Ayrıca ifade özgürlüğüne ve bölgesel veya azınlık dilin aynısı ya da benzeri dilde basılmış bilginin serbest dolaşımına kısıtlama getirilmemesini sağlamayı taahhüt ederler. Yukarıda sözü edilen özgürlüklerin uygulanması, görevler ve sorumluluklar taşıdığı için; milli güvenlik, toprak bütünlüğü, kamu güvenliği, anarşinin veya suçun önlenmesi, sağlığın ve genel ahlâkın korunması, başkalarının hakları ya da kişilik haklarının korunması, gizlilik kaydıyla alınan bilginin açıklanmasının engellenmesi veya yargının tarafsızlığının ve bağımsızlığının korunması için demokratik bir toplumda gerekli olan ve yasada belirtilmiş olan kurallar, koşullar, kısıtlamalar veya cezalara konu olabilir.

3. Taraflar; medyanın çoğulculuğunu ve özgürlüğünü güvence alma yükümlülüğüne

uygun olarak kurulabilecek organlarda bölgesel veya azınlık dil kullanıcılarının çıkarlarının temsil edilmesini veya dikkate alınmasının sağlanmasını taahhüt ederler.

Madde 12 – Kültürel etkinlikler ve hizmetler

1. Kültürel etkinlikler ve hizmetler konusunda –edebi çalışmalar ve film üretimi, kültürel ifadenin sözlü biçimleri, festivaller, kültür endüstrisi, bu kapsamdaki yeni teknolojilerin kullanımının yanı sıra özellikle kütüphaneler, video kütüphaneleri, kültür merkezleri, müzeler, arşivler, akademiler, tiyatro ve sinemalar - Taraflar, bu tür dillerin kullanıldığı topraklarda, kamu kuruluşlarının yeterliliği, gücü olması ya da rolü olması ölçüsünde aşağıdakileri taahhüt ederler:

a. bölgesel veya azınlık dile özel girişimleri ve ifade türlerini teşvik etmek ve bu dillerde üretilen çalışmalara erişimde farklı araçları geliştirmek;

b. çeviri, dublaj, post-senkronizasyon ve benzeri faaliyetlere yardım ederek ve destekleyerek bölgesel veya azınlık dillerde üretilen çalışmalara diğer dillerden farklı erişim yollarını artırmak;

c. çeviri, dublaj, post-senkronizasyon ve benzeri faaliyetlere yardım ederek ve destekleyerek diğer dillerde üretilen bölgesel veya azınlık dillerindeki çalışmalara erişimi arttırmak;

d. çeşitli kültürel etkinlikleri desteklemekle veya düzenlemekle görevli olan kuruluşların, destek verdikleri veya düzenledikleri faaliyetlerde bölgesel veya azınlık dillerinin kullanılmasını veya bunlarla ilgili bilgileri kapsama almaları için yeterli tahsisat ayırmaları;

e. kültürel etkinlikleri desteklemekle veya düzenlemekle görevli olan kuruluşların emrinde ilgili bölgesel veya azınlık dile ve kalan nüfusun kullandığı dil(ler)den birine hakim personel bulunmasını sağlayacak önlemler almak;

f. bölgesel veya azınlık dillerini temsil edenlerin; kültürel aktivitelerin ve etkinliklerin planlanmasına doğrudan katılımında bulunmalarının sağlanması;

g. bölgesel veya azınlık dilinde üretilen çalışmanın toplanması, örneğinin tutulması ve sunumu ya da yayımından sorumlu kurum ya da kurumlar oluşturmayı teşvik etmek veya kolaylaştırmak;

h. gerekiyorsa; her bir bölgesel veya azınlık dilindeki özellikle idari, ticari, ekonomik, sosyal, teknik, veya hukuki terminolojiyi koruyup geliştirmeye yönelik bir bakışla terminoloji araştırma hizmeti yapacak kurumlar oluşturmak, desteklemek ve/veya finanse etmek.

2. Bölgesel veya azınlık dilinin geleneksel olarak kullanıldığı topraklar dışındaki yerlerde Taraflar, bölgesel veya azınlık dili kullananların sayısı mazur gösteriyorsa önceki paragrafta uygun şekilde kültürel etkinlik ve hizmetlere izin vermeyi, bunları teşvik etmeyi ve/veya sağlamayı taahhüt ederler.

3. Taraflar, bölgesel veya azınlık dil tarafından yansıtılan kültürle ilgili kültür politikasını ülke dışında da takip etmek içine uygun düzenlemeler yapmayı taahhüt ederler.

Madde 13 - Ekonomik ve sosyal yaşam

1. Taraflar, ekonomik ve sosyal faaliyetler konusunda tüm ülke içinde şunları yapmayı taahhüt ederler:

a. özellikle iş sözleşmeleri ile ürün veya tesislerin kullanım kılavuzları şeklindeki teknik belgeler gibi ekonomik ve toplumsal hayatla ilgili konulardaki belgelerde bölgesel veya azınlık dilinin kullanılmasını makul bir neden olmadan yasaklayan ya da kısıtlayan hükümleri mevzuatlarından çıkarmak;

b. şirketlerin çalışma kuralları içinde veya özel belgelerde bölgesel veya azınlık dilin kullanılmasını dışlayan veya kısıtlayan ifadeler konulmasını, en azından aynı dili kullananlar için geçerli olmak üzere yasaklamak;

c. Bölgesel veya azınlık dilinin ekonomik ve toplumsal hayatla bağlantılı olarak

kullanılmasından caydırılmaya yönelik uygulamalara karşı gelmek;

d. üstteki alt paragraflarda belirtilenlerden başka yollarla da bölgesel veya azınlık dilin kullanımını kolaylaştırmak ve teşvik etmek.

2. Ekonomik ve toplumsal faaliyetlerle ilgili olarak Taraflar, bölgesel veya azınlık dilin kullanıldığı topraklarda, kamu kurumlarının yeterliliği derecesinde ve gerçekçi ölçüler içinde mümkün olduğu durumda, şunları taahhüt ederler:

a. mali mevzuat ve bankacılık mevzuatı hükümlerinde, ticari usule uygun yöntemlerle, bölgesel veya azınlık dillerinde ödeme emri (çek, poliçe, vb.) veya diğer mali belgelerin hazırlanabilmesine izin vermek, veya bu tür mevcut hükümlerin uygulamaya konmasını sağlamak;

b. doğrudan kendi denetimleri altında olan ekonomik ve toplumsal sektörlerde (kamu sektörü) bölgesel veya azınlık dilinin kullanılmasını geliştirecek faaliyetler düzenlemek;

c. hastane, huzurevi ve hostel gibi sosyal bakım tesislerinin; hastalık, yaşlılık veya diğer nedenlerle bakım ihtiyacı duyan ve bölgesel veya azınlık dil kullanan kişileri kendi dillerinde kabul etme ve tedavi etme imkanını sağlamak;

d. güvenlik talimatlarının aynı zamanda bölgesel veya azınlık dilinde hazırlanmasını uygun yollarla sağlamak;

e. ilgili kamu kurumlarınca verilen tüketici haklarıyla ilgili bilgilerin bölgesel veya azınlık dilde de bulunabilmesini sağlamak.

Madde 14 – Sınırötesi değişme

Taraflar şunları taahhüt ederler:

a. aynı dilin tıpkı ya da benzer şekilde kullanıldığı Devletlerle yapılmış mevcut iki taraflı ve çok taraflı anlaşmaları uygulamak veya gerekirse Devletler içinde aynı dilin kullanıcılarının kültür, eğitim, bilişim, mesleki eğitim ve daimi eğitim alanlarında

ilişkilerini kuvvetlendirecek şekilde bu tür anlaşmalar imzalama yolu aramak;

b. bölgesel veya azınlık dilin yararına olmak üzere, özellikle topraklarında aynı veya benzer bölgesel veya yerel dil kullanılan bölgesel ve yerel yönetimler arasında olmak üzere sınır aşırı işbirliğini kolaylaştırmak ve desteklemek.

IV. Bölüm Şart'ın Uygulanması

Madde 15 – Periyodik raporlar

1. Taraflar periyodik olarak Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne, bu Şart'ın II. Bölümüne uygun olarak izledikleri politikayı ve kabul ettikleri III. Bölüm hükümlerindeki uygulamalarla ilgili olarak alınan önlemleri, biçimi Avrupa Bakanlar Komitesi tarafından belirlenecek olan Raporlar halinde sunacaklardır. İlk rapor Şart'ın ilgili Taraf açısından yürürlüğe girmesini izleyen yıl içinde, diğer raporlar ilk rapordan sonra üç yıllık aralıklarla sunulacaktır.
2. Taraflar raporlarını kamuoyuna açıklayacaklardır.

Madde 16 – Raporların incelenmesi

1. Madde 15'e uygun olarak Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne sunulacak raporlar Madde 17'ye göre kurulacak bir uzmanlar komitesi tarafından incelenecektir.

2. Taraflar içinde yasal olarak kurulmuş örgütler ve kuruluşlar, Tarafça üstlenilmiş olan bu Şart'ın III. Bölüm'üne ait taahhütlerle ilgili konulara uzmanlar komitesinin dikkatini çekebilir. Uzmanlar komitesi, ilgili Taraf'a danıştıktan sonra bu bilgiyi aşağıdaki 3. paragrafta belirtilen raporun hazırlanmasında dikkate alabilir. Bu örgütler veya kuruluşlar, bir Taraf tarafından II. Bölüm'e uygun olarak izlenen politika ile ilgili ifadeler de gönderebilirler.

3. Paragraf 'ta bahsedilen raporlara ve 2. Paragraf'ta belirtilen bilgilere dayanarak uzmanlar komitesi Bakanlar Komitesi için bir rapor hazırlayacaktır. Bu raporda Taraflar'ın yapılmasını talep ettiği yorumlar da yer alacak ve rapor Bakanlar Komitesi

tarafından kamuoyuna açıklanacaktır.

4. 3.Paragraf'ta belirtilen rapor özellikle, gerektiğinde Bakanlar Komitesi'nin bir ya da bir kaç Taraf'a bildireceği tavsiye kararlarının hazırlanmasına yönelik olarak uzmanlar komitesinin yapacağı önerileri de kapsayacaktır.

5. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Şart'ın uygulanması ile ilgili olarak Parlamenter Meclisine 2 yılda bir ayrıntılı rapor hazırlayacaktır.

Madde 17 – Uzmanlar komitesi

1. Uzmanlar Komitesi, her bir Taraf'tan bir kişi olmak üzere ilgili Taraf'ın önerdiği, bu Şart'la ilgili konularda yüksek derecede ilgisi olan ve uzmanlığı kabul edilmiş kişilerin yer aldığı bir listeden Bakanlar Komitesi tarafından atanacak üyelerden oluşacaktır.

2. Komite üyeleri altı yıllık bir süre için atanacak, aynı göreve yeniden atanmaları mümkün olacaktır. Görev süresini tamamlayamayan üye 1. paragrafta belirtilen yöntemle değiştirilecek, halef üye selefının görev süresini tamamlayacaktır.

3. Uzmanlar komitesi çalışma kuralları kabul edecektir. Sekreteryaya hizmeti Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından sağlanacaktır.

V. Bölüm Son Hükümler

Madde 18

Bu Şart Avrupa Konseyi üyesi tüm devletlerin imzasına açılacaktır. Onay, kabul veya tasvibe tabi olacaktır. Onay, kabul veya tasvip belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

Madde 19

1. Bu Şart, Avrupa Konseyi üyesi devletlerden beşinin bu Şart'la bağlı olmayı kabul ettiklerini, Madde 18 hükümlerine uygun olarak bildirdikleri tarihten üç ay geçtikten

sonraki ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

2. Bu Şart'la bağlı olmayı kabul edeceğini daha sonra beyan eden herhangi bir üye devlet bakımından bu Şart; onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdi tarihinden sonra geçecek üç aylık süreyi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 20

1. Şart'ın yürürlüğe girmesinden sonra Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi üye olmayan bir devleti Şart'ı tanımaya davet edebilir.

2. Şart'ı tanıyan bir devlet olması durumunda, Şart, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdiinden sonra üç ay geçtikten sonraki ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 21

1. Devletler, imza sırasında ya da onay, kabul veya tasvip belgesini tevdi ederken bu Şart'ın 7.maddesinin 2'den 5'e kadar olan paragraflarına bir ya da daha fazla çekince koyabilirler. Başka çekince konamaz.

2. Önceki maddeye göre çekince belirten akit devlet bu çekinceyi Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne muhatap bir bildirim ile kısmen ya da tümünden geri alabilir. Bu tür bir çekineden vazgeçme, bildirim Gen. Sekreter'ce alındığı tarihten itibaren geçerli olacaktır.

Madde 22

1. Herhangi bir akit taraf, herhangi bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne muhatap bir bildirim ile bu Şart'tan çekilebilir.

2. Çekilmenin yürürlük tarihi beyanın Genel Sekreterce alındığı tarihten altı ay geçtikten sonraki ayın ilk günü olacaktır.

Madde 23

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üye devletlerine ve Şart'ı kabul eden tüm devletlere şu bilgileri yazılı olarak haber verecektir:

- a. her imzalamayı
- b. tüm onay, kabul veya tasvip belgelerinin tevdiiini;
- c. 19. Madde ve 20. Madde'ye göre gerçekleşen tüm yürürlüğe giriş tarihlerini;
- d. 3. Madde 2. Paragraf'ın hükümleri uygulanarak alınan her bildirim
- e. Bu Şart'la ilgili tüm diğer hareket, bildirim, beyan ve haberleşmeleri

Yukarıdaki hükümleri kabul zımında gereği gibi yetkili kılınmış aşağıda imzaları bulunanlar işbu şartı imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanacak işbu sözleşme İngilizce ve Fransızca olarak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, tek nüsha halinde, 5 Kasım 1992'de Strazburg'da düzenlenmiştir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin her birine ve Şart'ı kabul etmeye davet edilen devletlere bu şartın aslına uygun suretlerini iletacaktır.

Ek-9 ULUSAL AZINLIKLARIN KORUNMASI ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ

Strasbourg, 1.II.1995

Avrupa Konseyi'ne üye Devletler ve işbu çerçeve Sözleşmesini imzalayan diğer Devletler;

Avrupa Konseyi'nin amacının, ortak mirasları olan idealleri ve ilkeleri korumak ve gerçekleştirmek üzere üyeleri arasında daha sıkı bir birliğe ulaşmak olduğunu dikkate alarak;

Bu amaca ulaşmanın yöntemlerinden birinin insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi olduğunu dikkate alarak;

9 Ekim 1993 tarihinde Viyana'da Avrupa Konseyi'ne üye Devletlerin Devlet Başkanları ve Başbakanları tarafından kabul edilen bildirinin devamını arzularak;

Kendi topraklarında, ulusal azınlıkların mevcudiyetini korumaya kararlı olarak; ulusal azınlıkların korunmasının istikrar, demokratik güvence ve bu kıtadaki barış için gerekli olduğunu, Avrupa tarihindeki kargaşaların ortaya koyduğunu dikkate alarak;

Çoğulcu ve gerçekten demokratik bir toplumun, sadece ulusal azınlığa mensup her ferdin etnik, kültürel, dilbilimsel ve dinsel kimliğine saygı göstermekle kalmayıp bu kimliğin dile getirilmesi, korunması ve geliştirilmesi için elverişli şartları oluşturmasını da sağlaması gerektiğini dikkate alarak;

Bir hoşgörü ve diyalog ortamı oluşturulmasının, kültürel çeşitliliğin, bir toplumun bölünmesinin değil, bölünme için değil, zenginleşmenin kaynağı ve etkeni olmasını sağlamak için gerekli olduğunu dikkate alarak;

Hoşgörülü ve müreffeh bir Avrupa yaratılmasının, yalnızca Devletler arasında işbirliğine dayanmadığını, her Devletin anayasa ve bütünlüğüne zarar vermemek kaydı ile bölgesel ve yerel yönetimler arasındaki sınır ötesi işbirliğini gerektirdiğini

de dikkate alarak;

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesini ve Protokollerini göz önünde bulundurarak;

1- Birleşmiş Milletler Sözleşme ve Bildiri ile özellikle 29 Haziran 1990 tarihli Kopenhag belgesi olmak üzere, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı belgelerinde yer alan ulusal azınlıkların korunmasına ilişkin yükümlülükleri göz önünde bulundurarak;

2- Yasalar çerçevesinde, devletlerin toprak bütünlüğüne ve ulusal egemenliğine saygı göstererek, üye Devletlerde ve bu belgeye Taraf olacak başka Devletlerde ulusal azınlıkların ve bu azınlıklara mensup fertlerin hak ve özgürlüklerinin etkin korunmasını sağlamak için dikkat edilecek ilkeleri ve onlardan doğan yükümlülükleri tanımlamaya kararlı olarak;

İç mevzuat ve uygun hükümet politikaları yoluyla, işbu Çerçeve Sözleşmesinde açıklanan ilkeleri hayata geçirme kararlılığı içinde bulunarak ;

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

Bölüm I

Madde 1

Ulusal azınlıklar ve bu azınlıklara mensup fertlerin hak ve özgürlüklerinin korunması, insan haklarının uluslararası korunmasının ayrılmaz bir parçasıdır ve böylelikle uluslararası işbirliği alanında yer alır.

Madde 2

İşbu Çerçeve Sözleşmesinin hükümleri, anlayış ve hoşgörü temeliyle iyi komşuluk, dostane ilişkiler ve Devletler arasında işbirliği ilkelerine uyum içinde, iyi niyetle uygulanacaktır.

Madde 3

1- Ulusal azınlığa mensup her fert, böyle bir muamele görme veya görmemeyi özgürce seçme hakkına sahip olacaktır ve böyle bir seçimden ya da bu seçimle bağlantılı hakların kullanılmasından hiçbir sakınca ortaya çıkmayacaktır.

2- Ulusal azınlıklara mensup fertler, bireysel olduğu gibi başkalarıyla topluca, işbu Çerçeve Sözleşmesinde belirtilen ilkelere doğan hak ve özgürlükleri kullanabilirler.

Bölüm II

Madde 4

1- Taraflar ulusal azınlıklara mensup her ferde kanun önünde eşitlik hakkını ve kanunlarca eşit olarak korunma hakkını güvence altına almayı taahhüt ederler. Bu bakımdan, ulusal azınlığa mensupluk üzerine kurulu her ayrımcılık yasaklanacaktır.

2- Taraflar, bir ulusal azınlığa mensup fertler ile çoğunluğa mensup olanlar arasında, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel yaşamın tüm alanlarında, tam ve etkin bir eşitlik sağlamak amacıyla, gerektiği yerde, uygun tedbirleri almayı taahhüt ederler. Bu bakımdan, Taraflar ulusal azınlığa mensup fertlerin özel koşullarını dikkate alacaklardır.

3- 2.fıkra çerçevesinde alınan tedbirler ayrımcılık olarak kabul edilmeyecektir.

Madde 5

1- Taraflar, ulusal azınlıklara mensup fertlere kültürlerini sürdürme ve geliştirmenin yanında, kimliklerinin temel unsurlarını; dil, din, gelenekler ve kültürel miraslarını korumak için gerekli şartları teşvik etmeyi taahhüt ederler.

2- Bütünleşme ile ilgili genel politikaları çerçevesinde alınan tedbirlere zarar vermemek kaydıyla, taraflar, ulusal azınlıklara mensup fertlerin istekleri dışında, sindirmeye yönelik her politika veya uygulamadan sakınacaklar ve bu fertleri, bu tür

sindirmeye yönelik her faaliyete karşı koruyacaklardır.

Madde 6

1- Taraflar, toprakları üzerinde yaşayan tüm fertler arasında etnik, kültürel, dilbilimsel veya dinsel kimliklerine bakılmaksızın hoşgörü ve kültürler arası diyalogu teşvik edecekler ve karşılıklı saygı ve anlayışı ve işbirliğini teşvik etmek için özellikle eğitim, kültür ve medya alanlarında etkili tedbirler alacaklardır.

2- Taraflar, etnik, kültürel, dilbilimsel veya dinsel kimlikleri nedeniyle tehdit veya ayrımcılık, düşmanlık veya şiddet eylemlerine maruz kalabilecek herhangi bir ulusal azınlığa mensup fertleri korumak için uygun tedbirler almayı taahhüt ederler.

Madde 7

Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferdin, barışçıl olarak toplanma özgürlüğü, dernek kurma özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve düşünce, vicdan ve din özgürlüğü haklarına saygı gösterilmesini temin edeceklerdir.

Madde 8

Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferde, dinini ve inancını uygulama hakkını ve dini kurum, örgüt ve dernekler kurma haklarını tanımayı taahhüt ederler.

Madde 9

1- Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferdin, ifade özgürlüğü hakkının, görüş sahibi olma özgürlüğü ve kamu yetkililerinin müdahalesi olmadan ve sınırlara bakılmaksızın azınlık dilinde bilgi veya düşünceleri alma ve iletme özgürlüğünü kapsadığını tanımayı taahhüt ederler.

Taraflar, kendi yasal sistemleri çerçevesinde ulusal bir azınlığa mensup fertlerin medya organlarına ulaşımında ayrımcılığa maruz bırakılmamalarını sağlayacaklardır.

2- Birinci fıkra, Tarafların, radyo, televizyon yayınları yapılması veya sinema

şirketlerinin kurulmasını, ayrımcılık yapmadan ve nesnel kriterlere dayanarak izne bağlamalarını engellemez.

3- Taraflar, ulusal azınlığa mensup fertlerin, yazılı basın organları kurma ve bunları kullanmasını engellemeyeceklerdir. Radyo ve televizyon yayıncılığının yasal çerçevesi içinde, Taraflar, ulusal azınlığa mensup fertlere kendi medya organlarını kurma ve kullanma olanağını mümkün olduğu ölçüde ve 1.fıkranın hükümleri göz önünde bulundurarak sağlayacaklardır.

4- Taraflar, ulusal azınlığa mensup fertlerin medya organlarına ulaşımını kolaylaştırmak ve hoşgörüyü teşvik etmek ve kültürel çoğulculuğu sağlamak için, kendi yasal sistemleri çerçevesinde uygun tedbirler alacaklardır.

Madde 10

1- Taraflar, ulusal azınlığa mensup her ferdin, azınlık dilini, serbestçe ve engelsiz olduğu gibi topluluk önünde de sözlü ve yazılı olarak kullanma hakkını tanımayı taahhüt ederler.

2- Geleneksel olarak veya sayılarının çokluğu bakımından ulusal azınlıklar tarafından iskan edilmiş bulunan bölgelerde, bu kişiler tarafından talep edilmiş ise ve bu talebin gerçek bir ihtiyaca dayandığı yerlerde, Taraflar, mümkün olduğu ölçüde, azınlık dillerinin bu kimseler arasında ve idari makamlarca kullanılmasını sağlamaya çalışacaklardır.

3- Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferdin, en kısa zamanda anladığı dilde, tutuklanma nedenleri kendisine yöneltilen suçun cinsi ve nedeni konusunda bilgi verilmesi ve bu dilde, gerekirse bir tercümanın parasız yardımıyla kendini savunma hakkını garanti etmeyi taahhüt ederler.

Madde 11

1- Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferde, azınlık dilindeki soyadını (aile adını) ve adını kullanma hakkını ve bunların resmen tanınması hakkını kendi yasal

sistemlerindeki yöntemlere göre sağlamayı taahhüt ederler.

2- Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferdin kendi azınlık dilindeki işaretleri, yazıları ve özel nitelikteki her türlü bilgiyi kamuya açık bir şekilde teşhir etme hakkını tanımayı taahhüt ederler.

3- Geleneksel olarak veya sayılarının çokluğu bakımından ulusal azınlıklar tarafından iskan edilmiş bölgelerde, Taraflar, kendi yasal sistemleri çerçevesinde, uygun yerlerde diğer Devletlerle anlaşma halleri dahil olmak üzere ve kendi özel koşullarını da dikkate alarak, yeteri kadar talep olduğu zaman, kamuya açık geleneksel, yöresel isimleri, sokak isimleri ve diğer topografik işaretleri azınlık dilinde de belirtmek hususunda gayret göstereceklerdir.

Madde 12

1- Taraflar, uygun olan hallerde, ulusal azınlıkların ve çoğunluk kültürünün, tarihinin, dilinin ve dininin tanıtılmasını sağlamak için, eğitim ve araştırma alanlarında önlemler alacaklardır.

2- Bu bağlamda, Taraflar, diğer tedbirler yanında öğretmen yetiştirilmesi ve okul kitaplarına ulaşım için yeterince imkan yaratacaklar ve değişik toplumlar arasında öğretmen ve öğrenci temasını kolaylaştıracaklardır. .

3- Taraflar, ulusal azınlıklara mensup fertler için her düzeyde eğitime girişte şans eşitliğini teşvik etmeyi taahhüt ederler.

Madde 13

1- Taraflar, kendi eğitim sistemleri çerçevesinde, ulusal azınlıklara mensup fertlere kendilerine özgü özel eğitim ve yetiştirme kurumlarını kurma ve yönetme hakkını tanıyacaklardır.

2- Bu hakkın kullanılması Taraflar için herhangi bir mali yükümlülük

getirmeyecektir.

Madde 14

1- Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferde azınlık dilini öğrenme hakkını tanımayı taahhüt ederler.

2- Geleneksel olarak veya sayılarının çokluğu bakımından ulusal azınlıklar tarafından iskan edilmiş bölgelerde, Taraflar, mümkün olduğu ölçüde ve kendi eğitim sistemleri çerçevesinde, yeterli talep olduğu takdirde, azınlıklara mensup kimselerin, azınlık dilini öğrenmeleri veya bu dilde ders almaları için uygun imkanlar yaratmaya çalışacaklardır.

3- İşbu maddenin 2.fıkrası resmi dilin öğrenilmesine veya bu dilde eğitime zarar vermeden uygulanacaktır.

Madde 15

Taraflar, ulusal azınlıklara mensup şahısların kültürel, sosyal ve ekonomik hayat ile kamu işlerine, özellikle kendilerini etkileyenlere fiili katılımları için gerekli şartları yaratacaklardır.

Madde 16

Taraflar, ulusal azınlıklara mensup şahısların ikamet ettiği coğrafi alanda nüfus oranlarını değiştiren ve işbu Çerçeve Sözleşmesinde belirtilen ilkelerden doğan hak ve özgürlüklere zarar verme amacı güden tedbirler almaktan kaçınacaklardır.

Madde 17

1- Taraflar, ulusal azınlıklara mensup şahısların başka devletlerde yasal olarak bulunan, özellikle etnik, kültürel, dilbilimsel veya dinsel kimliği paylaştıkları veya ortak kültürel mirasa sahip olan şahıslarla, özgür ve barışçıl ilişki kurma ve devam ettirme hakkını engellememeyi taahhüt ederler.

2- Taraflar, ulusal azınlıklara mensup fertlerin sivil örgütlerin hem ulusal hem de uluslararası düzeydeki çalışmalarına katılma hakkını engellememeyi taahhüt ederler.

Madde 18

1- Taraflar, gereken hallerde, ilgili ulusal azınlıklara mensup şahısların korunmasını sağlamak için başka Devletlerle, özellikle komşu Devletlerle, çift taraflı ve çok taraflı Sözleşmeler yapmaya gayret edeceklerdir.

2- Uygun olan hallerde, Taraflar, sınır ötesi işbirliğini teşvik etmeyi amaçlayan önlemler alacaklardır.

Madde19

Taraflar, işbu Çerçeve Sözleşmesinin içerdiği ilkelere saygı göstermeyi ve gerektiği hallerde, uluslararası hukuki belgelerde, özellikle İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi ve Protokollerinde, öngörülen sınırlama, kısıtlama veya ayrılmaları, bu prensiplerden doğan hak ve özgürlüklere uygun olduğu ölçüde uygulamayı taahhüt ederler.

Bölüm III

Madde 20

İşbu Çerçeve Sözleşmesinde öngörülen ilkelere doğan hak ve özgürlüklerin uygulamasında, ulusal azınlıklara mensup herhangi bir kişi, ulusal mevzuata ve başkasının haklarına, özellikle çoğunluğa veya diğer ulusal azınlıklara mensup fertlerin haklarına saygı gösterecektir.

Madde 21

İşbu Çerçeve Sözleşmesinin hiçbir hükmü, uluslararası hukukun temel ilkelerine ve özellikle, Devletlerin egemen eşitliği, toprak bütünlüğü ve siyasal bağımsızlığı ile ters düşen bir eylem yapmak veya bu tür bir faaliyete girişmek hakkının mevcut olduğunu

ima edecek şekilde yorumlanamaz.

Madde 22

İşbu Çerçeve Sözleşmesinin hiç bir hükmü Akit bir Tarafın kanunları ile veya Taraf olduğu anlaşmalar ile sağlanan insan hakları ve temel özgürlükleri kısıtlayacak veya onlarla ters düşecek bir şekilde yorumlanamaz.

Madde 23

İşbu Çerçeve Sözleşmesinde öngörülen ilkelere doğan hak ve özgürlükler, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi ve Protokolleri'nde bunlara tekabül eden hükümlere tabi oldukları ölçüde, bu hükümlere uygun olarak kabul edilecektir.

Bölüm IV

Madde 24

1- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ,işbu Çerçeve Sözleşmesinin Akit Taraflarca uygulanmasını kontrol edecektir.

2- Avrupa Konseyi'ne üye olmayan Taraflar, belirlenecek şartlar uymak suretiyle Sözleşmenin uygulama mekanizmasına katılacaklardır.

Madde 25

1- Akit bir Taraf işbu Çerçeve Anlaşması'nın kendisi bakımından yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıllık bir süre zarfında, bu çerçeve Sözleşmesinde belirtilen prensipleri uygulamak için alınan yasal ve başka önlemlere ilişkin tüm bilgiyi Avrupa Konseyi Genel Sekreterine ulaştıracaktır.

2- Bunu müteakip, her bir Taraf, dönem dönem ve ayrıca Bakanlar Kurulunun talep ettiği zamanlarda, işbu Çerçeve Sözleşmesinin uygulanması ile ilgili diğer tüm

bilgileri Genel Sekretere iletacaktır.

3- Genel Sekreter bu maddenin hükümlerine uygun olarak kendisine ulaştırılan her bilgiyi Bakanlar Komitesine iletacaktır.

Madde 26

1- İşbu Çerçeve Sözleşmesinde belirtilen ilkeleri uygulamak için Taraflarca alınan tedbirlerin yeterli olup olmadığını değerlendirmek için zaman, Bakanlar Kuruluna, üyelerinin, ulusal azınlıkların korunması alanında uzmanlıkları tanınmış kişilerden oluşan bir danışma komitesi yardımcı olacaktır.

2- Danışma komitesinin üyeleri ve çalışma yöntemleri İşbu Çerçeve Sözleşmesinin yürürlüğe girme sinden itibaren bir yıllık bir süre içerisinde Bakanlar Komitesince tespit edilecektir.

Bölüm V

Madde 27

İşbu Çerçeve Sözleşmesi Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin imzasına açılacaktır. Yürürlüğe giriş tarihine kadar, Bakanlar Kurulu'nca davet edilen diğer devletlerin de imzasına açılacaktır. Sözleşme onay, kabul veya uygun bulmaya tabidir. Onay, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

Madde 28

1- İşbu Çerçeve Sözleşmesi, Avrupa Konseyine üye on iki Devletin, 27. Madde uyarınca Sözleşme ile bağlı olduklarına dair rızalarını ifade ettikleri tarihten sonraki üç aylık bir dönemi takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

2- İşbu Çerçeve Sözleşmesine bağlı olduğuna dair rızasını daha sonra bildirecek her üye Devlet için, söz konusu Sözleşme, onay, kabul veya uygun bulma belgesinin veriliş tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde

yürürlüğe girecektir.

Madde 29

1- İşbu Çerçeve Sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden ve Akit Devletlere danıştıktan sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu, Avrupa Konseyi Statüsünün 20.maddesinin öngördüğü üzere çoğunlukla alınan kararla, 27.maddenin hükümleri uyarınca imzaya davet edilmiş, fakat henüz Sözleşmeyi imzalamamış Avrupa Konseyi'ne üye olmayan her devlet ile üye olmayan başka herhangi bir Devleti, işbu Çerçeve Sözleşmesine katılmaya davet edilebilir.

2- Katılan her devlet için, Çerçeve Sözleşmesi, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreterine veriliş tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 30

1- Her devlet, imza esnasında veya onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgesini tevdi ederken işbu Çerçeve Sözleşmesinin uygulanacağı, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu toprak veya toprakları belirleyebilir.

2- Her devlet, daha sonraki herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne muhatap bir bildirimle, işbu Çerçeve Sözleşmesinin uygulanma alanını, bildiride belirtilen başka herhangi bir bölgeye teşmil edebilir. Çerçeve Sözleşmesi, bu yöre için tebligatın Genel Sekreter tarafından teslim alınış tarihinden sonraki üç aylık bir dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

3- Bu bildirimde belirtilen her toprak parçası bakımından, bundan önceki iki fıkra uyarınca verilen herhangi bir bildirim Genel Sekretere sunulan tebligatla geri alınabilir. Geri alma, Genel Sekreter tarafından tebligatın teslim alınış tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 31

- 1- Herhangi bir Taraf, bu Sözleşmeyi Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne muhatap bir bildirimde bulunmak suretiyle her zaman feshedebilir.
- 2- Böyle bir fesih, Genel Sekreter tarafından tebligatın teslim alınış tarihinden itibaren dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 32

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri,

- a- herhangi bir imzayı,
- b- her onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgesinin tevdiiini,
- c- 28, 29 ve 30.maddelerine uygun olarak işbu Çerçeve Sözleşmesinin her yürürlüğe giriş tarihini,
- d- işbu Çerçeve Sözleşmesi ile ilgili olan herhangi bir vesika, tebligat veya iletiyi

Konseye üye devletlere, imza eden diğer devletlere ve işbu Çerçeve Sözleşmesine katılan her devlete tebliğ edilecektir. Usulüne göre yetkili kılınmış olan aşağıda imzası bulunan temsilciler bu Sözleşmeyi imzalamışlardır. Avrupa Konseyi arşivinde saklanacak her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere, İngilizce ve Fransızca dillerinde 1 Şubat 1995 tarihinde Strasbourg'da imzalanmış olup, onaylanmış kopyalar Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından her bir üye devlete, bu sözleşmenin hazırlanmasına iştirak eden, üye olmayan devletlere ve bu Sözleşmeyi onaylamak üzere davet edilmiş olan herhangi bir devlete gönderilecektir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	: Fatih BAYSAL
Doğum Tarihi ve Yeri	: 25.09.1976, İstanbul
Mezun Olduğu Okul/Bölüm/Tarih	: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü, 1999
Yabancı Dil	: İngilizce

ÇALIŞMA BİLGİLERİ

<u>Kurum</u>	<u>Unvan / Tarih</u>
T.C. İçişleri Bakanlığı Sumbas Kaymakamlığı	: Kaymakam (2006-2007)
T.C. İçişleri Bakanlığı Aydıntepe Kaymakamlığı	: Kaymakam (2007-2009)
T.C. İçişleri Bakanlığı Enez Kaymakamlığı	: Kaymakam (2009-)